ПОГОДЖЕНО
Голова Державного агентства України з управління зоною відчуження
_____

«_____» _____ 2021 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України
09 листопада 2021 року № 737

ПРОЄКТ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОГО РАДІАЦІЙНО-ЕКОЛОГІЧНОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА ТА ОХОРОНИ ЙОГО ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ

ТОМ 2

Директор Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника

_____ О.М. Галущенко
«_____» _____ 2021 р.

Директор ПП «Центр екологічного управління»

_____В. П. Воровка
«_____» _____ 2021 р.

2021

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 4. П'ЯТИРІЧНИЙ ПЛАН ЗАХОДІВ

4.1. ОПИС ЗАПЛАНОВАНИХ ЗАХОДІВ

Розділ 1. Збереження та відтворення природних комплексів та об'єктів

Стратегічне завдання 1.1. Відновлення природних ландшафтів та збереження оселищ

Захід 1. Виведення із експлуатації верхньої частини Прип'ятської осушувально-меліоративної системи

Опис заходу. Більшу частину водозбірної площі верхньої частини меліоративних систем лівобережної заплави річки займають колишні осушувальні системи «Усівська» і «Прип'ятська». Споруди облаштовані водопідйомними щитами і мають призначення регулювати стік Прип'ятської меліоративної системи у р. Прип'ять. Протягом більшої частини року водо-регулюючі щити споруди є відкритими і дають можливість надлишкам акумульованої води меліоративної системи стікати в р. Прип'ять. В умовах високої водності на р. Прип'ять перекриття водовипуску не дозволяє воді із річки перетікати у меліоративну систему. На даний час більшість розподільчих каналів заросли прибережно-водною та водною рослинністю. На багатьох каналах очистка русел не проводилася протягом десяти років і більше. Русла деяких каналів роками не наповнювалися водою і заросли деревами. У 2019 році магістральні канали МК-6 і МК-7 були лише частково наповненими перед шлюзами-регуляторами.

Осушувальні системи слід вивести із експлуатації. Для цього доцільно закрити щити всіх основних водорегулюючих споруд або після демонтажу водорегулюючих механізмів встановити на їх місці ґрунтові перемички. Це призведе до зменшення водного стоку з даної території у р. Прип'ять через споруду № 7.

Очікувані результати: повернення водного режиму території до типових для Полісся болотистих ділянок перезволожених ґрунтів.

Головні виконавці: проєктні організації.

Захід 2. Виведення із експлуатації меліоративних систем у басейні річки Уж (друга черга)

Опис заходу: вивести із експлуатації другу чергу меліоративних систем у басейні річки Уж.

Очікувані результати: поступове підтоплення і заболочування раніше осушених територій на площі близько 43 км^2 (до 20% від площі водозбору).

Головні виконавці: проєктні організації.

Захід 3. Виведення з експлуатації меліоративних систем в басейні р. Сахан

Опис заходу. Припинення гідротехнічного регулювання шляхом закриття регулюючих щитів із подальшим демонтажем гідротехнічного обладнання та встановленням ґрунтових перемичок.

Очікувані результати: затримання стоку і підтоплення територій вище за течією. Відновлення водно-болотних угідь сприятиме підвищенню рівня ґрунтових вод, відповідно формуванню гідрофільних біотопів з природними рослинними угрупованнями й інших типів оселищ, які матимуть вищий рівень протипожежної безпеки та вищий рівень післяпожежного відновлення.

Головні виконавці: проєктні організації.

Захід 4. Відновлення болотних біоценозів в межах осушувальної системи «Хабне»

Опис заходу. Осушувані землі раніше використовували для організації пасовищ великої рогатої худоби, а також у якості сільгоспугідь (переважно, для вирощування картоплі). На даний час, розгалуження осушувальних каналів втратило своє початкове значення. Поверхня масиву низинна і слабопроточна, що сприяє застою поверхневих вод і призводить до надмірного зволоження земель, рівні ґрунтових вод є дуже високими, а на окремих ділянках спостерігається природне заболочування.

Роботи планується виконуватися в два етапи. На першому етапі буде розроблено проектно-кошторисну документацію на роботи з відновлення болотних біоценозів в межах осушувальної системи «Хабне». На другому передбачається реалізація заходів розроблених в проекті відновлення.

Очікувані результати: підняття рівня ґрунтових вод і відновлення природного стану водно-болотного угіддя.

Головні виконавці: проєктні організації.

Захід 5. Відновлення болотних біоценозів в межах осушувальної системи «Грезля»

Опис заходу. Осушувальна система «Грезля» створена у перезволоженій зоні заплавно-болотного типу місцевості. Заплава малої річки Грезля характеризується замкненими блюдцеподібними западинами і заболоченими ділянками. Піщані алювіальні відклади заплави річки перекриті малопотужними відкладами торфу від 0,2-0,5 м. до 1,5-2,0 м. Слід закрити щити регулятори для підйому рівня ґрунтових вод до природного рівня і припинити регулювання рівня води.

Роботи планується виконуватися в два етапи. На першому етапі буде розроблено проектно-кошторисну документацію на роботи з відновлення болотних біоценозів в межах осушувальної системи «Грезля». На другому передбачається реалізація заходів розроблених в проекті відновлення.

Очікувані результати: відновлення болотних ландшафтів заплавного типу р. Грезля.

Головні виконавці: проєктні організації.

Захід 6. Відновлення болотних екосистем у межах осушувальних систем «Шкнева», «Рагівка», «Кошева-Лобіж», «Бобер», «Уж-2» на загальній площі близько 35 км^2

Опис заходу. Всі названі осушувальні системи даного району були збудовані до аварії на ЧАЕС, більшість дренажних каналів заросли прибережно-водною та водною рослинністю і втратили пропускну здатність. Практично всі гідротехнічні водопропускні споруди потребують ремонту, але фактично не обслуговуються. Канали і гідротехнічні споруди повністю втратили своє призначення. Слід демонтувати та почасти замінити елементи осушувальних систем.

Роботи планується виконуватися в два етапи. На першому етапі буде розроблено проектно-кошторисну документацію на роботи з відновлення болотних біоценозів в межах осушувальних систем «Шкнева», «Рагівка», «Кошева-Лобіж», «Бобер», «Уж-2». На другому передбачається реалізація заходів розроблених в проекті відновлення.

Очікувані результати: відновлення природного гідрологічного режиму та відновлення болотних і водних екосистем на загальній площі близько 35 км^2.

Головні виконавці: підрядні організації.

Захід 7. Відновлення лучних екосистем в межах меліоративних систем «Уж-1» та «Галло»

Опис заходу. Ґрунтові води в північно-західній частині осушеного масиву залягають на глибині лише 20-50 см, а в період літніх дощів досягають поверхні. Тому територія потребує постійного дренування шляхом відкриття коробчастих шлюзів регуляторів в періоди підвищеної водності. Протягом посушливих періодів року щити прикривають для зволоження торф'яників з метою недопущення пожеж.

Роботи планується виконуватися в два етапи. На першому етапі буде розроблено проектно-кошторисну документацію на роботи з відновлення болотних біоценозів в межах осушувальних систем «Уж-1» та «Галло». На другому передбачається реалізація заходів розроблених в проекті відновлення.

Очікувані результати: відновлення лучних екосистем, зволоження торф'яників та попередження торфових пожеж.

Головні виконавці: підрядні організації.

Захід 8. Відновлення болотистих луків в межах меліоративних систем «Тараси» та «Глево» на площі 10,3 км^2

Опис заходу. Вказані меліоративні системи збудовані до аварії на ЧАЕС, більшість каналів заросли прибережно-водною та водною рослинністю і втратили свою функціональність. Практично всі гідротехнічні водопропускні споруди потребують ремонту, але фактично не обслуговуються. Канали і гідротехнічні споруди повністю втратили своє призначення.

Роботи планується виконуватися в два етапи. На першому етапі буде розроблено проектно-кошторисну документацію на роботи з відновлення болотних біоценозів в межах осушувальних систем «Тараси» та «Глево». На другому передбачається реалізація заходів розроблених в проекті відновлення.

Очікувані результати: відновлення лучних екосистем на площі 10,3 км^2.

Головні виконавці: підрядні організації.

Захід 9. Відновлення корінних мішаних (хвойно-широколистих) лісів

Опис заходу. Територія Заповідника лежить в області Київського Полісся зони мішаних (хвойно-широколистих) лісів. Ці ліси є більш різноманітні за рослинним і тваринним світом, значно стійкіші до пожеж, більш естетично привабливі. Натомість, антропогенна діяльність спричинила масове поширення тут культури сосни звичайної, яка є нестійкою до хвороб та пожеж, менш різноманітною за рослинним і тваринним світом. Тому слід спрямовувати діяльність лісогосподарських підприємств на висадку мішаних культур сосни звичайної, дуба звичайного, клену гостролистого, грабу звичайного, берези повислої, вільхи клейкої.

Роботи планується виконуватися в два етапи. На першому етапі буде розроблено проектно-кошторисну документацію на роботи з відновлення корінних мішаних (хвойно-широколистих) лісів. На другому передбачається реалізація заходів розроблених в проекті відновлення.

Очікувані результати: відновлення подібних до корінних мішаних (дубово-соснових, дубово-грабових, дубово-кленових) лісових ландшафтів.

Головні виконавці: спеціалізовані лісогосподарські підприємства.

Захід 10. Відновлення корінних лучних ландшафтів

Опис заходу. Господарська діяльність у зоні ЧАЕС призвела до створення мережі обводнювально-осушувальних систем з метою ведення інтенсивного сільського господарства. Однак у зв'язку з аварією на ЧАЕС усі вони або припинили своє функціонування, або перебувають у стані занепаду. Наявність дренажних каналів та водорегулюючих споруд в них сприяє пониженню рівня ґрунтових вод і повноцінні лучні екосистеми не формуються навіть у заплавах існуючих річок. У зв'язку з цим необхідно на місці існуючих водорегулюючих споруд встановити ґрунтові перемички для унеможливлення стоку дренажних вод. Поступово рівень ґрунтових вод почне підніматися, а справжні і болотисті луки – будуть відновлюватися. Разом з ними відновиться і їх біорізноманіття.

Роботи планується виконуватися в два етапи. На першому етапі буде розроблено проектно-кошторисну документацію на роботи з відновлення корінних лучних ландшафтів. На другому передбачається реалізація заходів розроблених в проекті відновлення.

Очікувані результати: відновлення ділянок лучних ландшафтів на місці осушувальних систем в заплавах річок та відновлення біорізноманіття.

Головні виконавці: підрядні організації.

Захід 11. Відновлення корінних болотних ландшафтів

Опис заходу. Господарська діяльність призвела до створення мережі в пониженнях рельєфу осушувальних систем з метою ведення інтенсивного сільського господарства. Однак у зв'язку з аварією на ЧАЕС усі вони або припинили своє функціонування, або перебувають у стані занепаду. Наявність дренажних каналів та водорегулюючих споруд в них сприяє пониженню рівня ґрунтових вод і повноцінні болотні екосистеми не формуються. У зв'язку з цим необхідно на місці існуючих водорегулюючих споруд встановити ґрунтові перемички для унеможливлення стоку дренажних вод. Поступово рівень ґрунтових вод почне підніматися, а справжні болота – відновлюватися. Разом з ними відновиться і біорізноманіття.

Роботи планується виконуватися в два етапи. На першому етапі буде розроблено проектно-кошторисну документацію на роботи з відновлення корінних болотних ландшафтів. На другому передбачається реалізація заходів розроблених в проекті відновлення.

Очікувані результати: відновлення ділянок болотних ландшафтів на місці осушувальних систем в пониженнях рельєфу та відновлення біорізноманіття.

Головні виконавці: підрядні організації.

Стратегічне завдання 1.2. Збереження видів рослин та рослинних угруповань

Загалом на території Заповідника проведена детальна інвентаризація судинних рослин, проте значна кількість груп рослинного світу потребують подальших досліджень і це є актуальним у майбутньому. Проводяться дослідження популяцій окремих рідкісних видів рослин та рослинних угруповань з Зеленої книги України. В Заповіднику приділяється особлива увага дослідженню оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції. Останніми роками досить проблематичним є вплив кліматичних змін на стан популяцій раритетних та погранично-ареальних видів. Тому актуальним на майбутнє є продовження досліджень впливу кліматичних змін на екосистеми Заповідника, зокрема на рідкісні та погранично-ареальні види.

У подальшому роботи з дослідження фіторізноманіття слід спрямувати наступним чином:

1. Поповнення наукового гербарію всіх видів фітобіоти та грибів, а також створення належних умов його зберігання.

2. Картування локалітетів рідкісних видів флори, фауни та фітоценозів за допомогою GPS.

3. Створення топографічної карти Заповідника у масштабі 1:25000 у векторному форматі з використанням GPS-технологій. Необхідно використати принципи багатошарової картографії: дати окремими шарами рельєф, річки, ґрунти, типи лісу тощо.

4. Отримання від лісовпорядників лісовпорядної бази даних, зв'язаної з GPS.

5. Спеціальної уваги потребують погранично-ареальні та лучно-болотні види Заповідника, які дуже вразливі до кліматичних змін. Для цього необхідно планувати окрему НДР та впроваджувати її.

Окремі заходи щодо охорони та менеджменту фіторізноманіття Заповідника наводяться нижче.

Захід 12. Вивчення стану природних популяцій рідкісних видів рослин

Опис заходу. При збереженні рідкісних видів рослин заповідний режим може мати різний напрям. Важливість заповідної функції залишається незаперечною і безсумнівною у збереженні таких рідкісних видів як *Lilium martagon* L., *Utricularia intermedia, Lycopodium annotinum* L., види роду *Diphasiastrum* з родини *Lycopodiaceae*. При дотриманні заповідного режиму стан популяцій перерахованих видів залишиться стабільним. Вони мають прогресивну динаміку розвитку і займають стійке положення в природних екосистемах.

З іншого боку, при заповідному режимі окремі види рослин, переважно лучно-болотні (*Salix lapponum, Salix myrtilloides, Dactylorhiza fuchsii* та *Dactylorhiza incarnata, Drosera intermedia, Lycopodiella inundata*), не можуть підтримувати нормальний життєвий стан. В результаті інтенсивних демутаційних процесів, які відбуватимуться на заповідній території, змінюватимуться екологічні умови оселищ, що негативно вплине на рідкісні види.

Реліктові види верб *Salix lapponum, Salix myrtilloides* приурочені переважно до обводнених ділянок боліт, які необхідно буде щорічно прокошувати. Останніми роками болота у регіоні пересихають, нагромаджується велика кількість сухої трави, що погіршує стан популяцій цих видів, які дуже вразливі до зміни екологічних умов.

Для збереження популяцій рідкісних видів з родини Зозулинцевих (*Orchidaceae*) необхідно здійснювати сінокосіння на болотах та луках в локалітетах видів, вирубування малоцінних чагарників, моніторинг за станом популяцій, контрольовані ранньовесняні пали в локалітетах поширення видів тощо.

В умовах змін клімату на території Заповідника потребують подальшого, більш глибокого стаціонарного вивчення популяції рідкісних видів рослин, переважно лучно-болотних для розробки заходів щодо їх охорони.

Очікувані результати:

наявність інформації про стан популяцій рідкісних видів флори Заповідника;

наявність даних для розробки заходів з відтворення чисельності популяцій рідкісних видів рослин Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ, СДО.

Захід 13. Вивчення стану популяцій погранично-ареальних видів рослин

Опис заходу. На території Заповідника необхідно здійснювати моніторинг погранично-ареальних видів рослин (зимолюбка зонтична, мучниця звичайна, види роду грушанка та ін.), популяції яких страждають від змін клімату та інших факторів впливу.

Очікувані результати:

наявність інформації про стан популяцій погранично-ареальних видів флори Заповідника;

наявність даних для розробки заходів з відтворення чисельності популяцій видів погранично-ареальних рослин Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ.

Стратегічне завдання 1.3. Збереження рідкісних видів комах та місць їх мешкання

Захід 14. Запобігання хімічному та радіаційному забрудненню водойм

Опис заходу. Заходом передбачається: а) щомісячні, впродовж всього року, відбори проб води, проведення їх аналізу; б) візуальне спостереження і запобігання скиду в прісні водойми шкідливих речовин (в першу чергу, з сільгоспугідь).

Очікувані результати: підтримання нормального стану прісних водойм, що сприятиме нормальному розвитку личинок видів бабок, які потребують охорони, в тому числі, дідка жовтоногого *(Gomphus flavipes* (Charpentier, 1825)), бабки болотної (*Leucorrhinia pectoralis* Charpentier, 1825), дозорця-імператора (*Anax imperator* Leach, 1815) та ін. Личинок бабок доцільно використовувати як біоіндикатори хімічного та радіаційного стану водойм, контролюючи таким чином якість виконаних заходів з охорони.

Головні виконавці: залучені на умовах співробітництва фахівці місцевих хімічних та радіаційних лабораторій, інспектори ПНДВ.

Захід 15. Запобігання незаконній заготівлі буяхи

Опис заходу. Захід передбачає заборону збору буяхи та контроль її виконання у місцях значного скупчення та розмноження імаго жовтюха торф'яного (*Colias palaeno* (Linnaeus, 1761)), гусінь якого живиться та розвивається на цій рослині.

Очікуваний результат: заборона збору буяхи дозволить запобігти знищенню кормової бази для гусені жовтюха торф'яного, що повинно позитивно позначитися на його чисельності та дозволить стабілізувати популяцію цього рідкісного метелика на території Заповідника.

Головні виконавці: інспектори ПНДВ.

Захід 16. Механічний захист мурашників шляхом встановлення дерев'яних огорож

Опис заходу. Передбачає виготовлення та встановлення в лісі дерев'яних огорож навколо знайдених мурашників рідкісних видів мурашок.

Очікуваний результат: встановлення дерев'яних огорож захистить мурашники від механічних пошкоджень людиною, автотранспортом, дикими або свійськими тваринами. Це дозволить покращити стан популяцій рідкісних видів мурашок, таких як мурашка лісова руда (*Formica rufa* Linnaeus, 1761), мурашка лісова мала (*F. polyctena* (Forster, 1850)) та мурашка лісова уральська (*F. uralensis* (Ruzsky, 1895)).

Головні виконавці: інспектори ПНДВ.

Захід 17. Придбання та встановлення солодких підкормок для рідкісних видів комах

Опис заходу. Передбачає встановлення солодких підкормок (розчин у воді меду, цукру, збродженого варення, сухофруктів тощо). Заходом передбачається придбання солодких підкормок.

Очікувані результати: можливість компенсувати на імагінальній стадії (особливо в період розмноження, коли комахи потребують багато енергії) недостатню кормову базу (дерева з витікаючим деревним соком) для цілого ряду рідкісних видів комах: пасмовця тополевого (*Limenitis populi* (Linnaeus, 1758)), мінливця великого (*Apatura iris* (Linnaeus,

1758)), сонцевика жалібниці (*Nymphalis antiopa* (Linnaeus, 1758)), стрічкарок (*Catocala* spp.), жука-оленя (*Lucanus cervus* (Linnaeus, 1758)) тощо.

Виконавці: інспектори ПНДВ.

Захід 18. Придбання та встановлення штучних гніздівель (вуликів Фабра) для перетинчастокрилих комах

Опис заходу. Передбачає встановлення штучних гніздівель (вуликів Фабра) для перетинчастокрилих комах, які представляють собою зв'язані пучки різноманітних трубочок, порожнистих стебел рослин, дерев'яних полін, колод тощо. Вони монтуються під спеціальним дахом та розставляються у місцях скупчення перетинчастокрилих комах.

Очікувані результати: встановлення штучних гніздівель дасть можливість компенсувати недостатню кількість місць, що підходять для побудови гнізд (старі мертві дерева, дерев'яні будівлі, телеграфні стовпи) для рідкісних поодиноких бджіл, наприклад, бджоли-тесляра звичайної (*Xylocopa valga* (Gerstaecker, 1872)).

Головні виконавці: інспектори ПНДВ.

Стратегічне завдання 1.4. Збереження рідкісних представників іхтіофауни та сприяння відновленню умов розмноження та зимівлі аборигенних видів риб

Захід 19. Інвентаризація нерестовищ та зимувальних ям в акваторіях Заповідника

Опис заходу.

1. Провести ряд досліджень на глибоких ділянках р. Прип'ять з виділенням типових біотопів для життя та розмноження рідкісних видів риб;
2. Визначити місцезнаходження зимувальних ям;
3. Дослідити гідрологічний та температурний режим, перенесення осаду, можливості замулення цих ділянок, а також специфічний вплив:
на наявність видів та популяцій риб вгору та вниз за течією від перешкоди;
на використання водних оселищ;
на поведінку риб вгору та вниз за течією;
4. Заборонити перебування за будь-яких потреб на моторних човнах в нерестових акваторіях Заповідника;
5. Чітко визначити можливі місця ведення любительського рибальства;
6. Передбачити додаткові пом'якшувальні заходи, такі як відновлення оселищ або створення додаткового нового оселища (наприклад, штучного нерестовища);
7. Розробити подальші заходи із пом'якшення загальних екологічних наслідків, наприклад, зміни клімату.

Очікувані результати:
збільшення чисельності видів риб в акваторіях Заповідника;
розширення ареалу існування рідкісних видів риб.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 20. Придбання та встановлення штучних нерестовищ для покращення умов розмноження риб

Опис заходу. Залежно від особливостей умов розмноження та розвитку, найбільш масові види риб можна віднести до наступних 6 груп, а саме: фітофіли, літофіли, пелагофіли, остракофіли, ідиферентні та такі, що відкладають ікру у гнізда та охороняють її (табл. 4.1). Найбільш цінними є представники фітофільної та літофільної груп.

Таблиця 4.1

Групи риб за характером нерестового субстрату

Екологічна група	Вид_укр	Вид_лат
Фітофіли	Короп звичайний Лящ звичайний Плітка звичайна Окунь звичайний Краснопірка звичайна Плоскирка європейська Щука звичайна Сом європейський Верховодка звичайна Карась сріблястий	Cyprinus carpio Linnaeus, 1758 Abramis brama (Linnaeus, 1758) Rutilus rutilus (Linnaeus, 1758) Perca fluviatilis Linnaeus, 1758 Scardinius erythrophthalmus (Linnaeus, 1758) Blicca bjoerkna (Linnaeus, 1758) Esox lucius Linnaeus, 1758 Silurus glanis Linnaeus, 1758 Alburnus alburnus (Linnaeus, 1758) Carassius gibelio (Bloch, 1782)
Літофіли	Білизна європейська Рибець звичайний Головень європейський Підуст звичайний Щипавка звичайна Стерлядь прісноводна	Aspius aspius (Linnaeus, 1758) Vimba vimba (Linnaeus, 1758) Squalius cephalus (Linnaeus, 1758) Chondrostoma nasus (Linnaeus, 1758) Cobitis taenia Linnaeus, 1758 Acipenser ruthenus Linnaeus, 1758
Пелагофіли	Чехоня звичайна Тюлька чорноморсько-азовська	Pelecus cultratus (Linnaeus, 1758) Clupeonella cultriventris (Nordmann,1840)
Остракофіли	Гірчак європейський	Rhodeus amarus (Bloch, 1782)
Ідиферентні	Окунь звичайний Рибець звичайний Плітка звичайна Карась сріблястий	Perca fluviatilis Linnaeus, 1758 Vimba vimba (Linnaeus, 1758) Rutilus rutilus (Linnaeus, 1758) Carassius gibelio (Bloch, 1782)
Відкладають ікру в гнізда та охороняють її	Судак звичайний Бичок-мезогобіус жабоголовий Сом європейський Бичок пісочник Триголкова колючка звичайна	Sander lucioperca (Linnaeus, 1758) Mesogobius batrachocephalus (Pallas, 1814) Silurus glanis Linnaeus, 1758 Neogobius fluviatilis (Pallas, 1814) Gasterosteus aculeatus Linnaeus, 1758

Ідиферентна група представлена видами, що пристосувалися відкладати ікру як на рослинності, так і на камінні та інших предметах у зв’язку з погіршенням екологічних умов.

Тому, відповідно для кожної групи ми пропонуємо використовувати наступні види штучних нерестовищ:

1. **Фітофільні види риб.** У пониззі р. Прип’ять та Київському водосховищі рівень води у весняний період нестабільний, а іноді бувають випадки спрацювання під час нересту риб, що негативно впливає як на перебіг нересту, так і життєдіяльність водних біоресурсів загалом. При такому режимі не створюються необхідні умови для відтворення іхтіофауни лише на природних нерестовищах, тому постає питання поповнення їх нестачі за рахунок штучних. Для риб-фітофілів можна використовувати поплавкові нерестовища з різним субстратом (рис. 4.1).

Матеріалом для таких нерестовищ можуть бути рослинні матеріали – гілки ялини, сосни, старої соломи, хмизу, кореневища макрофітів та ін. Однак вони недовговічні й потребуватимуть заміни на наступний нерестовий сезон. Тому доцільним є використання

більш довговічних штучних нерестовищ з синтетичних матеріалів – старе капронове волокно та сітки (для транспортування овочів).

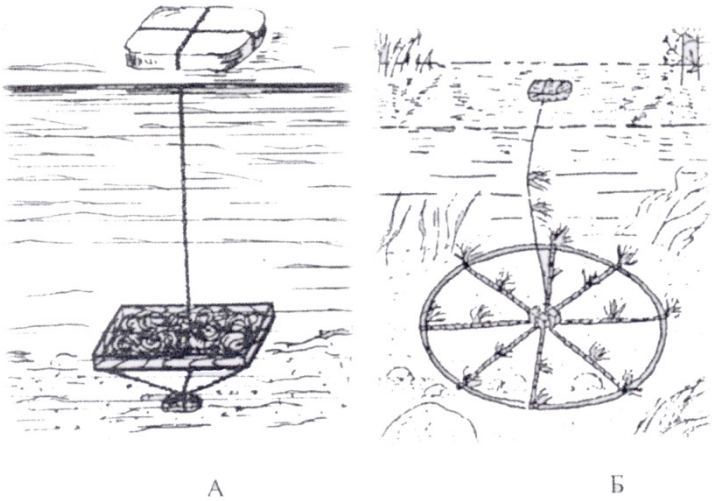

Рис. 4.1. Одноярусні поплавкові штучні нерестові гнізда з використанням капронових сіткових матеріалів (А) та природних матеріалів (Б)

Такі нерестовища представлені металевим або нитковим тросом для закріплення з поплавком, що виготовляється з пінопласту або порожніх ПЕТ-пляшок (каністр). На верхів'ях поплавків можна встановлювати сигнальні знаки, які попереджають про розташування штучних нерестовищ на ділянці водойми. Нерестовища встановлюються на глибині 1-2 м довгою лінією в місцях масового нересту риб.

Також для щуки, ляща та плітки на мілководних ділянках водойм використовують рамні нерестовища (рис. 4.2).

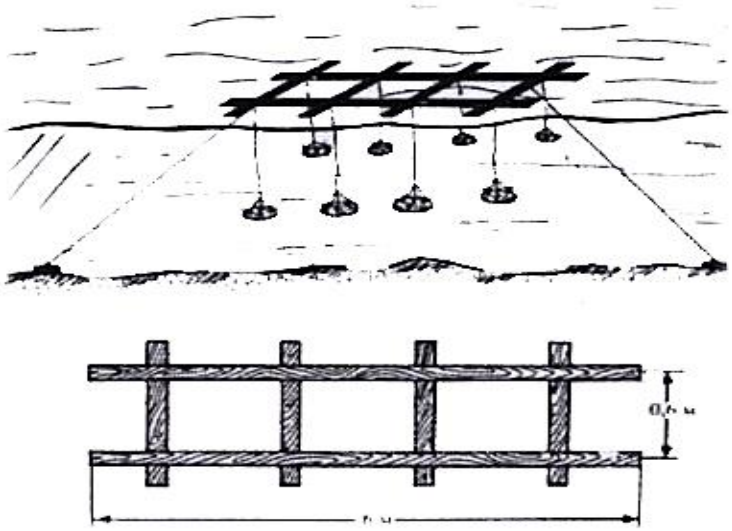

Рис. 4.2. Схема рамного штучного нерестовища

До дерев'яної рами прикріплюється нерестовий субстрат на відстані 50-100 см, що виготовляють з природних матеріалів на довгих повідках з дроту та капронової мотузки, та розташовується в кілька ярусів. Декілька рам з гніздами зв'язуються разом у довжину, а рама закріпляється на якорях або палях.

2. **Літофільні види риб.** Для нересту рибця та осетрових видів риб в Київському водосховищі та на р. Прип'ять слід застосовувати гальково-гравійні нерестовища. Вони представляють собою насипи товщиною до 20-30 см з гальки або

округленого щебеню різних фракцій. Нерестовища відсипаються в руслових і прибережних ділянках річок, які можуть затоплюватися паводковими водами.

Необхідну площу нерестовища (S_i) можна розрахувати:

$$Si = (N / Z) \times S$$

де N – кількість самиць, які нерестяться, екз.; Z – кратність використання нерестовища; S – площа, необхідна для нересту однієї самиці (Алимов, 2012).

Такий вид штучного нерестовища розраховано на нерест рибця, але також передбачається, що воно буде освоюватися іншими літофілами, наприклад, стерляддю.

Важливими умовами для вдалого перебігу нересту є форма, матеріал та розмір нерестового субстрату, а також стабільні умови на нерестовищах:

незначна зміна глибини над нерестовищем;

швидкість потоків і характер течії види;

стабільне положення нерестового субстрату;

хімічна нейтральність субстрату;

незначна рухливість компонентів штучного нерестовища.

Нерестові поля (панелі) можна виготовляти із різною формою штучного субстрату та взаємним розміщенням окремих елементів нерестового субстрату. За необхідності можливим є встановлення багатошарових панелей з різними функціями кожного шару: верхнього – для стимулювання нересту плідників риб, наступних – для інкубації ікри і першого етапу життя личинок.

Очікувані результати:

2. Збільшення чисельності аборигенних видів риб – судака, ляща, сазана, щуки, лина.
2. Збереження типової іхтіофауни регіону.
3. Збільшення цінних видів та утворення потужного іхтіокомплексу, що запобігає вселенню чужорідних видів, через звільнення трофічних ланцюгів.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Стратегічне завдання 1.5. Розвиток заходів із збереження птахів та покращення умов їх мешкання

Захід 21. Організація діяльності реабілітаційного центру для птахів шляхом його облаштування 12 вольєрами

Опис заходу. Діяльність центру розрахована на утримання і перетримання видів птахів фауни України. В центрі будуть утримуватися скалічені птахи, конфісковані птахи митною службою, молоді особини, підібрані людьми. Птахи, яких можна повернути до природнього середовища, будуть підгодовуватися в спеціальних великих вольєрах, де, наприклад, хижаки зможуть навчитися полювати на живу здобич, а чорний лелека ловити в водоймі рибу. Розраховано на 10 вольєрів для перетримання птахів. Розміри 7х7 м, висотою 3 м. Також 2 великі вольєри для утримання птахів перед випуском в природу. Розміри 12х12 м і висотою 6 м. Стінки вольєра затягуються металевою сіткою, верхня частина капроновою сіткою, що зменшить травматизм у птахів. Птахи, здатні повернутися до природнього середовища, будуть випускатися в місцях, максимально наближених до природного середовища їх існування на території Заповідника. В рамках заходу передбачається будівництво некапітальних вольєрів без проектно-кошторисної документації.

Очікувані результати: покращення умов реабілітації птахів.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 22. Облаштування дуплянок, штучних гнізд і плотів

Опис заходу. На території Заповідника є ефективним приваблювання кількох рідкісних видів птахів, занесених до ЧКУ. Сиворакша (*Coracias garrulus*) – птах, який гніздується в великих дуплах і нішах дерев на відкритій місцевості і галявинах. До середини XX століття був звичайним гніздовим птахом Українського Полісся. Вже наприкінці століття їх чисельність різко скоротилась і птахи майже зникли в лісовій зоні. Останнім часом сиворакша майже не зустрічається на території Заповідника. В 2010 році гніздова популяція була оцінена в 10 пар, зараз можливе гніздування 1-3 пари. Для покращення умов гніздування є ефективним розвішування 10 штучних боксів в тих місцях, де птахів реєстрували раніше.

Конструкція за розміром: дно 18-20 см (B), висота 30 см (C), льоток 10 см (A) (рис. 4.3). Деревину потрібно обробити антисептичним просочувальним складом для захисту конструкції.

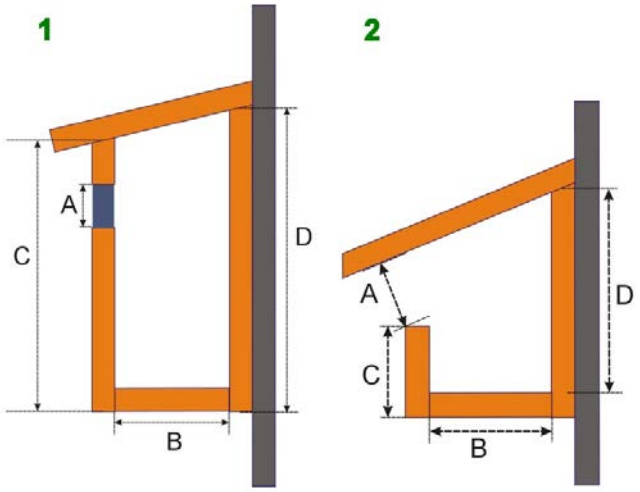

Рис. 4.3. Гніздовий ящик для сиворакши

Другий вид – гоголь (*Bucephala clangula*). Ця качка також гніздується в великих дуплах і нішах дерев. Ще в середині XX століття цей птах гніздувався в долині Прип’яті і, можливо, її притоках. Наразі гоголь зустрічається на території Заповідника лише під час міграцій і зимівлі. Доцільно було би розміщення 10 гніздових боксів в долині р. Прип’ять і її затоках (рис. 4.4). Деревину потрібно обробити антисептичним просочувальним складом для захисту конструкції.

Рис. 4.4. Штучна гніздівля для гоголя

Для покращення умов гніздування сови бородатої на території Заповідника необхідно створити мережу штучних гніздівель навколо боліт – основних кормових угідь птахів цього виду. Штучні гніздівлі являють собою платформу розміром 60х50 см, зроблену з дощок та пофарбовану у сірий колір (рис. 4.5). Розвішувати штучні гніздівлі треба на відстані 500 м одна від одної на віддалі 50-100 м від краю болота. Дерева для встановлення штучної гніздівлі повинні бути стиглими з розлогими кронами. Штучна платформа розміщується в кроні дерева так, щоб у полуденні години вона була у затінку, а також, щоб пташенята, які залишають гнізда ще не вміючи літати, могли переміщатись по гілкам і не потрапити на землю.

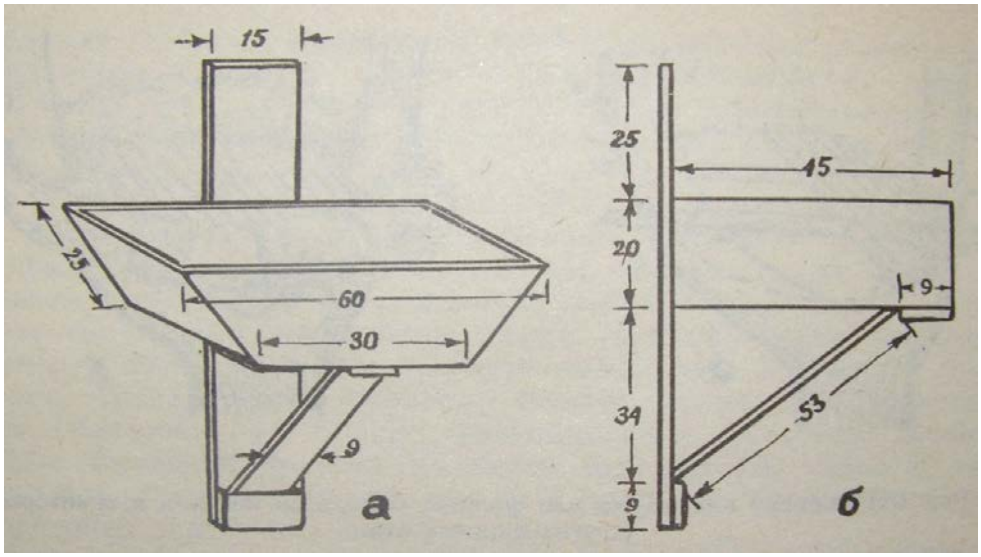

Рис. 4.5. Гніздова платформа для сови бородатої, а – вид з переду, б – вид з боку

Для птахів водно-болотного комплексу з успіхом застосовуються різні варіанти штучних острівців і плотів (рис.4.6). На закріплених плавучих платформах гніздяться крячки, чайки, качки і деякі види куликів. Такі заходи ефективні на водоймах, де відсутні острівці та водяна рослинність, а також по берегах присутні хижі тварини (норка, єнотовидний собака, лисиця, тощо). Острівці робляться з металевого чи дерев'яного каркасу і закріплюються в дно водойми на невеликій глибині. Ще робляться з плавучих матеріалів – пінопласт, пластикові пляшки тощо. Плавучі острівки закріплюються дротом чи мотузками до «якорів» чи кущів. Кошти які заплановані будуть витрачені на матеріали для спорудження штучних гнізд.

Очікувані результати: покращення умов гніздування, заселення нових територій та збільшення чисельності видів птахів.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 23. Викошування перелогів, лук, вирубування молодої порості кущів і дерев, які допоможуть зберігати та відновлювати чисельність хижих птахів

Опис заходу. Всі види хижих птахів знаходяться під охороною і більшість з них занесені до ЧКУ. Тому є дуже важливим приваблювати на охоронні території, в першу чергу, Соколоподібних (Falconiformes). Оскільки луки, відкриті території, долина річки Уж піддані активним процесам сукцесії, це дуже перешкоджає вдалому полюванню хижих птахів. Було б ефективним проводити косіння трави і молодої порості кущів та дерев на окремих ділянках. Такі заходи дозволять приваблювати та покращити ефективність полювання хижих птахів, що збільшить їх чисельність та підвищить відсоток вдалого вигодування пташенят. Також такі ділянки луків відігріватимуть значну роль як протипожежні заходи.

Очікувані результати: покращення умов харчування для хижих птахів. Збільшення чисельності хижих птахів.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

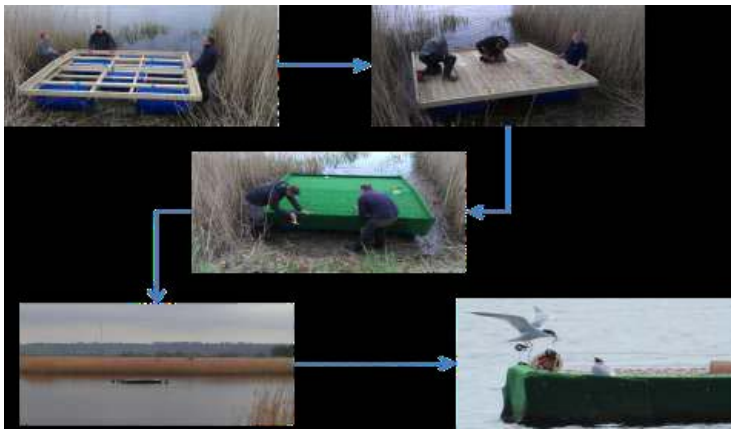

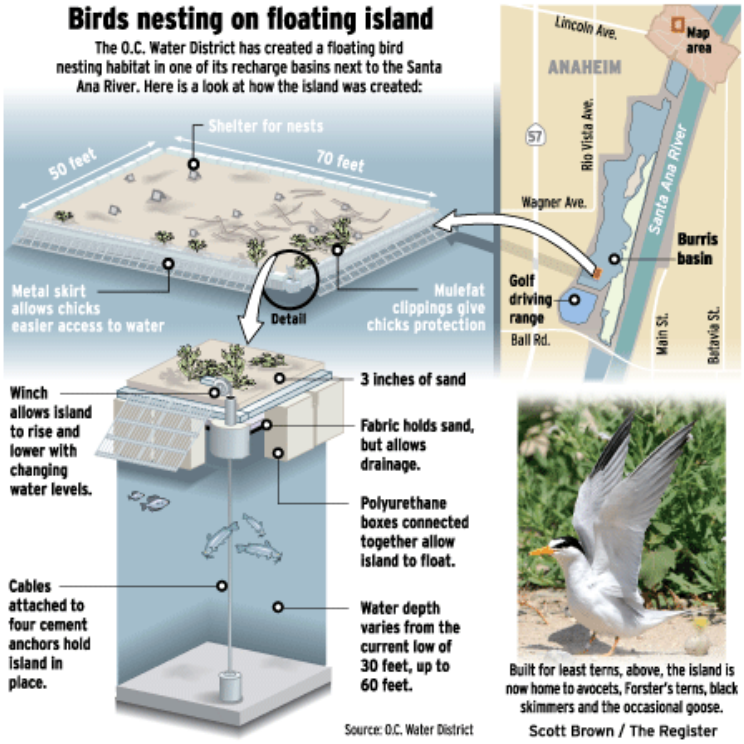

Рис. 4.6. Зовнішній вигляд конструкцій для штучних гнізд та островів для водоплавних птахів

Захід 24. Придбання кормів та підгодівля великих хижих птахів в зимовий період на території Заповідника

Опис заходу. Більшість видів хижих птахів знаходяться під загрозою винищення на більшій частині свого ареалу, стан їх популяцій оцінюється як такий, що викликає тривогу в багатьох регіонах України, а для деяких видів (беркут, підорлик великий,

могильник, балабан) – і в глобальному масштабі. Хижі птахи – дуже уразливі представники орнітофауни. Через свою обережність і високі вимоги до умов існування, ця категорія птахів, в першу чергу, відчуває на собі негативні результати діяльності людини. Знищення старих ділянок лісу, де птахи гніздяться, призводить до того, що пернаті хижаки залишають ці території. Трансформація природних біоценозів, мисливських біотопів надалі впливає на зменшення кормової бази, що призводить до зникнення цих птахів. Важливу роль відіграють агротехнічні заходи, коли в сільському господарстві використовують отрутохімікати, що призводить до отруєння і загибелі птахів. Хоча останнім часом скоротилась кількість випадків незаконного добування хижих птахів мисливцями, в деяких районах подібні факти спостерігаються регулярно. Зазвичай, відстрілюються великі за розмірами види, такі як скопа, підорлики великий і малий, змієїд, орлан-білохвіст і беркут.

Існує ще одна велика проблема, і не тільки для хижих птахів – ураження електричним струмом на стовпах ліній електромереж. Використовуючи стовпи для відпочинку і як зручні місця спостереження за здобиччю, птахи іноді замикають електромережу, від чого гинуть. Крім того, потенційно існує проблема отруєння беркута і орлана-білохвіста свинцем, оскільки ці птахи часто харчуються підранками чи трупами відстріляних, але не підібраних мисливцями тварин. Створення людиною техногенних умов в навколишньому середовищі постійно загрожує більшості видів птахів, особливо рідкісним, до яких належить більшість хижих птахів.

У багатьох країнах Європи (Німеччина, Польща, Угорщина, Велика Британія, держави Скандинавії та інші) в зимові періоди систематично проводяться підгодівлі великих хижих птахів. Для цього використовуються туші домашніх і диких тварин (свині, велика і дрібна рогата худоба, нутрощі тварин і птахів з боєнь).

Подібні заходи проводяться з метою забезпечення сприятливої зимівлі птахів в складний період року. Такі підживлення дуже важливі для ослаблених і молодих птахів, які переживають свою першу зиму і не є поки хорошими мисливцями. Кормові майданчики, розташовані на охоронюваних територіях, концентрують хижих птахів, що, тим самим, забезпечує їх охорону. Дефіцит кормової бази змушує птахів в пошуках їжі долати великі відстані. Іноді хижі птахи залітають на території, які не є типовими для екології виду. В подібних ситуаціях хижаки часто відчувають на собі негативні дії антропогенного характеру. Як правило, це незаконний відстріл птахів, загибель хижаків від дії електричного струму на лініях електричних передач (ЛЕП), отруєння птахів на протравлених мисливських привадах, потрапляння їх в капкани та петлі мисливців.

Щоб уникнути загибелі птахів від різних вище викладених чинників, і організовуються кормові майданчики. В умовах Українського Полісся такі заходи будуть важливими для благополучних зимівель двох рідкісних видів птахів – орлана-білохвоста і беркута. Останній вид хижака більш рідкісний. Ці птахи відносяться до категорії глобально вразливих видів і на проживанні свого ареалу охороняються законом. Періодично такі кормові майданчики відвідують і інші види хижих птахів – канюк звичайний, зимняк, яструб великий.

Проводячи щорічно заходи щодо підгодівлі великих хижих птахів, можна простежувати динаміку чисельності пернатих хижаків на майданчиках, що послужить важливим науковим матеріалом. Надалі можливий вилов птахів гарматними сітками і мічення їх кольоровими і металевими мітками, трансмітерами.

Для проведення фотоанімалістичних заходів побудувати замасковане укриття або спеціалізований дерев'яний будиночок з усіма облаштованими комунікаціями. Це також приверне увагу фотографів і спостерігачів за птахами, які можуть фінансово забезпечити своє захоплення.

Для природоохоронних заходів буде також важливим висвітлення в ЗМІ про проведення та результати даного заходу.

Очікувані результати: придбаний корм та підгодовані великих хижих птахів в зимовий період для покращення умов харчування. Збільшення чисельності хижих птахів.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 25. Організація робіт з моніторингу хижих птахів і сов на території Заповідника

Опис заходу. Періодичне проведення обліків чисельності і розповсюдження рідкісних і уразливих видів птахів на визначених територіях має колосальне значення для збереження їх майбутнього. Щоб справжніми дослідженнями і природоохоронними діями прогнозувати майбутнє існування видів на території Заповідника, необхідно проводити систематичний моніторинг групи цих птахів. Це позитивно впливатиме на проєктні розробки охорони і дослідження тих видів хижих птахів, стан яких в межах Заповідника і його околиць викликає особливе занепокоєння. Для підтримки і покращення гніздових популяцій рідкісних видів хижих птахів необхідно посилити контроль охорони цих птахів і їх гнізд, зберігати їх мисливські та гніздові біотопи.

Для проведення моніторингу міграції хижих та інших груп птахів треба виявити на території Заповідника ділянки, де проходять міграційні шляхи, і птахи в цей час концентруються (долина річок Прип'ять, Уж). Як будуть знайдені такі території, систематично проводити дослідження в сезони міграцій – весна-осінь.

Для моніторингу гніздової популяції хижих птахів і видів, занесених до Червоної книги України, систематично проводити спостереження на відкритих ділянках. Для цього обирають стаціонарні точки на відстані 2,5-3 км між ними. Під час полювання, шлюбних польотів, будування гнізд та годування пташенят птахи дуже помітні, що покращує проведення їх обліків. Такі точки можуть бути в долині річки Уж та інших великих відкритих територіях.

Для проведення моніторингу гніздової популяції Совоподібних (*Strigiformes*), необхідно проводити нічні обліки птахів. Для цього обираються стиглі ділянки лісу, де сови знаходять для себе гарні умови для гніздування. Для обліків пугача обираються відкриті і напіввідкриті ділянки. Обліки проводяться на маршрутах, голоси різних видів сов демонструються через динамік. У гніздовий період це провокує птахів на гніздових ділянках, вони активно відповідають, що покращує умови обліків.

Очікувані результати: сучасні дані щодо стану птахів, можливість оперативного управління популяціями.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Стратегічне завдання 1.6. Заходи з охорони ссавців, покращення умов їх мешкання

У Проєкті організації території Заповідника передбачено реалізацію спеціальних природоохоронних заходів щодо збереження та відтворення різноманіття тваринного світу у природних середовищах існування.

Виконання конкретних завдань у сфері збереження та менеджменту популяцій ссавців передбачає втілення низки практичних заходів, спрямованих на вирішення поставлених завдань:

Інвентаризація раритетної компоненти фауни на територіях, що межують із Заповідником, і можуть мати визначальну цінність як відтворювальні ділянки, міграційні коридори, в тому числі транскордонні, місця зимівлі, буферні зони індивідуальних ділянок тощо.

Облік та з'ясування стану популяцій видів ссавців, зокрема таких, що мають високий природоохоронний статус.

Розробка системи та реалізація моніторингу за станом популяцій видів ссавців, зокрема таких, що мають високий природоохоронний статус.

Впровадження сучасного досвіду проведення зоологічних досліджень.

Розробка програм з реінтродукції та реабілітації видів диких тварин.

Оптимізація окремих характеристик середовища перебування диких тварин – біотехнічні заходи та зниження ризиків для тварин в антропогенно трансформованих локаціях.

Впровадження екопросвітницької складової та розвиток можливостей екотуризму.

Захід 26. Комплекс заходів щодо створення вільноживучого угруповання зубра європейського *(Bison bonasus* Linnaeus)

Опис заходу. Подібний захід включає в себе наступні етапи:

наукове обґрунтування, що базується на генетичних характеристиках тварин, синхронізації з програмою відновлення зубра в білоруській частині зони відчуження, оцінці ризиків для створення осередку виду в зоні відчуження, зокрема безпечності середовища, рівня конфлікту з людиною, можливостей вільного переміщення особин між двома осередками сусідніх держав;

оцінка придатних біотопів для організації вольєрного комплексу та для можливостей випуску тварин, вибір біотехнічних заходів;

біотехнічні заходи;

створення вольєрного комплексу для перетримки тварин, адаптації, здійснення ветеринарних та ідентифікаційних заходів;

навчання персоналу, що буде працювати з тваринами в сфері утримання в напіввільних умовах, транспортуванні та випуску, обліку та охорони вільного угруповання;

створення інструкцій та планів дій на випадок надзвичайних ситуацій, пов’язаних з утриманням особин зубра в напіввільних умовах;

оцінка ризиків перебування вільноживучого угруповання на території зони відчуження;

просвітницька робота з персоналом ЧЗВ та місцевим населенням територій, що межують, а також розробка екопросвітницьких програм для відвідувачів Заповідника.

План дій для наукового обґрунтування програми:

Отримання рекомендацій від куратора Європейської племінної книги щодо генетичних характеристик та статево-вікового складу групи, місця, звідки доцільно транспортувати тварин. Для популяцій з високим рівнем інбридингу критично важливий моніторинг генетичного різноманіття. Тож важливою складовою програми є підписання договорів про співробітництво з відповідними лабораторіями та науково-дослідними інституціями в Україні та поза її межами. Серед можливих: Українська лабораторія якості і безпеки продукції АПК, Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАНУ, Національний університет біоресурсів та природокористування, Київський зоологічний парк загальнодержавного значення, Mammal Research Insitute Polish Academy of science, Науково-практичний центр НАН Білорусі з біоресурсів.

Аналіз наявних біоценотичних зв’язків, складу видів копитних в фауні Заповідника та прогнозування перспектив співіснування, конкуренції тощо.

Опис можливих ризиків середовища: дороги, що перетинають територію, можливості встановлення попереджувальних знаків, по можливості – убезпечення середовища від таких травмуючих об’єктів, як колючий дріт, відкриті колодязі, двері на закинутих будівлях, що можуть закритись, коли тварина всередині тощо. Інвентаризація таких небезпек дасть можливість створити план з ліквідації таких факторів.

Створення плану дій на перспективу: оцінка чисельності угруповання в динаміці, можливих шляхів розселення тварин, оцінка ємності угідь та план обміну особинами для підтримання необхідного рівня генетичного різноманіття.

Оцінка придатних біотопів для організації вольєрного комплексу та для можливостей випуску тварин, вибір біотехнічних заходів

Сосняки, які є домінуючою монокультурою в ЧЗВ, характеризуються значною біомасою, проте лише незначний відсоток видів цих комплексів є кормовими рослинами для зубра. Упродовж весняно-літнього періоду найліпші кормові умови для зубра мають узлісся та лісові галявини з домінуванням бобових та злаків. Якість бонітету угідь для зубра в зимовий період визначається наявністю відкритих ландшафтів з розрідженим підліском. Зимові стації зубра визначаються не еколого-лісівничими показниками території, а, насамперед, розташуванням місць підгодівлі та захисними властивостями угідь.

Необхідно оцінити загальний запас деревно-гілкових кормів та розуміти кормову продуктивність угідь. Подібні дослідження є складовою підґрунтя програми. Використовуючи індекс придатності середовища, необхідно провести аналіз території до того, як здійснювати випуск та облаштовувати інфраструктуру – підгодівельні майданчики, додаткові складські приміщення, туристичні маршрути тощо.

Після випуску проводиться перевірка шляхом польових спостережень. Перевіркою ефективності цієї дії стане ідентифікація місць, де зубри перебувають, проявляють активність. Це слід робити після випуску тварин і після певного періоду часу (зазвичай, близько одного року), коли тварини можуть ознайомитися з місцевістю і вибрати комфортні ділянки.

Біотехнічні заходи

Взимку необхідна підгодівля тварин. Залежно від чисельності групи встановлюється кількість годівниць та підгодівельних майданчиків для викладання кормів в місцях постійного перебування тварин та таких, що зручні для обслуговування. Підгодівельні майданчики краще встановлювати на відкритих ділянках, під лісом з протилежного боку від дороги. Годування не повинно бути централізованим, воно повинно відбуватись одночасно в кількох відповідних місцях, щонайменше в кількох сотнях метрів одне від одного. Аби полегшити диференціацію групи, краще ставити на майданчику кілька годівниць/місць викладання сіна водночас. Одиночні тварини та маленькі групи можуть відвідувати годівниці і всередині лісового масиву.

Місце для годування треба обладнати укриттям від вітру. Солонці встановлюють на висоту 0,5 м, щоб тварини змогли дістатися до них незалежно від кількості снігу. Найкраще їх ставити на стовпчиках або обрізаних пнях, щоб тварини могли вживати сіль, а також жувати дерево, насичене сіллю. Тут можна використовувати стандартні кубики для великої рогатої худоби або блоки кам’яної солі.

На відміну від комбікормів, цукрового буряку тощо, сіно краще викладати не в годівниці, а на грунт в тюках. Аби тварини мали вільний доступ з різних боків і не конфліктували.

Годування повинно відбуватися в період з грудня по березень, але інтенсивне годування починається тільки коли товщина снігового покриву сягає понад 70-50 см.

Зручним варіантом є облаштування на місцях підгодівлі додаткових складських приміщень для кормів.

Схема біотехнічних споруд зображена на рис 4.7-4.9.

Наявність луків з різнотрав'ям – важлива підтримка тварин. Можливий варіант лізингу луків у власності: підписання угод з власниками про виділення частки з сінокосіння для підгодівлі зубрів, що виходять до луків – викладання і залишення скирт на краю сінокосів після збирання. Цей європейський поширений варіант підійде на перспективу, якщо тварини почнуть розселятись за межі зони безумовного відселення. Такий захід водночас покращує сприйняття виду населенням.

Створення вольєрного комплексу для перетримки тварин, адаптації, здійснення ветеринарних та ідентифікаційних заходів

Місце розташування вольєрів може плануватись безпосередньо там, де будуть випускати тварин, або розташовуватись за критерієм зручності обслуговування.

Вольєр для адаптації поголів'я має бути достатнім за площею. Сімейна група, зазвичай, від 6 до 8 особин. Наявна площа на одну особу повинна бути не менше 1,5 га й включати ліси і пасовище прийнятної якості.

Вольєр планується створити біля с. Запілля (350 м на захід від головної вулиці) на місці колишнього літнього вигулу для скота (рис. 4.10-4.11). Площа вольєру – від 4 га. Призначення – тимчасове утримання 8 зубрів протягом 3-4 місяців.

Координати вольєра – 51.254067° 30.111183°.

Адаптаційні вольєри повинні мати в складі конструкцій: сектор для отелення, перегінні секції з рукавом для заведення в транспортні бокси, вакцинації, зважування на вбудованих вагах, тренінгу тощо, можливістю відокремити тварину для лікування або припинення конфлікту, ворота для вантажного транспорту і можливість під'їзду (краще наскрізно).

Ландшафт вольєру оптимально підбирати за якістю пасовища, різними типами грунтів, наявністю грязьових ванн, відсутністю токсичної рослинності.

Господарські підсобні приміщення:

для зберігання сіна;

для зберігання овочів, комбікормів та інших видів корму;

для зберігання інвентарю.

Додаткові складські приміщення для кормів зручно встановити на кількох підгодівельних майданчиках.

Важливо забезпечити належне ветеринарне забезпечення та обслуговування, можливість ветеринарним фахівцям працювати з тваринами з забезпеченням умов згідно з чинним законодавством: належним чином обладнанні приміщення, правильна експозиція секторів та рукава, стіл для спорядження, брезентові покриття, ноші, ваги тощо.

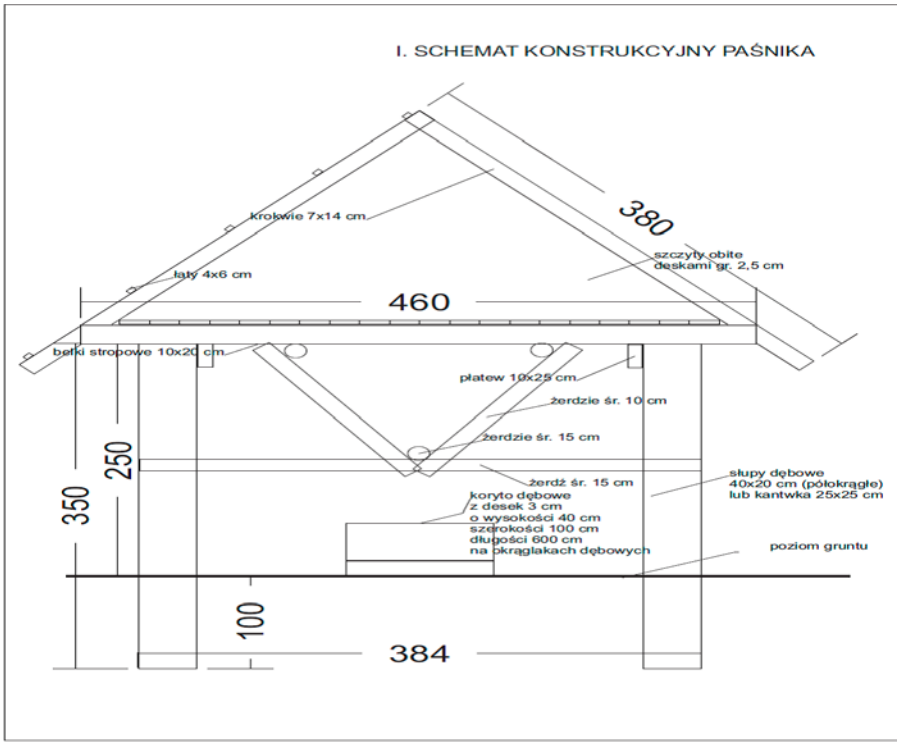

Рис. 4.7. Схематичне зображення годівниці (Wanda Olech, Kajetan Perzanowski. Best practice manual for protection of European bison, 2018).

Przykładowa konstrukcja paśnika

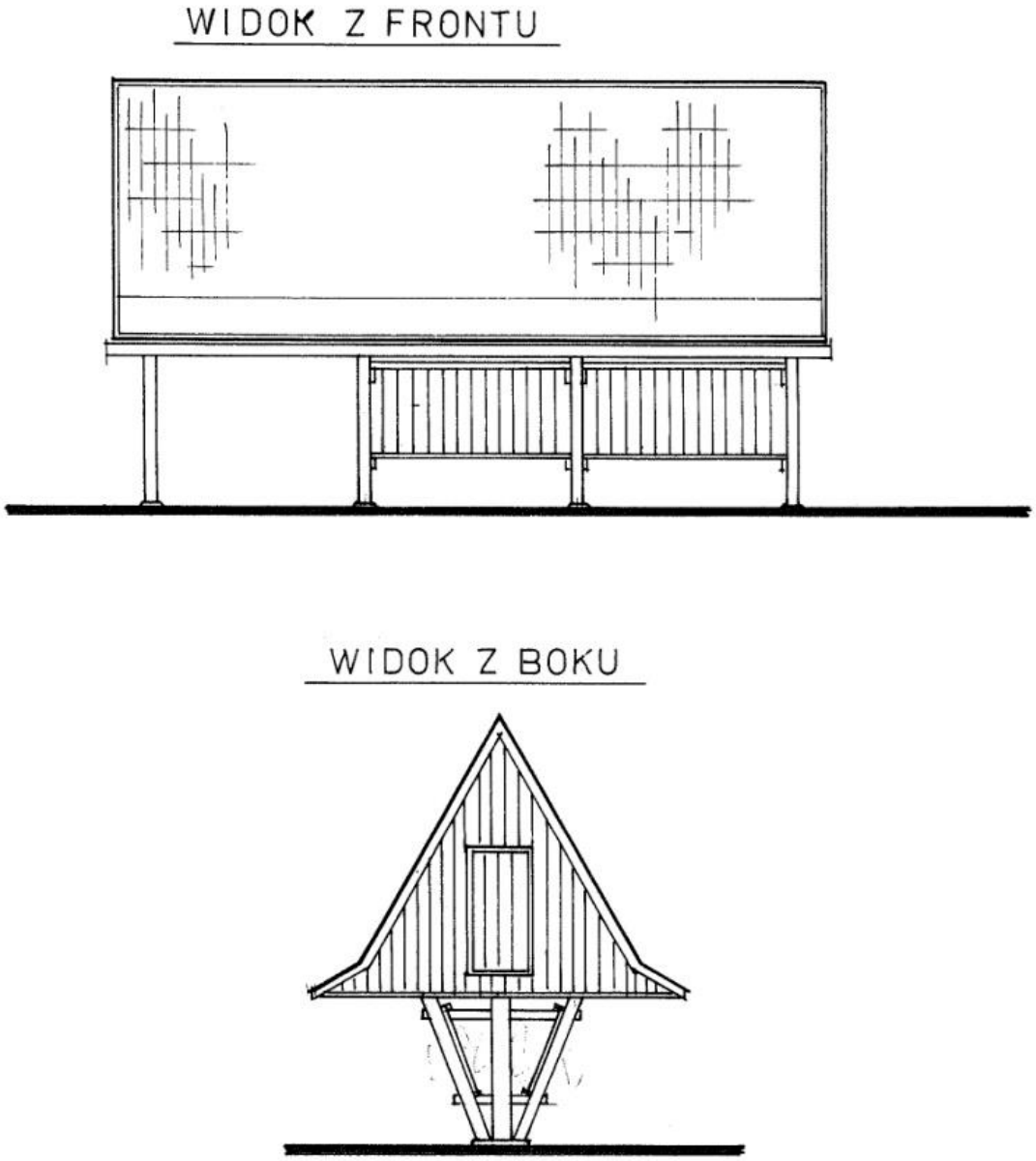

Рис. 4.8. Ескіз годівниці у двох проєкціях

Рис. 4.9. Фотозображення годівниці для зубрів

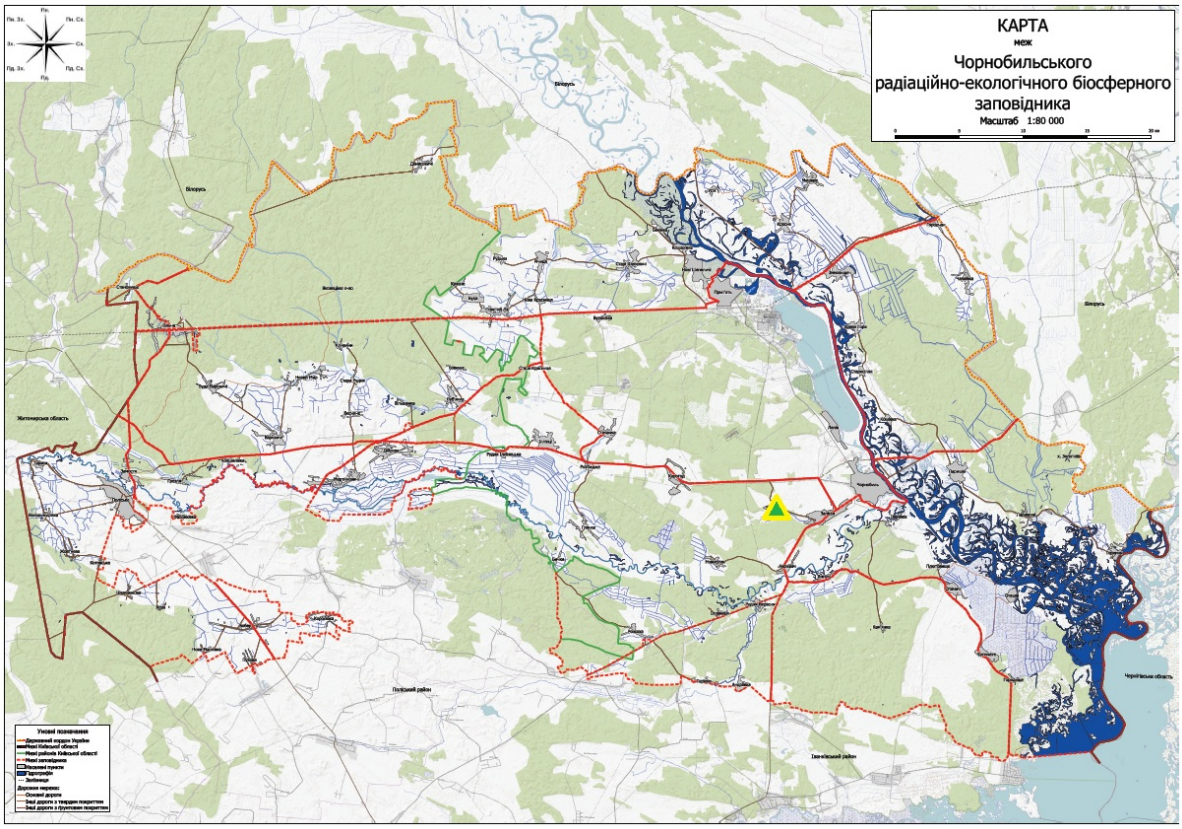

Рис. 4.10. Карта-схема Заповідника з позначенням місця розташування запроєктованого вольєра

Рис. 4.11. Орто-фотоплан місця розташування запроєктованого вольєра у межах Заповідника

Навчання персоналу, який буде працювати з тваринами в сфері: утримання в напіввільних умовах, транспортуванні та випуску, обліку та охороні вільного угруповання

Персонал має пройти інструктажі та стажування аби знати:

правила поводження з небезпечними тваринами та догляду за ними;

основні факти з біології виду;

правила внутрішнього трудового розпорядку;

правила і норми охорони праці, виробничої санітарії та протипожежного захисту.

Вміти отримувати корми, знати технологію підготовки, годування та зберігання. Вміти вести документацію (журнал спостережень, біокарти тощо). Притримуватись вказівок ветеринара щодо лікування. Проводити щоденний огляд та вчасно попереджувати про проблеми поведінкові чи фізіологічні. Слідкувати за станом конструкцій, воріт, замків, інвентарю і вчасно здійснювати дрібний ремонт. Брати участь у відлові, завантаженні, розвантаженні, випуску. Брати участь в моніторингу вільних тварин, вміти застосовувати методи обліку. Розвозити корми по підгодівельних майданчиках. Знати правила поводження з вільними тваринами під час обслуговування майданчиків чи обліків.

Склад персоналу за мінімальними потребами: зоотехнік, доглядачі за тваринами (не менше двох на зміну), водій, обліковці (з числа інших штатних співробітників). Ветеринарного фахівця можна запрошувати за необхідністю та згідно з Планом протиепідемічних заходів адміністративного району.

Створення інструкцій та планів дій на випадок надзвичайних ситуацій (згідно з Законом України «Про охорону праці»)

Плани дій мають бути розроблені окремо на такі варіанти ситуацій, як стихійні лиха, втечу тварини, евакуацію персоналу, травмування чи загибель тварин через конфлікти між особинами або конструкції, травмування чи загибель людей під час

виконання робіт з обслуговування вольєрного комплексу, поширення інфекційних хвороб тощо. Періодично мають проводитись навчання та тренінги. Додатково – навчання з протипожежної безпеки та наданню першої медичної допомоги.

Оцінка ризиків перебування вільноживучого угруповання на території Заповідника

Мають бути проаналізовані та опрацьовані рекомендації і інструкції на такі випадки:

заходи тварин на території підприємств зони відчуження;

виходи тварин за межі зони відселення до населених пунктів та на дороги місцевого і регіонального значення;

нанесення збитків підприємствам зони відчуження та населенню територій, що межують;

перебування зубрів на туристичних маршрутах та організація безпечних форм спостереження.

Необхідно провести аналіз небезпек та усунути, за можливості, у співпраці з відповідною організацією ДСНС такі антропогенні загрози в закинутих населених пунктах як колючий дріт, відкриті колодязі, двері закинутих будівель, що можуть закритись, коли тварина зайде всередину.

Просвітницька робота з персоналом Заповідника та місцевим населенням територій, що межують, а також розробка екопросвітницьких програм для відвідувачів Заповідника

Програми з вселення видів, нових для територій, а особливо великих небезпечних ссавців, обов'язково мають відбуватись паралельно з підготовкою людей, що перебувають на цій території. Заходи, що можуть покращити сприйняття та убезпечити тварин і людей:

Інформування про програму, мету, біологію та охоронний статус виду, правила поведінки в природі при зустрічі з твариною.

Проведення лекцій для персоналу підприємств, туристичних компаній та жителів територій, що межують.

Роз'яснення відповідальності за спричинення травм, стресу тваринам, браконьєрство.

Попередження збитків підприємствам і господарствам, конфліктам з відвідувачами через запропоновані превентивні заходи – електричні та стаціонарні огорожі, відлякування, дорожні знаки, планування маршрутів тощо.

Розробка програм залучення персоналу та населення в програму вселення шляхом угод про лізинг луків, збір первинної інформації про зустрічі тварин тощо.

Розробка маршрутів для спостережень за зубрами в зимовий період для туристів.

Очікувані результати. Створення осередку вільноживучих зубрів на території Заповідника. Це збагатить фауну, створить додаткову резервну популяцію загрожуваному виду та підвищить туристичний потенціал території.

Головні виконавці: адміністрація, науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 27. Комплекс заходів з охорони та менеджменту угруповання коня Пржевальського *Equus ferus* ssp. *Przewalskii*

Опис заходу. Захід передбачає здійснення комплексного дослідження з наступними завданнями:

1. Облік коней Пржевальського.
2. Визначення частки молодняку.
3. Вивчення біотопного розподілу.
4. Аналіз загроз щодо збереження угруповання з урахуванням останніх тенденцій розселення та змін у менеджменті зони відчуження.

5. Створення сітки підгодівельних майданчиків з солонцями для обліку фотопастками з метою з'ясування статево-вікової структури груп та фотоідентифікації окремих особин. Перспективним методом обліку є також зйомка з повітря та телеметрія окремих особин з огляду на характер місцевості та перебування коней в перелогах, де важко прокладати маршрути.

6. Визначення генетичних характеристик, зважаючи на гібридне походження угруповання.

7. Створення рекомендацій щодо запобіганню конфлікту «місцеве населення-коні Пржевальського», що знизить ймовірність випадків браконьєрства щодо червонокнижного виду.

Біотехнічні заходи:

Необхідно провести аналіз небезпек та усунути, за можливості, такі антропогенні загрози в закинутих населених пунктах як колючий дріт, відкриті колодязі, двері закинутих будівель, що можуть закритись, коли тварина зайде всередину (у співпраці з відповідальною за такі роботи організацією ДСНС).

Збільшити кількість майданчиків з солонцями на наступних ділянках репродуктивних груп.

Наразі групи коней (репродуктивні, холостяцькі, нові парцели) найчастіше перебувають в районах наступних відселених пунктів та локацій: с. Черевач, с. Бенівка, с. Паришів, с. Іллінці, м. Чорнобиль, с. Копачі, с. Лелів, с. Стечанка, с. Корогод, с. Товстий ліс, с. Буряківка, с. Запольє, с. Новосілки, с. Замошня, с. Рудня Іллінецька, с. Роз'їзже, Рудий ліс, с. Старі Шепеличі (рис. 4.12).

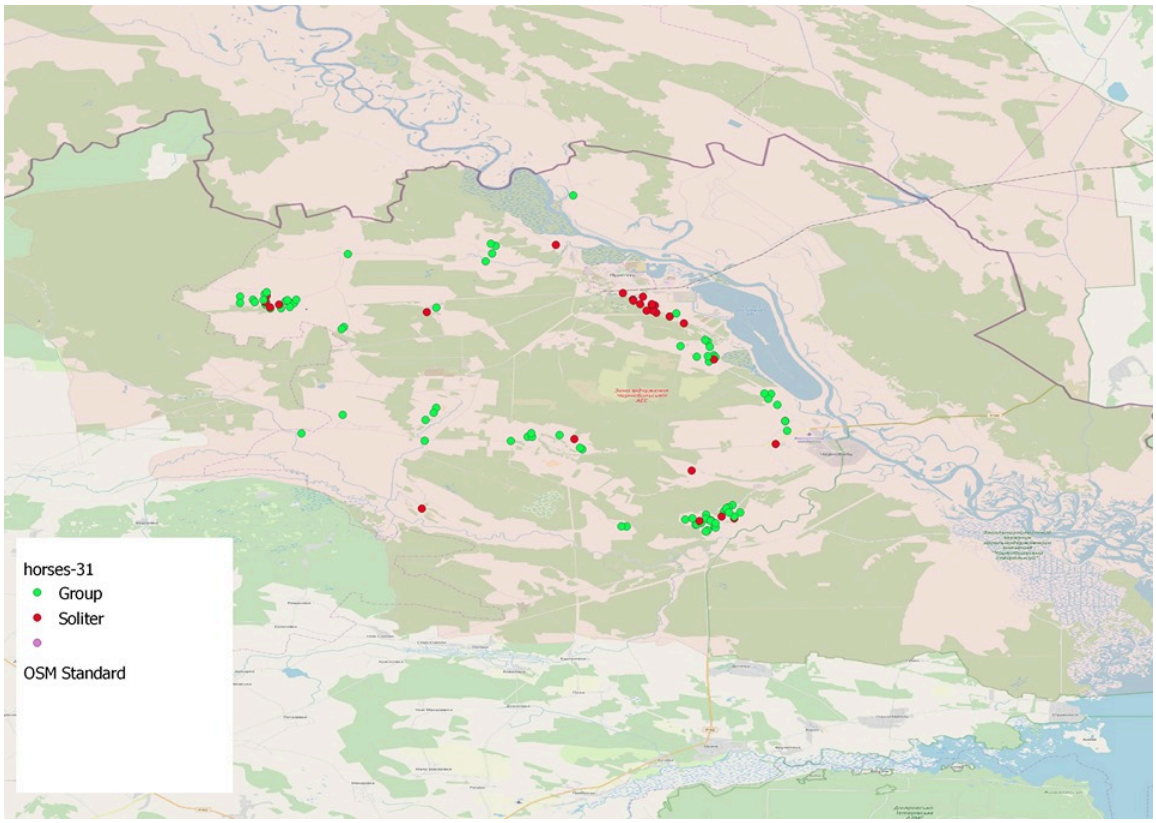

Рис. 4.12. Місця перебування коней Пржевальського на території зони відчуження ЧАЕС: Умовні позначення: зелені кружечки – групи тварин; червоні – поодинокі особини.

Просвітницька робота з персоналом ЧЗВ та місцевим населенням територій, що межують, а також розробка екопросвітницьких програм для відвідувачів Заповідника

Спостереження за кіньми Пржевальського можливе в локації с. Черевач. Це ділянка однієї з найбільших репродуктивних груп коней в зоні відчуження. Коні живляться на полях біля дороги. До того ж, недалеко КПП та пункт протипожежних спостережень, що ускладнює браконьєрство на локації, куди планується приваблювати тварин. Можливий варіант викладання на локації сіна та овочів, встановлення солонців, особливо в зимовий період.

Для обладнання туристичної атракції доцільно побудувати облаштовану вежу для спостережень з висоти 3-4 м (рис. 4.13).

Рис. 4.13. Вежа для спостереження за фауною Заповідника

Розробка правил поводження для персоналу та туристів при зустрічі з кіньми в природі має виглядати, як поліграфічний матеріал для поширення, відповідні стенди на території, а також лекції на підприємствах зони відчуження ЧАЕС (рис. 4.14).

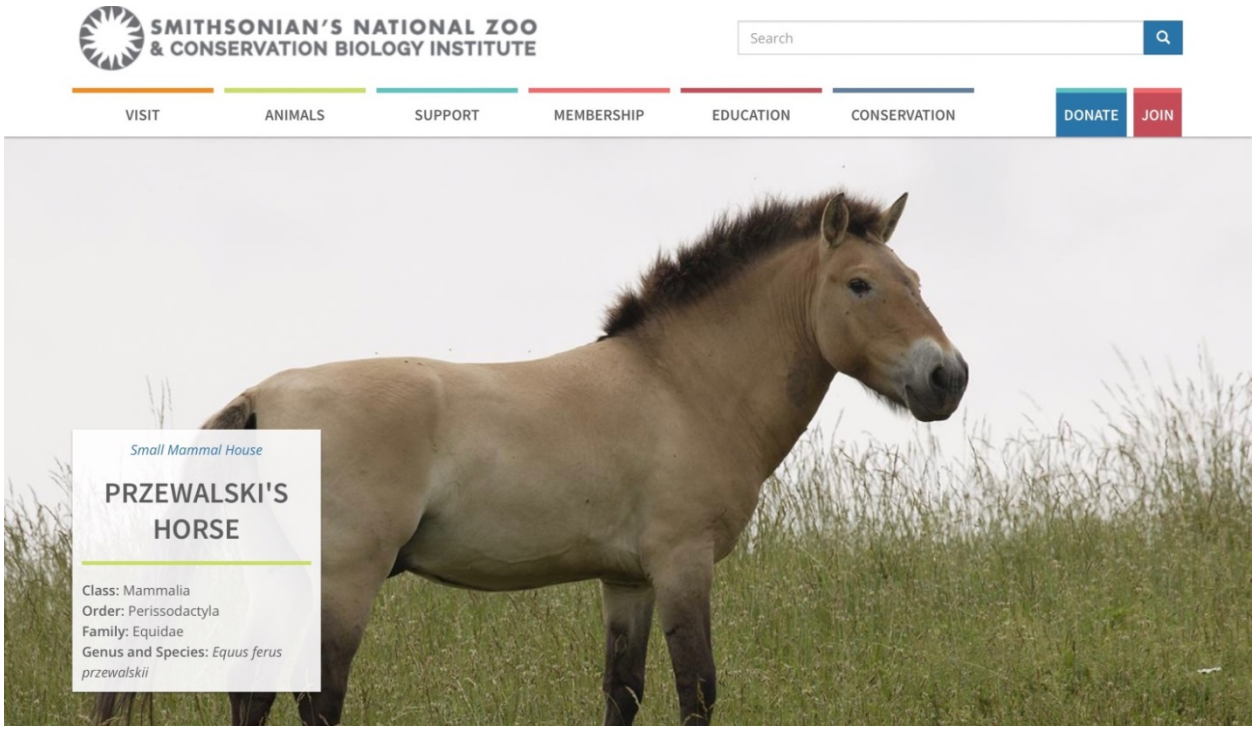

Рис. 4.14. Приклад еколого-просвітницького стенду про коней Пржевальського

Очікуваний результат: збереження виду, як крупних копитних, що стримують ріст рослинності на заростаючих полях, підвищення туристичного потенціалу території шляхом облаштування пунктів спостереження.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 28. Комплекс заходів щодо охорони та збереження рисі *Lynx lynx* Linnaeus

Опис заходу. В рамках заходу передбачається комплексне дослідження просторової структури популяції, особливостей екології та створення фотобанку для індивідуальної ідентифікації особин. Зокрема:

1. Періодичне опитування та анкетування персоналу, населення межуючої території та туристів щодо інформації про зустрічі рисі.
2. Встановлення фотопасток за принципом створення матриці з рівновіддаленими ядрами. Створюють первинну сітку на основі даних, які отримували в попередні роки/місяці: зустріч слідів, візуальні спостереження, вже отримані фотографії. Оптимально, щоб це була квартальна сітка 1×1 (км) або 2,5×2,5 (км) та, якщо дозволяє характер мети дослідження, плюс додатково біотопи, що можуть бути привабливими для виду (край болотного масиву, старий ліс), а також майданчики, які приваблюють хижаків загалом – годівниці для копитних, солонці, перехрестя, місце біля свіжої туші. Доцільно також при плануванні сітки пасток використовувати дані з поширення вовка, адже біотопічні преференції часто збігаються (рис. 4.15).

Рис. 4.15. Карта місць знахідок вовка та рисі на території зони відчуження ЧАЕС. Умовні позначення: червоні точки – вовк, зелені – рись.

Встановлення фотопасток і вибір безпосередньо точок на локаціях має ґрунтуватись на характері пересувань тварини. Ці заходи підвищують шанси:

вибору просторових орієнтирів, що каналізують маршрути пересування тварини, наприклад, дамба, вузький перехід між каменями чи чагарником, місток через водойму, піщаний грейдер, перехрестя тощо;

захищеності стації, локації поблизу кормових майданчиків, решток здобичі, а також маркувальні стації рисі.

Кріпити фотопастку можна до дерева, конструкції мостів/будівель тощо. Камуфляж можна забезпечити: встановленням пастки в окремі елементи ландшафту – у пні, колоді, дуплі, частині штучної конструкції; маскування мохом, марлею (взимку), гілками тощо; комбінуванням двох прийомів (рис 4.16).

Рис. 4.16. Приклади розміщення фотопасток на ділянках

Важливим є позиціонування пастки у просторі.

1. Чим ближче буде знаходитись та з чим більшою швидкістю об’єкт буде рухатись відносно фотопастки, тим більша ймовірність отримати фотознімки фону або лише частини тварини. Наприклад, якщо фотопастку прикріпити зверху над стежкою об’єктивом донизу, поле захоплення датчиками буде дуже вузьке і, в більшості випадків, тварина буде активізувати датчики, проходити, але не потрапляти на зображення. Так само з позиціонуванням знизу вверх.

2. Коли фотопастки кріплять таким чином, щоб отримати зображення малюнка тіла з обох боків, важливо розташувати їх не чітко одна навпроти одної, а зі зміщенням, щоб уникнути переекспонування при одночасному спрацьовуванні.

Обробка інформації, отриманої з фотопасток, потребує придбання відповідного програмного забезпечення та навчання, щоб успішно працювати (TRAPPER, Camelot, Wild.ID, Aardwolf тощо).

Облік фотопастками найефективніший з жовтня по квітень.

Здійснення обліків в зимовий період. За умов наявності снігу проводити зимовий маршрутний облік. Для чого закласти сітку маршрутів. Маршрути закладають згідно з наступними принципами:

Якнайбільш рівномірно.

Якнайбільш прямолінійно.

Не прокладати їх вздовж лінійних орієнтирів (або прокладати лише короткі відрізки) – вздовж річки, урвища, межі лісу тощо. Намагатись перетинати такі ділянки перпендикулярно.

Перспективною є GSM- та GPS-телеметрія. Щоб запланувати подібні програми, необхідно на підготовчому етапі підписати угоди з установами та спеціалістами, що мають відповідний досвід (рис. 4.17).

Рис. 4.17. Приклад фото з фотопастки для поширення та поліграфії

Просвітницька робота з персоналом Заповідника та підприємствами ЧЗВ та місцевим населенням територій, що межують, а також розробка екопросвітницьких програм для відвідувачів Заповідника

Рись є надзвичайно складним видом для організації спостережень. Доцільніше розробити поліграфічні матеріали просвітницького характеру: правила поводження при зустрічі в дикій природі та поширення матеріалів про охоронний статус, загрози та особливості біології.

Одним з варіантів для екотуризму є стежкування за риссю по снігу та залучення волонтерів, студентів та школярів до «громадської науки» – обробки первинної інформації, зокрема фотографій з фотопасток. Подібна практика покращує сприйняття великого хижака у населення.

Очікуваний результат:

Збереження угруповання, підвищення чисельності, попередження випадків браконьєрства.

Фотобанк зображень для ідентифікації особин та просвітницьких цілей. Колекція біологічних зразків для перспективних досліджень.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 29. Налагодження системи обліку та управління популяціями великих ссавців Заповідника

Опис заходу. Реалізація заходу передбачає:

1. **Створення колекції біологічних зразків.** Необхідно налагодити систему збору та формування колекції біологічних зразків – тканин, хутра, екскрементів, сечі, крові та інших деривативів. Це дасть можливість Заповіднику орієнтуватись в перспективі серед різних пропозицій спільних досліджень на базі вже зібраного матеріалу.

Зберігати зразки можна для майбутніх досліджень наступного характеру: аналіз ДНК та РНК; гельмінтовокопроскопія; гістологічні, гістохімічні дослідження; дослідження морфології, морфометрії.

Для довгострокового зберігання потрібно передбачити наступні умови:

наявність 96%-ного розчину етанолу;

морозильна камера (-20°C);

буфер TES «Easy blood» та «RNAlater»;

гістологічні фіксатори: рідина Карнуа, суміш Буена, нейтральний формалін тощо;

стерильний фільтрувальний папір;

холодильна установка (+4°C), місце без доступу світла (+18...20°C).

Для утилізації трупів та біологічного матеріалу необхідні угоди про співпрацю з спеціалізованими установами.

Для можливостей розтину трупів тварин для отримання зразків та проведення морфометричних та гельмінтологічних досліджень необхідна організація спеціального приміщення з стоком, мийкою, умовами для дезінфекції та прибирання, вентиляцією відповідних вимог, а також – інструменти, стіл, витратні матеріали.

Розтин потрібно проводити в спецодязі, в комплект якого входять: халат, полотняна шапочка чи косинка, окуляри, респіратор, клейончатий або прогумований фартух, клейончаті нарукавники, гумові рукавички та чоботи.

2. **Створення бази зображень.** Для визначення видового складу, біотопних преференцій, ідентифікації особин треба організувати коректне ведення бази зображень.

Обробка фото та відео інформації, отриманої з фотоапаратів, дронів та фотопасток потребує придбання відповідного програмного забезпечення та навчання, щоб успішно працювати (TRAPPER, Camelot, Wild.ID, Aardwolf тощо).

Бази первинних даних є базисом для широкого спектру аналізу. Сучасне програмне забезпечення дозволяє також будувати просторові моделі та аналізувати величезну кількість інформації з ГПС-приладу, яку обліковці вносять під час обліків. QGIS, MapView Professional Software та багато інших програм підходять для роботи.

3. Проведення обліків.

Здійснення обліків в зимовий період.

За умов наявності снігу проводити зимовий маршрутний облік. Для чого закласти сітку маршрутів. Маршрути закладають згідно з наступними принципами:

Якнайбільш рівномірно.

Якнайбільш прямолінійно.

Не прокладати їх вздовж лінійних орієнтирів (або прокладати лише короткі відрізки) – вздовж річки, урвища, межі лісу тощо. Намагатись перетинати такі ділянки перпендикулярно.

Перспективною є **GSM- та GPS-телеметрія**. Щоб запланувати подібні програми, необхідно на підготовчому етапі підписати угоди з установами та спеціалістами, що мають відповідний досвід.

Облік фотопастками.

Встановлення фотопасток за принципом створення матриці з рівновіддаленими ядрами. Створюють первинну сітку на основі даних, які отримували в попередні роки/місяці: зустріч слідів, візуальні спостереження, вже отримані фотографії. Оптимально, щоб це була квартальна сітка 1×1 (км) або 2,5×2,5 (км).

Очікуваний результат:

Колекція зразків, відповідно інвентаризована та така, що зберігається згідно з вимогами до подібних банків/колекцій.

Фотобанк зображень та відео з фотопасток, дронів, фотоапаратів.

Матеріали дадуть можливість робити висновки щодо багатьох напрямів досліджень, а також брати участь у спільних дослідженнях з науковими установами різноманітного спрямування.

Обліки різними методами дадуть реальні дані з чисельності, статево-вікового складу, просторової структури, екології.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 30. Біотехнічні заходи з покращення умов мешкання ссавців в екстремальних умовах

Опис заходу. Інвентаризація ризиків середовища надасть можливість:

Обрання місць переходів тварин через асфальтові дороги для встановлення попереджувальних знаків;

створення переліку антропогенних пасток та травмуючих елементів у закинутих селах, біля техніки та в інших антропогенно трансформованих локаціях (колючий дріт, відкриті колодязі, двері на закинутих будівлях, що можуть закритись, коли тварина всередині, провали в підлогах, корозія металевих конструкцій);

характеристика можливостей переходів через огорожу ЧЗВ та транскордонну огорожу. Самі переходи, що їх зазвичай створюють тварини, ламаючи частину конструкції, можуть бути небезпечними. Важливо також планувати облаштування переходів спеціально для тварин, що мігрують чи розселяються;

створення плану поширення пероральних приманок з вакциною від сказу на основі даних зимових обліків хижих тварин.

Інвентаризація таких небезпек дасть можливість створити план з ліквідації таких факторів. Сам план реалізуватись на території з радіаційною небезпекою має лише в координації з ДСНС, Держпродспоживслужбою та іншими відповідними організаціями.

Очікуваний результат: створення плану дій щодо покращення умов існування диких тварин з огляду на інфраструктуру та режим території. Оптимізація середовища існування ссавців території Заповідника. Попередження загибелі тварин в антропогенних пастках. Попередження конфліктів людина-тварина, зокрема дорожніх аварій, поширення сказу через напади, небажані зустрічі з персоналом підприємств на територіях підприємств.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 31. Заходи щодо охорони та збереження рукокрилих

Опис заходу. Захід передбачає:

1. Інвентаризацію складу фауни рукокрилих за допомогою акустичного моніторингу та обстеження сховищ – природних та антропогенного походження.
2. Інвентаризацію старовікових дуплистих дерев та розробка заходів їх збереження (координація з лісовим менеджментом).
3. Інвентаризацію сховищ антропогенного походження та розробка рекомендацій щодо охорони.
4. За необхідності – виготовлення та встановлення штучних укриттів для кажанів (рис. 4.18).

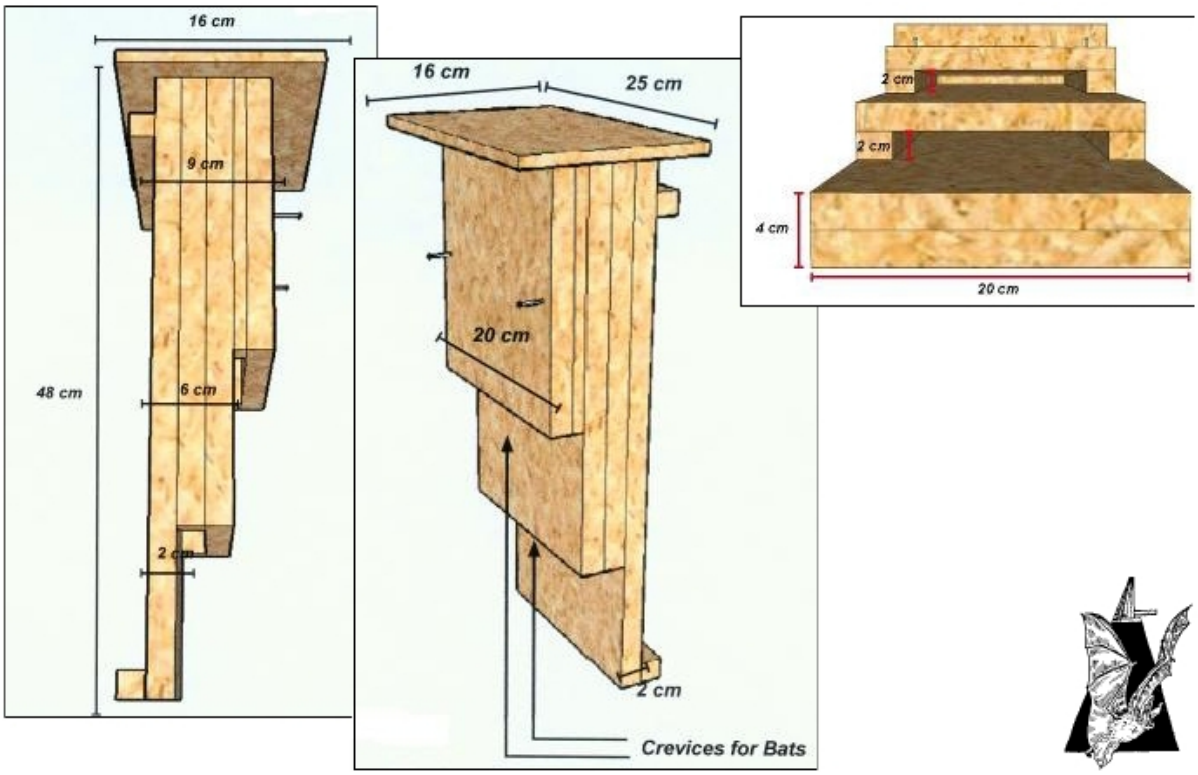

Рис. 4.18. Схема виготовлення штучних укриттів для кажанів (https://friendsofastleypark.com/about-foap/foap-projects/bat-boxes-in-the-park/)

5. Налагодження співпраці з Центром реабілітації рукокрилих Київського зоологічного парку загальнодержавного значення для тимчасової перетримки та реабілітації особин, що потребують допомоги, з подальшим поверненням на територію Заповідника.
6. Практичні заходи з покращення умов існування.
7. Збереження старих дуплистих дерев.

8. З'єднання ізольованих елементів ландшафту. Підтримка лінійних елементів «екокоридорів» – прогалин, галявин, рядів дерев.

9. Збереження зарослих мілин і берегів для покращення якості мисливських ділянок рукокрилих.

Очікуваний результат: збереження угруповань рукокрилих на території Заповідника. Створення плану дій щодо охорони на реальних даних з обліку тварин та інвентаризації укриттів.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Захід 32. Комплекс заходів з реабілітації та реінтродукції аборигенних видів тварин

Опис заходу.

Створення вольєрного комплексу для ссавців та птахів з метою надання допомоги аборигенним видам з подальшим поверненням в природу. А також з метою адаптації рідкісних видів перед випуском у співпраці з Київським зоологічним парком загальнодержавного значення.

Комплекс планується створити у с. Куповате. Вольєри для перетримки будуть створені на базі колишнього фермерського господарства та в поймі.

Основні елементи комплексу: вольєри з видоспецифічними вимогами, місця для зберігання інвентарю (рис. 4.19-4.20).

Тварини, що утримуватимуться в вольєрах комплексу, можуть бути двох категорій – місцевих видів з території Заповідника, що потребують допомоги, лікування, перетримки та повернення в природу; рідкісних видів Полісся, що надходять із Київського зоопарку в рамках Договору про співпрацю, проходять адаптацію перед випуском та випускаються в природу під керівництвом спеціалістів Заповідника та Київського зоопарку для підтримки популяцій і з метою розвитку програм реінтродукції задля збереження біорізноманіття.

Навчання персоналу.

Персонал має пройти інструктажі та стажування, щоб знати:

правила поводження з небезпечними тваринами та догляду за ними;

основні факти біології виду;

правила внутрішнього трудового розпорядку;

правила і норми охорони праці, виробничої санітарії та протипожежного захисту.

Вміти отримувати корми, знати технологію підготовки, годування та зберігання. Вміти вести документацію (журнал спостережень, біокарти тощо). Притримуватись вказівок ветеринара щодо лікування. Проводити щоденний огляд та вчасно попереджувати про проблеми поведінкові чи фізіологічні. Слідкувати за станом конструкцій, воріт, замків, інвентарю і вчасно здійснювати дрібний ремонт. Брати участь у відлові, завантаженні, розвантаженні, випуску. Брати участь в моніторингу вільних тварин, вміти застосовувати методи обліку.

Моніторинг ефективності: мічення, спостереження, збір даних щодо розмноження, загибелі, розселення, міграцій.

Просвітницька діяльність: відвідування комплексу в рамках екотуризму, участь в моніторингових заходах.

Очікувані результати: збереження популяцій місцевих видів, у тому числі рідкісних. Розвиток співпраці та обмін досвідом у сфері реінтродукції та реабілітації.

Головні виконавці: науковий відділ, працівники ПНДВ.

Рис. 4.19. Ортофотоплан ділянки Заповідника, запланованої під спорудження комплексу вольєрів

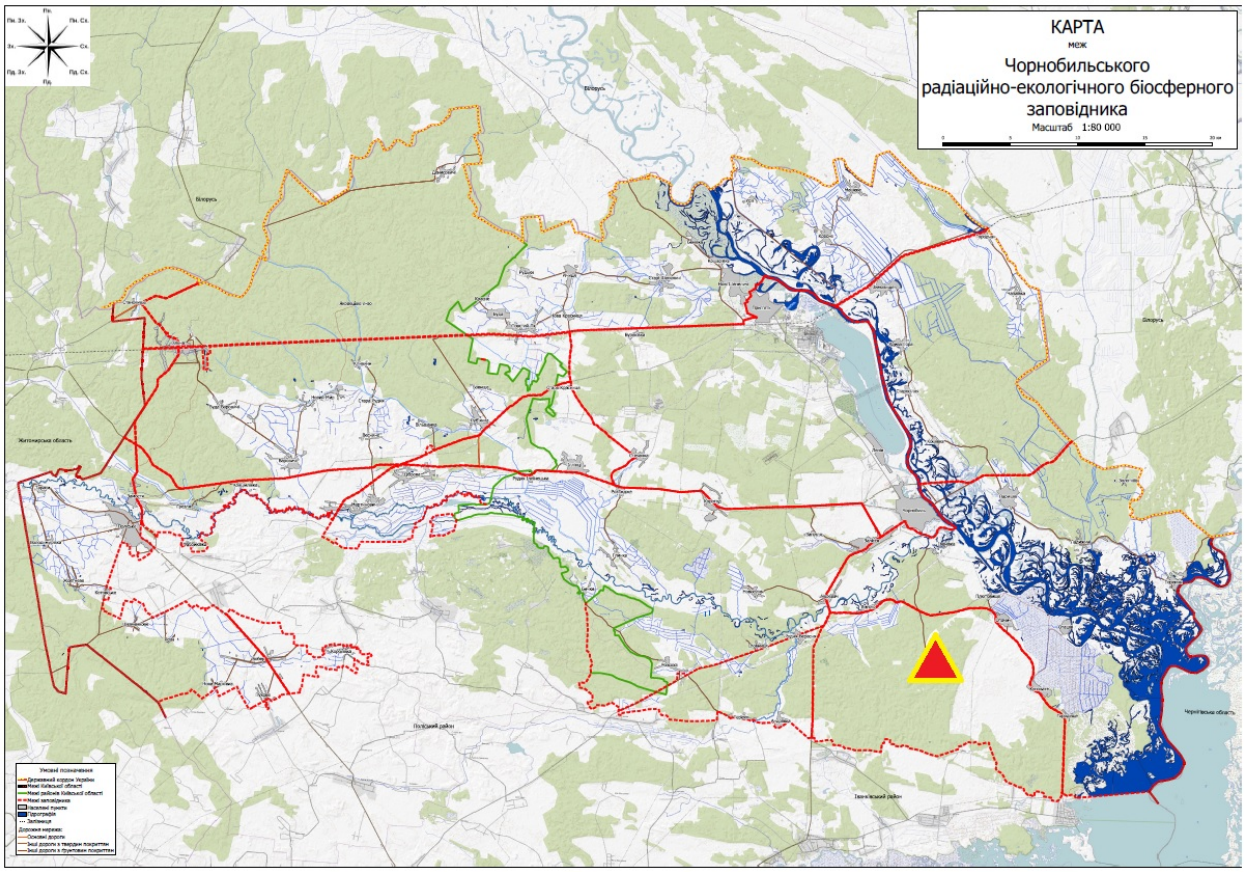

Рис. 4.20. Карта-схема Заповідника з позначенням місця розташування запроєктованого вольєра

Таблиця 4.2

Календарний план реалізації заходів з поліпшення стану збереження популяцій великих ссавців

№	Захід	Термін реалізації	Примітки
1	Оцінка чисельності та територіального розподілу представників наступних родин: Suidae, Cervidae, Equidae, Felidae, Canidae за методами: ЗМО, фото пастки тощо	Грудень-березень кожного року	Встановлення сітки фото пасток за наявності фінансування
3	Розрахунок необхідної кількості та оптимального розташування солонців та годівниць для ратичних на території Заповідника, на основі отриманих результатів і виготовлення	Грудень-лютий 2021-2022	
6	Встановлення виготовлених солонців та годівниць на місцях, що найчастіше відвідуються представниками Suidae, Cervidae, Equidae, відібраних на основі даних обліків та спостережень	Жовтень-листопад	
7	Заповнення солонців сіллю та викладання кормів (за необхідності) для ратичних тварин.	грудень-березень 2021-2030	По мірі використання
8	Планування проєкту та побудова вольєру для адаптації зубра європейського.	2021-2025	За наявності фінансування
9	Випуск зубра європейського, організація підгодівлі та моніторингу	2022-2030	За наявності фінансування
10	Створення колекції зразків та фотобанку	2021-2030	За наявності фінансування
11	Облаштування вежі для спостережень за кіньми Пржевальського	2021-2022	За наявності фінансування
12	Підготовка просвітницької поліграфії та її поширення	2021-2025	За наявності фінансування
13	Планування та побудова вольєрів для реабілітації та реінтродукції місцевих видів. Моніторинг ефективності	2021-2030 щорічно	За наявності фінансування
14	Інвентаризація можливих ризиків середовища та заходи з убезпечення середовища	2021-2024	За наявності фінансування та спільно з ДСНС
15	Розробка туристичних маршрутів для спостереження за ратичними та участі в обліках в рамках розвитку екотуризму. Розробка екскурсій для	2021-2030	

	відвідування вольєрів зубрів та частини місцевих видів, що проходять реабілітацію, аби забезпечити безпеку тварин і людей і мінімізувати стрес		
16	Створення плану-схеми розповсюдження пероральних приманок з вакциною від сказу на основі даних зимових обліків хижих тварин.	2021-2022	За співпраці з Держпродслужбою
17	Обстеження території для визначення придатних біотопів та пошуку укриттів рукокрилих	січень-серпень 2021	
18	Картування старих дерев та інших видів укриттів	листопад-квітень 2021-2022	
19	Збереження важливих для рукокрилих елементів ландшафту	щорічно	

Розділ 2. Охорона та захист природних комплексів та об’єктів Заповідника

Заповідник знаходиться на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. На цих територіях виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами понад доаварійний рівень, що з урахуванням природно-кліматичної та комплексної екологічної характеристики конкретних територій може призвести до опромінення населення понад 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік, і яке потребує вжиття заходів щодо радіаційного захисту населення та інших спеціальних втручань, спрямованих на необхідність обмеження додаткового опромінення населення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення його нормальної господарської діяльності.

Згідно із Законом України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення забезпечується суворий природоохоронний режим, охорона територій, природних, історичних та етнокультурних пам'яток відповідно до чинного законодавства. Охорону громадського порядку на територіях зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, контрольно-пропускний режим при в'їзді та виїзді з таких зон забезпечують уповноважені підрозділи органу Національної поліції, а пожежну і техногенну безпеку – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку.

Одночасно, згідно із Законом України «Про природно-заповідний фонд України» та постановою Кабінету Міністрів України «Про службу державної охорони природно-заповідного фонду України» від 14.07.2000 № 1127, в межах Заповідника охорона території покладається на службу його охорони, що входить до складу служби державної охорони природно-заповідного фонду України.

Служба держохорони Заповідника відповідно до покладених на неї завдань:

здійснює охорону диких тварин і місць їх перебування у межах Заповідника;

забезпечує порядок використання природних ресурсів;

забезпечує додержання вимог щодо відвідування територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

попереджує пошкодження лісових насаджень унаслідок незаконних рубок;

здійснює заходи щодо запобігання виникненню, поширенню пожеж, інших надзвичайних ситуацій та їх ліквідації;

інформує відповідні державні органи про надзвичайні ситуації;

забезпечує реалізацію заходів з профілактики та захисту природних комплексів від шкідників і хвороб у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

підтримує у належному стані межові та охоронні знаки, інформаційні аншлаги, квартальні та ділянкові стовпи, а також протипожежні споруди;

забезпечує додержання режиму територій, у тому числі додержання вимог Проекту організації території;

забезпечує проведення роз'яснювальної роботи щодо необхідності збереження особливо цінних природних комплексів та об'єктів.

Працівники служби держохорони мають право:

вимагати від громадян і службових осіб пояснення у зв'язку з порушенням ними режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх охоронних зон;

перевіряти у громадян і службових осіб посвідчення на право перебування, використання природних ресурсів та провадження іншої діяльності в межах Заповідника;

доставляти порушників природоохоронного законодавства у територіальні органи внутрішніх справ чи до виконавчого комітету селищної, сільської ради з метою з'ясування особи;

складати протоколи про порушення адміністративного законодавства в галузі охорони довкілля і використання природних ресурсів, надсилати їх відповідним органам для притягнення винних до відповідальності;

вилучати у порушників предмети і знаряддя незаконного використання природних ресурсів, транспортні засоби, незаконно добуту продукцію, відповідні документи;

проводити особистий огляд осіб, речей, транспортних засобів та перевірку знарядь і продукції, одержаної в результаті природокористування;

безперешкодно обстежувати стан природних комплексів та об'єктів, що розташовуються в Заповідника;

одержувати в установленому законодавством порядку безоплатно від відповідних державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, документи і матеріали, що стосуються питань збереження та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

безперешкодно відвідувати і перевіряти підприємства, установи, організації, судна та інші транспортні засоби у межах Заповідника стосовно додержання вимог природоохоронного законодавства;

давати обов'язкові для виконання приписи з метою усунення порушень, виявлених у межах Заповідника;

подавати клопотання про припинення, зупинення чи обмеження будь-якої діяльності, що провадиться з порушенням вимог природоохоронного законодавства або забороняється згідно з режимом охорони територій Заповідника;

носити під час виконання службових обов'язків форму встановленого зразка, табельну зброю та спеціальні засоби (гумові кийки, наручники і балончики з препаратами сльозоточивої та подразливої дії) відповідно до законодавства;

направляти в установленому порядку матеріали про порушення природоохоронного законодавства до відповідних органів для вирішення питання щодо притягнення винних до кримінальної відповідальності.

Для ефективної системи охорони території Заповідника та виконання бар’єрних функцій передбачається створити 13 ПНДВ, які будуть включати 324 обходи та 42 майстерські дільниці (табл 4.3).

Таблиця 4.3

Кількість запланованих для патрулювання обходів та майстерських дільниць в межах Заповідника

ПНДВ	Площа, га	Площа, га на 1 інспектора (обхід)	Кількість інспекторів в ПНДВ (обходів)	Кількість майстерських дільниць (майстрів з охорони природи)
1. Яковецьке	13615,9	1000	14	2
2. Денисовецьке	17918,5	1000	18	2
3. Бенівське	11967,7	1000	12	2
4. Паришівське	33575,7	1000	34	4
5. Вільчівське	20571,3	550	38	4
6. Дібровське	13387,1	550	24	4
7. Луб'янське	13243,8	550	24	4
8. Поліське	17706,7	550	32	4
9. Корогодське	16922,4	550	30	4
10. Теремцівське	17501,9	1000	18	2
11. Розсохівське	19450,1	550	36	4
12. Опачицьке	16792,1	550	30	4
13. Куповатське	14623,6	1000	14	2
	227276,8		324	42

Для покращення ефективності роботи працівників СДО необхідно запланувати виконання низки заходів, що спрямовані на посилення режиму охорони, інформування відвідувачів Заповідника про природоохоронний режим території, забезпечення протипожежної безпеки.

Стратегічне завдання 2.1. Посилення режиму охорони території

З метою посилення охорони території Заповідника, забезпечення інформованості та природоохоронного виховання населення, на його території встановлюються інформаційні та охоронні знаки. Основні вимоги до інформаційних і охоронних знаків, їх призначення викладені в Положенні про єдині державні знаки та аншлаги на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України, затвердженому наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 29.03.1994 № 30, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 08.04.1994 за № 72/281.

Захід 33. Виготовлення та встановлення інформаційно-охоронних знаків

Опис заходу. З метою інформування населення та відвідувачів Заповідника про його межі, функціональні зони, постає необхідність встановлення інформаційно-охоронних знаків (в місцях входу на територію Заповідника, в місцях тимчасових зупинок відвідувачів, біля доріг, стежок, по ходу туристичних маршрутів). Загалом планується встановлення 23 інформаційно-охоронних знаків (табл. 4.4, картосхема у Додатку 4).

Форма знаків – стандартна у відповідності до Положення про єдині державні знаки та аншлаги на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України. Інформаційно-охоронний знак має форму вертикального прямокутника розміром 841х594 мм.

Передбачається, що у разі пошкодження чи зникнення знаків їх відновлення відбуватиметься в оперативному режимі згідно з щорічними планами відділу державної охорони.

Таблиця 4.4

Місця встановлення інформаційно-охоронних знаків

ПНДВ	Широта	Довгота
Розсохівське	29,9559536	51,14548111
Опачицьке	30,35137558	51,16125488
Поліське	29,5417366	51,15405273
Опачицьке	30,39096451	51,20449066
Опачицьке	30,13734436	51,20379257
Опачицьке	30,30868721	51,20854187
Опачицьке	30,19620514	51,21348572
Розсохівське	29,87416267	51,20595169
Корогодське	30,1305027	51,21348572
Теремцівське	30,51486778	51,2438736
Вільчівське	29,39471626	51,25922394
Корогодське	29,99157333	51,28059769
Вільчівське	29,48092842	51,27074432
Паришівське	30,22999191	51,29187393
Теремцівське	30,30820465	51,29875183
Луб'янське	29,81294441	51,28735733
Вільчівське	29,59640884	51,2839241
Дібровське	29,67278671	51,28956985
Вільчівське	29,39095306	51,29510117
Дібровське	29,76580811	51,31959152
Яковецьке	29,56275558	51,36882019
Луб'янське	29,73794365	51,3777771
Паришівське	30,16972733	51,42856979

Очікувані результати: встановлені інформаційно-охоронні знаки.
Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 34. Виготовлення та встановлення межових охоронних знаків

Опис заходу. З метою інформування населення та відвідувачів Заповідника про його межі постає необхідність встановлення межових охоронних знаків (в місцях входу на територію Заповідника та на його кордонах). Загалом планується встановлення 31 межового знака (табл. 4.5, картосхема у Додатку 4).

При встановленні них слід керуватися Положенням про єдині державні знаки та аншлаги на територіях та об’єктах природно-заповідного фонду України, затвердженим наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 29.03.1994 № 30, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.04.1994 за № 72/281. Знак має форму вертикального прямокутника розміром 420 х 297 мм.

Передбачається, що уразі пошкодження чи зникнення знаків їх відновлення відбувається в оперативному форматі згідно щорічних планів відділу державної охорони.

Таблиця 4.5

Місця встановлення межових охоронних знаків

ПНДВ	Широта	Довгота
Купуватське	30,38947296	51,08908463
Розсохівське	30,16236687	51,11322021
Купуватське	30,28346634	51,11863708
Розсохівське	30,12256813	51,1197052
Розсохівське	30,01630211	51,128685
Розсохівське	29,91609001	51,13170242
Поліське	29,52387619	51,12270737
Поліське	29,42741394	51,12403107
Поліське	29,56660843	51,1338501
Поліське	29,32917404	51,12677765
Поліське	29,63370705	51,15805435
Поліське	29,34806252	51,16042328
Поліське	29,49598885	51,18487549
Поліське	29,29519081	51,18797302
Розсохівське	29,86941719	51,20947647
Теремцівське	30,50450706	51,2281189
Дібровське	29,61942291	51,23257065
Поліське	29,41571808	51,22661209
Дібровське	29,68877029	51,24065018
Луб'янське	29,90144157	51,28276825
Паришівське	30,22610855	51,29133606
Паришівське	30,38633537	51,32335281
Вільчівське	29,38928223	51,31016922
Вільчівське	29,39875412	51,32098007
Луб'янське	29,84966469	51,35015869
Бенівське	30,04590797	51,39806366
Денисовецьке	29,75020027	51,4031868
Яковецьке	29,4482708	51,40417862
Бенівське	30,05213165	51,42555237
Денисовецьке	29,58311653	51,46175385
В межах 10 км зони	30,26514626	51,26306915

Очікувані результати: встановлені межові охоронні знаки.
Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 35. Встановлення інформаційних щитів природоохоронного змісту

Опис заходу. З метою інформування відвідувачів щодо функцій Заповідника і особливостей режиму його території заплановано встановлення 12 інформаційних щитів природоохоронного змісту (табл. 4.6).

Інформаційний щит встановлюється в місцях масового відпочинку, на оглядових майданчиках, автостоянках, біля адміністративних приміщень Заповідника. Інформаційний щит містить інформацію про повну назву Заповідника, його призначення, загальну характеристику, функціональні зони. Інформаційний щит має форму горизонтального прямокутника розміром 841х1189 мм жовтого кольору із синьою окантовкою (допускається збільшення розмірів удвічі).

Передбачається, що уразі пошкодження чи зникнення знаків їх відновлення відбувається в оперативному режимі згідно щорічних планів відділу державної охорони.

Таблиця 4.6

Місця встановлення інформаційних щитів природоохоронного змісту

ПНДВ	Широта	Довгота
Купуватське	30,38920403	51,08903122
Розсохівське	30,12173843	51,11936569
Розсохівське	29,91626358	51,13175964
Опачичське	30,38965225	51,20512009
Поліське	29,41468239	51,22673035
Корогодське	30,18773842	51,25502014
Корогодське	30,16700745	51,27529526
Теремцівське	30,3081131	51,2984848
Луб'янське	29,79874229	51,28792953
Дібровське	29,67159271	51,28993225
Вільчівське	29,39112282	51,29376984
Яковецьке	29,44371033	51,40300369

Очікувані результати: встановлені межові інформаційні щити.
Головні виконавці: працівники СДО.

Стратегічне завдання 2.2. Заходи з попередження порушень природоохоронного законодавства та інформаційне забезпечення діяльності служби державної охорони

Захід 36. Регулярне оприлюднення в ЗМІ та на офіційному сайті Заповідника інформації про природоохоронне значення території Заповідника та про виявлені правопорушення на його території

Опис заходу. З метою попередження порушень природоохоронного режиму та посилення інформованості населення, необхідно організувати роботу щодо регулярних виступів у ЗМІ з інформацією про Заповідник, природоохоронне значення його території, важливість її збереження, а також про випадки порушення природоохоронного законодавства (статті в газетах, виступи по радіо і телебаченню). Планується, що такі виступи у ЗМІ будуть здійснюватися один раз на місяць. Інформація на сайті Заповідника буде оновлюватися постійно.

Доцільно встановити в адмінприміщенні Заповідника телефон довіри, на який в будь-який момент можуть звернутися люди з повідомленнями про порушення природоохоронного законодавства або виникнення надзвичайних ситуацій в Заповіднику.

Очікувані результати: оприлюднена інформація.
Головні виконавці: адміністрація, науковий відділ, відділ екологічної освіти.

Захід 37. Проведення інструктажів та навчань працівників Заповідника з питань дій у надзвичайних ситуаціях

Опис заходу. Згідно з вимогами чинного законодавства працівники Заповідника періодично проходять підготовку до дій у надзвичайних ситуаціях. Адміністрацією Заповідника розробляються програми проведення інструктажів, програми навчань посадових осіб (загальні, спеціальні тощо) щодо підготовки працівників до дій у

надзвичайних ситуаціях, а також програми проведення спеціальних навчань і тренувань з питань цивільного захисту, які затверджуються директором Заповідника.

Зазначені програми передбачають надання інформації про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту; ознайомлення з обов'язками, навичками користування та матеріальною частиною техніки, приладів, засобами захисту, вивчення порядку приведення їх у готовність, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт; поглиблення знань з питань техногенної безпеки, джерел небезпеки, що за певних обставин можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації; підвищення рівня загальних пожежно-технічних знань, вивчення правил пожежної безпеки з урахуванням особливостей установи, ознайомлення з протипожежними заходами та діями у разі виникнення пожежі, оволодіння навичками використання наявних засобів пожежогасіння тощо.

Особи у разі прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

Посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки. Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання – пожежно-технічний мінімум. Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань нормативних актів з пожежної безпеки.

З метою проведення базової теоретичної та практичної підготовки пожежного персоналу Заповідника перед початком пожежонебезпечного періоду слід використовувати Довідник лісового пожежного зони відчуження, розроблений співробітниками Регіонального Східноєвропейського центру моніторингу пожеж за підтримки Лісової Служби США (електронний ресурс: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u184/irpg_ukr_chornobyl_forest_firefighters_2018.pdf).

Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях з урахуванням особливостей території Заповідника, в його адміністрації та ПНДВ обладнуються інформаційно-довідкові куточки з питань цивільного захисту (ст. 39, 40 Кодексу цивільного захисту України, постанова КМУ від 26.06.2013 № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».

Очікувані результати: проведені інструктажі та навчання.

Головні виконавці: працівники СДО.

Стратегічне завдання 2.3. Забезпечення протипожежного впорядкування території

Охорона ландшафтів Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника від пожеж регламентується наступними нормативними актами: Лісовий кодекс України; Кодекс цивільного захисту України; Закон України «Про природно-заповідний фонд України»; Правила пожежної безпеки в лісах України, затверджені наказом Державного комітету лісового господарства України від 27.12.2004 № 278, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 24.03.2005 за № 328/10608; Положення про лісові пожежні станції, затверджені наказом Державного комітету лісового господарства України від 28.12.2005 № 526, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 20.01.2006 за № 47/11921; Положення про Проєкт організації території біосферного заповідника та охорони його природних комплексів, затверджене наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 06.07.2005 № 245 (у редакції наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 21.08.2014 № 273), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29.07.2005 за № 830/11110 та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до пункту 1.7. Правил пожежної безпеки в лісах України, затверджених наказом Державного комітету лісового господарства України від 27.12.2004 № 278, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24.03.2005 за № 328/10608, безпосереднє здійснення заходів щодо охорони лісів від пожеж, їх гасіння та обліку покладається на постійного лісокористувача, тобто на Заповідник.

Під час здійснення заходів, пов'язаних з охороною лісів від пожеж (проведення протипожежних профілактичних заходів, наземного патрулювання та гасіння пожеж) на території Заповідника, необхідно дотримуватися вимог нормативних документів, які регламентують діяльність у зонах радіаційного забруднення: Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи»; Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»; Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання»; Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2005 № 54 «Про затвердження державних санітарних правил «Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України», що зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20.05.2005 за № 552/10832 (ОСПУ-2005, ДСП 6.074.120-01); Правила радіаційної безпеки при проведенні робіт у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 04.04.2008 № 179/276, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 14.08.2008 № 754/15445; Норми радіаційної безпеки України, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14.07.1997 № 208 «Про затвердження Норм радіаційної безпеки України (НРБУ-97)» (НРБУ-97, ДГН 6.6.1.-6.5.001-98); Норми радіаційної безпеки України. Доповнення: Радіаційний захист від джерел потенційного опромінення, затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 12.07.2000 № 116 (НРБУ-97/Д-2000, ДГН 6.6.1. - 6.5.061-2000); Гігієнічні нормативи «Основні контрольні рівні, рівні звільнення та рівні дії щодо радіоактивного забруднення об'єктів зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення», введені в дію окремим дорученням Голови ДАЗВ України № ВД-95 від 28.11.2013; наказ Державного агентства України з управління зоною відчуження від 11.09.2012 № 132 «Про введення в дію «Положення про контроль індивідуальних доз опромінення персоналу в зоні відчуження і зоні обов'язкового (безумовного) відселення»; Інструкція про організацію індивідуального дозиметричного контролю в органах управління та підрозділах МНС, затверджена наказом Міністерства України з надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 21.02.2007 № 85.

Пожежна безпека в лісі забезпечується шляхом проведення планових профілактичних заходів, оперативного виявлення та ліквідації пожеж. Пожежну безпеку на території Заповідника забезпечують лісові пожежні станції (ЛПС), які повинні бути укомплектовані протипожежною технікою, обладнанням, інвентарем, штатними працівниками відповідно до Положення про лісові пожежні станції, затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 28.12.2005 № 526, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.01.2006 за № 47/11921, та спеціально підготовлений персонал природоохоронних науково-дослідних відділень із врахуванням радіаційного забруднення території Заповідника (забезпечення відповідними засобами індивідуального захисту, дотримання спеціального режиму роботи та перебування персоналу на забрудненій території).

Обмежувальні протипожежні заходи (мінералізовані смуги, протипожежні розриви, протипожежні заслони, дороги, протипожежні водойми) являють собою систему роз'єднувальних ліній у лісі, які перешкоджають швидкому розповсюдженню пожеж та спрощують їх гасіння. Керівним принципом їх розміщення на території є їх підвищена щільність на ділянках з найвищою природною пожежною небезпекою насаджень та

вірогідністю виникнення пожеж. В першу чергу, штучні перешкоди вогню влаштовуються у лісах, що віднесені до I та II класів природної пожежної небезпеки.

Захід 38. Приведення всіх відомчих Інструкцій та Положень щодо попередження та гасіння пожеж, радіаційної безпеки на пожежах у відповідність з офіційними висновками Комісії з розслідування пожеж 26-30 квітня 2015 року (9,6 тис. га), 10-20 серпня 2015 року (4,9 тис. га), 5-30 квітня 2020 року (67 тис. га) з метою недопущення катастрофічних пожеж у майбутньому

Опис заходу. Одним із важливих показників пожежної небезпеки території, який дозволяє оцінити ризик розвитку пожеж в лісах та планувати заходи з попередження виникнення пожеж, є розподіл насаджень за класами природної пожежної небезпеки (КППН). Найбільш інтенсивні пожежі, в тому числі верхові та сильні низові, виникають у насадженнях 1-го та 2-го КППН. Проте за умови, коли значення комплексного показника пожежної небезпеки погоди становить вище 10000, сильні пожежі можуть відбуватися у насадженнях 3-го та 4-го КППН.

Згідно з Правилами пожежної небезпеки, в лісах України для насаджень з рівнем радіаційного забруднення від 1 до 14 Кі·км$^{-2}$ (^{137}Cs), незалежно від породного складу, віку і типу лісорослинних умов, пожежна небезпека встановлюється на один клас вище, а території із забрудненням 15 Кі·км$^{-2}$ та вище відносяться до I класу пожежної небезпеки. Таке положення спрямоване на підвищення уваги протипожежних служб до радіаційно-забруднених ділянок. Водночас, це не дозволяє виділити найбільш пірологічно небезпечні ділянки, які потребують першочергових заходів із охорони лісів від пожеж. Зважаючи на це, в Проєкті наведено розподіл території Заповідника за класами природної пожежної небезпеки без врахування фактору радіаційного забруднення (пірологічний) (табл. 4.7) та із його врахуванням (радіаційно-пірологічний) (табл. 4.8). Карту поділу території ЧЗВ, на якій розміщується Заповідник, за класами природної пожежної небезпеки без врахування фактору радіації та із його врахуванням представлено у Додатках.

Таблиця 4.7

Поділ території Заповідника за класами природної пожежної небезпеки без врахування фактору радіаційної небезпеки (станом на 07.2020)

Підрозділ	Класи природної пожежної небезпеки					Разом I+II	Разом всі класи	Середній клас
	I	II	III	IV	V			
Паришівське	9369,1	4882,4	4395,3	10328,5	4325,2	14251,5	33300,5	3,0
Розсохівське	7122,6	6301,4	2135,9	3122,1	837,7	13424,0	19519,7	2,2
Поліське	10062,3	2877,0	2307,7	2283,9	402,4	12939,3	17933,3	1,9
Вільчівське	9899,2	2332,9	3331,3	3655,6	1317,8	12232,1	20536,8	2,3
Корогодське	9419,3	2588,5	1404,3	2991,8	618,9	12007,8	17022,8	2,0
Опачицьке	5921,1	3734,7	2126,1	3110,8	1896,8	9655,8	16789,5	2,7
Дібровське	7707,1	1519,6	1434,1	1947,7	763,1	9226,7	13371,6	2,0
Купуватське	6124,7	2600,8	880,2	1170,2	3771,2	8725,5	14547,1	3,1
Луб'янське	7356,1	739,1	1049,4	2344,9	1719,9	8095,2	13209,4	2,3
Теремцівське	6211,4	1223,5	1285,8	4477,4	4207,9	7434,9	17406,0	3,6
Бенівське	5641,9	1598,6	1111,8	2471,1	1190,9	7240,5	12014,3	2,5
Денисовецьке	3673,2	3024,3	4399,5	6154,0	705,2	6697,5	17956,2	2,9
Яковецьке	2000,9	3107,5	4034,8	4178,7	349,9	5108,4	13671,8	2,9
	90508,9	36530,3	29896,2	48236,7	22106,9	127039,2	227279,0	2,4

Загальна площа найбільш небезпечних ділянок І-го та ІІ-го класів природної пожежної небезпеки, які потребують першочергової уваги протипожежних служб, становить 127,0 тис. га або 56% території Заповідника. За значенням середнього КППН, найбільш пожежонебезпечними є Поліське ПНДВ (1,9), Корогодське ПНДВ (2,0) та Дібровське ПНДВ (2,0). Якщо брати до уваги сумарну площу 1-го та 2-го КППН, що потребує найкращого забезпечення їх протипожежної служби персоналом та технікою, то вона найбільша у Паришівському (14,25 тис. га), Розсохському (13,42 тис. га), Поліському (12,94 тис. га), Вільчівському (12,23) та Корогодському (12,00) ПНДВ.

Враховуючи фактор радіації під час поділу за КППН, найбільш небезпечним є Поліське ПНДВ (середній КППН – 1,3), Бенівське (середній КППН – 1,4) та Дібровське (середній КППН – 1,5). Найбільшими сумарними площами 1-го та 2-го КППН характеризуються Паришівське ПНДВ (26,34 тис. га), Поліське ПНДВ (16,25 тис. га), Вільчівське ПНДВ (15,73 тис. га), Розсохівське ПНДВ (14,66 тис. га) і Корогодське ПНДВ (12,81 тис. га). У зазначених відділеннях, під час проведення попереджувальних заходів та під час гасіння, першочерговим завданням є дотримання правил радіаційної безпеки (забезпечення захисту органів дихання, своєчасна заміна цих засобів, контроль часу перебування пожежних на лінії вогню, дезактивація спецодягу пожежного та технічних засобів).

Таблиця 4.8

Поділ території Заповідника за класами природної пожежної небезпеки з врахуванням фактору радіаційної небезпеки (станом на 07.2020)

Підрозділ	I	II	III	IV	V	Разом I+II класи	Середній КППН
Паришівське	25104,60	1231,70	3916,40	1455,50	1592,30	26336,30	1,6
Поліське	15092,50	1153,40	1254,50	229,40	203,50	16245,90	1,3
Вільчівське	13301,70	2431,10	3156,90	1545,00	102,10	15732,80	1,7
Розсохівське	11880,50	2775,90	2428,00	2006,10	429,20	14656,40	1,8
Корогодське	11625,20	1181,40	2652,10	1336,20	227,90	12806,60	1,7
Опачицьке	9611,40	2110,60	3041,20	1431,30	595,00	11722,00	2,0
Денисовецьке	8390,80	3148,70	5705,80	682,70	28,20	11539,50	1,9
Дібровське	10197,70	1133,50	1314,10	644,40	81,90	11331,20	1,5
Бенівське	10147,70	281,10	1129,20	232,10	224,20	10428,80	1,4
Луб'янське	9665,30	532,50	1223,30	1275,50	512,80	10197,80	1,7
Яковецьке	6350,50	3360,10	3493,00	468,10	0,10	9710,60	1,9
Купуватське	8703,40	804,50	1201,50	2392,50	1445,20	9507,90	2,5
Теремцівське	7349,60	1085,80	3719,90	2618,50	2632,20	8435,40	3,1
	147420,90	21230,30	34235,90	16317,30	8074,60	168651,20	1,8

**За щільності забруднення ґрунту за ^{90}Sr: 0,5-2,9 Кі/км^2; за ^{137}Cs: 1,00-14,9 Кі/км^2 клас підвищується на один. За щільності забруднення ґрунту за $^{90}Sr \geq 3,0$ Кі/км^2; за $^{137}Cs \geq 15,0$ Кі/км^2 виділ відноситься до першого класу.*

За останні 34 роки у зоні відчуження відбулося більше 1650 випадків пожеж в природних ландшафтах, якими було пройдено площу понад 99 тис. га. Пожежі відбувались на всій території, включно із найбільш забрудненими ділянками західного та північного слідів викиду 1986 року (Рудий ліс, північ лівобережної частини зони відчуження) (рис. 4.21). Щорічна кількість пожеж коливається від 40-60 випадків у звичайні роки до 100-120 в роки пожежних максимумів, а площа пожеж коливається від 100-400 га у звичайні роки до 100-200 га у роки пожежних максимумів. У роки надзвичайної пожежної небезпеки 1992, 2015 та 2020 – площі сягали від 17000, 14900 та 67000 га відповідно. Особливо великі пожежі призводять до виносу за межі зони

відчуження радіонуклідів, що разом з димом переносяться на значні відстані. Частина пожеж мала транскордонний характер, при цьому пожежі перетинали кордон як з боку України, так і з боку Білорусі, що вимагає тісної співпраці пожежних служб Заповідника та Поліського державного радіаційно-екологічного заповідника (рис. 4.22).

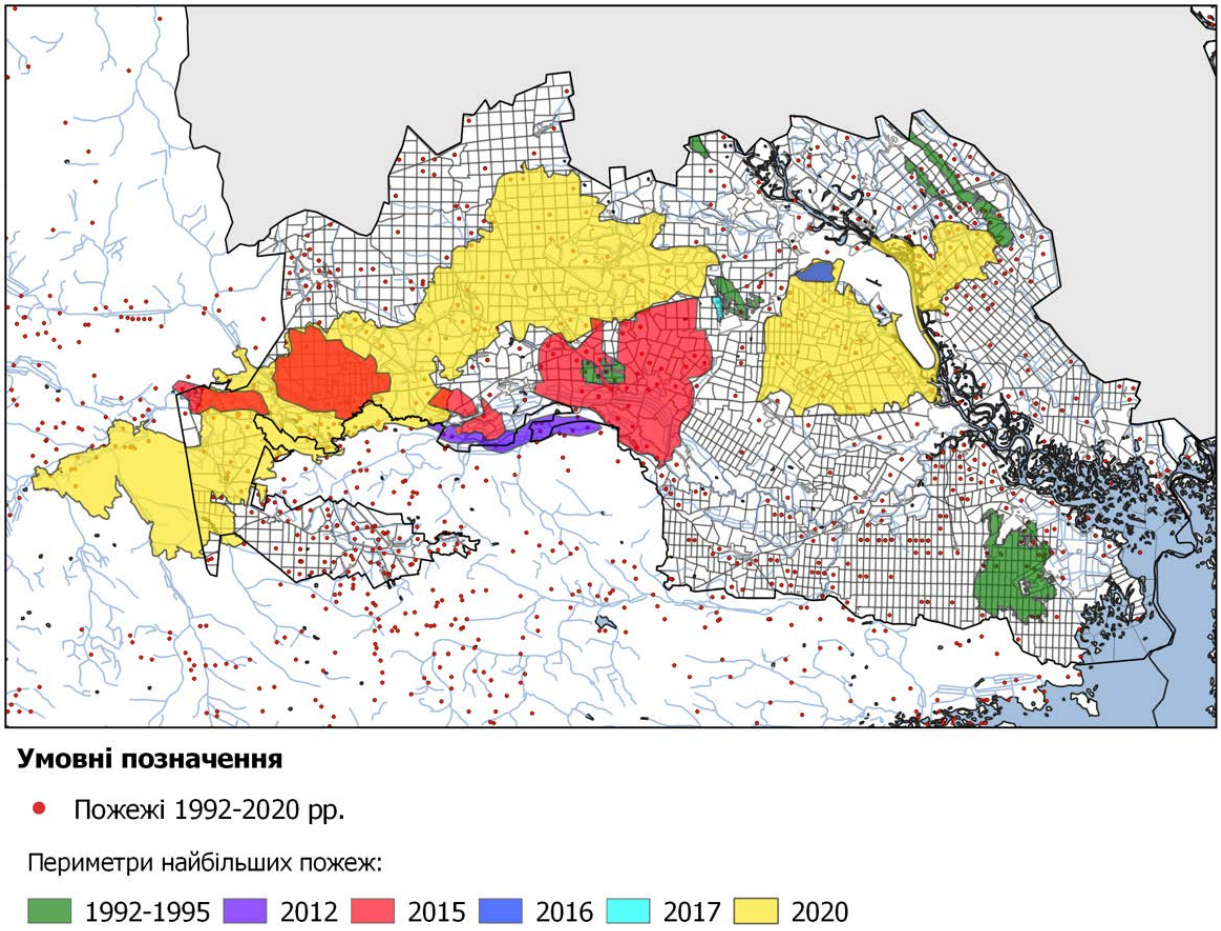

Рис. 4.21. Випадки пожеж на території зони відчуження протягом 1992-2020 рр.

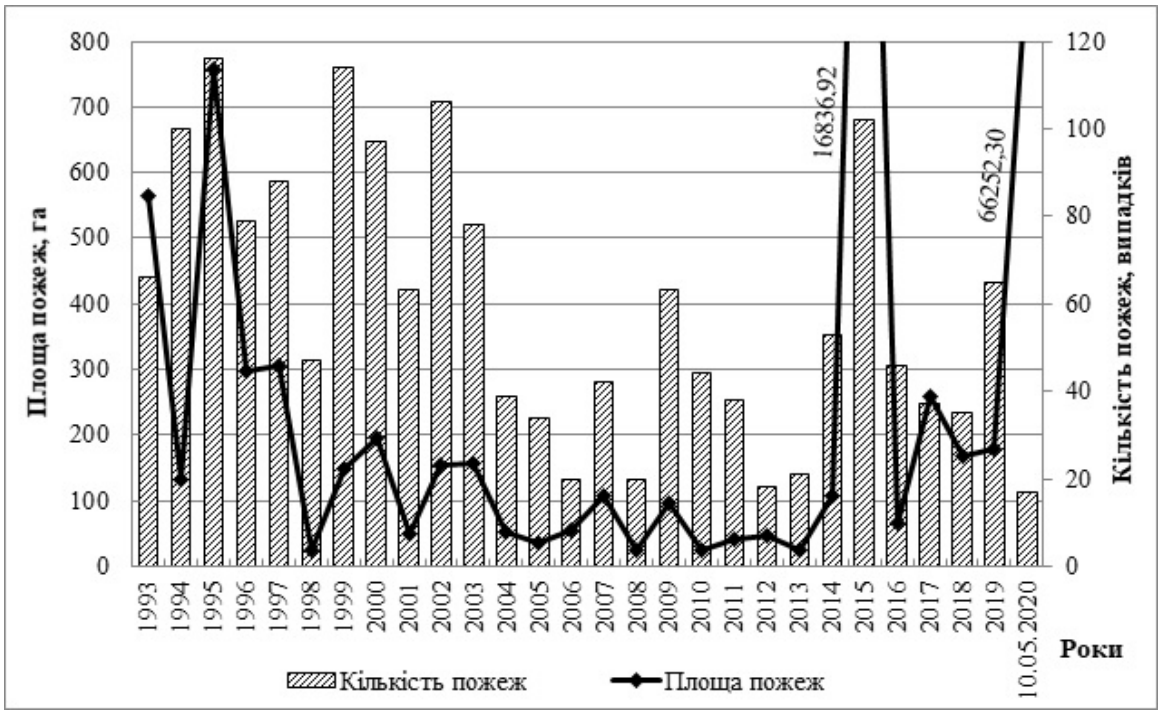

Рис. 4.22. Багаторічна динаміка кількості та площ пожеж зони відчуження за період 1992-2020 рр.

Пожежонебезпечний період у зоні відчуження упродовж останніх десятиліть характеризується нестабільністю тривалості пожежних максимумів. Традиційно, пожежні максимуми на території Заповідника спостерігаються у 2-3 декадах квітня та 1-2 декадах серпня. Проте у 2020 р. перша пожежа дуже великого розміру (720 га) виникла 28 березня. Ризик виникнення особливо великих пожеж зберігається з березня по жовтень, а у червні, липні та вересні можливо тривале формування умов надзвичайної пожежної небезпеки. В 2014-2015 роках, в умовах безсніжної зими та відсутності сталої дощової погоди, пожежонебезпечний період 2014 року практично перейшов у пожежонебезпечний період 2015 року, горіння торф'яних пожеж не припинялося упродовж зими і спричинило перші трав'яні пожежі у лютому-березні 2015 року.

Аналогічна ситуація відбулась у 2020 році. За даними НАСА, безсніжна зима 2019-2020 рр. призвела до небаченого падіння рівня ґрунтових вод та рівня води (до 5 м) у найбільших ріках України, в тому числі річки Прип'ять та Уж, ґрунтової посухи та надзвичайно низької вологості горючих матеріалів вже у лютому 2020 року (рис. 4.23).

Встановлення високої, а згодом і надзвичайної пожежної небезпеки погодних умов зумовило численні займання на територіях навколо зони відчуження (див. https://nubip.edu.ua/node/71108, https://nubip.edu.ua/node/71828, https://nubip.edu.ua/node/72973, https://nubip.edu.ua/node/73843).

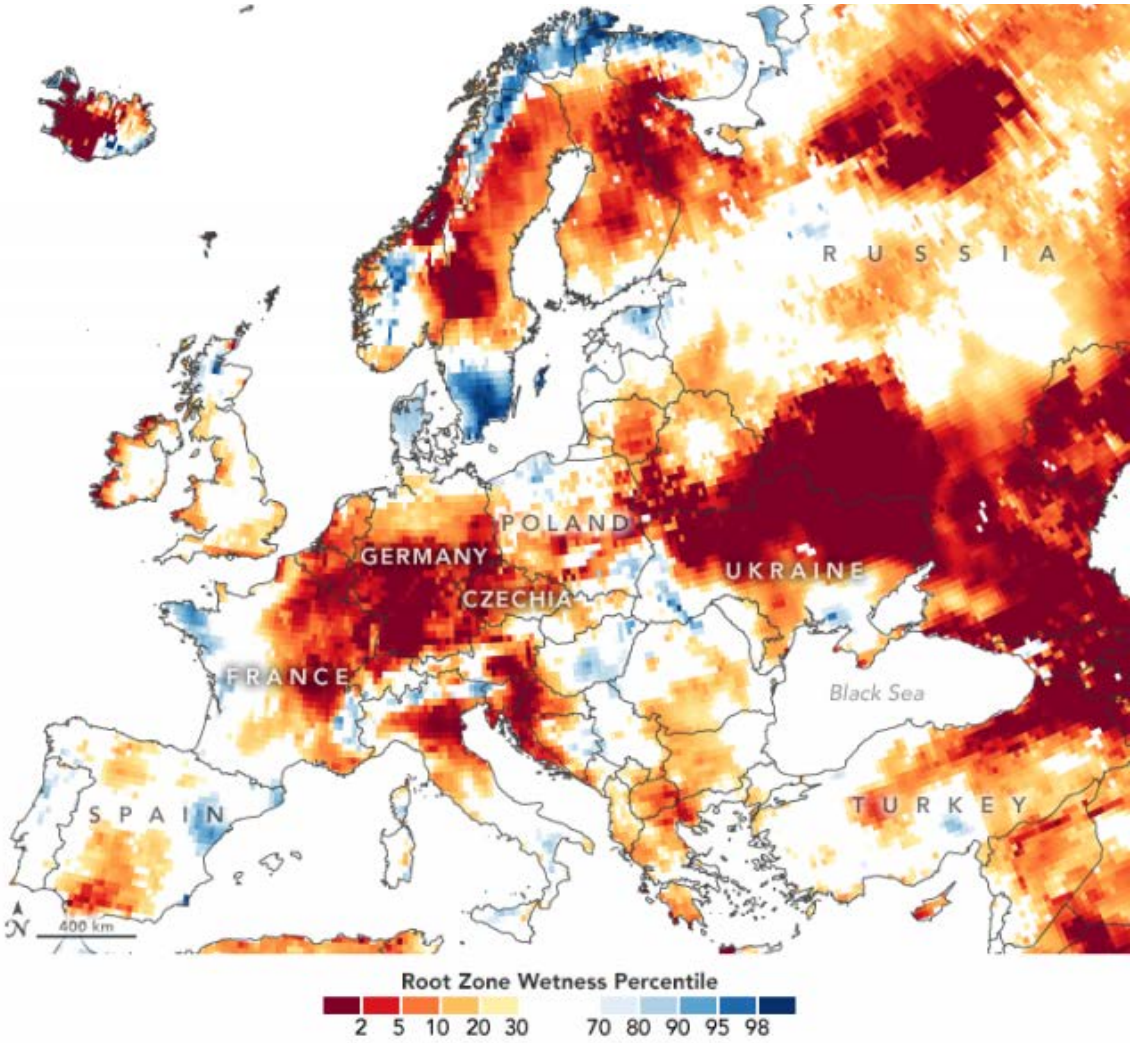

Рис. 4.23. Запаси ґрунтової вологи у 2020 році у порівнянні з довгостроковими запасами за місяць (найтемніші червоні кольори являють собою сухі умови, частота яких становить лише 2 % - приблизно один раз на 50 років) (https://earthobservatory.nasa.gov/images/146888/signs-of-drought-in-european-groundwater?src=nha)

28 березня 2020 року виникла перша велика пожежа на західному кордоні зони відчуження площею 720 га. Всі ці ознаки не були взяті до уваги протипожежними службами зони відчуження задля прийняття своєчасних заходів: проведення додаткових обмежувальних заходів на кордонах зони відчуження з метою недопущення пожеж ззовні, підвищення готовності до гасіння великих пожеж, мобілізації необхідних ресурсів, створення резерву пального та інших заходів, передбачених Мобілізаційним планом зони відчуження та лісопожежними нормативними документами. В результаті, пожежі, які розпочалися 3 квітня 2020 року біля 18:00 у заплаві річки Уж біля смт Народичі, поширювались неконтрольовано у західному напрямі, у тому числі на території Древлянського природного заповідника (пройдена вогнем за добу площа сягнула 6000 га), і зайшла у зону відчуження з фронтом біля 5 км за умов високої швидкості вітру (10-13 м/с) перемінного напрямку, яку змогли би погасити тільки навчені підрозділили лісових пожежних, котрі відсутні в зоні відчуження. В цілому, наземне і авіаційне гасіння тривало більше місяця, пройдена вогнем площа сягнула 67000 га (в тому числі, значні ділянки 10-км зони). Витрати на гасіння перевищили 200 млн. гривень, а збитки від пожеж перевищили 6,7 млрд гривень. Отже, головний висновок на майбутнє: вся система охорони лісів від пожеж повинна бути націлена на недопущення виникнення пожеж

більше 250-500 га. У випадку подальшого поширення такі пожежі стають неконтрольованими й такими, що зможуть бути погашені тільки спеціально навченими підрозділами лісових пожежних за відпрацьованою стратегією та тактикою гасіння і під керівництвом кваліфікованого керівника гасіння пожеж.

Очікувані результати: Інструкції та Положення приведені у відповідність до висновків Комісії.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 39. Планування пожежонебезпечного періоду у зоні відчуження та відповідних протипожежних рішень

Опис заходу. Початок пожежонебезпечного періоду у зоні відчуження та відповідні протипожежні заходи з готовності до пожежонебезпечного періоду повинні визначатися не за календарним терміном 1 квітня (як це було прийнято раніше), а за даними Чорнобильської метеостанції, зокрема, через 7 днів після встановлення IV і вище класу пожежної небезпеки погоди. Початок п/н періоду повинен фіксуватись наказом по ДАЗВ та по підприємствах, що знаходяться у сфері управління ДАЗВ за поданням Чорнобильської метеостанції.

У багаторічному аспекті, найвища вірогідність одночасного виникнення кількох пожеж існує у квітні-травні (до 6 випадків на день), проте в інші місяці пожежонебезпечного періоду встановлено випадки одночасного виникнення 2-4 пожеж. У таких випадках пріоритет під час реагування повинен надаватись радіаційно-забрудненим ділянкам. Добова динаміка пожеж свідчить, що за останні 30 років вони виникали в будь-який час доби, проте найбільша їх кількість виникала з 10:00 до 20:00. Умови для швидкого розвитку пожежі та переходу її у верхову лісову пов’язані з періодами, коли комплексний показник пожежної небезпеки погоди перевищує значення 5000-10000 і, як правило, формуються у 2-4 декадах квітня та 1-2 декадах серпня. У квітні 2020 р., після 10 квітня, у зоні відчуження виникли одночасно два великих осередки горіння (західна частина зони – 12000 га та 10-км зона – 10000 га), до яких додались пожежі на Лівому березі р. Прип’ять та у південній частині зони, що потребувало надзвичайного нарощування протипожежних сил за рахунок підрозділів ДСНС з усієї країни.

Головною причиною пожеж у зоні відчуження є присутність антропогенних джерел вогню на всій її території та упродовж всього року, хоча до 2 % пожеж на рік можуть розпочатися внаслідок блискавок. Пожежі виникають, переважно, від неумисного або умисного підпалів рослинності громадянами, необережного поводження з вогнем, іскр від двигунів транспортних засобів (автомобілів та залізничного транспорту). Розповсюдженою причиною пожеж є недотримання правил пожежної безпеки в лісах під час проведення профілактичних та обслуговуючих робіт організаціями, що виконують рубки лісу, обслуговують електричні або інші мережі та виконують інші роботи у лісах. Так, пожежа 27.06.2017 розпочалась у результаті проведення підрядною організацією вирубки лісу для потреб будівництва залізниці до комплексу «Вектор» з порушенням всіх діючих правил пожежної безпеки в лісах. У день пожежі сформувалась надзвичайна пожежна небезпека умов погоди (V клас) з поривчастим вітром зі швидкістю вище 6 м/с. У діючому Положенні про лісові пожежні станції забороняється проведення робіт в лісах при V класі пожежної небезпеки погоди. Оскільки лісосічні роботи проводилися некваліфікованими працівниками – лісорубною бригадою, без нагляду відповідального працівника лісового підприємства, робітники почали спалювати порубкові рештки, після чого вогонь вийшов з-під контролю: розпочалась низова пожежа, яка дуже швидко перейшла у верхову. Невчасне реагування на пожежу призвело до її неконтрольованого розвитку, що зумовило застосування авіаційного гасіння, оскільки поряд знаходилися об’єкти для зберігання РАР.

У зоні відчуження доцільно виділити 4 центри з найбільшою концентрацією джерел вогню та, відповідно, високою вірогідністю виникнення пожеж (рис. 4.24).

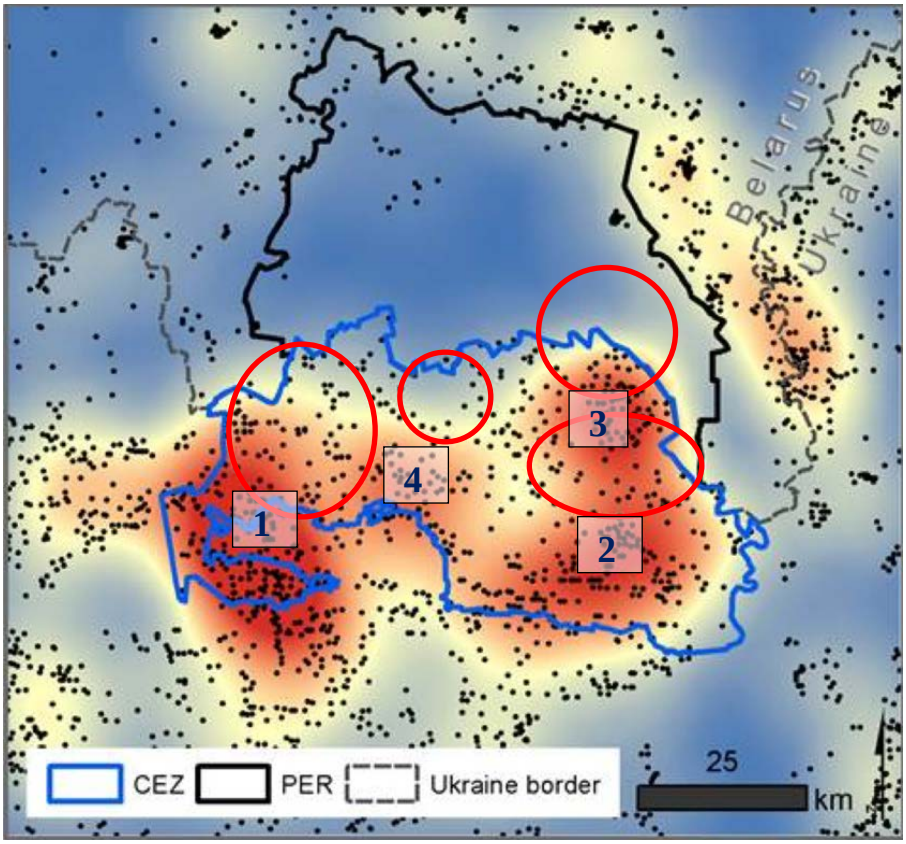

Рис. 4.24. Випадки пожеж та зони з підвищеною концентрацією джерел вогню у зоні відчуження: 1) пожежі, що переходять ззовні у зону відчуження внаслідок присутності антропогенних чинників – доріг державного значення, населених пунктів, сільськогосподарських палів, недостатнього рівня охорони та відсутності огородженого периметру зони відчуження; 2) антропогенні чинники в межах зони відчуження – дороги, діяльність персоналу та підприємств зони відчуження в лісах (рубки лісу, ЛЕП, газові мережі, інше), випалювання городів самоселами, громадянами, що проживають у ЗВ; 3) залізниця; 4) діяльність на об'єктах із управління радіоактивними відходами, самосели.

Очікувані результати: заплановані протипожежні рішення у пожежонебезпечний період.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 40. Проведення адміністративних попереджувальних робіт

Опис заходу. До адміністративних заходів відноситься контроль за виконанням діючих нормативів, розробка і впровадження регулятивних документів на рівні установи, виходячи із обставин, що складаються. Серед основних адміністративних заходів Заповідник повинен розробити та затвердити мобілізаційний план з реагування на пожежі (оновлюється залежно від зміни факторів, які включено до мобілізаційного плану, як правило, щорічно), а також інструкції, плани, порядок прийняття рішення про заборону відвідування лісів громадянами (окрім служби Заповідника) тощо. Щорічно адміністрацією Заповідника повинен видаватись наказ «Про підготовку до пожежонебезпечного періоду».

Очікувані результати: проведені адміністративні попереджувадьні роботи.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 41. Проведення роз'яснювальної та виховної роботи

Опис заходу. Необхідно щороку готувати наказ щодо початку пожежонебезпечного періоду у зоні відчуження та контроль його виконання організаціями в сфері управління ДАЗВ. Проведення щорічних міжвідомчих штабних та польових навчань перед початком п/н періоду(березень) за найскладнішим сценарієм (пожежі 2015 або 2020 р.).

Роз'яснювальна та виховна робота має проводитись систематично серед населення, що проживає поблизу ЧЗВ, персоналу ЧЗВ, працівників Заповідника та інших установ, відвідувачів лісу. Доцільно застосовувати наступні форми роз'яснювальної та виховної роботи:

виступи з лекціями, бесідами у школах ближніх населених пунктів та на підприємствах, які діють на території Заповідника та на прилеглих територіях;

виступи на місцевому радіо та телебаченні. Особлива увага повинна звертатись на причини виникнення пожеж та їх усунення. Інтерес слухачів до проблеми підвищується, якщо наводяться місцеві приклади;

агітаційні кампанії у соціальних мережах;

публікація матеріалів по охороні лісів від пожеж у місцевій пресі;

видання спеціальних плакатів, листівок, інших публікацій на протипожежну тематику.

На дорогах, що ведуть до лісу, встановлюються аншлаги із змістом протипожежного характеру. Аншлаги повинні привертати увагу тих, хто проїжджає по дорозі. Важливо робити наголос на радіаційних наслідках природних пожеж у ЧЗВ. Агітплакати та попереджувальні аншлаги встановлюють обабіч доріг, що проходять через ліс та на розвилках доріг. Попереджувальний аншлаг виконується за розміром, аналогічним рекламним бордам, щоб текст легко читався. На ньому зазначаються небезпека пожеж на забруднених територіях, першочергові дії під час виявлення пожежі, телефони, за якими слід повідомляти про пожежу або про загрозу її виникнення. Місця розміщення інформаційних щитів на протипожежну тематику на території Заповідника наведено в картосхемі протипожежного впорядкування території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника та інженерно-технічних заходів із захисту природних комплексів та об'єктів (додаток 4, Картосхема 12). Загалом проектується встановити 32 інформаційні аншлаги, в першу чергу, на в'їздах у зону відчуження та лісові масиви. Роз'яснювальна кампанія повинна проводитись упродовж року, з активізацією її перед початком та упродовж пожежонебезпечного періоду, в першу чергу, в періоди пожежних максимумів у квітні та серпні.

Очікувані результати. Проведена роз'яснювальна та виховної роботи**.**

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 42. Встановлення спеціальних аншлагів із змінним вказівником поточного класу пожежної небезпеки протягом пожежонебезпечного періоду вздовж головних доріг зони відчуження

Опис заходу. Протягом пожежонебезпечного періоду вздовж головних доріг зони відчуження встановлення спеціальних аншлагів із змінним вказівником поточного класу пожежної небезпеки погоди, який буде видно з відстані 70-100 м. IV та V класи позначаються словами висока (помаранчевий колір) та надзвичайна (червоний). Кількість та місце встановлення визначається оперативною ситуацією в пожежонебезпечний період. Можливо застосування автоматичного вказівника класу пожежної небезпеки погоди аналогічної конструкції, що використовується Лісовою Службою США (https://smokeyzone.com/pages/fire-danger-signs).

Очікувані результати. Встановлені спеціальні аншлаги із змінним вказівником поточного класу пожежної небезпеки.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 43. Обмеження в'їзду до лісу з доріг з твердим покриттям шляхом розміщення 32 інформаційних аншлагів на протипожежну тематику

Опис заходу. За погодженням із Державним агентством України з управління зоною відчуження, на всіх з'їздах з шосе до лісових масивів з високою пожежною небезпекою (1-го та 2-го класів природної пожежної небезпеки), перед початком пожежонебезпечного періоду необхідно встановлювати шлагбауми, що будуть перешкоджати в'їзду у ліси неавторизованих транспортних засобів. Дозвіл на проїзд у лісові масиви надається автомобілям організацій, що проводять обслуговуючі та інші роботи в лісах за умов попереднього погодження із Заповідником та за відсутності високої та надзвичайної пожежної небезпеки погоди.

При встановленні надзвичайної пожежної небезпеки за умовами погоди (V клас), що фіксується за поданням Чорнобильської метеостанції, всі заїзди в ліс з доріг з твердим покриттям перекриваються шлагбаумами. Всі роботи в лісах припиняються до зниження пожежної небезпеки погоди до III класу. Заїзд транспортних засобів в ліс здійснюється за письмовим погодженням із відповідальним за пожежну небезпеку Заповідника, після проведення відповідного інструктажу та повідомлення про роботи найближчої лісової пожежної станції. Місця розміщення 32 інформаційних аншлагів на протипожежну тематику зазначено в таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Місця розміщення інформаційних аншлагів на протипожежну тематику

№	ПНДВ	Номер кварталу	Кількість, шт.
1	Яковецьке	72, 52, 10	3
2	Денисовецьке	14	1
3	Бенівське	48, 26	2
4	Паришівське	77	1
5	Вільчівське	208, 290	2
6	Дібровське	435, 423, 415	3
7	Луб'янське	228, 284, 348	3
8	Поліське	13, 18, 24, 55, 61, 93, 97, 106	8
9	Корогодське	180, 208, 283	3
10	Теремцівське	358	1
11	Розсохівське	151, 159, 228	3
12	Опачицьке	73	1
13	Купуватське	307	1
Всього, шт.			32

Очікувані результати. Обмежений в'їзд до лісу з доріг з твердим покриттям шляхом розміщення 32 інформаційних аншлагів на протипожежну тематику.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 44. Патрулювання території Заповідника у періоди високої та надзвичайної пожежної небезпеки

Опис заходу. Патрулювання лісів у періоди високої та надзвичайної пожежної небезпеки погоди (IV-V класи) є ключовим заходом попередження та раннього виявлення пожеж. Патрулювання здійснюється згідно з регламентом роботи лісопожежних служб Заповідника. В умовах України позитивно себе зарекомендувало маршрутне патрулювання працівників СДО на мотоциклах або спеціально обладнаних пожежних модулях-всюдиходах типу УАЗ або Форд з 2-3 лісовими пожежними, ємністю води (0,5-1 т), легкою помпою, рукавом (32 мм, до 10 м), ранцевими оприскувачами та ручними

інструментами для гасіння пожеж. Патрулювання проводиться за встановленими маршрутами на ділянках з найбільшою присутністю джерел вогню та високою природною пожежною небезпекою. Патруль повинен вміти застосовувати ручні засоби пожежогасіння для оперативного гасіння пожежі своїми силами на ранній стадії, мати особисті рації, бути постійно на зв'язку з оперативним черговим центру управління надзвичайними ситуаціями, знати правила особистої безпеки під час гасіння пожеж, мати при собі електронну чи надруковану карту доріг та карту природної пожежної небезпеки, карту пожежної інфраструктури з нанесеним розташуванням протипожежної інфраструктури.

У часовому аспекті найвища інтенсивність патрулювання зорганізується у періоди високої та надзвичайної пожежної небезпеки погоди – постійне патрулювання упродовж світлого часу доби. Маршрути патрулювання прокладаються, в першу чергу, по дорогах з твердим покриттям та інших дорогах у випадку, якщо підтверджена можливість проїзду там автотранспорту у зонах з високою щільністю джерел вогню та у масивах лісу з високим ризиком виникнення та розвитку пожеж (рис. 4.23). За період 1992-2018 рр. найчастіше пожежі виникали у Паришівському, Поліському, Опачицькому, Розсохівському ПНДВ, яким повинна бути надана першочергова увага під час патрулювання.

Більш економічним варіантом патрулювання є використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА). для виявлення порушників, осередків пожежної безпеки та попередження їх шляхом застосування мобільних груп реагування та пожежогасіння сконцентрованих в безпечних місцях зберігання, де можуть бути організовані вахтові методи патрулювання.

Очікувані результати. Проведене патрулювання території Заповідника у періоди високої та надзвичайної пожежної небезпеки.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 45. Посилення патрулювання при настанні IV та вище класу пожежної небезпеки

Опис заходу. При настанні IV та вище класу пожежної небезпеки умов погоди та/або вітру з швидкістю вище 6 м/с (за поданням Чорнобильської метеостанції) весь персонал Заповідника та виділений іншими підвідомчими організаціями персонал згідно з мобілізаційним планом (Північна Пуща, Чорнобильський спецкомбінат, ЧАЕС, Екоцентр, ДСНС, поліція та інші) направляються на патрулювання території Заповідника у відповідності до розробленого та затвердженого плану патрулювання. Патрулювання координується відповідальним за пожежну безпеку працівником Заповідника.

Очікувані результати. Посилене патрулювання при настанні IV та вище класу пожежної небезпеки**.**

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 46. Облаштування мінералізованих смуг

Опис заходу. Мінералізована смуга – смуга, з якої повністю видалено горючі матеріали: трав'яну рослинність, лісову підстилку, опад та інші органічні рештки, що здатні горіти, до мінерального шару ґрунту. Такі смуги влаштовують як самостійні перешкоди низовим пожежам, а також як доповнення при створенні інших бар'єрів на шляху вогню в лісі з метою недопущення розвитку низової пожежі у верхову та переходу горіння на сусідню ділянку. Мінералізовані смуги влаштовують за допомогою тракторних знарядь: плугів, важких дискових борін, лісових фрез, бульдозерів. Діючими Правилами встановлена мінімальна ширина мінералізованих смуг (1,4 м), яку можна утворити за один прохід плуга ПКЛ-70. Такої ширини смуга здатна зупинити слабку та середню низову пожежу за відсутності надзвичайної пожежної небезпеки погоди. Влаштування мінералізованих смуг необхідно проводити після сходу снігу та підсихання ґрунту для

безпечної прохідності технічних засобів. Це зменшить підйом пилу та дози внутрішнього опромінення водіїв тракторів та забезпечить зупинку трав'яних пожеж, що зазвичай розпочинаються у 1-3 декадах березня. У випадку накопичення горючих матеріалів за мінеральними смугами проводиться догляд.

Мінералізовані смуги влаштовують: уздовж автомобільних доріг і залізниць по межах смуг відведення; навколо дерев'яних мостів, станційних платформ, штабелів шпал, житлових будинків і їм подібних об'єктів, розташованих поблизу доріг у хвойних лісах, у сухих типах лісорослинних умов; навколо дерев'яних щогл і стовпів ліній електропередачі і зв'язку та вздовж цих ліній, колодязів на трубопроводах і вздовж їх трас, розташованих у сухих місцях; з двох сторін протипожежних розривів, заслонів, узлісь; на межі лісосік та вирубок, на яких у пожежонебезпечний період залишилися порубкові залишки або заготовлена лісопродукція. Запроектовані обсяги створення мінералізованих смуг на території Заповідника наведено в таблиці 4.10. Дані обсяги можуть уточнюватись після проведення польового обстеження пожежонебезпечних ділянок. Місця розташування мінералізованих смуг зображено на карті-схемі протипожежного впорядкування території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника та інженерно-технічних заходів із захисту природних комплексів та об'єктів (Додаток 4, Картосхема 12).

Таблиця 4.10

Рекомендовані обсяги створення п/п заслонів та мінсмуг на території Заповідника

№	ПНДВ	Рекомендована мінімальна протяжність мінсмуг, км	Рекомендована площа п/п заслонів, га
1	Паришівське	213	2019,2
2	Вільчівське	142	1404,2
3	Поліське	112	1171,1
4	Денисовецьке	97	949,9
5	Розсохівське	97	901,7
6	Яковецьке	72	768,6
7	Дібровське	72	760,2
8	Бенівське	68	675,2
9	Луб'янське	63	637,4
10	Корогодське	62	615,5
11	Опачицьке	59	535,8
12	Теремцівське	42	443,7
13	Купуватське	17	180,0
Всього		1116	11062,5

З кожного боку залізниці прокладаються дві смуги: перша – на відстані 30 м від полотна, друга – на відстані 50 м від неї. Обидві смуги з'єднуються «перемичками» через кожні 100-150 м. Вздовж шосейних доріг прокладають одинарні смуги на відстані 5 м від дороги. Вздовж доріг мінсмуги влаштовують в тому випадку, коли вони проходять через насадження, що віднесені до I, II та III класів природної пожежної небезпеки.

При настанні II-III класу пожежної небезпеки погоди та/або після сходу снігового покриву у зимово-весняний період (за поданням Чорнобильської метеостанції) необхідно розпочати обмежувальні протипожежні заходи шляхом видання відповідного наказу по Заповіднику та прокладання мінералізованих смуг подвійної ширини (2,8 м), в першу чергу, на кордонах лісових масивів з іншими типами ландшафту (заплавами, територіями за зоною відчуження, перелогами, промисловими об'єктами, населеними пунктами, іншими землями) та вздовж доріг (1,4 м). Догляд за мінералізованими смугами проводиться при появі на їх поверхні рослинного горючого матеріалу. Догляд за смугами, які проходять вздовж насаджень III-V класів природної пожежної небезпеки після початку вегетаційного сезону, не проводиться.

Очікувані результат. Облаштувані мінералізовані смуги.
Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 47. Облаштування протипожежних розривів та заслонів

Опис заходу. Пірологічні характеристики території Заповідника зумовлюють необхідність влаштування системи протипожежних бар'єрів зі штучних та природних перешкод вогню, яка сформує на території Заповідника систему протипожежних блоків. Протипожежні блоки формуються таким чином, щоб пожежні підрозділи мали змогу зупинити будь-яку пожежу на межі блоку, використовуючи стратегію та тактику, відповідно до виду пожеж та пірологічних особливостей місцевості. Враховуючи обмеження на влаштування бар'єрів, зокрема статус заповідності території та радіаційне забруднення, в першу чергу, проектується створення системи протипожежних заслонів на основі доріг з твердим покриттям. Протипожежний заслон – це комбінований (складний) бар'єр, що складається з дороги, двох мінералізованих смуг та двох протипожежних розривів шириною 100 м з кожного боку дороги.

У випадку, якщо на території розриву росте сосновий ліс, його повнота повинна поступово бути знижена до 0,4-0,5. Зниження повноти хвойного лісу на території протипожежних розривів проводиться з метою зниження інтенсивності горіння пожежі у 100-метровій зоні біля дороги, в тому числі, переходу верхової пожежі, яка може розвиватися у зімкнутих насадженнях у низову пожежу в умовах рідкого стояння дерев та природнього поновлення листяних порід, що буде мати місце після розрідження деревостану. Зменшення температури та швидкості пожежі надасть можливість розташувати пожежні підрозділи на дорозі до підходу пожежі та створити безпечні зони шляхом запуску відпалу. При цьому відпал повинен проводитись пожежними, які пройшли спеціальну підготовку, ознайомлені з правилами особистої безпеки під час проведення відпалу та мають відповідне посвідчення. Також пожежні машини будуть мати змогу змочити наземні лісові горючі матеріали до підходу пожежі, з метою зниження інтенсивності горіння біля дороги. Запроектовані обсяги створення протипожежних заслонів на території Заповідника наведено в табл. 4.10 Місця розташування заслонів зображено на карті-схемі протипожежного впорядкування території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника та інженерно-технічних заходів із захисту природних комплексів та об'єктів (Додаток 4, Картосхема 12).

Вздовж усіх доріг з твердим покриттям в осінньо-зимовий період проводиться створення протипожежних заслонів шириною 200 м з дорогою з твердим покриттям в центрі. Заслони створюються шляхом зниження зімкнутості лісу до рівня 40% та менше (відношення площі проективного покриття крон до загальної площі насадження) у смугах шириною 100 м вздовж кожної сторони дороги (див. карту протипожежного впорядкування території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника та інженерно-технічних заходів із захисту природних комплексів та об'єктів). Зниження зімкнутості проводиться шляхом валки дерев (бажано кронами у дальню від дороги сторону) та зрізання крупних гілок. Крупні гілки рівномірно розкидаються по території на дальній стороні смуги від дороги. Дерева не трелюються і залишаються на місті валки. Смуги шириною 30 м вздовж дороги повинні бути очищені від гілок та хвої/листя зрубаних дерев. В першу чергу, впродовж 2021-2024 рр. зрідження лісу на протипожежних заслонах має бути проведене на ділянках, де відбулася пожежа у квітні 2020 р., оскільки протягом 3 років після пожеж ці ділянки є безпечними у пожежному відношенні.

Протипожежні розриви плануються та закладаються при умові, що їх прокладання призведе до суттєвого (50% і більше) зниження показника ризику виникнення та розвитку пожеж (див. рис. 4.27). За необхідності, такі розрахунки виконає Регіональний

Східноєвропейський центр моніторингу пожеж за офіційного подання Державного агентства України з управління зоною відчуження.

Очікувані результати. Облаштувані протипожежні розриви та заслони.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 48. Облаштування доріг протипожежного призначення

Опис заходу. Дороги всіх типів (шосе, дороги з твердим покриттям, поліпшені дороги, лісові дороги, просіки, якими можливо проїхати, інші), які можуть бути використані для патрулювання, реагування та гасіння пожеж, відносяться до доріг протипожежного призначення. В основі організації охорони лісів від пожеж повинні використовуватись всі дороги з твердим покриттям, по яким можливий рух транспорту. Оскільки на даний час відсутня повна та актуальна електронна карта доріг протипожежного призначення Заповідника з класифікацією їх за типом та швидкістю проїзду протипожежних засобів, існує необхідність створення такої карти та інтеграція її у систему прийняття рішень з попередження та гасіння пожеж. На даний час існує висока вірогідність розвитку великих неконтрольованих пожеж через низьку щільність доріг та запізнення з прибуттям на пожежу підрозділів на ранніх стадіях її розвитку.

Згідно з Правилами пожежної безпеки в лісах України, затвердженими наказом Державного комітету лісового господарства України від 27.12.2004 № 278, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 24.03.2005 за № 328/10608, загальна щільність (густота) мережі доріг на території земель лісогосподарського призначення, при наземній охороні лісів повинна бути не менше 6 км на 1 тис. га загальної площі підприємства. В окремих ділянках густота мережі доріг може відрізнятись від цього показника: у кварталах з переважанням насаджень 4-5 класів природної пожежної небезпеки (швидкість поширення пожеж невисока) достатня щільність мережі доріг може бути меншою нормативної, а у кварталах з переважанням насаджень 1-2 класів природної пожежної небезпеки щільність мережі доріг повинна перевищувати 6 км/тис. га. Щільність доріг визначає час прибуття сил і засобів пожежогасіння до місця виникнення лісової пожежі, який у ЧЗВ рекомендується встановити від 15 до 30 хвилин від моменту виявлення пожежі в залежності від КППН (табл. 4.11).

Таблиця 4.11

Фактична та рекомендована протяжність доріг протипожежного призначення
(нормативна щільність – 6 км/тис. га)

ПНДВ	Площа ПНДВ, га	Площа насаджень 1-2 КППН, %	Фактична протяжність доріг з твердим покриттям, км	Щільність доріг, км/тис. га	Рекомендовані обсяги будівництва доріг п/п призначення, км
Яковецьке	13671,8	34,2	36,2	2,6	45,9
Денисовецьке	17956,2	33,2	48,4	2,7	59,4
Бенівське	12014,3	54,7	33,9	2,8	38,2
Паришівське	33300,5	39,9	106,6	3,2	93,2
Вільчівське	20536,8	57,4	71,0	3,5	52,2
Дібровське	13371,6	65,2	36,0	2,7	44,2
Луб'янське	13209,4	59,0	31,4	2,4	47,9
Поліське	17933,3	70,7	55,8	3,1	51,8
Корогодське	17022,8	69,0	31,2	1,8	71,0
Теремцівське	17406,0	22,9	21,1	1,2	83,3
Розсохівське	19519,7	67,3	48,5	2,5	68,6

Опачицьке	16789,5	52,5	29,4	1,8	71,3
Купуватське	14547,1	47,8	8,7	0,6	78,6
Всього по Заповіднику	227279,0	51,1	558,2	2,5	805,6

Очікувані результати. Облаштувані дороги протипожежного призначення.
Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 49. Облаштування та підтримка в належному стані протипожежних водойм

Опис заходу. Наявність пожежних водойм та під'їздів до них є визначальним фактором ефективності реагування, успішності першої атаки та гасіння пожеж. За відсутності природних водойм, штучні пожежні водойми потрібно створювати поблизу наявних автомобільних доріг, при цьому передбачити будівництво під'їздів від доріг до водойм.

Водні джерела повинні знаходитись на відстані від центрів загорання не більше 2-4 км у насадженнях 1-го КППН, 5-8 км у насадженнях 2-го КППН та 8-12 км у насадженнях 3-5 КППН. Згідно з діючими нормами, ефективний запас води в облаштованих водоймах повинен бути в найспекотніший період літа не менше 100 м^3. На території Заповідника знаходиться 39 водойм протипожежного призначення, перелік яких наведено в таблиці 4.12, а їх розташування зображено на карті-схемі протипожежного впорядкування території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника та інженерно-технічних заходів із захисту природних комплексів та об'єктів (Додаток 4, Картосхема 12). В межах проведення попередження пожеж персонал кожного ПНДВ повинен здійснювати моніторинг стану під'їздів до водойм та запасів води у водоймах та вживати відповідні заходи у випадку суттєвого зниження запасу води, а дані про запаси водойми вносити у систему підтримки прийняття-рішень щодо попередження та гасіння пожеж.

Таблиця 4.12

Розташування пожежних водойм та місць для забору води
(– непридатні до експлуатації)

Місцезнаходження		**Джерело водопостачання**	**Стан водойми**
кв.	**найближчий кол. нас. пункт**		
Яковецьке ПНДВ			
89	Яковецьке ПНДВ	р. Ілля	обладнати під'їзд та місце забору води, придатна
Денисовецьке ПНДВ			
29	с. Денисовичі	копань	придатна
120	с. Красне	копань	придатна
122	с. Річиця	річечка	придатна
Бенівське ПНДВ			
167	с. Нові Шепеличі	р. Сахан	придатна
Паришівське ПНДВ			
15	с. Усів	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється
57	с. Красне	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється

62	с. Коцюбинськ	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється
78	с. Городчан	меліорат. канал	придатний
130	с. Крива Гора	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється
214	с. Чапаївка	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється
283	КПП «Паришів»	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється
220	с. Кошівка	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється
Вільчівське ПНДВ			
131	с. Вільча	ставок низин.	обладнати під'їд та місце забору води, придатний
131	с. Вільча	ставок	придатний
231	с. Замостя	р. Грезля	встановити відбійник, придатна
Дібровське ПНДВ			
344	с. Вільшанка	р. Ілля	придатна
299	с. Бовище	заболоч. низ.	потребує розчищення, поглиблення, придатна
245	с. Клівини	річка	потребує розчищення, придатна
Луб'янське ПНДВ			
326	с. Ст. Красниця	копань	потребує розчищення, придатна
386	кордон «Стража»	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється
407	садиба	меліорат. канал	низький рівень води, заростає
	с. Стечанка (колишній кв. 169)	низина	водойма заросла, низький рівень води
Корогодське ПНДВ			
186	с. Роз'їзже	низина	водойма заросла, низький рівень води
303	с. Новосілки	низина	водойма заросла, низький рівень води
Теремцівське ПНДВ			
352	с. Ладижичі	ставок низ.	придатний
340	с. Паришів	р. Остриця	придатна
Розсохівське ПНДВ			
28	с. Бички	меліорат. канал	низький рівень води, заростає і замулюється
42	с. Р. Вересня	копань	низький рівень води, заростає і замулюється
78	с. Іловниця	меліорат. канал	зарослий очеретом
184	ур. Цегельня	копань	низький рівень води, заростає і замулюється
242	с. Губин	копань	низький рівень води, заростає і замулюється
Опачицьке ПНДВ			
57	с. Плютовище	р. Прип'ять	придатна
58	с. Плютовище	болото	придатне
151	с. Кам'янка	низина	під'їзд відсутній, водойма висохла
105	с. Р. Вересня	низина	потребує розчищення та поглиблення
Купуватське ПНДВ			
203	с. Губин	низина	вода відсутня, водойма заросла

212	с. Куповате	болото	водойма заростає але придатна
213	с. Городище	меліорат. канал	придатний

Серед представленого переліку водойм, 2 водойми потребують спеціальних заходів по їх відновленню (кв. 151 та кв. 203 Опачицького та Купуватського ПНДВ), решта водойм потребують постійної підтримки їх у належному стані, а також облаштування під'їздів.

Для оперативного гасіння пожеж на ранніх стадіях потрібно застосовувати також збірні водойми обсягом 6-10 т та більше, які швидко можна встановити на найближчій від пожежі дорозі та поповнювати водою із використанням автомобільних цистерн. Це дозволить скоротити час доставки води на лінію вогню, а також сконцентрувати всі пожежні автомобілі на задачі гасіння, а не доставки води.

Місця розташування та будівництва нових протипожежних водойм повинні бути науково обґрунтовані з метою виконання нормативу часу доставки води на ділянки з найвищою вірогідністю розвитку великих пожеж (див. рис. 4.27).

Очікувані результати. Облаштувані та підтримані в належному стані протипожежні водойми.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 50. Затвердження регламенту робіт протипожежних служб

Опис заходу. Ключовою умовою контролю пожежної ситуації на території Заповідника та недопущення розвитку великих та особливо великих пожеж є суворе дотримання лісопожежними службами, персоналом та адміністрацією Заповідника, іншими організаціями зони відчуження регламенту роботи протипожежних служб (табл. 4.13). Діяльність з попередження та гасіння пожеж є спільною відповідальністю всього персоналу зони відчуження, яка координується адміністрацією підприємств та ДАЗВ. В цілому, перед початком пожежонебезпечного періоду необхідно провести нараду та узгодити взаємодію між організаціями ЧЗВ та їх персоналом щодо спільної відповідальності за попередження, виявлення та гасіння пожеж. Протипожежні служби Заповідника самостійно не в змозі забезпечити дотримання правил пожежної безпеки на такій великій території внаслідок значного обсягу інших робіт, транспортних засобів та персоналу, а також нелегальних відвідувачів, які переміщаються або проводять роботи на ній.

Таблиця 4.13

Регламент роботи протипожежних служб

Клас пожежної небезпеки погоди / Комплексний показник	**Регламент роботи**

I клас пожежна небезпека відсутня (комплексний показник до 400)	Чергування на пожежно-спостережних вежах не ведеться. Проводиться виявлення пожеж з камер відеоспостереження протягом світлого часу доби. Може проводиться наземне патрулювання у місцях найвирогіднішого виникнення лісових пожеж. Особовий склад команд ЛПС займається тренуванням, підготовкою спорядження та пожежної техніки або за розпорядженням керівництва залучається до виконання профілактичних протипожежних заходів на обслуговуваній території з тією умовою, що з настанням пожежонебезпечної погоди він повинен бути негайно зосереджений на станції. Авіаційне патрулювання (в тому числі БПЛА) не проводиться. Можуть виконуватись польоти для контролю за станом діючих пожеж та за додержанням правил пожежної безпеки в лісі.
II клас низька пожежна небезпека (комплексний показник 401-1000)	Виявлення пожеж проводиться із використанням відеокамер. У випадку відсутності камер організовується чергування на пожежно-спостережних вежах протягом світлого часу доби. Організовується наземне патрулювання або із застосуванням БПЛА на ділянках, віднесених до 1-го та 2-го класів природної пожежної небезпеки протягом світлого часу доби. Водії пожежних автомобілів та їх бойові розрахунки (постійний штат) перебувають в місцях чергування та займаються тренуванням, підготовкою техніки, спорядження тощо. Авіаційне патрулювання (БПЛА) проводиться через 1-2 дні, а при наявності пожеж – одноразове щоденно.
III клас середня пожежна небезпека (комплексний показник 1001-3000)	1. Проводиться виявлення пожеж із використанням відеокамер. У випадку відсутності камер організовується чергування на пожежно-спостережних вежах. Наземне патрулювання в місцях найвірогіднішого виникнення пожеж протягом світлої частини доби. Протипожежне устаткування, апаратура та інвентар повинні бути навантажені на транспортні засоби. Пожежна техніка перебуває в повній готовності до застосування. Особовий склад ЛПС (постійний штат), якщо не зайнятий на гасінні пожеж, з 9 до 21 години перебуває в місцях чергування. Засоби пожежогасіння і транспорт, призначені для лісопожежних бригад, мають бути перевірені і готові до застосування. Авіаційне патрулювання (БПЛА) проводиться одноразово щоденно, а за наявності пожеж – дворазово щоденно. 2. При наданні Чорнобильською метеостанцією прогнозу щодо довгочасного (понад 5 днів) періоду відсутності опадів забороняється в’їзд і виконання будь-яких робіт у лісах всіх організацій без погодження із Заповідником.

IV клас висока пожежна небезпека (комплексний показник 3001-5000)	1. Оголошується підвищена готовність всіх протипожежних служб зони відчуження та організацій, які включені до Мобілізаційного плану (помаранчевий рівень). Призначається відповідальний по зоні відчуження та по Державному агентству України з управління зоною відчуження за стан готовності протипожежних служб та інших організацій, які зазначені у мобілізаційному плані. 2. Проводиться щоденний контроль виконання заходів, передбачених регламентом роботи протипожежних служб і мобілізаційним планом. Результати контролю доповідаються через диспетчера відповідальним особам. 3. Цілодобове спостереження за допомогою відеокамер, а за їх відсутності чергування на пожежно-спостережних вежах з 8 години ранку і до настання темряви. Особовий склад ЛПС перебуває у повній готовності до виїзду на місце виникнення пожеж (якщо ЛПС не задіяні до гасіння пожеж, які виникли раніше). Окремі групи із засобами пожежогасіння можуть направлятися для патрулювання ділянок 1-го та 2-го класу природної пожежної небезпеки та ділянок з найвищою щільністю джерел вогню. Вони повинні підтримувати постійний зв’язок з начальником ЛПС або диспетчером на випадок негайного виїзду на виявлену пожежу. 4. Наземне патрулювання з 8-ї до 20-ї години на всій території, основне зосередження в місцях проведення робіт в лісах і інших об’єктів в лісі, в місцях, де найчастіше виникають пожежі. 5. Пожежні команди повинні бути приведені в повну готовність до гасіння пожеж. Закріплені за ними засоби пожежогасіння і транспорт – перевірені і знаходяться поблизу місць роботи. Авіаційне патрулювання (БПЛА) проводиться дворазове щоденно, а за наявності пожеж – триразове щоденно. 6. При наданні метеостанцією Чорнобиль прогнозу щодо довгочасного (понад 5 днів) періоду відсутності опадів забороняється в’їзд і виконання будь-яких робіт у лісах без погодження із Заповідником.

V клас надзвичайна пожежна небезпека (комплексний показник більше 5000)	1. Всі лісогосподарські та інші роботи в лісах припиняються до зниження рівня пожежної небезпеки або виконуються у присутності пожежного автомобіля та екіпажу. 2. Вся увага працівників лісової охорони зосереджена на охороні лісів від пожеж. 3. Наземне патрулювання лісів проводиться протягом всього світлового дня, а в найбільш небезпечних місцях – цілодобово. Патрулювання здійснюється спільно працівниками Заповідника, «Північної Пущі», ДПРЗ-11, поліції, підприємств зони відчуження та організацій, зазначених у мобілізаційному плані, згідно з графіком, затвердженим ДАЗВ. 4. Авіаційне патрулювання (БПЛА) здійснюється не менше трьох разів на день. 5. Чисельність пожежних команд збільшується за рахунок працівників ПНДВ. Додатково у підвищеній готовності знаходяться техніка ПНДВ (трактори з плугами, автотранспорт). 6. Наземні команди перебувають у місцях зосередження цілодобово, в стані повної готовності до виїзду на пожежу згідно з мобілізаційним планом. 7. По прийняттю рішення ДАЗВ про заборону в'їзду в ліс автотранспорту, на небезпечних ділянках біля закритих шлагбаумів, крім заборонних знаків, виставляються контрольні пости з працівників лісової охорони та інших уповноважених організацій. 8. Працівники лісової охорони протягом даного періоду не повинні переривати виконання своїх обов'язків за винятком, коли це зумовлено хворобою. 9. У випадку досягнення значення *комплексного показника 10000 та* вище оголошується мобілізація всіх наявних протипожежних сил та засобів, передбачених мобілізаційним планом ЗВ на заходи з попередження та швидкого реагування на пожежу. 10. Створюються міжвідомчі мобільні групи для патрулювання лісів у складі представників Заповідника, лісового господарства, ДПРЗ та поліції. Готується щоденна доповідна керівництву ДАЗВ. 12. Пожежні автомобілі протягом світлової частини доби розташовуються в пунктах, наближених до місць з найвищим ризиком виникнення неконтрольованих пожеж. 13. Пожежна авіація (вертоліт Мі-8 з водозливним пристроєм), що закріплена за зоною відчуження на випадок пожежі, приводиться у стан підвищеної готовності для оперативного гасіння пожежі (15-30 хвилин), якщо вона виникне у найбільш забруднених ділянках. Мобілізаційний план повинен передбачати порядок прийняття рішення про залучення авіації на рівні оперативного диспетчера ДАЗВ / ДСНС.

В першу чергу, необхідно дотримуватись вимог регламенту щодо *припинення всіх робіт під час пожежної небезпеки погоди IV та V класу*, в тому числі, самого Заповідника та інших організацій на території Заповідника, які можуть призвести до пожежі (лісогосподарські роботи, обслуговування ліній електропередач, інших мереж, інші роботи), заборона доступу всіх транспортних засобів в ліс та повна мобілізація персоналу Заповідника, а також відповідного персоналу інших організацій та відомств (ДСНС, поліція тощо) на патрулювання території з метою виявлення порушень правил пожежної безпеки та пожеж на ранніх стадіях. Такі заходи включаються у мобілізаційний план, який затверджується ДАЗВ з вказанням ресурсів та посадових осіб, відповідальних за виконання пунктів плану. За низької та середньої пожежної небезпеки також необхідно суворо дотримуватись регламенту з метою недопущення виникнення пожеж.

Вся діяльність Заповідника та його співробітників повинна враховувати регламент роботи протипожежних служб, що повинно бути відображено у відповідних наказах та посадових інструкціях. До виконання регламенту робіт повинні бути залучені всі організації, що працюють у зоні відчуження в рамках виконання мобілізаційного плану. Заповідник повинен контролювати виконання регламенту та мати адміністративні або економічні важелі для забезпечення його дотримання.

Очікувані результати: затверджений регламент робіт протипожежних служб.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 51. Забезпечення роботи пожежних спостережних веж, камер відеоспостереження та спостерігачів

Опис заходу. Раннє та точне виявлення пожеж є ключовою умовою недопущення великих пожеж. Всього на території Заповідника для виявлення пожеж використовуються 10 діючих пожежно-спостережних веж (ПСВ) (додаток 4). На п'яти з цих веж за фінансової підтримки Лісової Служби США встановлено та функціонує п'ять камер відеоспостереження (Паришівська ЛПС, Опачицька ЛПС, Лубянська ЛПС, смт Вільча, радіолокаційна антена Чорнобиль-ІІ).

Наявність 5 ПСВ, обладнаних камерами відеоспостереження, та 5 ПСВ із спостерігачами (с. Корогод, м. Чорнобиль, с. Грезля, с. Котовське, с. Черевач) не забезпечують достатньо ефективної системи виявлення пожеж на всій площі. Надійне виявлення (засічкою з двох веж) відбувається на площі біля 45 % території Заповідника. Дві вежі у с. Денисовичі та у с. Яковецьке не використовуються для виявлення пожеж. Неповне покриття території є недосконалістю системи охорони лісів від пожеж і зумовлює високу вірогідність розвитку великих неконтрольованих пожеж.

Камери відеоспостереження є сучасним та технологічно інноваційним інструментом виявлення пожеж і повинні бути основою її системи у Заповіднику. Камери розташовуються на діючих пожежно-спостережних вежах (на висоті 35 м) або на спеціалізованих вежах (48 м), що дозволяє суттєво збільшити зони виявлення. Використання технології 4К та спеціальної оптики дозволяє отримати на моніторах зображення високої роздільної здатності й бачити дим від пожеж на ранніх стадіях, а також діагностувати колір диму, що дозволить негайно розпочати розвідку пожежі безпосередньо після її виявлення. Використання камер відеоспостереження дозволяє суттєво покращити умови роботи пожежного спостерігача, який знаходиться у приміщенні, що зменшує дози опромінення, забезпечує більш комфортний температурний режим, а отже дозволяє підтримувати високий рівень уваги та концентрації під час виявлення пожеж.

З метою підвищення точності виявлення пожеж та скорочення часу прибуття на пожежу, кращого контролю пожежної ситуації у Заповіднику, необхідно створити єдину систему виявлення пожеж на території Заповідника, яка повинна бути інтегрована у систему підтримки-прийняття рішень з попередження та гасіння пожеж. Така система передбачає збільшення кількості камер до 14 з метою забезпечення 2-кратного перекриття зон виявлення пожеж у будь-якій точці території Заповідника, що забезпечить високу точність виявлення пожеж (100-150 м в зоні надійного виявлення). Зображення з усіх камер повинно виводитись на єдиний монітор центру управління надзвичайними ситуаціями. П'ять камер, які були встановлені за підтримки Лісової Служби США у 2018 році, можуть бути технічно дооснащенні і автоматично визначати координати пожежі, а у випадку розробки системи підтримки-прийняття рішень, автоматично прокладати маршрут до місця пожежі від найближчих ЛПС та пожежних водойм. Це, разом із прогнозом розвитку пожежі, дозволить визначати необхідну для локалізації пожежі кількість сил та засобів та орієнтовний час операції. Система виявлення пожеж (камери, захисне, електричне, оптичне, комп'ютерне обладнання, система передачі зображення) є

технологічно складним обладнанням, яке потребує регулярного (раз на рік) технічного обслуговування. На випадок виходу із ладу компонентів системи у пожежонебезпечний період необхідно передбачити склад запасних частин та наявність фахівця у зоні відчуження, який зможе оперативно відновити роботу системи.

Обов'язковою умовою недопущення великих пожеж у зоні відчуження є встановлення повноцінної автоматичної системи виявлення пожеж, яка буде забезпечувати виявлення пожеж двома камерами на 90% території зони. Загальна рекомендована кількість камер – 14-15. Цільова точність виявлення пожежі – до 30-50 м. Координати встановлення камер визначаються ризиком виникнення та розвитку пожеж, наявністю охорони та електропостачання. Система виявлення повинна включати, крім камер якості 4К, з'єднану цифрову карту з територіями ПНДВ, кварталами, відділами та СППР (система підтримки-прийняття рішень) для автоматичного розрахунку часу та шляху прибуття пожежних сил і засобів.

Очікувані результати: Забезпечена робота пожежних спостережних веж, камер відеоспостереження та спостерігачів.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 52. Авіаційне патрулювання території Заповідника

Опис заходу. Авіаційне патрулювання є найбільш ефективним видом виявлення та гасіння пожеж на ранніх стадіях у зоні відчуження та, зокрема, у Заповіднику, враховуючи відсутність повноцінної системи виявлення пожеж. За можливості, доцільно тримати на гелікоптерному майданчику біля м. Чорнобиль упродовж протипожежного періоду легкий гелікоптер, який, крім пілотів здатен нести 2-3-х пожежних десантників, набір ручних інструментів пожежогасіння та воду для ранцевих вогнегасних апаратів. Маршрути патрулювання зазначені на карті-схемі протипожежних заходів Заповідника (додаток 4). У випадку застосування авіаційного патрулювання на ділянках з найбільшою щільністю джерел вогню та низькою доступністю до цих місць повинні бути виділені гелікоптерні майданчики для його безпечного приземлення.

Більш економічним варіантом авіаційного патрулювання є використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА). На сучасному етапі технічні можливості БПЛА низького класу не дозволяють охопити територію Заповідника протягом одного вильоту. Отже, територія повинна бути розділена на декілька кластерів, площа яких дозволяє провести 40 хвилинне патрулювання одним БПЛА. Умовою такого поділу є забезпечення прямої видимості сигналу з БПЛА до пульту управління. Технічно є можливість передавати сигнал управління БПЛА та зображення через приймально-передавальні пристрої, що встановлюються на пожежно-спостережних вежах. У випадку застосування БПЛА для патрулювання повинен бути розроблений регламент та маршрути польотів за різної пожежної небезпеки погоди. За умови використання БПЛА затверджується графік зарядки акумуляторів та відповідальний.

Очікувані результати: проведене авіаційне патрулювання території Заповідника.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 53. Організація системи сповіщення про пожежу

Опис заходу. Для забезпечення зв'язку застосовують засоби радіо-, дротяного, мобільного та супутникового зв'язку. Основним видом зв'язку під час гасіння пожеж є радіозв'язок. Радіозв'язок має знаходитись у постійній готовності до негайної передачі команд і донесень. Мережі мобільного зв'язку використовують як допоміжні (альтернативні) канали. Мережі супутникового зв'язку використовують у разі відсутності доступу до мережі операторів фіксованого, рухомого (мобільного) зв'язку або їх руйнування.

З метою ефективного реагування на випадки пожеж, адміністрацією Заповідника повинна бути розроблена та затверджена схема оповіщення у випадку виникнення пожежі або надзвичайної ситуації на території Заповідника. Орієнтована схема оповіщення зображена на рис. 4.25. В схемі потрібно зазначити номери телефонів, коди радіостанцій тощо, за якими можна зв'язатися із відповідним структурним підрозділом.

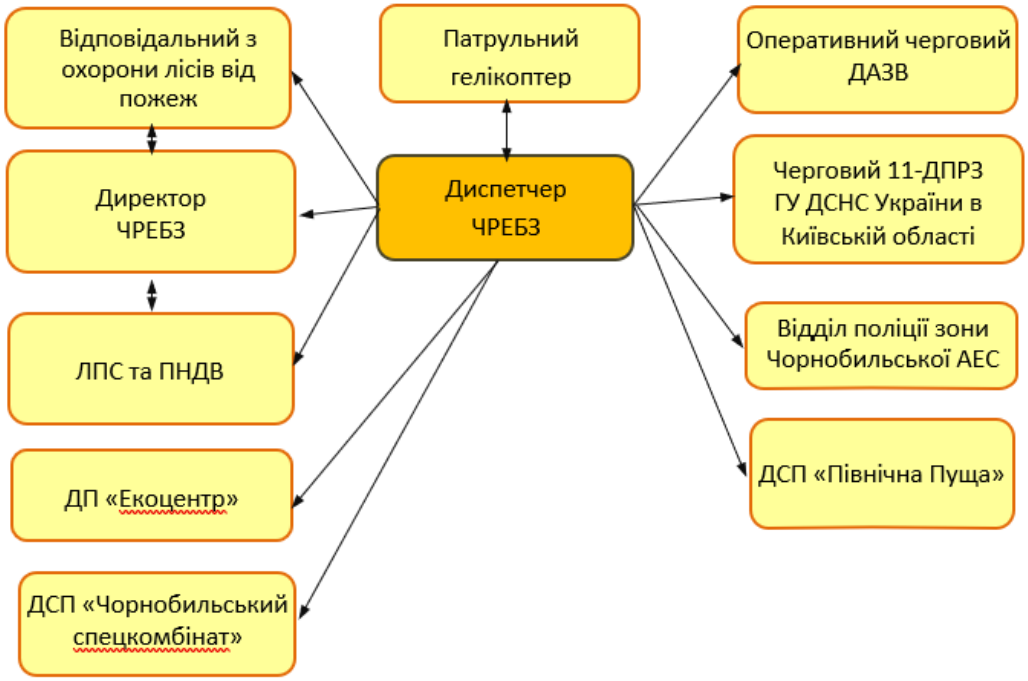

Рис. 4.25. Орієнтовна схема оповіщення у випадку виникнення пожежі або НС на території Заповідника

Схема повинна бути узгодженою із ДАЗВ та відомствами, які включені до цієї схеми.

Заповідник повинен розробити систему оповіщення всіх сторін при виникненні пожеж та їх дій та сприяти її затвердженню та виконанню. Система оповіщення повинна регулярно та планово відпрацьовуватись всіма організаціями (не рідше 1 раз на місяць поза пожежонебезпечним періодом та 1 раз на два тижні у пожежонебезпечний період). Кожна організація повинна призначити відповідальну особу за оповіщення, в тому числі і ДАЗВ.

Очікувані результати: організована система сповіщення про пожежу.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 54. Забезпечення пожежною технікою та протипожежним інвентарем

Опис заходу. Для забезпечення оперативного реагування на можливі випадки пожеж на території Заповідника створено 5 лісових пожежних станцій (ЛПС) 2-го типу (Денисовецька, Луб'янська, Паришівська, Опачицька, ЛПС ремонтно-транспортної дільниці) та 2 ЛПС 1-го типу (Дитятківська, Котовська). У кожному ПНДВ, на якому немає ЛПС, створюється пункт зберігання протипожежного інвентарю. Розміщення ЛПС та пунктів зберігання протипожежного інвентарю наведено на картосхемі протипожежного впорядкування території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника та інженерно-технічних заходів із захисту природних комплексів

та об’єктів (Додаток 4). Запроектований перелік протипожежного обладнання та засобів гасіння лісових пожеж у ЛПС-2 наведено в таблиці 4.14.

Таблиця 4.14

Протипожежне обладнання та засоби гасіння лісових пожеж за ЛПС-2

Найменування протипожежного обладнання та засобів гасіння	Один. виміру	Рекомендоване оснащення ЛПС		Фактичне оснащення	Потреба
		однієї ЛПС-2	всього (5 ЛПС-2)	всього (5 ЛПС-2)	
Пожежний автомобіль або цистерна	шт.	2	10	12	-
Автомобіль бортовий підвищеної прохідності вантажопідйомністю 0,8-2,2 т	шт.	2	10	-	10
Патрульний автомобіль підвищеної прохідності	шт.	1	5	-	5
Пристосована до пожежогасіння АРС-14	шт.	-	-	12	-
Катер лісопожежний або човен моторний на 4-5 чол.	шт.	1-2	5-10	-	5
Пожежні мотопомпи	шт.	2-3	10-15	8	7
Напірні пожежні рукави	м. п.	300-400	1500-2000	2000	-
Стволи торф’яні	шт.	1-2	5-10	-	10
Знімні пожежні цистерни або гумові ємкості для води на 800-1500 л.	шт.	3-4	15-20	-	20
Трактори класу 0,9-3,0 т. з плугами	шт.	2-3	10-15	1	10
Ранцеві лісові вогнегасники-оприскувачі	шт.	20-50	100-250	75	175
Бензопили	шт.	2-5	10-25	-	25
Лопати	шт.	100	500	50	450
Сокири	шт.	20	100	22	78
Граблі	шт.	20	100	-	100
Каністри 20 л для перевезення палива для мотопомп та бензопилок	шт.	10	50	-	50
Переносні радіостанції або засоби мобільного зв’язку	шт.	6-10	30-50	29	50
Бідони чи каністри для питної води 20 л	шт.	4-10	20-100	-	50
Кухлі для питної води	шт.	10-20	50-100	-	100
Аптечки першої медичної допомоги	шт.	5	25	-	25
Черговий спецодяг, взуття	шт.	за к-тю членів ком.		-	60
Генератори 8-10 кВт	шт.	-	-	-	8
Свердловини	шт.	-	-	4	4
Прилади дозиметричної розвідки	шт.	-	-	-	20
Засоби індивідуального захисту органів дихання	шт.	за к-тю членів ком.		800	3000
Вежі радіозв’язку висотою 32 м і вище	шт.	-	-	-	5
Запалювальні апарати	шт.	4	20	-	20

Запроектований перелік протипожежного обладнання та засобів гасіння лісових пожеж у ЛПС-1 (Дитятківська, Котовська) наведено у таблиці 4.15.

Таблиця 4.15

Протипожежне обладнання та засоби гасіння лісових пожеж по ЛПС-1

Найменування протипожежного обладнання та засобів гасіння	Один. виміру	Рекомендоване оснащення ЛПС		Фактичне оснащення	Необхідно придбати
		однієї ЛПС-1	всього (2 ЛПС-1)	всього (2 ЛПС-1)	
Пожежний автомобіль або цистерна	шт.	1	2	-	2
Автомобіль бортовий підвищеної прохідності вантажопідйомністю 0,8-2,2 т	шт.	1	2	-	2
Пристосована до пожежогасіння АРС-14	шт.	-	-	2	-
Мотоцикл з коляскою	шт.	1	2	-	2
Катер лісопожежний або човен моторний на 4-5 чол.	шт.	1	2	-	-
Пожежні мотопомпи	шт.	1	2	-	2
Напірні пожежні рукави	м. п.	150-200	300-400	-	400
Стволи торф’яні	шт.	1	2	-	-
Знімні пожежні цистерни або гумові ємкості для води на 800-1500 л.	шт.	1-2	2-4	-	4
Трактори класу 0,9-3,0 т. з плугами	шт.	1	2	-	2
Ранцеві лісові вогнегасники-оприскувачі	шт.	10-20	20-40	-	30
Бензопили	шт.	1-2	2-4	-	4
Лопати	шт.	50	100	-	100
Сокири	шт.	10	20	-	20
Граблі	шт.	10	20	-	20
Каністри 20 л для перевезення палива для мотопомп та бензопилок	шт.	5	10	-	10
Переносні радіостанції або засоби мобільного зв’язку	шт.	3-4	6-8	-	8
Бідони чи каністри для питної води 20 л	шт.	2-4	4-8	-	8
Кухлі для питної води	шт.	3-5	6-10	-	10
Аптечки першої медичної допомоги	шт.	2	4	-	4
Генератори 8-10 кВт	шт.	-	-	-	2
Прилади дозиметричної розвідки	шт.	-	-	-	2
Засоби індивід. захисту органів дихання	шт.	-	-	-	50
Запалювальні апарати	шт.	-	-	-	2

Перелік протипожежного обладнання та засобів гасіння лісових пожеж, що проектується на кожне ПНДВ, наведено в таблиці 4.16. Пункти зберігання протипожежного інвентарю проектуються у Яковецькому, Денисовецькому, Бенівському, Паришівському, Дібровському, Поліському, Корогодському, Розсохівському та Купуватському ПНДВ. Перелік та кількість протипожежного устаткування проектувався

відповідно до Норм забезпечення протипожежним обладнанням та засобами гасіння лісових пожеж структурних підрозділів постійних лісокористувачів, що не мають лісових пожежних станцій (додаток 1 до Правил пожежної безпеки в лісах України, затверджених наказом Державного комітету лісового господарства України від 27.12.2004 № 278, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 24.03.2005 за № 328/10608).

Таблиця 4.16

Запроектоване забезпечення протипожежним устаткуванням та засобами гасіння лісових пожеж пунктів зберігання протипожежного інвентарю

№	Найменування протипожежного устаткування та засобів гасіння лісових пожеж	Запроектоване оснащення пункту зберігання протипожежного інвентарю, од.	
		одного пункту	всіх пунктів (9)
1	Цистерни знімні 1000-1500 літрів, шт.	2	18
2	Навісні насоси, шт.	2	18
3	Мотопомпи МП-600, МП-800, шт.	2	18
4	Пожежні напірні рукави, пог. метрів	1000	9000
5	Торф'яні пожежні стволи, комплект	–	–
6	Бульдозери, шт.	2	18
7	Трактори з причепами, шт.	2	18
8	Плуги лісові, шт.	2	18
9	Автомобілі – всюдиходи, шт.	1	9
10	Лопати, шт.	30	270
11	Сокири, шт.	10	90
12	Граблі, шт.	10	90
13	Бензомоторні пилки, шт.	3	27
14	Змочувачі, піноутворювачі, кг.	50	450
15	Ранцеві обприскувачі, шт.	10	90
16	Стаціонарні радіостанції, шт.	1	9
17	Переносні радіостанції, шт.	3	27
18	Бідони (каністри) для питної води, шт.	5	45
19	Запалювальні апарати, шт.	5	45
20	Кухлі для питної води, шт.	10	90
21	Спецодяг, комплект	20	180
22	Аптечки першої допомоги, шт.	5	45

Очікувані результати: Забезпечена пожежною технікою та протипожежним інвентарем адміністрація Заповідника.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 55. Організація радіозв'язку у Заповіднику

Опис заходу. Радіозв'язок за схемою «всі чують всіх» є важливою умовою скоординованих та швидких дій під час виявлення пожеж, мобілізації додаткових сил та засобів, забезпечення безпеки персоналу та реалізації стратегії і тактики гасіння, є необхідним для швидкого виконання рішень про евакуацію персоналу за потреби та інше. Важливою вимогою є те, що повинні бути виділені спеціальні частоти для пожежних служб Заповідника, які можуть використовувати відповідні керівники, персонал ЛПС, ПНДВ, всі службові автомобілі, відповідальні керівники ДАЗВ, штабу з ліквідації надзвичайної ситуації, оперативного штабу, а також представники інших організацій та

відомств, що залучаються до патрулювання або гасіння пожеж: Північна Пуща, ДПРЗ-11, поліція, прикордонна служба, митниця, медична служба, метеостанція тощо. Всі користувачі повинні використовувати цифрові радіостанції, які або закріплені на автомобілях, або є персональними. Всі пожежники, які працюють на лінії вогню, повинні бути екіпіровані персональними радіостанціями, які мають зв'язок з керівником пожежної дільниці, а за потреби повинен бути передбачений канал для прямого зв'язку з членами оперативного штабу, керівником гасінням та іншими причетними особами. На даний час пожежні служби не забезпеченні єдиним радіозв'язком, який би працював на всій території Заповідника, а всі потенційні додаткові сили мають або інші частоти, не зв'язані з пожежними службами, або обмежену зону покриття. Доцільно забезпечити виконання наступних вимог до цифрової системи відомчого радіозв'язку зони відчуження:

1) Система повинна базуватися на системі цифрового радіозв'язку, працювати у відкритому цифровому стандарті DMR і підтримувати можливість сполучення з IP-технологіями;

2) Забезпечити максимальну зону покриття території зони відчуження;

3) Об'єднати існуючий зв'язок усіх зацікавлених організацій, які працюють в зоні відчуження.

У такому випадку абоненти цифрової радіомережі зможуть використовувати наступні можливості викликів та сервісів: персональний виклик (будь-який абонент мережі зможе зв'язатися з будь-яким абонентом мережі); груповий виклик (будь-який абонент мережі зможе зв'язатися з будь-якою, раніше сформованою, групою абонентів); загальний виклик (будь-який абонент мережі зможе зв'язатися зі всіма абонентами мережі); центральний диспетчер (ДАЗВ, м. Чорнобиль) і диспетчери на віддалених диспетчерських місцях можуть здійснювати GPS-моніторинг і контроль за переміщенням персоналу та виконанням ними відповідних завдань. Для модернізації радіозв'язку необхідно провести підготовчі роботи з обстеження, вибору місць установки устаткування та розробити Робочий проект по «Модернізації відомчого радіозв'язку зони відчуження». Рекомендована схема радіозв'язку наведена на рис. 4.26. При модернізації відомчого радіозв'язку зони відчуження пропонується передбачити встановлення базових станцій на базі ретрансляторів SLR8000 VHF з резервним живленням, а також необхідного додаткового обладнання зв'язку, а саме, передбачити встановлення чотирьох базових станцій:

1. Головна БС «Дуга» (Чорнобиль-2) – 3-х канальна, GPS: 51.307222, 30.069444
2. БС «Поліське» – 2-х канальна, GPS: 51.226667, 29.416389
3. БС «Опачичі» – 2-х канальна , GPS: 51.206869, 30.321476
4. Резервна БС «Луб'янка» (с. Рудня Іллінецька) – 2-х канальна, GPS: 51.288889, 29.783889

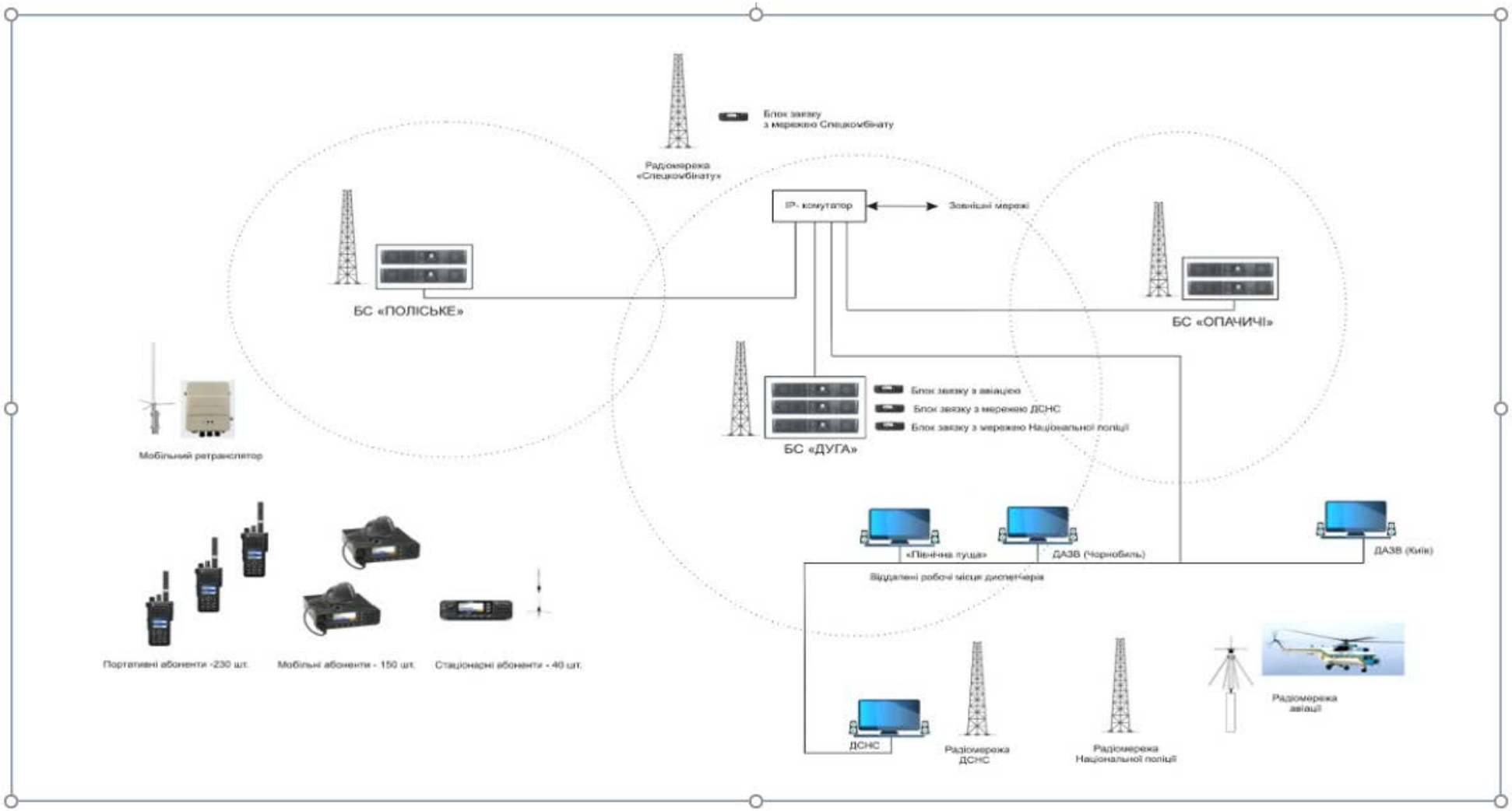

Рис. 4.26. Схема організації зв’язку в системі охорони природних ландшафтів зони відчуження (Заповідника) від пожеж

На всіх базових станціях встановлюються блоки «мережевого зв'язку» для об'єднання БС з IP мережею, та всі вони обладнуються системами заземлення і блискавко-захистом. На головній БС «Дуга» додатково встановлюються комутатори/шлюзи:

зв’язку з авіацією;

зв’язку з існуючою мережею ДСНС;

зв’язку з існуючою мережею Національної поліції.

Додатково встановлюються (можливо, на території Державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильський спецкомбінат»): 1) Інженерний модуль з блоком мережевого зв'язку; 2) Резервний блок зв’язку з авіацією; 3) Блок зв’язку з існуючою мережею Спецкомбінату. Для організації роботи цифрової системи радіозв’язку необхідно підготувати і подати заявочні документи на 9 пар частот в діапазоні 136-174 МГц. Згідно з Порядком надання висновків щодо електромагнітної сумісності та дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів і вимірювальних пристроїв, здійснюється підготовка заявочних документів на отримання частотних присвоєнь та подається до УДЦР з частотним планом мережі та схемою організації радіозв’язку.

Необхідно передбачити встановлення віддалених диспетчерських місць у Заповіднику, ДСП «Північна Пуща», 11 ДПРЗ ГУ ДСНС України у Київській області, ДАЗВ (м. Чорнобиль), ДАЗВ (м. Київ). Також доцільна закупівля наступного абонентського обладнання: 40 стаціонарних радіостанцій; 148 автомобільних радіостанцій (16 шт. – типу I, та 132 шт. – типу II); підключення до системи 227 комплектів портативних радіостанцій.

У Заповіднику повинен бути призначений відповідальний за підтримку функціонування радіозв’язку, а у кожному підрозділі, що буде використовувати радіостанції для проведення протипожежних заходів – відповідальний за збереження радіостанцій та підтримку зарядки акумуляторів радіостанції згідно із затвердженим графіком.

Всі лісові пожежні станції або підрозділи відомчої пожежної охорони повинні бути оснащені всіма необхідними протипожежними засобами у відповідності до переліків, наведених у нормативних документах та рекомендацій цього Проєкту.

Очікувані результати: організований радіозв’яок у Заповіднику.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 56. Затвердження системи підтримки-прийняття рішень з попередження та гасіння пожеж

Опис заходу. Важливою умовою постійної підтримки високої готовності та ефективності усієї системи охорони від пожеж Заповідника, актуальності даних, що використовуються при гасінні пожеж, є створення та впровадження системи підтримки-прийняття рішень (далі – СППР) з попередження та безпечного гасіння пожеж. Перевагою використання системи є постійна наявність актуальної інформації про пожежне середовище території Заповідника, ризики виникнення пожеж та наявні/заплановані протипожежні заходи, сили та технічні засоби пожежогасіння.

Метою системи є інтеграція в режимі реального часу всієї наявної інформації про пожежні ризики, діючі та минулі пожежі, інші небезпеки та наявні сили та засоби у систему, що може використовуватися як для планування протипожежних профілактичних заходів, так і для оперативного прийняття рішень по гасінню пожеж. СППР включає інтегровані комп’ютерні бази даних, ГІС, програмне забезпечення та видає необхідну інформацію в межах стандартних запитів користувачів у вигляді документів, результатів розрахунків та карт. СППР включає наступні підсистеми, в тому числі, у вигляді геопросторової інформації:

карти земельного, рослинного покриву, об’єктів житлової та промислової інфраструктури;

карти радіаційного забруднення;

карти протипожежної інфраструктури, включно із ЛПС, ПНДВ, дороги п/п призначення, пожежні водойми, розташування сил та засобів, пунктів розташування п/п інвентарю тощо;

моделі горючих матеріалів та поведінки пожежі;

блок прогнозу розвитку пожежі за заданими параметрами;

блок поточної пожежної погоди та її прогнозу з грідом 200*200 м;

показник вірогідності виникнення та розвитку пожеж;

модуль прогнозування сумарної дози опромінення пожежних на лінії вогню;

модуль прогнозування периметру пожежі;

модуль зчитування інформації з трекерів, встановлених на транспортних засобах або персональних;

модуль розрахунку часу доставки сил та засобів від найближчих (заданих) місць дислокації та автоматичної прокладки маршрутів;

модуль розрахунку потреби води для гасіння в реальному режимі часу та доступної її кількості за наявних технічних засобів та джерел водопостачання;

блок посадових інструкцій та нормативного забезпечення;

модуль статистичної звітності про пожежі з автоматичним відображенням минулих пожеж на карті та виведенням статистики пожеж за певний період;

блок вибору стратегії та тактики гасіння в залежності від місця пожежі, радіаційного забруднення, наявних сил і засобів та пожежної погоди;

система виявлення пожеж (зображення з камер);

інші компоненти.

Користувачами СППР є відповідальні особи за попередження та гасіння пожеж, Заповідник та ДАЗВ (он-лайн), члени оперативного штабу гасіння, пожежний персонал, оперативний диспетчер центру управління надзвичайними ситуаціями, співробітники ДСНС, поліції, метеослужби, зацікавлені представники інших відомств. Доступ до системи можна отримати як у кризовому центрі, так і дистанційно.

Очікувані результати: затверджена система підтримки-прийняття рішень з попередження та гасіння пожеж.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 57. Розробка та затвердження Порядку реагування та гасіння пожеж

Опис заходу. Швидке та ефективне реагування на пожежу є ключовою умовою недопущення розвитку великих та особливо великих неконтрольованих пожеж із залученням значних людських та матеріальних резервів, у тому числі, авіаційного гасіння, яке застосовувалось у 1992, 2015, 2016-2018, 2020 рр. у зоні відчуження. Порядок реагування визначається внутрішньою інструкцією Заповідника та загальнодержавними нормативними документами і включає порядок оповіщення про виявлення пожежі, послідовність прийняття рішень відповідальними особами, їх реалізацію пожежним персоналом та затверджується наказом по підприємству.

Прибуття на місце пожежі перших сил та засобів повинно здійснюватися в межах 15-30 хвилин після повідомлення про виявлення пожежі в залежності від ступеня пожежної небезпеки погоди та класу природної пожежної небезпеки. Територія Заповідника повинна бути поділена за зонами відповідальності між ЛПС та ПНДВ з метою чіткої регламентації відповідальності за реагування на пожежу. Кількість сил та засобів, які здійснюють реагування на пожежу, послідовність та сила першої атаки координуються оперативним диспетчером Заповідника згідно з планом реагування та визначається пожежною небезпекою на момент виявлення пожежі. В умовах IV та V класів пожежної небезпеки погоди та високої швидкості вітру (>6 м/с) реагування має бути максимально агресивним, здійснюватися з декількох найближчих місць розташування пожежних сил (ПНДВ, ЛПС). За умови функціонування у Заповіднику системи підтримки-прийняття рішень з попередження та

гасіння пожеж, оперативний черговий приймає рішення про кількість сил та засобів, що висуваються на пожежу у відповідності до розрахункової площі та периметру пожежі упродовж найближчих 1-3 годин. Він також повідомляє підрозділам координати пожежі.

З метою управління реагуванням, першою атакою, локалізацією та гасінням пожеж, перед початком пожежонебезпечного періоду визначаються керівники гасіння різного рівня, які відповідають складності пожежі, на кожній вахті на рівні ЛПС, ПНДВ та Заповідника. Керівники гасіння повинні пройти теоретичне та практичне навчання та отримати відповідну кваліфікацію щодо управління гасінням пожеж різної складності. Можлива складність пожеж зумовлюється факторами пожежного середовища (погодні умови, площа, вид пожежі, горючі матеріали, вид ландшафту, радіаційне забруднення, наявність сховищ ядерного палива або інших соціальних та промислових об'єктів в зоні пожежі тощо), а перелік пожеж різної складності (наприклад 1 рівень складності, найвищий – верхові дуже сильні пожежі у зонах високого радіаційного забруднення площею більше 25 га), 2 рівень і таке інші) визначається внутрішнім наказом по підприємству з вказанням кваліфікації керівника гасіння пожеж, який може гасити пожежу даної складності. Оперативний диспетчер приймає рішення про залучення керівників гасіння відповідного рівня та координує перехід керування гасіння у випадку прибуття керівника гасіння вищого рівня.

Всі рішення щодо організації гасіння на місці пожежі, формування оперативного штабу гасіння, послідовності моніторингу погодних умов, вибору стратегії та тактики гасіння, порядку управління силами та засобами, порядку організації заходів безпеки, в тому числі радіаційної безпеки, медичного забезпечення, охорони району пожежі поліцією, порядку організації зв'язку, порядку забезпечення логістики для цілей гасіння, порядку роботи персоналу на лінії вогню та його заміни, порядку дезактивації, харчування та відпочинку персоналу, залучення додаткових сил та засобів, в тому числі, інших відомств, взаємодії з авіаційними засобами гасіння пожеж, обліку персоналу, обліку ресурсів та інше приймає керівник гасіння і доповідає про це оперативному диспетчеру та відповідальній посадовій особі, а також фіксує у спеціальному журналі.

У межах співпраці з Лісовою Службою США було розроблено карту з визначеними територіями з високою ймовірністю розвитку великих та особливо великих пожеж, до яких, за небезпечних погодних умов, повинна приділятися першочергова увага (рис. 4. 27). Розрахунки свідчать, що найвище значення показника ймовірності розвитку пожеж на даний час сформувалися у Поліському (ймовірність поширення пожеж – 6,9 %) ПНДВ, далі йдуть Луб'янське (4,8 %), Дібровське (4,4 %), Вільчівське (3,7 %), Корогодське (3,7 %) і Опачицьке (3,3 %) (The wildfire problem in areas contaminated by the Chernobyl disaster, 2019). Показник ймовірності розвитку пожежі суттєво знижується, якщо у розрахунки закладається умова, що пожежа не перетне найближчу дорогу з твердим покриттям. Отже стратегія гасіння великих та особливо великих сильних верхових пожеж повинна базуватись на готовності (тактичної – достатньої забезпеченості силами, засобами та водою) зупинити їх на найближчому штучному або природному протипожежному бар'єрі. На даний час, площа протипожежних блоків Заповідника, обмежених штучними або природними бар'єрами, становить 10-30 тис. га. Враховуючи особливу небезпеку пожеж на радіаційно забрудненій території, доцільно зменшити площу протипожежних блоків. Для більш ефективної системи охорони лісів від пожеж потрібні подальші польові роботи з уточнення ефективності та розміщення існуючих бар'єрів, що дозволить скорегувати стратегію попередження та гасіння пожеж.

У випадку виникнення та розвитку великої або особливо великої сильної або середньої верхової лісової пожежі головним методом її локалізації та гасіння є використання оборонної стратегії та відпалу на підготовлених позиціях на відстані не менше за 2-3 км до фронту пожежі. Крім відпалу, може використовуватись пролиття смуг лісу перед опорною смугою, вирубка дерев (за умови достатнього часу).

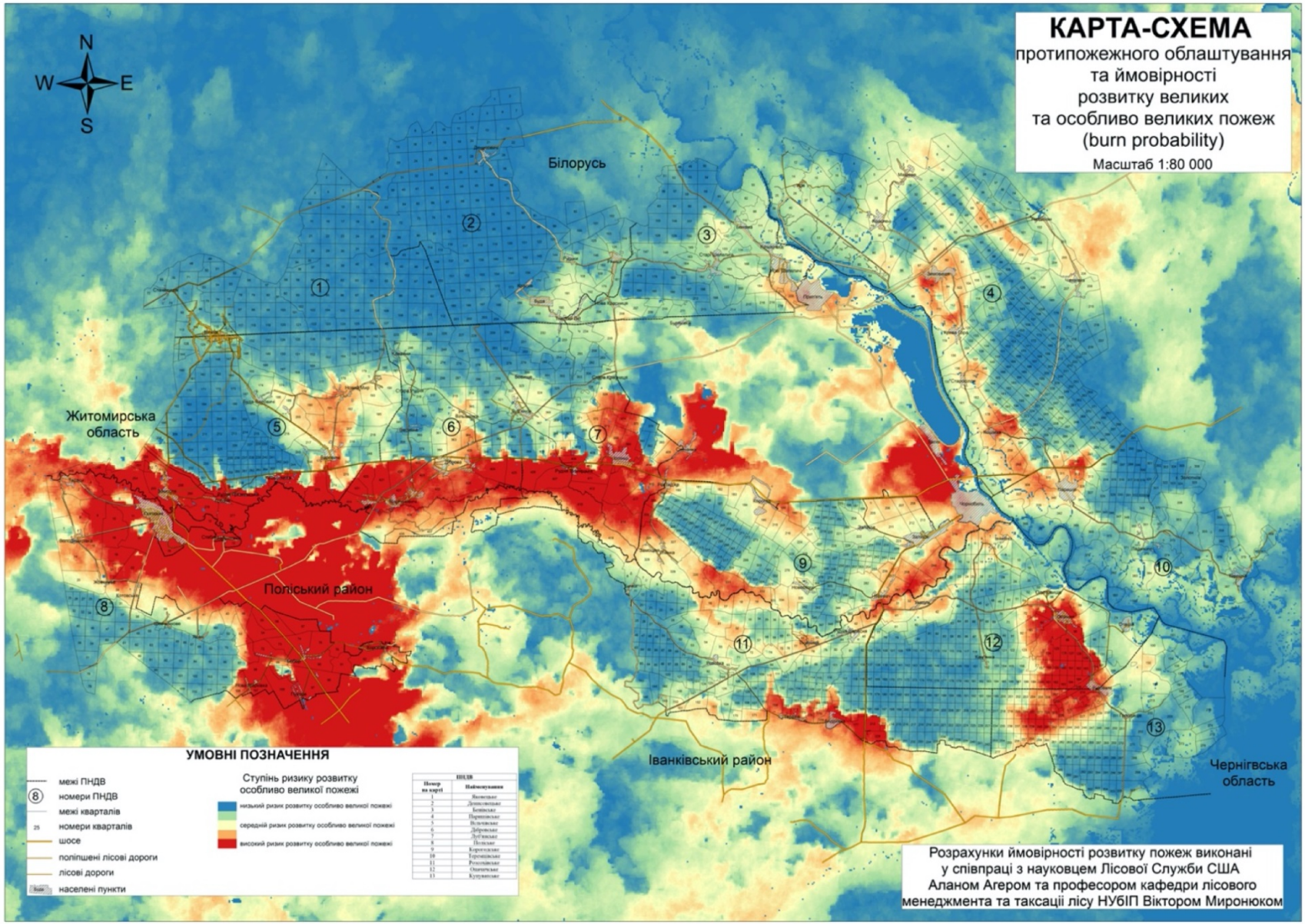

Рис. 4.27. Ймовірність розвитку великих та особливо великих пожеж (burn probability).

Деталі операції визначаються кваліфікованим керівником гасіння і зумовлюються факторами пожежного середовища, зокрема, швидкістю та напрямом вітру, вологістю та видом горючого матеріалу, видом та площею пожежі, графіком прибуття, кількістю та кваліфікацією протипожежних сил та засобів на оборонні позиції. При підготовці позицій необхідно враховувати, що за площі пожежі більше 100-200 га пожежна погода біля крайки змінюється, і вітер біля поверхні може змінювати напрямок в бік пожежі, тоді як в цілому пожежа продовжить рухатися в напрямку загального вітрового потоку.

У випадку змінних напрямків вітру потрібно бути готовим до передислокації сил до зміни розташування елементів пожежі, в першу чергу, фронту та флангів. У випадку вологості горючих матеріалів нижче 25 % (комплексний показник більше 10000) всі пожежі у хвойних лісах будуть верховими, за виключенням незімкнутих насаджень низької повноти. В оперативному штабі необхідно постійно обраховувати периметр діючої пожежі та інформувати керівника гасіння з метою розрахунку локалізації кількості сил та засобів, а також води або ретардантів.

Використання техніки відпалу для створення зон без горючих матеріалів перед фронтом пожежі можливо тільки за умови залучення попередньо навченого персоналу, який оснащений індивідуальними засобами захисту, раціями та дотримання правил застосування відпалу (https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u184/irpg_ukr_chornobyl_forest_firefighters_2018.pdf).

Головною небезпекою для персоналу, що проводить відпал перед фронтом пожежі, є втеча пожежі за вітром за межі опорної смуги або перекидання часток, що горять, за спину пожежних, які виконують відпал. У такому випадку є загроза потрапляння персоналу у вогневу пастку, його травмування або навіть загибель, пошкодження транспортних засобів тощо.

З метою проведення базової теоретичної та практичної підготовки пожежного персоналу Заповідника перед початком пожежонебезпечного періоду доцільно використовувати Довідник лісового пожежного зони відчуження, розроблений співробітниками Регіонального Східноєвропейського центру моніторингу пожеж за підтримки Лісової Служби США (електронний ресурс: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u184/irpg_ukr_chornobyl_forest_firefighters_2018.pdf). У довіднику наведена наступна базова інформація: стисла характеристика зони відчуження, правила радіаційної безпеки, принципи керування гасінням, порядок дебрифінгу після гасіння пожежі, вимоги безпеки під час гасіння пожежі, індивідуальний захист пожежника, оцінювання ризиків на пожежі, типові ознаки поведінки пожеж з випадками загибелі людей, типові тактичні ризики, показники складності пожеж, організація гасіння, повідомлення диспетчеру, стадії гасіння лісових пожеж, розвідка лісової пожежі, план гасіння, стратегія гасіння пожеж, тактика гасіння пожеж, способи та методи гасіння лісових пожеж, відпал, зв’язок, керівництво гасінням лісової пожежі, обов’язки керівника гасіння лісової пожежі, взаємодія з авіацією, погодні умови та поведінка пожежі, невідкладна медична допомога, основні правила поведінки на пожежі тощо. Для кваліфікаційної підготовки керівників гасіння необхідно використовувати спеціалізовані посібники.

Очікувані результати: затверджений Порядок реагування та гасіння пожеж.

Головні виконавці: працівники СДО.

Захід 58. Спеціальна підготовка працівників служби державної охорони щодо гасіння пожеж

Опис заходу.

Безпека та індивідуальний захист пожежника

Охорона лісів від пожеж відноситься до робіт з підвищеною небезпекою для життя та здоров'я людини. Адже роботи, особливо під час гасіння лісових пожеж, виконуються найчастіше в екстремальних умовах за поганої видимості, задимленості, високих температур, на пересіченій місцевості та значній відстані від населених пунктів і

медичних закладів. Тому важливим елементом безпеки пожежного персоналу під час організації гасіння лісових пожеж є застосування засобів індивідуального захисту.

Організація безпеки та індивідуальний захист пожежників, як і інших категорій працівників Заповідника та підприємств лісового господарства базується на Закону України «Про охорону праці», Кодексі законів про працю України, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та інших нормативно-правових документах про охорону праці – правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інструкції та інші документи, обов'язкові для виконання (стаття 3 та 27 Закону України «Про охорону праці»). Відповідно до статті 8 Закону України «Про охорону праці» щодо забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, мийними та знешкоджувальними засобами зазначено наступне: «На роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці, а також роботах, пов'язаних із забрудненням або несприятливими метеорологічними умовами, працівникам видаються безоплатно за встановленими нормами спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту, а також мийні та знешкоджувальні засоби.

Роботодавець зобов'язаний забезпечити за свій рахунок придбання, комплектування, видачу та утримання засобів індивідуального захисту відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці …».

Засоби індивідуального захисту призначені для забезпечення безпечних умов роботи пожежників, за умов правильного використання повинні захистити від фізичної травми (подряпин, саден і прямих опіків), впливу променистої теплоти (високих температур), накопичення метаболічного тепла та ін. До засобів індивідуального захисту належать, але не обмежуються переліченим: спеціальний захисний одяг (вогнетривкий), засоби захисту голови (каска, шолом), рук (шкіряні рукавиці), ніг (міцне шкіряне взуття з термостійкою підошвою), органів дихання (респіратор) та зору (окуляри).

Таким чином, з метою захисту пожежного персоналу під час виконання оперативно-тактичних завдань з гасіння ландшафтних пожеж, керівник підприємства або підрозділу зобов’язаний особисто контролювати наявність та стан елементів індивідуального захисту пожежника.

Кваліфікаційні вимоги до персоналу, який залучається до гасіння пожеж

До гасіння лісових (ландшафтних) пожеж залучаються особи, які досягли 18-річного віку, мають повну загальну середню освіту, за станом здоров'я можуть виконувати покладені на них завдання та пройшли навчання з підготовки лісового пожежника початкового рівня; без вимог до стажу роботи.

Загальні функції:

виконання робіт щодо запобігання та ліквідації лісових (ландшафтних) пожеж із застосуванням ручних інструментів і технічних засобів, індивідуальних моторизованих засобів пожежогасіння;

виконання робіт щодо запобігання та ліквідації лісових (ландшафтних) пожеж із застосуванням механізованих технічних засобів пожежогасіння та спеціальної техніки;

організація виконання заходів щодо попередження та ліквідації лісових (ландшафтних) пожеж, проведення пошуково-рятувальних та аварійно-рятувальних робіт, із застосуванням механізованих технічних засобів пожежогасіння та спеціальної техніки.

Обов’язки:

проведення розвідки лісової (ландшафтної) пожежі;

пошук шляхів проходу людей, проїзду техніки до місця лісової (ландшафтної) пожежі, джерел водопостачання;

локалізація та гасіння лісової (ландшафтної) пожежі на критичних напрямках з використанням ручних та механізованих засобів пожежогасіння;

дотушування осередків горіння з подальшим окараулюванням;

створення протипожежних бар’єрів;

створення рукавних ліній і магістралей, в тому числі з естафетною подачею води;

проведення контрольованих профілактичних палів з використанням ручних запалювальних апаратів;

розчищення захаращених ділянок у лісі від горючих матеріалів рослинного походження при гасінні пожеж ручними інструментами;

створення технологічних коридорів з використанням бензопил і ручних інструментів;

створення протипожежних водойм та водозабірних площадок;

підготовка засобів індивідуального захисту, польового індивідуального спорядження, засобів забезпечення життєдіяльності до застосування;

створення польового пожежного табору для короткочасного перебування групи пожежогасіння в природному середовищі, його облаштування;

доставка сил і засобів пожежогасіння до місць гасіння лісових (ландшафтних) пожеж;

здійснення вибору місць тимчасового розташування сил гасіння, пожежного табору, стоянки лісопожежної автомобільної і тракторної техніки.

Таким чином, персонал, який залучається до гасіння лісових (ландшафтних) пожеж, має відповідати кваліфікаційним вимогам, що є важливою складовою безпечного і оперативного виконання завдань.

Тренування пожежного персоналу

Тренування проводяться перед початком пожежонебезпечного періоду та у період низької пожежної небезпеки спільно з силами ДСНС. Мета тренування полягає у теоретичній та практичній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації пожежного персоналу лісових пожежних станцій, ПНДВ, набуття ними практичних навичок щодо особливостей організації та гасіння лісових (ландшафтних) пожеж.

Тренування має навчити пожежний персонал розуміти природу лісових пожеж, організовувати пожежні команди, використовувати захисне екіпірування, управляти ризиками під час гасіння пожеж, прогнозувати поведінку природних пожеж, використовувати засоби зв’язку, ручні інструменти, пожежну техніку й обладнання, а також застосовувати відповідні стратегічні й тактичні прийоми гасіння природних пожеж. Під час тренувань застосовуються словесні (лекції, бесіди, розповіді, консультації), наочні (презентації) та практичні (практичні вправи та польові заняття) методи навчання. У результаті проходження тренувань пожежний персонал повинен **знати**:

права і обов’язки лісового пожежника;

особливості побудови та структуру пожежної команди;

особливості харчування та споживання води в польових умовах;

перелік засоби індивідуального захисту та особистого спорядження;

ситуації, яких варто остерігатися та основні правила поведінки під час пожежі;

систему СЗЕБ (спостереження, зв’язок, шляхи евакуації і зони безпеки);

правила безпеки під час гасіння пожеж на межі лісу й населеного пункту;

базову термінологію;

класифікацію видів природних горючих матеріалів та їх вплив на поведінку пожежі;

особливості впливу погодних умов на поведінку пожежі;

особливості впливу рельєфу на поведінку пожежі;

стратегічні й тактичні прийоми гасіння природних пожеж.

Та уміти:

орієнтуватися на місцевості та читати топографічні карти;

правильно використовувати засоби зв’язку;

правильно користуватися ручними інструментами;

використовувати пожежні автоцистерни, модулі та мотопомпи;

прокладати рукавні лінії для подачі води;

проводити розвідку, локалізацію, дотушування, окараулювання та ліквідацію пожежі;

застосовувати відповідні стратегічні й тактичні прийоми гасіння природних пожеж.

Під час проведення тренувань пожежного персоналу рекомендовано відпрацьовувати найскладніші сценарії розвитку лісових (ландшафтних) пожеж. Такий підхід дозволить виявити слабкі місця в системі організації та гасіння пожеж, а також прогалини у знаннях і навиках пожежників. Таким чином, поєднання елементів теоретичної та практичної підготовки дозволяє підвищити ефективність гасіння пожеж та мінімізувати ризики травмування пожежного персоналу під час виконання бойових завдань.

Всі працівники, які працюють на лінії вогню під час гасіння пожеж, повинні бути екіпіровані спеціалізованим одягом: куртка та штани лісового пожежного (спеціальна вогнестійка легка тканина (стандартні костюми ДСНС не відповідають задачам гасіння лісових пожеж), світловідбивачі, спеціальне вогнестійке взуття, вогнестійкі рукавиці, шоломи лісового пожежного (вогнестійкі), засоби захисту дихання (1 на 1 годину роботи), окуляри (вогнестійкі), окуляри сонячні, рюкзак, вода, харчування на один день, рація, індивідуальна аптечка невідкладної допомоги, інші засоби.

Всі працівники Заповідника, що залучаються до гасіння пожеж, повинні щорічно проходити кваліфікаційне теоретичне та практичне навчання з особистої безпеки, тактики, стратегії та взаємодії при гасіння пожеж (працівники – 1-2 дні, ЛПС – 5 днів). Здача кваліфікаційного мінімуму повинна базуватись на «Кишеньковому довіднику лісового пожежного зони відчуження» розробленого Регіональним Східноєвропейським центром моніторингу пожеж.

Без наявності кваліфікаційного посвідчення робітники не повинні допускатися до гасіння пожеж. Навчання може проводити Регіональний Східноєвропейський центр моніторингу пожеж.

Очікувані результати: проведена спеціальна підготовка працівників служби державної охорони.

Головні виконавці: працівники СДО.

Розділ 3. Проведення наукових досліджень і спостережень за станом природного середовища, здійснення фонового екологічного моніторингу

Стратегічне завдання 3.1. Розвиток наукових досліджень в рамках підготовки Літопису природи

Захід 59. Організація робіт щодо наукових досліджень в рамках підготовки Літопису природи

Опис заходу. У відповідності до статті 43 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», основною формою узагальнення результатів наукових досліджень та спостережень за станом і змінами природних комплексів, виконаних у біосферних заповідниках, є їх Літопис природи, матеріал якого використовується для оцінки стану навколишнього природного середовища, розроблення заходів щодо охорони та ефективного використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Літопис природи є основною формою узагальнення результатів наукових досліджень, головною науковою темою, яка ведеться постійно, а результати досліджень щорічно оформлюються у вигляді окремих томів.

Організація досліджень з ведення Літопису природи має ґрунтуватися на Програмі Літопису природи для заповідників та національних природних парків, затвердженої наказом Міністерством екології та природних ресурсів України і Національної академії наук України від 25.11.2002 № 465/430, а також у відповідності до Положення про наукову та науково-технічну діяльність природних і біосферних заповідників та національних природних парків, затвердженого наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 29.10.2015 № 414, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18.11.2015 за № 1444/27889.

Програма досліджень для біосферних заповідників включає такі види робіт як закладання наукових полігонів, проведення інвентаризаційних робіт по вивченню флори і фауни Заповідника. Особлива увага приділяється вивченню раритетної компоненти флори і фауни, в тому числі видів, занесених в чинні для України міжнародні переліки. Традиційними для біосферних заповідників є фенологічні дослідження, ведення календаря природи. Загальний обсяг робіт по Літопису природи кожен біосферний заповідник планує в залежності від забезпечення штатними працівниками та обладнанням, а також, виходячи із можливості запрошувати науковців та фахівців інших установ.

Очікувані результати: організовані роботи щодо наукових досліджень в рамках підготовки Літопису природи.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 60. Підготовка щорічного видання Літопису природи

Опис заходу. Захід передбачає вичитку, макетування і власне процес видання друкованого документу. Доцільно до процесу вичитки документу долучати відповідних фахівців з метою недопущення помилок та змістовних огріхів. Макетування передбачає насичення текстової частини рисунками, фото, графіками та іншими засобами візуалізації текстової інформації. Друк кожного тому Літопису природи має відбуватися як мінімум у двох однакових за змістом екземплярах, один з яких залишається у Заповіднику, а другий передається до органу управління - ДАЗВ.

Очікувані результати: підготовлене щорічне видання Літопису природи Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 61. Підписання договорів про співпрацю з науковцями щодо вивчення окремих груп флори та фауни Заповідника

Опис заходу. У зв’язку з недостатнім штатом наукових співробітників і необхідністю вивчення окремих груп флори та фауни Заповідника необхідно залучати вузькопрофільних фахівців на умовах зовнішнього сумісництва або за договорами цивільно-правового характеру. Для цього укладаються відповідні договори на певний строк (зазвичай 1-2 роки), а результати дослідження мають бути обов’язково включені до чергового Літопису природи Заповідника.

Очікувані результати: підписані договори про співпрацю з науковцями.

Головні виконавці: адміністрація Заповідника, науковий відділ.

Стратегічне завдання 3.2. Розробка та реалізація програми охорони видів та природних комплексів Заповідника з метою адаптації до зміни клімату

На початку XXI століття світове співтовариство визнало, що зміна клімату є однією з основних проблем світового розвитку з потенційно серйозними загрозами для здоров’я і життя людей. Зміни клімату мають такі прояви як повені, посухи, руйнування берегів, тривалі періоди з аномальною спекою, що підвищують вірогідність виникнення проблем із стабільним існуванням екосистем, енергетичною безпекою, забезпеченням продовольством і питною водою. Здійснення термінових заходів щодо боротьби із зміною клімату та її наслідками є однією із цілей, сформульованих у новому Порядку денному сталого розвитку на період до 2030 року, ухваленому на саміті сталого розвитку, що проходив 25.09.2015 в Нью-Йорку. На глобальному рівні вирішення питань, пов’язаних із зміною клімату, на цей час регулюється Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату (ратифіковано Законом України від 29.10.1996 № 435/96), Кіотським протоколом до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (ратифіковано Законом України від 04.04.2004

№ 1430-IV)та Паризькою угодою (ратифіковано Законом України від 14.07.2016 № 1469-VIII).

На виконання зобов'язань держави та з метою вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, створення правових та інституційних передумов для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян, в Україні розпорядженням КМУ від 07.12.2016 № 932 схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року та розпорядженням КМУ від 06.12.2017 № 878 затверджено План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Відповідальними виконавцями цього плану є міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади.

Пунктом 21 вищевказаного Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року передбачається здійснення заходів з адаптації до зміни клімату установами ПЗФ України. Слід зазначити, що багато заходів, які будуть виконуватися Заповідником впродовж проектного періоду і заплановані на виконання основних завдань та мети створення Заповідника, фактично, відносяться до заходів з адаптації до змін клімату, оскільки біосферні заповідники створюються з метою збереження у природному стані найбільш типових природних комплексів біосфери, здійснення фонового екологічного моніторингу, вивчення навколишнього природного середовища, його змін під дією антропогенних факторів.

Відповідно до чинного законодавства, основні результати спостережень за природними процесами і явищами щорічно публікуються в основному науковому документі Заповідника – Літописі природи. В рамках виконання цієї теми здійснюється збір інформації на наукових полігонах, ведеться моніторинг абіотичних явищ, «календар природи» – відслідковуються фенологічні зміни, зміни ареалів видів рослин, реакції рослин на зміни клімату (поява інвазійних видів, міграція, адаптація або загроза зникнення видів).

В Літописі природи не тільки фіксуються спостереження за динамікою різних природних явищ, а також здійснюється аналіз отриманих результатів, з'ясування закономірностей природних процесів і причин, що їх викликають, а також прогнозування їх подальшого розвитку.

Заходи із збереження лісових екосистем, особливо старовікових, сприяють збереженню їх акумулюючої ролі для опадів у вигляді злив, а також уповільненню швидкості формування повеней.

Разом з тим, на проектний період планується здійснення ще деяких спеціальних заходів з адаптації до зміни клімату.

Захід. 62. Дослідження змін клімату та їх впливу

Опис заходу. У відповідності до тенденцій останніх кількох десятиліть відбуваються зміни у кліматичній системі Світу, в тому числі й України та її регіонів. Дослідження трендів кліматичних змін у межах Заповідника – це головне завдання, результати якого дадуть відповідь на багато інших дотичних до цього питань. Для цього слід проаналізувати метеодані, отримані на власних метеостанціях та сертифікованих державних пунктах метеорологічних спостережень. Дослідження слід проводити за такими метеорологічними складовими як температура повітря, вітер, опади, сезонні зміни тощо. Аналітична складова досліджень кліматичних змін має стати частиною Літопису природи за певний період і доцільно пов'язувати усі види виявлених кліматичних змін зі змінами у рослинному і тваринному світі Заповідника.

Очікувані результати. Проведене дослідження змін клімату та їх впливу.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 63. Дослідження стану деревостанів в умовах змін клімату

Опис заходу. Через зміни клімату відбуваються зміни у рослинному і тваринному світі. Для умов Заповідника, який розміщується в умовах Київського Полісся, важливим є спостереження за змінами деревостанів лісу, спричиненими змінами клімату. Дослідженню підлягають усі види і характеристики деревостанів на території Заповідника – дубово-соснові, березово-соснові і дубово-грабові корінні ліси, вільшняки та культури сосни звичайної, а також похідні ліси на місці пожеж.

Очікувані результати. Проведене стану деревостанів в умовах змін клімату.

Головні виконавці: науковий відділ.

Стратегічне завдання 3.3. Реалізація заходів, спрямованих на підвищення міжнародного статусу території Заповідника

Захід 64. Розробка системи заходів з вивчення та збереження видів флори, фауни, оселищ Заповідника як Смарагдового об'єкту

Опис заходу. З метою охорони природних середовищ та їх рідкісних типів необхідно розробити систему заходів з охорони оселищ та рідкісних видів рослин і тварин Смарагдової мережі на території Заповідника. На основі отриманих даних щодо динаміки чисельності окремих видів флори та фауни, а також оселищ, можуть бути впровадженні певні обмежувальні заходи, що сприятимуть відновленню популяцій видів Смарагдової мережі. Також мають проводитись відновлювальні заходи, спрямовані на покращення умов мешкання або розмноження цих видів.

Очікувані результати. Збереження популяцій рідкісних видів та біотопів, а також покращення умов мешкання та розмноження вразливих видів.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 65. Обстеження та картування оселищ та місць поширення рідкісних видів рослин і тварин Смарагдової мережі

Опис заходу. Важливим елементом моніторингу видів та оселищ Смарагдової мережі є складання карт поширення та з'ясування щільності окремих популяцій рідкісних таксонів. Щорічні дослідження дадуть змогу відслідковувати тенденції видів щодо змін площ ареалів в межах Заповідника. На цих даних будуть ґрунтуватися рекомендації з охорони території Заповідника.

Очікувані результати. Обстежені та закартовані оселища, місця поширення раритетних видів рослин і тварин.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 66. Дослідження популяційних характеристик ключових видів рослин і тварин Смарагдової мережі

Опис заходу. Для розуміння стану популяції видів Смарагдової мережі необхідно здійснювати популяційні дослідження. По-перше, необхідно проводити обліки чисельності чи щільності видів. По-друге, слід з'ясувати фактори, які є визначальними у підтримці популяцій видів. Для багатьох великих ссавців та птахів важливими є дослідження вікової та статевої структури їх популяцій.

Очікувані результати. Проведене дослідження популяційних характеристик ключових видів рослин і тварин Смарагдової мережі.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 67. Планування стратегічних завдань щодо розробки зі створення транскордонного біосферного резервату

Ідея створення біосферного резервату назріла вже давно у зв'язку зі стратегічними завданнями біосферних заповідників (еталонність природної зони, гармонійність розвитку природи за умов історично складеного існуючого природокористування, ефективність у охороні ПТК) та різноманітністю природних ландшафтів і біорізноманіття Заповідника. Необхідно створити робочу групу щодо розробки заходів створення транскордонного біосферного резервату.

В рамках створення транскордонного біосферного резервату плануються спільні наукові дослідження за такими напрямками:

радіобіологічні дослідження;

проведення спільних досліджень з питань відродження популяції рисі, пугача на Поліссі;

розробка менеджмент-плану з відновлення гідрологічного режиму поліських боліт.

Очікувані результати. Розроблені стратегічні завдання зі створення транскордонного біосферного резервату.

Головні виконавці: адміністрації Заповідників України і Республіки Білорусь, екологічні фонди, органи державної влади.

Захід 68. Обґрунтування створення 2 ВБУ у межах Заповідника та підготовка відповідних інформаційних описів

Опис заходу. У межах Заповідника існує потреба обґрунтування територій двох ВБУ «Пониззя Прип'ять» та «Заплава Ужа». Створення цих ВБУ сприятиме розробці заходів з охорони окремих рідкісних видів, угруповань, залученню додаткових коштів на їх охорону та управління.

Очікувані результати. Створені водно-болотні угіддя у межах Заповідника та підготовлені відповідні інформаційні описи.

Головні виконавці: науковий відділ, підрядні наукові організації.

Захід 69. Розроблення менеджмент-плану для 2 ВБУ у межах Заповідника

Опис заходу. Необхідною складовою подальшого управління біотою та інфраструктурою у межах ВБУ має бути опис та розробка системи управління у вигляді конкретних заходів.

Очікувані результати. Розроблений менеджмент-план для 2 ВБУ у межах Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ, підрядні наукові організації.

Стратегічне завдання 3.4. Оцінка стану інвазійних видів та їх впливу на природні комплекси Заповідника

Захід 70. Дослідження інвазійних процесів в основних типах екосистем

Опис заходу. Враховуючи специфіку наявних у Заповіднику ділянок, є нагальна потреба в моніторингу та розробці системи заходів щодо знищення видів високого рівня інвазійності (злинки канадської, розрив-трави дрібноквіткової, фалакроломи однорічної, золотарника канадського, ротаня, чебачка умурського, єнотоподібного собаки та ін.). В сучасних умовах є потреба у розробці рекомендацій для інспекторів Заповідника, які мають здійснювати профілактичні заходи щодо попередження інвазій неаборигенних видів рослин (викошування, механічне знищення тощо). Найбільшу загрозу у межах Заповідника мають: елодея канадська, злинка канадська, розрив-трава дрібоквіткова,

фалакролома однорічна, золотарник канадський та ін. Потенційну загрозу мають види роду люпин (*Lupinus* sp.), дуб червоний, жаровець волотевий, магонія падуболиста, еректітес нечуйовидий та ін. Інші науково-дослідні установи, які заінтересовані взяти участь у дослідженнях. будуть працювати із Заповідником на договірних засадах.

Очікувані результати. Проведене дослідження інвазійних процесів в основних типах екосистем.

Головні виконавці: науковий відділ, волонтери, інші науково-дослідні установи.

Захід 71. Впровадження системи дій, спрямованої на зменшення щільності та чисельності інвазійних видів тварин

Опис заходу. Ряд видів потребує технічних заходів, що спрямовані на видалення з природних екосистем. Особливо це стосується більшості рослин. Для тварин необхідно здійснювати системний моніторинг поширення та чисельності видів.

Так, найбільш проблемним видом у водоймах Заповідника може бути ротань-головешка (*Perccottus glenii*). Відомо, що вид здійснює безсумнівний значний негативний вплив на локальні популяції різних груп тварин. Спеціальні дослідження показали, що поява ротаня-головешки в малих водоймах призводить до суттєвого зниження рівня успішності розмноження в них більшості земноводних. Тому стан популяції виду потребує подальшого моніторингу з метою з'ясування реального впливу на популяції автохтонних видів риб.

В межах Заповідника відмічається також єнотоподібний собака (*Nyctereutes procyonoides*), який здійснює негативний вплив на розмноження ряду видів птахів водно-болотного комплексу, та американська норка (*Mustela vison*), яка, на думку вчених, витіснила європейську норку із більшості місць перебування.

Виконання заходу передбачає моніторинг за розповсюдженням інвазійних видів тварин по території Заповідника, дослідження їх впливу на природні комплекси Заповідника та, при можливості, розробку рекомендацій та визначення можливих заходів, спрямованих на контроль їх чисельності. У разі високих показників чисельності необхідно впровадити технічні заходи з регулювання даних видів.

Очікувані результати. Впроваджена система дій, спрямована на зменшення щільності та чисельності інвазійних видів тварин.

Головні виконавці: відділ державної охорони природно-заповідного фонду, науковий відділ.

Стратегічне завдання 3.5. Популяризація наукових досліджень Заповідника

Захід 72. Популяризація наукових досліджень в межах Заповідника

Опис заходу. З метою популяризації наукових досліджень в межах Заповідника необхідно їх оприлюднення та висвітлення у певних інформаційних ресурсах та на шпальтах друкованих видань.

Очікувані результати. Наявність інформації про наукові дослідження в Заповіднику у пресі, журналах та на сайті Заповідника і ДАЗВ.

Головні виконавці: науковий відділ, відділ еколого-просвітницької роботи.

Захід 73. Організація та проведення щорічної наукової конференції

Опис заходу. З метою висвітлення наукових досягнень науковців України в межах Заповідника (Поліссі) необхідно організовувати та проводити наукову конференцію.

Очікувані результати. Проведена щорічна наукова конференція**.**

Головні виконавці: науковий відділ, наукові та освітньо-наукові організації.

Захід 74. Організація щорічної школи науковця на базі Заповідника

Опис заходу. З метою популяризації знань про біоту Заповідника, навчання азам наукової роботи, підготовки майбутніх наукових кадрів, є потреба в організації щорічної школи науковця на базі Заповідника.

Очікувані результати. Організована щорічна школа науковця на базі Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ, наукові та освітньо-наукові організації.

Захід 75. Видання монографій та статей про стан біорізноманіття Заповідника

Опис заходу. Важливим узагальненням результатів досліджень є видання наукових та науково-популярних праць та монографій, які б висвітлювали основні результати досліджень співробітників Заповідника. В найближчі роки планується здійснити видання за наступними напрямками:

Флора та рослинність Заповідника;

Фауна Заповідника;

Ліси Заповідника, стан, стійкість, збереження, відновлення;

Водно-болотні угіддя Заповідника.

Очікувані результати. Видані монографії та статті про стан біорізноманіття Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ, підрядні наукові організації.

Стратегічне завдання 3.6. Організація системи моніторингу в межах Заповідника

Захід 76. Дослідження впливу радіаційного забруднення на біоту Заповідника

Опис заходу. Внаслідок забруднення території радіоактивними відходами ЧАЕС необхідний подальший науковий моніторинг впливу радіаційного забруднення на біоту Заповідника з метою розроблення низки заходів, рекомендацій тощо.

Очікувані результати. Проведене дослідження впливу радіаційного забруднення на біоту Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ, наукові організації ДАЗВ.

Захід 77. Розвиток системи наукових полігонів та пробних площ

Опис заходу. З метою розвитку системи наукових спостережень у межах Заповідника необхідно вдосконалити наявну мережу наукових полігонів та пробних площ.

Очікувані результати. Інформація щодо абіотичної та біотичної складових Заповідника, дані щодо тенденцій та змін у біоті Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ, наукові організації ДАЗВ.

Захід 78. Створення геопросторової системи накопичення та обробки даних з біорізноманіття Заповідника

Опис заходу. Для уніфікації зібраних даних є необхідність створення власної системи накопичення даних з біорізноманіття. Дана система дозволить ефективно приймати рішення та оцінювати зміни в стані біоценозів Заповідника.

Очікувані результати. Наявна геопросторова система накопичення та обробки даних з біорізноманіття.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 79. Розробка бази даних щодо біорізноманіття Заповідника

Опис заходу. Формування спеціалізованої бази даних щодо поширення та стану популяцій видів рослин і тварин в межах Заповідника стане основою накопичення та систематизації даних наукових досліджень. Ця база даних має містити відомості про місця реєстрації видів, їх чисельність, особливості біології, популяційні показники. В перспективі дані такої бази будуть використовуватись при заповненні форм державного кадастру територій та об'єктів ПЗФ, кадастрів рослинного та тваринного світу.

Очікувані результати. Розроблена база даних щодо біорізноманіття Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 80. Розробка ГІС Чорнобильського радіаційно-екологічного заповідника та поєднання її з базою даних поширення видів

Опис заходу. В рамках розробки даного Проєкту створена серія картографічних матеріалів у форматі ГІС. У перспективі дану систему необхідно розвивати та доповнювати. За допомогою ГІС-карт можливо забезпечити контроль за динамікою розповсюдження рідкісних видів, за місцями гніздівлі птахів та ін. і, як результат, отримати інформацію для планування відповідних природоохоронних заходів, вдосконалення функціонального зонування території тощо. Також на базі ГІС необхідно створити базу даних з поширення видів.

Очікувані результати. Розроблена серія картографічних матеріалів про поширення рідкісних видів флори і фауни Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 81. Розвиток мережі метеостанцій на території Заповідника

Опис заходу. Для отримання якісної інформації щодо стану абіотичного середовища на території Заповідника слід придбати та організувати мережу метеостанцій та модернізувати мережу гідропостів.

Очікувані результати. Наявна мережа метеостанцій на території Заповідника.

Головні виконавці: підрядні організації з наявним досвідом роботи, науковий відділ.

Захід 82. Запровадження системи моніторингу лісів І рівня відповідно до Програми «ICP Forest»

Опис заходу. Одним з основних завдань біосферних заповідників є здійснення фонового екологічного моніторингу. Близько 65 % території Заповідника займають ліси та інші лісовкриті площі.

Моніторинг лісів – це система регулярних спостережень, оцінки та аналізу інформації про стан лісів та прогнозування його змін з метою забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття рішень щодо сталого управління лісами.

Основні завдання моніторингу лісів:

довгострокові систематичні спостереження за станом лісових екосистем для одержання повної, об`єктивної та своєчасної інформації щодо його поточних змін;

виявлення та оцінка факторів (природних і антропогенних), які впливають на стан лісів, оцінка масштабів погіршення стану лісів, з`ясування причин і механізмів зміни стану лісів, визначення закономірностей їх сталого функціонування і прогнозування їх динаміки;

інформаційно-аналітична підтримка рішень щодо управління лісами.

Міжнародна об'єднана програма оцінювання і моніторингу впливу забруднення повітря на ліси (ICP Forest) була організована Виконавчою комісією Конвенції з широкомасштабного забруднення повітря в червні 1985 року.

Основним завданням програми ICP Forest є поглиблення знань про причинно-наслідкові зв'язки між забрудненням повітря і станом лісів на основі тривалого широкомасштабного їх моніторингу. В рамках цієї програми збирається інформація про просторові і часові зміни стану лісів на загальноєвропейському рівні і одночасно покращується розуміння причин погіршення їх стану.

Для виконання цієї програми були створені національні центри, які організовують збирання та синтез даних моніторингу за узгодженими методиками. В Україні таким центром є Український науково-дослідний інститут лісового господарства і агролісомеліорації (УкрНДІЛГА, м. Харків). Національні центри подають інформацію в узгодженому форматі у Західний координаційний центр Федерального дослідницького центру лісового господарства і лісової промисловості (BFH), м. Гамбург, Німеччина.

Призначення моніторингу I рівня (екстенсивного, широкомасштабного) – отримувати інформацію про часову та просторову динаміку стану лісів і визначити території, на яких відбуваються суттєві зміни стану лісів. Відповідно до методики ICP-Forest, формування I рівня моніторингу лісів забезпечується закладкою в кутах правильних квадратів чи гексаедрів, відповідно до розташування лісових масивів, пунктів постійного спостереження (далі – ППС), на яких визначаються індикатори стану лісів і документуються їх зміни для визначення ступеню їх відхилень від норми.

Базовим показником, за яким оцінюється стан лісів у програмі ICP Forest, є дефоліація крон дерев, яка щорічно визначається на ділянках моніторингу. Дефоліація (передчасна втрата листя чи глиці) свідчить про погіршення загального фізіологічного стану дерев і сигналізує про наявність проблем зі станом дерев навіть на початкових стадіях дії шкідливих факторів. Крім того, для кожного із досліджуваних дерев на ППС визначаються основні лісівничо-таксаційні показники – діаметр, висота, клас Крафта, стан вершини крони, відсоток сухих сучків, ступінь пошкоджень дерева. Всі ці показники характеризують біологічний стан і розвиток відповідних дерев, а в сукупності, відповідно, і деревостанів регіону досліджень загалом.

Виконання цього заходу передбачає налагодження співробітництва між Заповідником і УкрНДІЛГА, розробку та затвердження програми робіт для території Заповідника, яка буде містити ГІС-карту ППС з прив'язкою до GPS-координат та квартальної сітки, освоєння методики досліджень, створення мережі I рівня – закладення ППС, матеріально-технічне забезпечення досліджень та започаткування моніторингових робіт.

Очікувані результати. Запроваджена система моніторингу лісів I рівня відповідно до Програми «ICP Forest».

Головні виконавці: науковий відділ, підрядні наукові установи.

Захід 83. Опис та картування екосистем в межах Заповідника

Опис заходу. Моніторинг – основа забезпечення сталого розвитку, тому йому треба приділити належну увагу. На думку провідного українського ученого Дідуха Я.П., дуже важливо провести еколого-біологічні дослідження, оскільки види і їхні угруповання є чутливими індикаторами стану довкілля, реагують на різні, зокрема і кліматичні, зміни. Тому необхідно розширити наукові пошуки для оцінювання впливів різних типів загроз, викликаних зміною клімату, на структуру популяцій і біоценозів, використання їхніх ознак як індикаторів стану довкілля. Слід виділити види та біотопи (екосистеми), що перебувають у межах ризику, для розроблення заходів щодо їх збереження. Основна увага повинна приділятися екосистемам, що перебувають під загрозою зникнення і мають ключове значення для збереження біорізноманіття на національному та глобальному рівнях. Для оцінювання змін стану екосистем моніторинг потрібно проводити і на біотичних об'єктах: спостерігати за рослинним світом, середовищем існування, прогнозувати зміни для збереження біорізноманіття, забезпечення стійкого стану та науково обґрунтувати необхідність його використання.

З цією метою передбачається здійснювати роботи щодо визначення меж, картування та опису екосистем Заповідника з використанням ГІС-технологій, накопичення даних щодо їх динаміки.

Очікувані результати. Описані та закартовані екосистеми в межах Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 84. Інвентаризація територій та об`єктів ПЗФ, що розташовані на території Заповідника

Опис заходу. З метою забезпечення збереження цінних природних комплексів та дотримання режимів територій заказників, пам'яток природи та заповідних урочищ, що знаходяться на території Заповідника, при плануванні та здійсненні природоохоронних та господарських заходів, адміністрації Заповідника необхідно здійснити інвентаризацію всіх цих об'єктів ПЗФ. Мета: уточнити площі, оцінити стан об'єктів, зробити описи, заповнити Картки первинного обліку державного кадастру територій та об'єктів ПЗФ (форма 1 ДКПЗФ) та, за необхідності, провести наукові дослідження з метою розробки або вдосконалення режимів їх охорони.

Очікуваний результат. Проведена інвентаризація територій та об`єктів ПЗФ, що розташовані на території Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ.

Захід 85. Розробка пропозицій стосовно оновлення первинних облікових документів щодо територій та об'єктів ПЗФ, розташованих в межах Заповідника

Опис заходу. З метою забезпечення належної охорони цих об'єктів адміністрація Заповідника має розробити пропозиції щодо оновлення Положень, охоронних зобов'язань, а за необхідності – щодо зміни меж об'єктів ПЗФ, зміни категорії або ліквідації їх статусу. Ці пропозиції необхідно подати: до Міндовкілля (щодо об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення) і до Київської ОДА (щодо об'єктів ПЗФ місцевого значення).

Для заказників необхідно переглянути Положення та охоронні зобов'язання, для пам'яток природи та заповідних урочищ – охоронні зобов'язання, для всіх об'єктів ПЗФ – заповнити форми 1 ДКПЗФ (Закон України «Про природно-заповідний фонд України», статті 5, 26, 28, 59) та розробити (оновити) картографічні матеріали.

Очікувані результати. Розроблені пропозиції стосовно оновлення первинних облікових документів щодо територій та об'єктів ПЗФ, розташованих в межах Заповідника.

Головні виконавці: науковий відділ.

Розділ 4. Розвиток екологічної освітньо-виховної роботи

Стратегічне завдання 4.1. Формування та розвиток системи еколого-просвітницької діяльності

Захід 86. Організація та проведення тематичних еколого-освітніх заходів, свят, івентів

Опис заходу. Даний захід передбачає проведення масових природоохоронних та еколого-освітніх заходів на підтримку різноманітних міжнародних екологічних акцій та свят. Для цього можуть використовуватися різноманітні форми та підходи, основними серед яких можуть стати конкурси малюнків, спеціалізовані вікторини, тематичні уроки, лекції, олімпіади, опитування та ін. Основною цільовою аудиторією повинні стати школярі. Пропонується відзначати та організовувати наступні акції та свята:

Міжнародний день зимового обліку птахів.

Міжнародний день водно-болотних угідь.

Акція «Збережемо першоцвіти».
Екологічний захід «Вітаємо вісників весни».
Міжнародний день довкілля.
Міжнародний день Землі.
Міжнародний День біологічного різноманіття.
Всесвітній день захисту навколишнього середовища.
Професійне свято «День працівників природно-заповідної справи».
Акції «Очистимо планету від сміття», «Екологічна варта», «Прибери планету».
День працівника лісового господарства.
Міжнародний День туризму.
Всесвітній день захисту тварин.
Акція «Збережи ялинку».

Також, згідно зі щорічними планами робіт, дані акції можуть доповнюватися чи змінюватися.

Очікувані результати. Проведені тематичні еколого-освітніх заходи, свята, івенти.
Головні виконавці: відділ еколого-освітньої роботи.

Захід 87. Сприяння в організації екологічних гуртків, допомога у створенні куточків природи в місцевих школах

Опис заходу. Важливим елементом роботи Заповідника є проведення еколого-освітніх заходів, зокрема, в школах регіону, поширення серед учнів знань про природу рідного краю, що сприяє вихованню належного ставлення до довкілля і є одним з основних завдань Заповідника.

Для покращення інформування населення про цілі і завдання створення Заповідника, особливості природоохоронного режиму його території та особливості природокористування в його межах, є необхідним оснащення інформаційних куточків. Такі інформаційні куточки планується створити в приміщеннях сільських рад населених пунктів, розташованих поблизу території Заповідника.

Важливо зазначити на необхідності подальшого розвитку розділу сайту Заповідника «Методична скарбничка», яка є джерелом методичних розробок та підходів до еколого-освітньої діяльності.

Очікувані результати. Організовані екологічні гуртки, створені куточки природи.
Головні виконавці: відділ еколого-освітньої роботи.

Захід 88. Забезпечення вільного доступу громадян до екологічної інформації та її поширення

Опис заходу. Відповідно до Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (ратифікована Законом України від 06.07.1999 № 832-XIV), адміністрація Заповідника повинна забезпечити безоплатний доступ громадськості до списків, реєстрів або архівів даних; встановити вимоги до посадових осіб Заповідника щодо підтримки громадськості в отриманні доступу до інформації відповідно до вимог цієї Конвенції. В Заповіднику має бути визначено особу, відповідальну за контакти з громадськістю – це провідний фахівець з екологічної освітньо-виховної роботи, посаду якого планується ввести до штатного розпису Заповідника.

Окрема інформація, яка отримується не в рамках виконання службових обов’язків працівників Заповідника і потребує додаткових досліджень, аналізу та узагальнень, може надаватися на платній основі у відповідності до встановлених тарифів розцінок.

Адміністрація Заповідника забезпечує поступове збільшення обсягів екологічної інформації в електронних базах даних, а також забезпечує доступність інформації для широкого загалу громадськості шляхом публікування її у друкованих засобах інформації

та на офіційному сайті, де розміщуються та періодично поповнюються дані щодо природоохоронної, наукової та освітньої діяльності Заповідника.

Очікувані результати. Забезпечений вільний доступ громадян до екологічної інформації, поширена інформація.

Головні виконавці: відділ еколого-освітньої роботи.

Захід 89. Видання буклетів про екологічну цінність території Заповідника та іншої поліграфічної продукції і символіки

Опис заходу. До плану роботи Заповідника необхідно включити пункти щодо видання поліграфічної продукції про цінність території Заповідника та популяризації його діяльності в регіоні. Так передбачається:

створення і видання буклету «Рідкісні рослини Заповідника»;

створення і видання буклету «Рідкісні тварини Заповідника»;

створення і видання буклету «Екологічними стежками Заповідника»;

видання путівника «Цікавими куточками Заповідника»;

створення відеопродукції (коротких рекламних і навчально-пізнавальних роликів) про природну цінність Заповідника;

розробка та виробництво стендів, фотоілюстрацій для участі у різного роду виставках;

видання та розповсюдження поліграфічної та сувенірної продукції з символікою Заповідника;

видання плакатів з природоохоронної тематики;

розміщення бігбордів та аншлагів природоохоронного змісту.

Очікувані результати. Видані буклети та видана інша поліграфічна продукція і символіка.

Головні виконавці: відділ еколого-освітньої роботи.

Стратегічне завдання 4.2. Розвиток еколого-просвітницької інфраструктури

Захід 90. Обладнання еколого-освітніх стежок

Опис заходу. Для залучення до еколого-освітньої роботи відвідувачів ЧЗВ необхідно облаштувати 2 еколого-освітні стежки. Дані об’єкти розташовуються неподалік основних маршрутів відвідування та можуть активно використовуватися в рамках різноманітних етапів відвідування.

Загалом планується облаштувати 2 еколого-освітні стежки «Дивовижна Прип`ять» та «Заплава річки Уж» (рис 4.28, 4.29). Еколого-освітні стежки необхідно обладнати інформаційними щитами, вказівними знаками, місцями для тимчасової зупинки (табл. 4.17).

На еколого-освітній стежці «Дивовижна Прип`ять», яка проходить в межах зони регульованого заповідного режиму та частково в зоні антропогенних ландшафтів, планується облаштувати 5 зупинок:

1. Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник – унікальна територія.
2. Заплавні озера річки Прип’ять.
3. Заплавний ліс.
4. Дивовижний світ птахів.
5. Річка Прип’ять.

На еколого-освітній стежці «Заплава річки Уж», яка проходить у буферній зоні, планується облаштувати 6 зупинок:

1. Чорнобильський радіаційно-екологічний заповідник – унікальна територія.

2. с. Черевач. – сила природи.

3. Рослини заплави річки Уж.

4. Водна фауна річки Уж.

5. Наукові дослідження в Чорнобильському радіаційно-екологічному біосферному заповіднику.

6. Охорона Заповідника.

Таблиця 4.17

Орієнтовний перелік об'єктів благоустрою еколого-освітніх стежок в межах Заповідника

№ за/п	Назва об'єкту	Кіл-ть, шт.
«Дивовижна Прип`ять»		
1.	Інформаційний щит щодо особливостей зупинок в межах екологічної стежки	5
2.	Місця тимчасового відпочинку (лавочки, колоди для сидіння та ін.)	2
3.	Вказівники	7
4.	Маркувальні знаки	10
«Заплава річки Уж»		
1.	Інформаційний щит щодо особливостей зупинок в межах екологічної стежки	6
2.	Місця відпочинку (лавочки, колоди для сидіння та ін.)	2
3.	Вказівники	14
4.	Маркувальні знаки	20
5.	Обмежувальні елементи (паркан, поручні та ін.)	50 м
6.	Туалети	1
7.	Спостережні та оглядові пункти	1

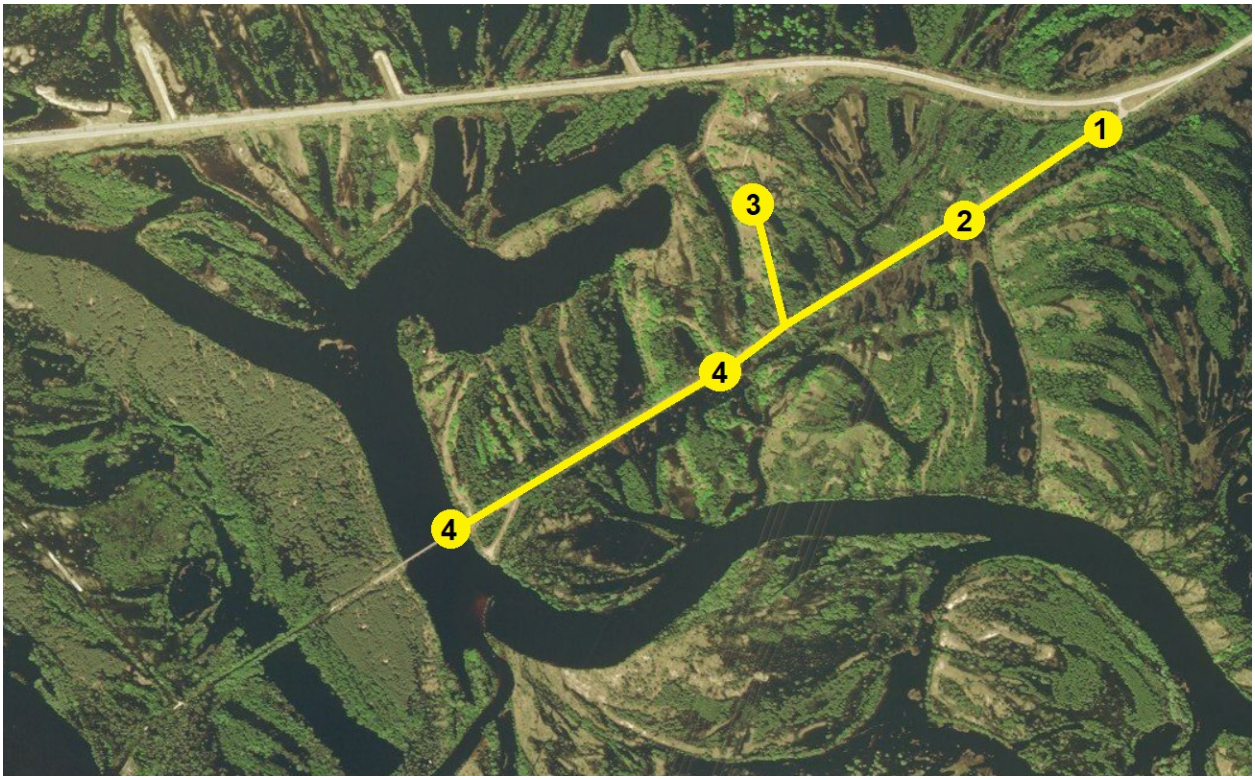

Рис. 4.28. Схема екологічної стежки «Дивовижна Прип`ять»

Рис. 4.29. Схема екологічної стежки «Заплава річки Уж»

Очікувані результати. Обладнані еколого-освітні стежки.

Головні виконавці: відділ еколого-освітньої роботи.

Захід 91. Організація діяльності 6 еколого-освітніх центрів Заповідника (мм. Київ, Чорнобиль, смт Іванків, сс. Оташів, Красятичі, Поліське)

Опис заходу. Еколого-освітні центри планується збудувати в м. Київ, м. Чорнобиль, кол. с. Оташів, Красятичі та смт Іванків, Поліське. Ці центри будуть осередками координації еколого-освітньої роботи. Їх необхідно оснастити залою для проведення масових заходів, лекцій, акцій тощо. Також на їх основі бажано створити Музей природи, який можна буде використовувати для просвітницької роботи та популяризації заходів з охорони природи.

Очікувані результати. Створені 6 еколого-освітніх центрів, організована їх діяльність.

Головні виконавці: відділ еколого-освітньої роботи.

Розділ 5. Розвиток рекреаційної діяльності Заповідника

Стратегічне завдання 5.1. Розвиток туристичної інфраструктури в межах Заповідника

Захід 92. Створення та організація роботи 2 інформаційно-туристичних центрів

Опис заходу. Для покращення інформування відвідувачів про можливість отримання рекреаційних послуг в межах Заповідника планується створити 2 інформаційно-туристичні центри в м. Київ та м. Чорнобиль. Основною їх задачею є взаємодія з відвідувачами території Заповідника та створення різноманітних групових й індивідуальних програм відвідування. Дані центри відповідатимуть за інформаційне, консультаційне, екскурсійне супроводження відвідувачів. Предбачається облаштування окремих споруд з відповідною інфраструктурою.

Очікувані результати. Створені 2 інформаційно-туристичних центрів, організована їх робота.

Виконавці: адміністрація Заповідника, сектор екскурсійної роботи.

Захід 93. Облаштування та розвиток 21 туристичного маршруту

Опис заходу. Згідно з наказом ДАЗВ від 30.08.19 № 176-19 «Про внесення змін до наказу ДАЗВ від 05.05.2014 № 52 «Про організацію виконання Порядку відвідування зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення» в межах зони відчуження затверджено 21 туристичний маршрут. Частина цих маршрутів знаходиться на території Заповідника. Таким чином, необхідно передбачити їх маркування та облаштування. Опис основних маршрутів наведений нижче.

Наземний туристичний маршрут:
м. Чорнобиль – с. Черевач – с. Опачичі – с. Купувате – м. Чорнобиль

Довжина маршруту – 60 км, який проходить зоною антропогенних ландшафтів, зоною регульованого заповідного режиму та буферною зоною.
Тривалість – 4 години.
Транспорт – автомобільний.
Зупинки:

1. м. Чорнобиль, адмінбудівля Заповідника (початок і кінець маршруту). Загальна інформація про діяльність Заповідника, інструктажі.

2. Колишній населений пункт (КПП) Залісся (без заходу в будівлі). Огляд процесів трансформації штучного середовища, інформація про те, як рослинність наступає на колишні поселення.

3. кнп. Черевач. Огляд перелогів – оселищ інтродукованого коня Пржевальського. Розповідь про заходи зі збереження та відтворення фауни, які проводить Заповідник. Огляд пожежної вежі – розповідь про особливості лісових пожеж в зоні відчуження та методів боротьби з ними.

4. Район автомобільного мосту через р. Уж. Ознайомлення з водними об'єктами Заповідника та заходами зі стабілізації гідрологічного режиму.

5. Район КПП Ямпіль, кладовище. Розповідь про особливості поліських традицій поховань і вірувань. Приклади рослинних угруповань на піщаних пасмах.

6. Мостовий перехід через меліоративний канал. Розповідь про історію водної меліорації і сучасний стан об'єктів і споруд. Огляд різноманіття лісових виділів поблизу.

7. КПП Опачичі. Ознайомлення з роботою лісо-пожежної станції Опачицького лісництва, діяльністю Заповідника по збереженню лісових екосистем. Огляд новоутвореного соснового рідколісся на колишніх орних землях.

8. КПП Купувате. Ознайомлення з побутом і культурою «самопоселенців». Зразки поліської сільської архітектури. Проблеми напівнатурального присадибного господарства і співіснування з природою.

Наземний туристичний маршрут:
м. Чорнобиль – с. Черевач – с. Іловниця – п.т. «Казковий» – с. Бички – м. Чорнобиль

Довжина маршруту – 70 км, який проходить в межах зони регульованого заповідного режиму, буферною зоною та зоною антропогенних ландшафтів.
Тривалість – 5 годин.
Транспорт – автомобільний.
Зупинки:

1. м. Чорнобиль, адмінбудівля Заповідника (початок і кінець маршруту). Загальна інформація про діяльність Заповідника, інструктажі.

2. Колишній населений пункт (КПП) Залісся. Огляд процесів руйнування будівель (без заходу в будівлі), інформація про те, як лісова рослинність наступає на колишні поселення.

3. КПП Черевач. Огляд перелогів – оселищ інтродукованих табунів коня Пржевальського. Розповідь про заходи зі збереження та відтворення фауни, які проводить Заповідник.

4. Район автомобільного мосту через р. Уж. Ознайомлення з водними об'єктами Заповідника та заходами зі стабілізації гідрологічного режиму.

5. Район КПП Іловниця. Огляд покинутого табору відпочинку «Казковий». Вихід до заплави р. Уж, розповідь про заплавні рослинні угруповання листяних лісів та водно-болотні угіддя.

6. КПП Розсоха. Ознайомлення з лісовими ландшафтами Заповідника. Огляд лісів та їх видового різноманіття.

7. КПП Бички. Ознайомлення з побутом монастирського скиту. Зразки сакральної архітектури.

Водний туристичний маршрут
смт Поліське – р. Уж – р. Прип'ять – м. Чорнобиль

Загальна довжина маршруту – 105 км, який проходить в межах зони регульованого заповідного режиму, буферною зоною та зоною антропогенних ландшафтів.
Загальна тривалість – 12 годин.
Транспорт – водний з використанням човнів, байдарок та ін.

Враховуючи велику протяжність маршруту, планується використовувати частково точки початку та кінця маршруту, де будуть окремі зупинки.
Зупинки:

1. кнс. Поліське.
2. кнс. Ковшилівка.
3. Міст біля с. Мартиновичі. Загальна інформація про діяльність.
4. Зупинка біля кнс. Рудня-Іллінецька.
5. Зупинка біля кнс. Замошня.
6. Зупинка піонерський табір «Казковий».
7. Міст біля с. Черевач.
8. Зупинка біля с. Залісся.
9. м. Чорнобиль.

Водний туристичний маршрут
р. Дніпро – р. Прип'ять – р. Брагінка – с. Ладижичі

Довжина маршруту – 30 км, який проходить в межах зони регульованого заповідного режиму та зоною антропогенних ландшафтів (с. Ладижичі).
Тривалість – 3 години.
Транспорт – водний.

Зупинки:

1. р. Дніпро (початок маршруту). Проведення інструктажів. Розповідь про значення водних угідь Заповідника в підтримці водного балансу р. Дніпро.
2. р. Прип'ять. Ознайомлення з водними об'єктами Заповідника, спостереження за птахами. Розповідь про значення р. Прип'ять для збереження водно-болотних угідь Заповідника.
3. р. Брагінка. Огляд водних і берегових ландшафтів Заповідника. Розповідь про біологічне різноманіття водно-болотних угідь та заходи зі стабілізації гідрологічного режиму.
4. с. Ладижичі (кінець маршруту). Огляд зразків поліської сільської архітектури.

Водний туристичний маршрут
р. Дніпро – р. Прип'ять – с. Оташів

Довжина маршруту – 30 км, який проходить в межах зони регульованого заповідного режиму та зоною антропогенних ландшафтів (с. Оташів).
Тривалість – 3 години.
Транспорт – водний.
Зупинки:

1. р. Дніпро (початок маршруту). Проведення інструктажів. Розповідь про значення водних угідь Заповідника в підтримці водного балансу р. Дніпро.
2. р. Прип'ять. Ознайомлення з водними об'єктами Заповідника, їх біологічним різноманіттям. Спостереження за птахами. Розповідь про значення р. Прип'ять для збереження біологічного різноманіття Заповідника.
3. с. Оташів. Відвідання візит-центру Заповідника. Загальна інформація про діяльність Заповідника та охорону навколишнього природного середовища.

Водний туристичний маршрут
р. Дніпро – р. Прип'ять – р. Дніпро – с. Теремці

Довжина маршруту – 22 км, який проходить в межах зони регульованого заповідного режиму та зоною антропогенних ландшафтів.

Тривалість – 2 години.
Транспорт – водний.
Зупинки:

1. р. Дніпро (початок маршруту). Проведення інструктажів. Розповідь про значення водних угідь Заповідника в підтримці водного балансу р. Дніпро.
2. р. Прип'ять. Ознайомлення з водними об'єктами Заповідника, їх біологічним різноманіттям. Спостереження за птахами. Розповідь про значення р. Прип'ять для збереження біологічного різноманіття Заповідника.
3. Кнп. Теремці (кінець маршруту). Ознайомлення з побутом і культурою «самопоселенців». Зразки поліської сільської архітектури. Проблеми напівнатурального присадибного господарства і співіснування з природою.

Водний туристичний маршрут
р. Дніпро – р. Прип'ять – Залізничний міст

Довжина маршруту – 60 км, який проходить в межах зони регульованого заповідного режиму та буферною зоною.
Тривалість – 5 годин.
Транспорт – водний.
Зупинки:

1. р. Дніпро (початок маршруту). Проведення інструктажів. Розповідь про значення водних угідь Заповідника в підтримці водного балансу р. Дніпро. Спостереження за птахами.
2. р. Прип'ять. Ознайомлення з водними об'єктами Заповідника, їх іхтіологічним різноманіттям. Огляд водних і берегових ландшафтів. Розповідь про біологічне різноманіття водно-болотних угідь Заповідника, значення р. Прип'ять для його збереження та заходи зі стабілізації гідрологічного режиму.
3. м. Чорнобиль. Загальна інформація про діяльність Заповідника.
4. Залізничний міст (кінець маршруту). Ознайомлення з проблемами радіаційного моніторингу водних об'єктів. Заходи запобігання міграції радіонуклідів водними шляхами.

Повітряний туристичний маршрут
КПП «Дитятки» – с. Черевач – м. Чорнобиль

Довжина маршруту – 20 км, який пролягає над зоною регульованого заповідного режиму та буферною зоною.
Тривалість – 4 години.
Маршрут пролягає над лісовими масивами, перетинає заплаву р. Уж і проходить над перелогами. Спостереження з висоти надає можливість цілісного сприйняття ландшафту та процесів його відновлення.
Транспорт – повітряна куля.
Зупинки:

1. КПП «Дитятки» (початок маршруту). Проведення інструктажів. Загальна інформація про Заповідник.
2. м. Чорнобиль (кінець маршруту). Відвідання контори Заповідника. Ознайомлення з роботою Заповідника та заходами зі збереження природного навколишнього середовища, які здійснює Заповідник.

Особливими умовами для цього маршруту є заборона прольоту літаків та вертольотів нижче 2000 метрів над заповідною зоною Заповідника.

Повітряний туристичний маршрут
КПП «Зелений мис» – с. Черевач – м. Чорнобиль

Довжина маршруту – 23 км, який пролягає над зоною регульованого заповідного режиму та зоною антропогенних ландшафтів.
Тривалість – 5 годин.
Маршрут пролягає над лісовими масивами, проходить вздовж заплави р. Прип'ять. Спостереження з висоти надає можливість цілісного сприйняття ландшафту та процесів його відновлення.
Транспорт – повітряна куля.
Зупинки:

1. КПП «Зелений Мис» (початок маршруту). Проведення інструктажів. Загальна інформація про Заповідник. Огляд лісових ландшафтів Заповідника.
2. м. Чорнобиль (кінець маршруту). Відвідання контори Заповідника. Ознайомлення з роботою Заповідника та заходами зі збереження природного навколишнього середовища, які здійснює Заповідник.

Особливими умовами для цього маршруту є заборона прольоту літаків та вертольотів нижче 2000 метрів над заповідною зоною Заповідника.

Повітряний туристичний маршрут
с. Рагівка – р. Уж – м. Чорнобиль

Довжина маршруту – 55 км. який пролягає над зоною антропогенних ландшафтів, буферною зоною та заповідною зоною (частково).
Тривалість – 5 годин.
Маршрут іде вздовж заплави р. Уж, пролягає над лісовими масивами та перелогами. Спостереження з висоти надає можливість цілісного сприйняття ландшафту та процесів його відновлення.
Транспорт – повітряна куля.
Зупинки:

1. с. Рагівка, (початок маршруту). Проведення інструктажів. Загальна інформація про Заповідник. Огляд ландшафтів Заповідника.
2. м. Чорнобиль (кінець маршруту). Відвідання контори Заповідника. Ознайомлення з роботою Заповідника та заходами зі збереження навколишнього природного середовища, які здійснює Заповідник.

Очікувані результати. Облаштований 21 туристичний маршрут.
Виконавці: Адміністрація Заповідника, сектор екскурсійної роботи.

Особливими умовами для цього маршруту є заборона прольоту літаків та вертольотів нижче 2000 метрів над заповідною зоною Заповідника.

Захід 94. Рекреаційний благоустрій та розширення туристичних локацій в межах Заповідника

Опис заходу. Для ефективного розвитку системи відвідування території Заповідника необхідно розвивати відповідну інфраструктуру. Перш за все, необхідно передбачати облаштування місць тимчасової зупинки відвідувачів як на водних, так і на сухопутних маршрутах. Окрім того, необхідно встановити мережу інформаційних щитів, на які нанести картосхему основних маршрутів та об'єктів відвідування. Інформаційний щит рекреаційного призначення встановлюється в місцях найбільшого скупчення відвідувачів, на оглядових майданчиках, автостоянках, біля адміністративних будівель Заповідника. Інформаційні щити надають максимум інформації про туристичні об'єкти Заповідника, схеми маршрутів, правила поведінки, показують рекомендовані зупинки і пункти огляду. Інформаційний щит має форму горизонтального прямокутника розміром 841х1189 мм (допускається збільшення розмірів в два рази), жовтого кольору з синьою

окантовкою. На щиті подається повна назва об'єкту, його призначення і функції, загальна характеристика, правила поведінки, карто-схема території. Інформація на щитах подається українською мовою. Поряд з текстом, викладеним українською мовою, може бути вміщено його переклад англійською. Передбачається встановлення 14 інформаційних щитів рекреаційного змісту. Окрім того, для розвитку привабливості території планується створення 2 музеїв: Музей браконьєрства та Музей культури та побуту часів соціалізму. Місця розміщення даних об’єктів наведено в таблиці 4.18.

Таблиця 4.18

Місця розташування рекреаційної інфраструктури

Назва об’єкту	ПНДВ	Широта	Довгота
Музей браконьєрства	Опачицьке	30,39225197	51,20130157
Місця для короткочасних зупинок на водних маршрутах	Опачицьке	30,38790321	51,20423126
Музей культури та побуту часів соціалізму	Опачицьке	30,39127541	51,2043457
Місця для короткочасних зупинок на водних маршрутах	Корогодське	30,12742233	51,20612335
Місця для короткочасних зупинок під час відвідування території	Корогодське	30,13012505	51,21316528
Місця для короткочасних зупинок на водних маршрутах	Корогодське	29,88265419	51,2259903
Місця для короткочасних зупинок на водних маршрутах	Теремцівське	30,27488136	51,26048279
Місця для короткочасних зупинок на водних маршрутах	Дібровське	29,74165916	51,27409744
Місця для короткочасних зупинок під час відвідування території	Паришівське	30,27765656	51,29333496
Місця для короткочасних зупинок під час відвідування території	Дібровське	29,67029762	51,29020309

Очікувані результати. Облаштовані місця розташування рекреаційної інфраструктури, створені музеї.

Головні виконавці: адміністрація Заповідника, сектор екскурсійної роботи.

Стратегічне завдання 5.2. Розвиток рекламно-видавничої та інформаційної діяльності Заповідника

Захід 95. Поширення інформації та популяризація туристичної діяльності Заповідника в мережі Інтернет

Опис заходу. Для розвитку рекреаційної діяльності в межах Заповідника необхідно забезпечити відвідувачів інформацією та різноманітною сувенірною продукцією. Важливим елементом для цього є розробка бренду Заповідника та просування його в ЗМІ й мережі Інтернет.

Наступним кроком буде видання серії буклетів по кожному туристичному маршруту з описом схеми маршруту, цікавих місць, унікальних природних об’єктів.

Сувенірна продукція є важливим елементом в популяризації цінностей Заповідника. Тому передбачається виготовлення магнітів, чашок, футболок з логотипом Заповідника.

Очікувані результати. Поширена інформація щодо туристичної діяльності Заповідника в мережі Інтернет.

Головні виконавці: сектор екскурсійної роботи.

Захід 96. Розвиток співпраці з туристичними фірмами та агентствами

Опис заходу. Для збільшення кількості відвідувачів на територію Заповідника є необхідність налагодження співпраці з туристичними фірмами регіону. Така співпраця може базуватися на включенні в тури найбільш цікавих об'єктів в межах Заповідника.

Очікувані результати. Налагоджена співпраця з туристичними фірмами та агентствами.

Головні виконавці: сектор екскурсійної роботи.

Захід 97. Підтримка вебсторінки Заповідника та інтерактивної карти з метою інформування населення про туристичну та рекреаційну діяльність.

Опис заходу. Для підвищення зацікавленості туристів до Заповідника, формування у відвідувачів бережного і гуманного ставлення до природи, передбачено наповнення відповідного розділу веб-сайту Заповідника. Важливим є створення інтерактивної туристичної карти, де можна запланувати бажаний туристичний маршрут та цікаві запинки.

Очікувані результати. Підтримана веб-сторінка Заповідника та створена інтерактивна туристична карта.

Головні виконавці: сектор екскурсійної роботи.

Захід 98. Підготовка і випуск спеціалізованої друкованої рекламно-інформаційної рекреаційної продукції

Опис заходу. До такої продукції належать буклети про туристичні маршрути, буклети рекреаційного змісту, буклети природоохоронного характеру. На їх основі слід розробити стенди пересувної конструкції для участі Заповідника у різноманітних акціях, заходах, спеціалізованих виставках, фестивалях тощо.

Рекламно-інформаційні матеріали, які готуються та видаються Заповідником, повинні мати практичну спрямованість, тобто відповідати на запитання:

З якими природними та історико-культурними цінностями можна ознайомитися на території Заповідника?

Як туди добратися?

Які умови відвідування?

Де можна зупинитись?

Де можна пообідати?

Де можна одержати додаткову інформацію?

Як зробити попереднє замовлення відвідування?

Адміністрація Заповідника готує, поновлює та безкоштовно забезпечує відвідувачів наступною інформацією:

про порядок і терміни відвідування;

про транспортні можливості;

про наявність місць у готелях, мотелях, базах відпочинку, приватних будівлях тощо;

про набір основних і додаткових послуг;

про існуючі екологічні стежки, туристичні маршрути, екскурсії та ін.;

про місцезнаходження аптек, лікарень, дільниць міліції, рятувальних служб, телефонів, магазинів тощо.

Очікуваний результат. Випущена спеціалізована друкована рекламно-інформаційна рекреаційна продукція.

Головні виконавці: сектор екскурсійної роботи.

Стратегічне завдання 6.1. Підвищення рівня взаємодії між різними підрозділами Заповідника та установами зони відчуження

Бар'єрні функції Заповідника регламентуються законодавчими нормами, розробленими в рамках управління Зоною відчуження, до яких належить:

забезпечення підтримки та підвищення бар'єрної функції зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення;

стабілізація гідрологічного режиму та реабілітації територій, забруднених радіонуклідами;

додержання режиму території зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення;

запобігання винесенню радіонуклідів з території зон і радіоактивному забрудненню навколишнього середовища;

застосування методів фіксації радіонуклідів на місцевості.

Слід зазначити, що дані функції вирішуються, здебільшого, шляхом підвищення рівня охорони та посиленим режимом території, які запроваджуються в рамках заповідної зони. Разом з тим, важливо зазначити про необхідність чіткої взаємодії між різними установами ЗВ, які в комплексі зможуть виконати всі бар'єрні функції, передбачені законодавством.

Захід 99. Розробка та затвердження порядку взаємодії між підрозділами та працівниками, що входять до складу державної служби охорони

Опис заходу. З метою організації належної охорони території Заповідника та посилення контролю за додержанням режиму охорони його території, адміністрації Заповідника необхідно чітко розподілити обов'язки між співробітниками та особливості перерозподілу обов'язків у разі наявності незаповнених вакансій в штаті Заповідника (до їх заповнення), або виникнення надзвичайних ситуацій. Даний розподіл затверджується окремим наказом директора Заповідника. У вихідні та святкові дні, а також у весняний період сезону тиші, період масового збирання ягід та грибів, адміністрація Заповідника може затверджувати нові склади груп, створювати мобільні групи для патрулювання території та здійснення рейдових виїздів.

Очікувані результати. Затверджений порядок взаємодії між підрозділами та працівниками, що входять до складу СДО.

Головні виконавці: адміністрація Заповідника.

Захід 100. Розробка та затвердження порядку здійснення спільних рейдів з іншими контролюючими органами щодо перевірок дотримання природоохоронного законодавства в межах території Заповідника

Опис заходу. Для посилення роботи щодо охорони території Заповідника важливим є створення спільних рейдових груп, до складу яких, крім працівників державної служби лісової охорони, можуть входити представники місцевих органів внутрішніх справ, ДАЗВ, Державної екологічної інспекції, Державної прикордонної служби. Дана взаємодія може бути визначена окремими договорами про співробітництво чи визначатися окремими спільними наказами.

Крім того, з метою посилення роботи щодо виявлення та притягнення порушників природоохоронного законодавства до відповідальності, недопущення нанесення шкоди природним комплексам Заповідника, планується збільшення кількості перевірок (рейдів), що здійснюються працівниками лісової охорони, та спільних рейдів з іншими контролюючими органами.

Очікувані результати. Затверджений порядок здійснення спільних рейдів з іншими контролюючими органами.

Головні виконавці: адміністрація Заповідника.

Розділ 7. Адміністративно-організаційна діяльність

Пріоритетними заходами повинні стати роботи з покращення матеріально-технічної бази Заповідника, а також покращення якості роботи його працівників. Опис цих заходів та необхідні засоби передбачені у розділі 5.

4.2. П'ятирічний план заходів у табличній формі

Назва заходу	Очікуваний результат (індикатор)	Строки виконання у розрізі років (відмітити відповідні роки)					Головні виконавці	Обсяги фінансування за джерелами, тис. грн.			
		2021	2022	2023	2024	2025		всього, в тому числі	загальний фонд державного бюджету	спеціальний фонд державного бюджету	інші кошти
Розділ 1. Збереження та відтворення природних комплексів та об'єктів											
Стратегічне завдання 1.1. Відновлення природних ландшафтів та збереження оселищ											
Захід 1. Виведення із експлуатації верхньої частини Прип'ятської осушувально-меліоративної системи	Повернення водного режиму території до типових для Полісся болотистих ділянок перезволожених ґрунтів	+	+	+	+	+	проєктні організації		згідно окремих проектів		
Захід 2. Виведення із експлуатації меліоративних систем у басейні річки Уж (друга черга)	Поступове підтоплення і заболочування раніше осушених територій на площі близько 43 км^2 (до 20% від площі водозбору)	+	+	+	+	+	проєктні організації		згідно окремих проектів		
Захід 3. Виведення з експлуатації меліоративних систем в басейні р. Сахан	Затримання стоку і підтоплення територій вище за течією, відновлення водно-болотних угідь	+	+	+	+	+	проєктні організації		згідно окремих проектів		

Захід 4. Відновлення болотних біоценозів в межах осушувальної системи «Хабне»	Підняття рівня ґрунтових вод і відновлення природного стану водно-болотного угіддя		+	+	+	+	проєктні організації	Згідно з ТЗ на розробку проекту та згідно проектно-кошторисної документації
Захід 5. Відновлення болотних біоценозів в межах осушувальної системи «Грезля»	Відновлення болотних ландшафтів заплавного типу р. Грезля		+	+	+	+	проєктні організації	Згідно з ТЗ на розробку проекту та згідно проектно-кошторисної документації
Захід 6. Відновлення болотних екосистем у межах осушувальних систем «Шкнева», «Рагівка», «Кошева-Лобіж», «Бобер», «Уж-2» на загальній площі близько 35 км^2	Відновлення природного гідрологічного режиму і відновлення болотних і водних екосистем на загальній площі близько 35 км^2		+	+	+	+	підрядні організації	Згідно з ТЗ на розробку проекту та згідно проектно-кошторисної документації
Захід 7. Відновлення лучних екосистем в межах меліоративних систем «Уж-1» та «Галло»	Відновлення лучних екосистем, зволоження торф'яників та попередження торфових пожеж		+	+	+	+	підрядні організації	Згідно з ТЗ на розробку проекту та згідно проектно-кошторисної документації
Захід 8. Відновлення болотистих луків в межах меліоративних систем «Тараси» та «Глево» на площі 10,3 км^2	Відновлення лучних екосистем на площі 10,3 км^2		+	+	+	+	підрядні організації	Згідно з ТЗ на розробку проекту та згідно проектно-кошторисної документації
Захід 9. Відновлення корінних мішаних	Відновлення подібних до корінних мішаних			+	+	+	спеціалізовані лісогосподарс	Згідно з ТЗ на розробку проекту та згідно проектно-кошторисної документації

(хвойно-широколистих) лісів	(дубово-соснових, дубово-грабових, дубово-кленових) лісових ландшафтів						ькі підприємства				
Захід 10. Відновлення корінних лучних ландшафтів	Відновлення ділянок лучних ландшафтів на місці осушувальних систем в заплавах річок та відновлення біорізноманіття		+	+	+	+	підрядні організації	Згідно з ТЗ на розробку проекту та згідно проектно-кошторисної документації			
Захід 11. Відновлення корінних болотних ландшафтів	Відновлення ділянок болотних ландшафтів на місці осушувальних систем в пониженнях рельєфу та відновлення біорізноманіття		+	+	+	+	підрядні організації	Згідно з ТЗ на розробку проекту та згідно проектно-кошторисної документації			
Разом за Стратегічним завданням 1.1:											
Стратегічне завдання 1.2. Збереження видів рослин та рослинних угруповань											
Захід 12. Вивчення стану природних популяцій рідкісних видів рослин	Наявність інформації про стан популяцій рідкісних видів флори Заповідника; наявність даних для розробки заходів з відтворення чисельності популяцій рідкісних видів рослин Заповідника	+	+	+	+	+	науковий відділ, СДО, підрядні наукові організації	200	200		
Захід 13. Вивчення стану популяцій погранично-ареальних видів рослин	Наявність інформації про стан популяцій погранично-ареальних видів флори Заповідника, наявність даних для розробки	+	+	+	+	+	науковий відділ, підрядні наукові організації	200	200		

	заходів з відтворення чисельності популяцій видів погранично-ареальних рослин Заповідника										
Разом за Стратегічним завданням 1.2:								**400**	**400**		
Стратегічне завдання 1.3. Збереження рідкісних видів комах та місць їх мешкання											
Захід 14. Запобігання хімічному та радіаційному забрудненню водойм	Підтримання нормального стану прісних водойм, що сприятиме нормальному розвитку личинок видів бабок, які потребують охорони, в тому числі, дідка жовтоногого, бабки болотної, дозорця-імператора та ін.		+	+	+	+	залучені на умовах співробітництва фахівці місцевих хімічних та радіаційних лабораторій, інспектори ПНДВ	-	-	-	-
Захід 15. Запобігання незаконній заготівлі буяхи	заборона збору буяхи дозволить запобігти знищенню кормової бази для гусені жовтюха торф'яного, що повинно позитивно позначитися на його чисельності та дозволить стабілізувати популяцію цього рідкісного метелика на території Заповідника.		+	+	+	+	інспектори ПНДВ	-	-	-	-
Захід 16. Механічний	Захист мурашників від	+		+		+	інспектори	-	-	-	-

захист мурашників шляхом встановлення дерев'яних огорож	механічних пошкоджень людиною, автотранспортом, дикими або свійськими тваринами, покращення стану популяцій рідкісних видів мурашок, таких як мурашка лісова руда, мурашка лісова мала та мурашка лісова уральська						ПНДВ				
Захід 17. Придбання та встановлення солодких підкормок для рідкісних видів комах	Можливість компенсувати на імагінальній стадії недостатню кормову базу для цілого ряду рідкісних видів комах: пасмовця тополевого мінливця великого, сонцевика жалібниці, стрічкарок, жука-оленя тощо.	+	+	+	+	+	інспектори ПНДВ	25	25		
Захід 18. Придбання та встановлення штучних гніздівель (вуликів Фабра) для перетинчастокрилих комах	Можливість компенсувати недостатню кількість місць, що підходять для побудови гнізд (старі мертві дерева, дерев'яні будівлі, телеграфні стовпи) для рідкісних поодиноких бджіл,	+	+	+	+	+	інспектори ПНДВ	25	25		

	наприклад, бджоли-тесляра звичайної										
Разом за Стратегічним завданням 1.3:								**50**	**50**		
Стратегічне завдання 1.4. Збереження рідкісних представників іхтіофауни та сприяння відновленню умов розмноження та зимівлі аборигенних видів риб											
Захід 19. Інвентаризація нерестовищ та зимувальних ям в акваторіях Заповідника	збільшення чисельності видів риб в акваторіях Заповідника, розширення ареалу існування рідкісних видів риб		+	+			науковий відділ, підрядні наукові організації	60	60		
Захід 20. Придбання та встановлення штучних нерестовищ для покращення умов розмноження риб	Збільшення чисельності аборигенних видів риб – судака, ляща, сазана, щуки, лина, збереження типової іхтіофауни регіону, збільшення цінних видів та утворення потужного іхтіокомплексу, що запобігає вселенню чужорідних видів, через звільнення трофічних ланцюгів	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	150	150		
Разом за Стратегічним завданням 1.4:								**210**	**210**		
Стратегічне завдання 1.5. Розвиток заходів із збереження птахів та покращення умов їх мешкання											
Захід 21. Організація діяльності реабілітаційного центру для птахів шляхом його облаштування 12 вольєрами	Покращення умов реабілітації птахів			+			науковий відділ, працівники ПНДВ	500			500

Захід 22. Облаштування дуплянок, штучних гнізд і плотів	Покращення умов гніздування, заселення нових територій та збільшення чисельності видів птахів	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	50		50	
Захід 23. Викошування перелогів, лук, вирубування молодої порості кущів і дерев, які допоможуть зберігати та відновлювати чисельність хижих птахів	Покращення умов харчування для хижих птахів, збільшення чисельності хижих птахів	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	-	-	-	-
Захід 24. Придбання кормів та підгодівля великих хижих птахів в зимовий період на території Заповідника	Придбаний корм та підгодовані великі хижих птахів в зимовий період, збільшення їх чисельності	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	10	10		
Захід 25. Організація робіт з моніторингу хижих птахів і сов на території Заповідника	Сучасні дані щодо стану птахів, можливість оперативного управління популяціями	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	-	-	-	-
Разом за Стратегічним завданням 1.5:								**560**	**10**	**50**	**500**
Стратегічне завдання 1.6. Заходи з охорони ссавців, покращення умов їх мешкання											
Захід 26. Комплекс заходів щодо створення вільноживучого угруповання зубра європейського *(Bison bonasus* Linnaeus)	Створення осередку вільноживучих зубрів на території Заповідника, створення додаткової резервної популяції загрожуваному виду та	+	+				адміністрація, науковий відділ, працівники ПНДВ	2500	2500		

	підвищення туристичного потенціалу території										
Захід 27. Система заходів з охорони та менеджменту угруповання коня Пржевальського (*Equus ferus* ssp. *Przewalskii)*	Збереження виду, як крупних копитних, що стримують ріст рослинності на заростаючих полях, підвищення туристичного потенціалу території шляхом облаштування пунктів спостереження	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	-	-	-	-
Захід 28. Комплекс заходів щодо охорони та збереження рисі *(Lynx lynx* Linnaeus)	Збереження угруповання, підвищення чисельності, попередження випадків браконьєрства, фотобанк зображень для ідентифікації особин та просвітницьких цілей, колекція біологічних зразків для перспективних досліджень			+	+		науковий відділ, працівники ПНДВ, СДО	250	250		
Захід 29. Налагодження системи обліку та управління популяціями великих ссавців Заповідника	Інвентаризована колекція зразків та така, що зберігається згідно з вимогами до подібних банків/колекцій;	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	-	-	-	-

	фотобанк зображень та відео з фотопасток, дронів, фотоапаратів; реальні дані з чисельності, статево-вікового складу, просторової структури, екології згідно обліку різними методами										
Захід 30. Біотехнічні заходи з покращення умов мешкання ссавців в екстремальних умовах	Створення плану дій щодо покращення умов існування диких тварин, оптимізація середовища існування ссавців території Заповідника, попередження загибелі тварин в антропогенних пастках. попередження конфліктів людина-тварина (дорожніх аварій, поширення сказу через напади, небажані зустрічі з персоналом підприємств на територіях підприємств)	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	100	100		
Захід 31. Заходи щодо охорони та збереження рукокрилих	Збереження угруповань рукокрилих на території Заповідника, створення плану дій щодо охорони на	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	150	150		

	реальних даних з обліку тварин та інвентаризації укриттів										
Захід 32. Комплекс заходів з реабілітації та реінтродукції аборигенних видів тварин	Збереження популяцій місцевих видів, у тому числі рідкісних, розвиток співпраці та обмін досвідом у сфері реінтродукції та реабілітації.	+	+	+	+	+	науковий відділ, працівники ПНДВ	1000	250	250	500
Разом за Стратегічним завданням 1.6:								**4000**	**3250**	**250**	**500**
Разом за розділом 1:								**5220**	**3920**	**300**	**1000**
Розділ 2. Охорона та захист природних комплексів та об'єктів Заповідника											
Стратегічне завдання 2.1. Посилення режиму охорони території											
Захід 33. Виготовлення та встановлення інформаційно-охоронних знаків (23 шт.)	Встановлені інформаційно-охоронні знаки	+					працівники СДО	23	23	-	-
Захід 34. Виготовлення та встановлення межових охоронних знаків (31 шт.)	Встановлені інформаційні щити межові охоронні знаки		+				працівники СДО	31	31	-	-
Захід 35. Встановлення інформаційних щитів природоохоронного змісту (12 шт.)	Встановлені інформаційні щити	+	+				працівники СДО	24	24		
Разом за Стратегічним завданням 2.1:								**78**	**78**		
Стратегічне завдання 2.2. Заходи з попередження порушень природоохоронного законодавства та інформаційне забезпечення діяльності служби державної охорони											
Захід 36. Регулярне оприлюднення в ЗМІ та на офіційному сайті	Оприлюднена інформація в ЗМІ та на офіційному сайті	+	+	+	+	+	адміністрація, науковий відділ, відділ	10	10		-

Заповідника інформації про природоохоронне значення території Заповідника та про виявлені правопорушення на його території	Заповідника						екологічної освіти				
Захід 37. Проведення інструктажів та навчань працівників Заповідника з питань дій у надзвичайних ситуаціях	проведені інструктажі та навчання	+	+	+	+	+	працівники СДО	-	-	-	-
Разом за Стратегічним завданням 2.2:								**10**	**10**		
Стратегічне завдання 2.3. Забезпечення протипожежного впорядкування території											
Захід 38. Приведення всіх відомчих Інструкцій та Положень щодо попередження та гасіння пожеж, радіаційної безпеки на пожежах у відповідність з офіційними висновками Комісії з розслідування пожеж 26-30 квітня 2015 року (9,6 тис. га), 10-20 серпня 2015 р. (4,9 тис. га), 5-30 квітня 2020 року (67 тис. га) з метою недопущення катастрофічних пожеж у майбутньому	Інструкції та Положення приведені у відповідність до висновків Комісії	+					працівники СДО	-	-	-	-
Захід 39. Планування пожежонебезпечного	Заплановані протипожежні рішення	+	+	+	+	+	працівники СДО	-	-		-

періоду у зоні відчуження та відповідних протипожежних рішень	у пожежонебезпечний період										
Захід 40. Проведення адміністративних попереджувальних робіт	Проведені адміністративні попереджувадьні роботи	+	+	+	+	+	Адміністрація, працівники СДО	-	-		-
Захід 41. Проведення роз'яснювальної та виховної роботи	Проведена роз'яснювальна та виховної роботи	+	+	+	+	+	працівники СДО	-	-	-	-
Захід 42. Встановлення спеціальних аншлагів із змінним вказівником поточного класу пожежної небезпеки протягом пожежонебезпечного періоду вздовж головних доріг зони відчуження	Встановлені спеціальні аншлаги із змінним вказівником поточного класу пожежної небезпеки	+	+	+	+	+	працівники СДО	20	20		
Захід 43. Обмеження в'їзду до лісу з доріг з твердим покриттям шляхом розміщення 32 інформаційних аншлагів на протипожежну тематику	Обмежений в'їзд до лісу з доріг з твердим покриттям шляхом розміщення 32 інформаційних аншлагів на протипожежну тематику	+	+	+	+	+	працівники СДО	25	25		
Захід 44. Патрулювання території Заповідника у періоди високої та надзвичайної пожежної небезпеки	Проведене патрулювання території Заповідника у періоди високої та надзвичайної пожежної небезпеки	+	+	+	+	+	працівники СДО	-	-	-	-

Захід 45. Посилення патрулювання при настанні IV та вище класу пожежної небезпеки	Посилене патрулювання при настанні IV та вище класу пожежної небезпеки	+	+	+	+	+	працівники СДО	-	-	-	-
Захід 46. Облаштування мінералізованих смуг	Облаштовані мінералізовані смуги	+	+	+	+	+	працівники СДО	1000	1000		
Захід 47. Облаштування протипожежних розривів та заслонів	Облаштовані протипожежні розриви та заслони	+	+	+	+	+	працівники СДО	1500	1500		
Захід 48. Облаштування доріг протипожежного призначення	Облаштовані дороги протипожежного призначення	+	+	+	+	+	працівники СДО	2000	2000		
Захід 49. Облаштування та підтримка в належному стані протипожежних водойм	Облаштовані та підтримані в належному стані протипожежні водойми	+	+	+	+	+	працівники СДО	2000	2000		
Захід 50. Затвердження регламенту робіт протипожежних служб	Затверджений регламент робіт протипожежних служб	+	+	+	+	+	працівники СДО	-	-	-	-
Захід 51. Забезпечення роботи пожежних спостережних веж, камер відеоспостереження та спостерігачів	Забезпечена робота пожежних спостережних веж, камер відеоспостереження та спостерігачів	+	+	+			працівники СДО	1500	1500		
Захід 52. Авіаційне патрулювання території Заповідника	Проведене авіаційне патрулювання території Заповідника						працівники СДО	-	-	-	-
Захід 53. Організація системи сповіщення про пожежу	Організована система сповіщення про пожежу	+	+	+	+	+	працівники СДО	500	500		
Захід 54. Забезпечення	Забезпечена пожежною	+	+	+	+	+	працівники	5000	5000		

пожежною технікою та протипожежним інвентарем	технікою та протипожежним інвентарем адміністрація Заповідника						СДО				
Захід 55. Організація радіозв'язку у Заповіднику	Організований радіозв'язок у Заповіднику	+					працівники СДО	1750	1750		
Захід 56. Затвердження системи підтримки-прийняття рішень з попередження та гасіння пожеж	Затверджена система підтримки-прийняття рішень з попередження та гасіння пожеж	+					працівники СДО	-	-	-	-
Захід 57. Розробка та затвердження Порядку реагування та гасіння пожеж	Затверджений Порядок реагування та гасіння пожеж	+					працівники СДО	-	-	-	-
Захід 58. Спеціальна підготовка працівників служби державної охорони щодо гасіння пожеж	Проведена спеціальна підготовка працівників служби державної охорони		+	+	+	+	працівники СДО	750	750		
Разом за Стратегічним завданням 2.3:								**16045**	**16045**		
Разом за розділом 2:								**16133**	**16133**		
Розділ 3. Проведення наукових досліджень і спостережень за станом природного середовища, здійснення фонового екологічного моніторингу											
Стратегічне завдання 3.1 Розвиток наукових досліджень в рамках підготовки Літопису природи											
Захід 59. Організація робіт щодо наукових досліджень в рамках підготовки Літопису природи	Організовані роботи щодо наукових досліджень в рамках підготовки Літопису природи	+	+	+	+	+	науковий відділ	-	-	-	-

Захід 60. Підготовка щорічного видання Літопису природи	Підготовлене щорічне видання Літопису природи Заповідника	+	+	+	+	+	науковий відділ	-	-		
Захід 61. Підписання договорів про співпрацю з науковцями щодо вивчення окремих груп флори та фауни Заповідника	Підписані договори про співпрацю з науковцями	+	+	+	+	+	адміністрація, науковий відділ	-	-		
Разом за Стратегічним завданням 3.1:								-	-		
Стратегічне завдання 3.2. Розробка та реалізація програми охорони видів та природних комплексів Заповідника з метою адаптації до зміни клімату											
Захід. 62. Дослідження змін клімату та їх впливу	Проведене дослідження змін клімату та їх впливу	+	+	+	+	+	науковий відділ	-	-	-	-
Захід 63. Дослідження стану деревостанів в умовах змін клімату	Проведене дослідження стану деревостанів в умовах змін клімату	+	+	+	+	+	науковий відділ	-	-	-	-
Разом за Стратегічним завданням 3.2:								-	-	-	-
Стратегічне завдання 3.3. Реалізація заходів, спрямованих на підвищення міжнародного статусу території Заповідника											
Захід 64. Розробка системи заходів з вивчення та збереження видів флори, фауни, оселищ Заповідника як Смарагдового об’єкту.	Розроблена система заходів з вивчення та збереження видів флори, фауни, оселищ Заповідника як Смарагдового об’єкту.	+	+	+	+	+	науковий відділ	-	-	-	-
Захід 65. Обстеження та картування оселищ та місць поширення рідкісних видів рослин і тварин Смарагдової мережі	Обстежені та закартовані оселища, місця поширення раритетних видів рослин і тварин	+	+	+	+	+	науковий відділ	-	-	-	-

Захід 66. Дослідження популяційних характеристик ключових видів рослин і тварин Смарагдової мережі	Проведене дослідження популяційних характеристик ключових видів рослин і тварин Смарагдової мережі.	+	+	+	+	+	науковий відділ	-	-	-	-
Захід 67. Планування стратегічних завдань щодо розробки зі створення транскордонного біосферного резервату	Розроблені стратегічні завдання зі створення транскордонного біосферного резервату	+	+	+	+	+	адміністрації Заповідників України і Республіки Білорусь, екологічні фонди, органи державної влади	-	-	-	-
Захід 68. Обґрунтування створення 2 ВБУ угідь у межах Заповідника та підготовка відповідних інформаційних описів	Створені водно-болотні угіддя у межах Заповідника та підготовлені відповідні інформаційні описи	+	+				науковий відділ, підрядні наукові організації	500			500
Захід 69. Розроблення менеджмент-плану для 2 ВБУ у межах Заповідника	Розроблений менеджмент-план для 2 водно-болотних угідь у межах Заповідника			+	+		науковий відділ, підрядні наукові організації	1000		500	500
Разом за Стратегічним завданням 3.3:								**1500**		**500**	**1000**
Стратегічне завдання 3.4. Оцінка стану інвазійних видів та їх впливу на природні комплекси Заповідника											
Захід 70. Дослідження інвазійних процесів в основних типах екосистем	Проведене дослідження інвазійних процесів в основних типах екосистем	+	+	+	+	+	науковий відділ, волонтери, інші науково-дослідні установи	-	-	-	-

Захід 71. Впровадження системи дій, спрямованої на зменшення щільності та чисельності інвазійних видів тварин	Впроваджена система дій, спрямована на зменшення щільності та чисельності інвазійних видів тварин	+	+	+	+	+	відділ державної охорони природно-заповідного фонду, науковий відділ	-	-	-	-
Разом за Стратегічним завданням 3.4:								-	-	-	-
Стратегічне завдання 3.5. Популяризація наукових досліджень Заповідника											
Захід 72. Популяризація наукових досліджень в межах Заповідника	Наявність інформації про наукові дослідження в Заповіднику у пресі, журналах та на сайті Заповідника і ДАЗВ	+	+	+	+	+	науковий відділ, відділ еколого-просвітницької роботи	-	-		
Захід 73. Організація та проведення щорічної наукової конференції	Проведена щорічна наукова конференція	+	+	+	+	+	науковий відділ, наукові та освітньо-наукові організації	За власні кошти Заповідника			
Захід 74. Організація щорічної школи науковця на базі Заповідника	Організована щорічна школа науковця на базі Заповідника	+	+	+	+	+	науковий відділ, наукові та освітньо-наукові організації	1000	1000		
Захід 75. Видання монографій та статей про стан біорізноманіття Заповідника	Видані монографії та статті про стан біорізноманіття Заповідника	+	+	+	+	+	науковий відділ, підрядні наукові організації	150			150

Разом за Стратегічним завданням 3.5:								**1150**	**1000**		**150**
Стратегічне завдання 3.6. Організація системи моніторингу в межах Заповідника											
Захід 76. Дослідження впливу радіаційного забруднення на біоту Заповідника	Проведене дослідження впливу радіаційного забруднення на біоту Заповідника	+	+	+	+	+	науковий відділ, наукові організації ДАЗВ	-	-	-	-
Захід 77. Розвиток системи наукових полігонів та пробних площ	Інформація щодо абіотичної та біотичної складових Заповідника, дані щодо тенденцій та змін у біоті Заповідника	+	+	+	+	+	науковий відділ, наукові організації ДАЗВ	200		200	
Захід 78. Створення геопросторової системи накопичення та обробки даних з біорізноманіття Заповідника	Наявна геопросторова система накопичення та обробки даних з біорізноманіття	+	+	+	+	+	науковий відділ	-	-	-	-
Захід 79. Розробка бази даних щодо біорізноманіття Заповідника	Розроблена база даних щодо біорізноманіття Заповідника	-	+				науковий відділ	-	-	-	-
Захід 80. Розробка ГІС Чорнобильського радіаційно-екологічного заповідника та поєднання її з базою даних поширення видів	Розроблена серія картографічних матеріалів про поширення рідкісних видів флори і фауни Заповідника	-	+				науковий відділ	-	-	-	-
Захід 81. Розвиток мережі метеостанцій на території Заповідника	Наявна мережа метеостанцій на території Заповідника				+		підрядні організації з наявним досвідом роботи,	500	500		

							науковий відділ				
Захід 82. Запровадження системи моніторингу лісів І рівня відповідно до Програми «ICP Forest»	Запроваджена система моніторингу лісів І рівня відповідно до Програми «ICP Forest»			+			науковий відділ, підрядні наукові установи	400	400		
Захід 83. Опис та картування екосистем в межах Заповідника	Описані та закартовані екосистеми в межах Заповідника				+	+	науковий відділ	-	-	-	-
Захід 84. Інвентаризація територій та об`єктів ПЗФ, що розташовані на території Заповідника	Проведена інвентаризація територій та об`єктів ПЗФ, що розташовані на території Заповідника.					+	науковий відділ	-	-	-	-
Захід 85. Розробка пропозицій стосовно оновлення первинних облікових документів щодо територій та об’єктів ПЗФ, розташованих в межах Заповідника	Розроблені пропозиції стосовно оновлення первинних облікових документів щодо територій та об’єктів ПЗФ, розташованих в межах Заповідника.					+	науковий відділ	-	-	-	-
Разом за Стратегічним завданням 3.6:								**1100**	**900**	**200**	
Разом за розділом 3:								**3750**	**1900**	**700**	**1150**
Розділ 4. Розвиток екологічної освітньо-виховної роботи											
Стратегічне завдання 4.1. Формування та розвиток системи еколого-просвітницької діяльності											
Захід 86. Організація та проведення тематичних еколого-освітніх заходів, свят, івентів	Проведені тематичні еколого-освітніх заходи, свята, івенти	+	+	+	+	+	відділ еколого-освітньої роботи	500			500

Захід 87. Сприяння в організації екологічних гуртків, допомога у створенні куточків природи в місцевих школах	Організовані екологічні гуртки, створені куточки природи	+	+	+	+	+	відділ еколого-освітньої роботи	150			150
Захід 88. Забезпечення вільного доступу громадян до екологічної інформації та її поширення	Забезпечений вільний доступ громадян до екологічної інформації, поширена інформація	+	+	+	+	+	відділ еколого-освітньої роботи	-	-	-	-
Захід 89. Видання буклетів про екологічну цінність території Заповідника та іншої поліграфічної продукції і символіки	Видані буклети, видана інша поліграфічна продукція і символіка	+	+	+	+	+	відділ еколого-освітньої роботи	150	150		
Разом за Стратегічним завданням 4.1:								**800**	**150**		**650**
Стратегічне завдання 4.2. Розвиток еколого-просвітницької інфраструктури											
Захід 90. Обладнання 2 еколого-освітніх стежок	Обладнані 2 еколого-освітні стежки		+				відділ еколого-освітньої роботи	300	300		
Захід 91. Організація діяльності 6 еколого-освітніх центрів Заповідника (мм. Київ, Чорнобиль, смт. Іванків, сс. Оташів, Красятичі, Поліське)	Створені 6 еколого-освітніх центрів, організована їх діяльність				+	+	відділ еколого-освітньої роботи	2400	2400		
Разом за Стратегічним завданням 4.2:								**2700**	**2700**		
Разом за розділом 4:								**3500**	**2850**		**650**
Розділ 5. Розвиток рекреаційної діяльності Заповідника											

Стратегічне завдання 5.1. Розвиток туристичної інфраструктури в межах Заповідника											
Захід 92. Створення та організація роботи 2 інформаційно-туристичних центрів	Створені 2 інформаційно-туристичних центрів, організована їх робота		+	+			адміністрація Заповідника, сектор екскурсійної роботи	1000	1000		
Захід 93. Облаштування та розвиток 21 туристичного маршруту	Облаштований 21 туристичний маршрут		+	+	+	+	адміністрація Заповідника, сектор екскурсійної роботи	1200	1200		
Захід 94. Рекреаційний благоустрій та розширення туристичних локацій в межах Заповідника	Облаштовані місця розташування рекреаційної інфраструктури, створені музеї			+	+	+	адміністрація Заповідника, сектор екскурсійної роботи	400	400		
Разом за Стратегічним завданням 5.1:								**2600**	**2600**		
Стратегічне завдання 5.2. Розвиток рекламно-видавничої та інформаційної діяльності Заповідника											
Захід 95. Поширення інформації та популяризація туристичної діяльності Заповідника в мережі Інтернет	Поширена інформація щодо туристичної діяльності Заповідника в мережі Інтернет	+	+	+	+	+	сектор екскурсійної роботи	-	-	-	-
Захід 96. Розвиток співпраці з туристичними фірмами та агентствами	Налагоджена співпраця з туристичними фірмами та агентствами	+	+	+	+	+	сектор екскурсійної роботи	-	-	-	-
Захід 97. Підтримка вебсторінки Заповідника	Підтримана вебсторінка	+	+	+	+	+	сектор екскурсійної	-	-	-	-

та інтерактивної карти з метою інформування населення про туристичну та рекреаційну діяльність	Заповідника та створена інтерактивна туристична карта						роботи				
Захід 98. Підготовка і випуск спеціалізованої друкованої рекламно-інформаційної рекреаційної продукції	Випущена спеціалізована друкована рекламно-інформаційна рекреаційна продукція	+	+	+	+	+	сектор екскурсійної роботи	250			250
Разом за Стратегічним завданням 5.2:								**250**			**250**
Разом за розділом 5:								**2850**	**2600**		**250**
Розділ 6. Забезпечення підтримки та підвищення бар'єрної функції Заповідника											
Стратегічне завдання 6.1. Підвищення рівня взаємодії між різними підрозділами Заповідника та установами зони відчуження											
Захід 99. Розробка та затвердження порядку взаємодії між підрозділами та працівниками, що входять до складу державної служби охорони	Затверджений Порядок взаємодії між підрозділами та працівниками, що входять до складу СДО	+					адміністрація Заповідника	-	-	-	-
Захід 100. Розробка та затвердження порядку здійснення спільних рейдів з іншими контролюючими органами щодо перевірок дотримання природоохоронного законодавства в межах території Заповідника	Затверджений порядок здійснення спільних рейдів з іншими контролюючими органами	+					адміністрація Заповідника	-	-	-	-
Разом за Стратегічним завданням 6.1:								-	-	-	-

Разом за розділом 6:								-	-	-	-
Розділ 7. ***Адміністративно-організаційна діяльність***											
Опис цих заходів та необхідні засоби передбачені у розділі 5.											
РАЗОМ ЗА ПЛАНОМ ЗАХОДІВ:								**31453**	**27403**	**1000**	**3050**

РОЗДІЛ 5. ЗАСОБИ ТА РЕСУРСИ

5.1. Система управління

Як було зазначено в розділі 2.4., структура адміністрації Заповідника та чинний штатний розпис на даний час не в повній мірі відповідають завданням Заповідника.

Для забезпечення виконання Заповідником природоохоронної функції (охорона території Заповідника від порушень природоохоронного законодавства, здійснення природоохоронних заходів) необхідним є створення організаційної структури його території, а саме організація природоохоронних науково-дослідних відділень (ПНДВ) з відповідним штатом працівників служби державної охорони (СДО) Заповідника. З метою упорядкування структури СДО, уникнення дублювання завдань окремих підрозділів адміністрації та приведення у відповідність до вимог чинного законодавства назв підрозділів і посад працівників, що входять до складу СДО, планується ліквідувати відділ відтворення та збереження тваринного світу та вдосконалити структуру відділу державної охорони ПЗФ.

Крім того, для забезпечення порядку використання природних ресурсів (зокрема розробки відповідних лімітів), організації виконання відновлювальних заходів, проведення природоохоронних заходів щодо збереження, відтворення природних екосистем (в т.ч. організації виконання лісокультурних та інших лісогосподарських робіт), планується створити в адміністрації Заповідника відділ відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів.

З метою розширення спектру інформаційно-просвітницької роботи, розробки маршрутів та проведення екскурсій планується створити сектор екскурсійної роботи.

Таким чином, з урахуванням необхідності вдосконалення функціонування Заповідника за всіма функціями і завданнями, які покладаються на Заповідник, планується внести зміни до структури його адміністрації (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Запланована структура адміністрації Заповідника

Назва структурного підрозділу	**Кіл-ть штатних посад, од.**
Керівництво (директор, перший заступник директора – головний природознавець, заступник директора з наукової роботи та міжнародної співпраці, заступник директора)	4
Провідний аудитор	1
Уповноважений з антикорупційної діяльності	1
Сектор документального забезпечення та контролю виконання доручень	3
Відділ кадрового забезпечення	5
Відділ правового забезпечення	4
Відділ з охорони праці, цивільного захисту, пожежної та радіаційної безпеки	5
Відділ бухгалтерського обліку та звітності	11
Планово-економічний відділ	9
Відділ техніко-інформаційного забезпечення	4
Відділ режиму	5
Науковий відділ:	22
Лабораторія флори та фауни	*10*
Лабораторія екологічного моніторингу	*10*
Відділ інформаційно-просвітницької роботи:	16
Сектор екологічної освітньо-виховної роботи	*3*
Сектор проектів, зв'язків з громадськістю та засобами масової	*5*

інформації	
Сектор екскурсійної роботи	***7***
Відділ міжнародного співробітництва	5
Відділ державної охорони природно-заповідного фонду:	18
Сектор з охорони природних екосистем	*7*
Сектор з охорони тваринного світу	*7*
Відділ відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів	7
Господарсько-транспортний відділ	23
Сектор господарсько-технічного обслуговування	*7*
Сектор транспортного забезпечення	*14*
1. Яковецьке природоохоронне науково-дослідне відділення (ПНДВ)	24
2. Денисовецьке ПНДВ	28
3. Бенівське ПНДВ	20
4. Паришівське ПНДВ	44
5. Вільчівське ПНДВ	67
6. Дібровське ПНДВ	34
7. Луб'янське ПНДВ	51
8. Поліське ПНДВ	52
9. Корогодське ПНДВ	59
10. Теремцівське ПНДВ	47
11. Розсохівське ПНДВ	56
12. Опачицьке ПНДВ	59
13. Куповатське ПНДВ	24
Разом по ЧРЕБЗ	**708**

5.2. Організаційна структура та штат

Згідно з метою та ідеєю створення, Заповідник має забезпечити збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів Полісся, природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, загалом збереження природних та історико-культурних багатств зони відчуження. Для досягнення цієї мети мають виконуватися завдання щодо забезпечення охорони території Заповідника, утримання її в належному санітарному і пожежобезпечному стані, організація протипожежної охорони природних комплексів, вивчення та моніторинг процесів і явищ, що відбуваються в природі. Для виконання цих завдань створюється служба державної охорони (СДО) Заповідника: територія Заповідника поділяється на 13 ПНДВ, за якими закріплюється певна територія і створюється штат працівників, до обов'язків яких входить, крім завдання охорони території та забезпечення дотримання режимів функціональних зон, ще і функції виконання природоохоронних заходів, збору первинних матеріалів до Літопису природи тощо.

Розрахунок кількості працівників в ПНДВ здійснювався з урахуванням площі ПНДВ, площі його заповідної зони та зони регульованого заповідного режиму, розташування території ПНДВ по відношенню до найближчих населених пунктів, рівня природної пожежної небезпеки та радіаційного забруднення, ймовірності розвитку великих пожеж тощо. Так, ПНДВ, розташовані в північній та східній частині території Заповідника (Яковецьке, Денисовецьке, Бенівське, Паришівське, Теремцівське, Куповатське), знаходяться в безпосередній близькості до державного кордону України, вони віддалені від населених пунктів, значні площі в них становлять заповідна зона та зона регульованого заповідного режиму, а отже робота працівників цих ПНДВ в більшій мірі буде спрямована на охорону території, в меншій – на виконання природоохоронних заходів. В двох ПНДВ (Теремцівське, Куповатське) крім того, значні площі займають

водні акваторії. Для розрахунку кількості обходів і, відповідно, кількості інспекторів з охорони ПЗФ, для цих ПНДВ було прийнято площу одного обходу в розмірі 1000 га.

Території ПНДВ, розташовані в південній частині Заповідника (Вільчівське, Дібровське, Луб'янське, Корогодське, Опачицьке, Розсохівське), є більш доступними для несанкціонованого відвідування місцевим населенням з розташованих неподалік населених пунктів, вимагають більшої уваги як для забезпечення охорони території, зокрема організації протипожежної безпеки, так і проведення санітарно-оздоровчих заходів. Для розрахунку кількості обходів і, відповідно, кількості інспекторів з охорони ПЗФ для цих ПНДВ було прийнято площу одного обходу в розмірі 550 га.

В кожне ПНДВ вводяться посади начальника і заступника начальника (здійснюють керівництво всіма роботами), майстра з охорони природи (здійснює керівництво інспекторами) та інспектора з охорони природно-заповідного фонду (закріплені за обходами). У зв'язку з незадовільним станом пожежної безпеки на території зони відчуження, в 7-ми ПНДВ створюються станції пожежні (природоохоронні) (СП(П) з відповідним штатом працівників: СП(П) І типу – в Поліському та Розсохівському ПНДВ та СП(П) ІІ типу – у Вільчівському, Луб'янському, Корогодському, Теремцівскому, Опачицькому ПНДВ. Для забезпечення автомобільного патрулювання територій ПНДВ, до їх штатних розписів вводяться посади водіїв автотранспортних засобів та мотористів (для тих ПНДВ, де є водні об'єкти) та працівників, що здійснюють господарське обслуговування (сторожі).

Одночасно, планується внести зміни до штатного розпису відділу державної охорони природно-заповідного фонду, який здійснює керівництво працівниками служби держохорони ПНДВ. До цього відділу вводиться посада диспетчера Заповідника – в рамках розробки системи оповіщення для забезпечення ефективного реагування у випадку виникнення пожежі або іншої надзвичайної ситуації на території Заповідника (див. розділ «Протипожежні заходи»).

Таким чином, проектується створення **служби державної охорони (СДО)** Заповідника в кількості 499 од., у складі: директор Заповідника, перший заступник директора-головний природознавець, працівники відділу держохорони ПЗФ – 16 од. (начальник, заступник начальника, завідувач сектора – 2, провідний інженер з охорони природних екосистем – 6, провідний інженер з охорони тваринного світу – 6), працівники ПНДВ – 481 од. (начальник ПНДВ – 13, заступник начальника ПНДВ – 13, майстер з охорони природи – 42, інспектор з охорони ПЗФ – 324, спостерігач-пожежний – 22, начальник СП(П) – 7, майстер станції пожежної (природоохоронної) – 12, пожежний (респіраторник) – 48).

Діяльність служби держохорони Заповідника, її склад і повноваження, соціально-правовий захист її посадових осіб регламентуються Законом України «Про природно-заповідний фонд України» (статті 60-61.1) та Положенням про службу державної охорони природно-заповідного фонду України, затвердженим постановою КМУ від 14.07.2000 № 1127.

Згідно з чинним законодавством, на СДО Заповідника покладаються завдання забезпечення додержання режиму охорони його території, попередження та припинення порушень природоохоронного законодавства. Відповідно до покладених на неї завдань, СДО, зокрема, забезпечує порядок використання природних ресурсів, додержання вимог щодо відвідування території Заповідника, здійснює заходи щодо запобігання виникненню, поширенню пожеж, інших надзвичайних ситуацій та їх ліквідації. В умовах Заповідника така діяльність СДО буде сприяти також запобіганню винесення радіонуклідів з території Зони відчуження, тобто забезпеченню її бар'єрної функції та мінімізації шкідливого впливу цієї території на довкілля.

Охорона території Заповідника здійснюється працівниками СДО шляхом проведення патрулювань в межах ПНДВ. В рамках співпраці з місцевими правоохоронними органами та територіальними органами Державної екологічної інспекції періодично проводяться спільні рейди з метою виявлення та попередження порушень природоохоронного законодавства.

Крім виконання основних завдань, працівниками СДО здійснюються заходи з профілактики та захисту природних екосистем від шкідників і хвороб, заходи щодо збереження та відтворення фауни, беруть участь облікових та інвентаризаційних роботах, пов'язаних з виконанням наукових завдань установи, здійснюють фенологічні та інші спостереження за станом природних комплексів для отримання даних до Літопису природи тощо.

Одним із важливих завдань Заповідника є не тільки збереження, а і відтворення природних екосистем та нормування використання природних ресурсів на його території. Для забезпечення виконання цих завдань планується створити в адміністрації Заповідника **відділ відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів.**

До основних завдань відділу відносяться:

планування і координація робіт щодо виконання на території установи санітарно-оздоровчих та інших профілактичних заходів відповідно до її функціонального зонування;

забезпечення проведення санітарних оглядів і лісопатологічних обстежень лісової та іншої рослинності на території Заповідника;

розроблення поточних і перспективних програм з організації раціонального використання природних ресурсів у межах території установи (розробка проектів лімітів використання природних ресурсів, в т.ч. при виконанні природоохоронних заходів).

організація виконання заходів щодо збереження та відновлення корінних природних комплексів (лісових, водно-болотних тощо), проведення меліоративних робіт, санітарного рубання лісу, лісозахисних, протипожежних, інших природоохоронних заходів; контроль їх виконання;

планування та керівництво (разом з відділом держохорони ПЗФ) заходами з охорони і збереження популяцій тварин та поліпшення середовища їх існування, регулювання чисельності певних видів тварин (розробка проектів лімітів), розроблення планів (за необхідності) і контроль за виконанням біотехнічних заходів (поліпшення кормової бази диких тварин, заходів з покращення умов розмноження тварин тощо);

підготовка матеріалів до «Літопису природи» в частині, що стосується компетенції відділу;

контроль за дотриманням підприємствами, установами, організаціями при веденні ними на території Заповідника господарської діяльності, додержання вимог природоохоронного законодавства, правил природокористування, правил пожежної безпеки, безпеки праці і санітарних правил;

формування необхідної організаційної та матеріально-технічної бази діяльності відділу, узагальнення і впровадження у природоохоронну діяльність передового досвіду, технічних новинок та винаходів, що сприяють збереженню, відновленню природних екосистем;

участь у проведенні контрольних перевірок, прийманні виконаних робіт, роз'яснювальної роботи щодо особливих умов природокористування в межах Заповідника, необхідності збереження природних комплексів і об'єктів.

Для забезпечення здійснення Заповідником цих завдань у відділі планується ввести посади інженера із збереження і відтворення природних екосистем (планування та контроль за здійсненням заходів з відновлення корінних природних комплексів, в. ч. роботи по створенню лісових культур, сприянню природному поновленню, а також протипожежних та лісозахисних робіт), інженера з природокористування (планування та контроль за всіма заходами з лісокористування та іншими природоохоронними заходами, контроль за діяльністю всіх організацій і установ, які працюють на території Заповідника і здійснюють використання природних ресурсів, будівництво тощо), зоотехніка (планування і контроль за виконанням біотехнічних заходів, здійснення необхідних розрахунків, керівництво інспекторами з охорони ПЗФ в ПНДВ при здійсненні робіт з охорони тваринного світу). Натомість відділ відтворення та збереження тваринного світу планується ліквідувати, оскільки його функції є частиною функцій і завдань відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів.

Таким чином, планується, що природоохоронні функції в Заповіднику будуть виконуватися працівниками відділу державної охорони природно-заповідного фонду, відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів та працівниками 13 ПНДВ.

Пропонується змінити назву: «Лабораторія фізичної географії та радіоекології» на «Лабораторія екологічного моніторингу». Така назва більш точно і повно відображає завдання БЗ, які стоять перед цим підрозділом: здійснення фонового екологічного моніторингу, вивчення змін природного середовища під дією антропогенних факторів, що включає в себе як вивчення геоморфології, рельєфу, гідрології, ландшафтів, так і спостереження за всіма складовими навколишнього середовища, а також за складом, міграцією забруднюючих речовин (в т.ч. радіоактивних), їх впливом на живі організми тощо.

Згідно з Законом України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» дозволяється відвідування території зони відчуження за згодою ДАЗВ, визначеним зазначеним органом маршрутом (об’єктом) і в супроводі відповідальних осіб (ст. 12-1), а згідно з законом України «Про природно-заповідний фонд України» відвідування території БЗ, зокрема, з екологічно-освітньо-виховною метою дозволяється в його функціональних зонах, за виключенням заповідної зони. Деякі застереження щодо відвідування можуть бути визначені для зони регульованого заповідного режиму – якщо воно заборонено Положенням про відповідний об'єкт ПЗФ (ст. 18).

З метою стимулювання відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення, підтримки природоохоронної діяльності на цих територіях, створення умов для використання їх туристичного потенціалу, найближчим часом планується вжити ряд заходів, спрямованих, зокрема, на розвиток туризму: облаштування визначених маршрутів необхідною інфраструктурою (з неухильним додержанням правил радіаційної безпеки під час перебування відвідувачів у цих зонах), сприяння створенню нових маршрутів відвідування, зокрема маршруту з використанням водних шляхів (з облаштуванням відповідних контрольно-пропускних пунктів), сприяння представленню на міжнародному туристичному ринку нового напряму «Безпечний Чорнобиль», створення туристичних та наукових візит-стоянок на території Заповідника. На виконання зазначеного Указу Президента України наказом ДАЗВ від 30.08.2019 № 176-19 «Про внесення змін до наказу ДАЗВ від 05.05.2014 № 52 «Про організацію виконання Порядку відвідування зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення», відповідно до Порядку відвідування зони відчуження і зони безумовного (обов’язкового) відселення, затвердженого наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 02.11.2011 № 1157, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 18.11.2011 за № 1319/20057, затверджено 21 маршрут пересування відвідувачів територією зони відчуження.

У зв’язку із зазначеним, цим Проектом планується розвиток екскурсійної діяльності на території Заповідника, а для її забезпечення – створення в адміністрації Заповідника сектору екскурсійної роботи у відділі інформаційно-просвітницької роботи.

До основних завдань працівників цього підрозділу відноситься: розробка схем туристичних маршрутів (в межах маршрутів, затверджених ДАЗВ); улаштування стоянок автотранспорту, туристичних візит-стоянок, оглядових майданчиків на маршрутах; підготовка екскурсій, за своїм змістом спрямованих на екологічну освіту відвідувачів, інформування відвідувачів про діяльність Заповідника, ознайомлення з історією і культурою Поліського краю, наслідками Чорнобильської катастрофи; підготовка фахівців-екскурсоводів; формування в БЗ необхідної організаційної і матеріально-технічної бази екскурсійної діяльності, її рекламно-інформаційне забезпечення (встановлення інформаційних і охоронних знаків і панно на маршрутах, випуск рекламних буклетів, рекламування екскурсій в засобах масової інформації та мережі Інтернет тощо).

Зважаючи на необхідність значного збільшення штатної кількості працівників, в основному, у зв’язку із створенням ПНДВ, планується незначне збільшення кількості працівників апарату управління: введення посади ще одного заступника директора,

кількох посад працівників, що здійснюють планово-економічну діяльність та бухгалтерський облік. При розрахунку кількості працівників, які працюють безпосередньо на території Заповідника (тобто в особливо шкідливих умовах праці), було враховано вахтовий метод роботи на території Заповідника (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Проєктований штатний розпис Заповідника

№ за/п	Назва структурного підрозділу та посад	Кількість од. (на 01.06.2021)	ПРОЕКТ штатного розпису	Примітка		
				обґрунтування змін	умови праці	режим роботи
1. Керівництво						
1.1	Директор	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю (колективним договором, правилами внутрішнього трудового розпорядку)
	Перший заступник директора	1	1	Пропонується уточнити назву посади: перший заступник директора – головний природознавець (згідно з постановою КМУ від 14.07.2000 № 1127, із змінами)	НУП	« - «
	Заступник директора з наукової роботи та міжнародної співпраці	1	1		НУП	« - «
	Заступник директора	-	1	Посада вводиться у зв’язку із значним збільшенням загальної кількості працівників БЗ	НУП	« - «
	Всього	**3**	**4**			
	Провідний аудитор	**1**	**1**		НУП	« - «
	Уповноважений з антикорупційної діяльності	**1**	**1**		НУП	« - «
2. Сектор документального забезпечення та контролю виконання доручень						
	Завідувач сектору	1	1		НУП	« - «
	Секретар	1	1		НУП	« - «
	Діловод	1	1		НУП	« - «
	Всього по сектору	**3**	**3**			
3. Відділ кадрового забезпечення						
	Начальник відділу	1	1		НУП	« - «
	Провідний інспектор з кадрів	0,5	0,5		НУП	« - «

	Провідний інспектор з кадрів	0,5	0,5		НУП	« - «
	Інспектор з кадрів	2	3	У зв'язку із значним збільшенням загальної кількості працівників Заповідника	НУП	« - «
	Всього по відділу	**4**	**5**			
4. Відділ правового забезпечення						
	Начальник відділу	1	1		НУП	« - «
	Провідний юрисконсульт	1	1		НУП	« - «
	Провідний юрисконсульт	1	1		ОШУП	4/3
	Юрисконсульт	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Всього по відділу	**4**	**4**			
5. Відділ з охорони праці, цивільного захисту, пожежної та радіаційної безпеки						
	Начальник відділу	1	1		НУП	« - «
	Провідний інженер з охорони праці та радіаційної безпеки	2	2		НУП	« - «
	Провідний інженер з охорони праці та радіаційної безпеки	1	1		ОШУП	4/3
	Інженер II категорії з цивільного захисту та пожежної безпеки	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Всього по відділу	**5**	**5**			
6. Відділ бухгалтерського обліку та звітності						
	Головний бухгалтер – начальник відділу	1	1		НУП	« - «
	Заступник головного бухгалтера	1	1		НУП	« - «
	Провідний бухгалтер	2	3	У зв'язку із значним збільшенням загальної кількості працівників Заповідника	НУП	« - «
	Бухгалтер I категорії	4	6	« - «	НУП	« - «
	Всього по відділу	**8**	**11**			
7. Планово-економічний відділ						
	Начальний відділу	1	1		НУП	« - «
	Заступник начальника відділу	1	1		НУП	« - «
	Провідний економіст	2	2		НУП	« - «
	Провідний інженер	1	1		НУП	« - «
	Економіст	1	2	У зв'язку із значним збільшенням загальної кількості	НУП	« - «

				працівників Заповідника		
	Інженер І категорії	1	1		НУП	« - «
	Інженер ІІ категорії	1	1		НУП	« - «
	Всього по відділу	**8**	**9**			
8. Відділ техніко-інформаційного забезпечення						
	Начальний відділу	1	1		НУП	« - «
	Провідний адміністратор системи	1	1		НУП	« - «
	Інженер з комп'ютерних систем	1	1		НУП	« - «
	Інженер з комп'ютерних систем	1	1		ОШУП	4/3
	Всього по відділу	**4**	**4**			
9. Відділ режиму						
	Начальник відділу	1	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника	1	1		ОШУП	4/3
	Провідний інженер	1	1		ОШУП	4/3
	Інженер І категорії	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Інженер І категорії	1	1		ОШУП	4/3
	Всього по відділу	**5**	**5**			
10. Відділ інформаційно-просвітницької роботи						
	Начальник відділу	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
10.1.Сектор еколого-просвітницької роботи						
	Завідувач сектору	1	1		НУП	« - «
	Провідний фахівець з екоосвіти	2	2		НУП	« - «
	Разом по сектору	***3***	***3***			
10.2.Сектор проектів, зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації						
	Завідувач сектору	1	1		НУП	« – «
	Провідний фахівець із зв'язків з громадськістю та пресою	1	1		НУП	« – «
	Провідний інженер з науково-технічної інформації	1	1		НУП	« - «
	Провідний редактор	1	1		НУП	« - «
	Провідний художник-оформлювач	1	1		НУП	« - «
	Разом по сектору	***5***	***5***			
10.3.Сектор екскурсійної роботи						
	Завідувач сектору	-	1	Сектор створюється з	НУП	« - «
	Провідний фахівець з	-	1		НУП	« - «

	екскурсійної роботи			метою стимулювання відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення, створення умов для використання їх туристичного потенціалу згідно з Указом Президента України від 10.07.2019 року № 512		
	Провідний фахівець з екскурсійної роботи	-	1		НУП	« - «
	Екскурсовод	-	4		НУП	« - «
	Разом по сектору	-	*7*			
	Всього по відділу	**9**	**16**			
11. Відділ міжнародного співробітництва						
	Начальник відділу	1	1		НУП	« - «
	Заступник начальника відділу	1	1		НУП	« - «
	Фахівець	1	1		НУП	« - «
	Гід-перекладач	2	2		НУП	« - «
	Всього по відділу	**5**	**5**			
12. Науковий відділ						
	Завідувач відділу	1	1		ОШУП	4/3
	Заступник завідувача відділу	1	1		ОШУП	4/3
12.1.Лабораторія флори та фауни						
	Завідувач лабораторії	1	1		ОШУП	4/3
	Старший науковий співробітник	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Старший науковий співробітник	1	1		ОШУП	4/3
	Науковий співробітник	3	3		ОШУП	4/3
	Науковий співробітник	1	3		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Молодший науковий співробітник	1	3		ОШУП	4/3
	Інженер ІІ категорії	1	2		ОШУП	4/3
	Технік-лаборант І категорії	1	1		ОШУП	4/3
	Всього по лабораторії	***10***	***15***			
12.2.Лабораторія екологічного моніторингу						
	Завідувач	1	1		ОШУП	4/3
	Старший науковий співробітник	1	1		ОШУП	4/3
	Старший науковий	1	2		НУП	Згідно з

	співробітник					законодавством України про працю
	Науковий співробітник	1	3		НУП	« - «
	Науковий співробітник	3	3		ОШУП	4/3
	Молодший науковий співробітник	1	2		ОШУП	4/3
	Інженер ІІ категорії	1	2		ОШУП	4/3
	Технік-лаборант І категорії	1	1		ОШУП	4/3
	Всього по лабораторії	***10***	***15***			
	Всього по відділу	**22**	**32**			
13. Відділ державної охорони природно-заповідного фонду						
	Начальник відділу	1	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника відділу	1	1		ОШУП	4/3
13.1.Сектор з охорони природних екосистем						
	Завідувач сектору	1	1		ОШУП	4/3
	Диспетчер	-	2	Завдання: забезпечення зв’язку та ефективного реагування на випадки пожеж, або інших надзвичайних ситуацій.	ОШУП	15/15
	Провідний інженер з охорони природних екосистем	11	6	На 1 інженера покладається управління роботою СДО 4-х (5-ти) ПНДВ	ОШУП	15/15
	Всього по сектору	***12***	***9***			
13.2.Сектор з охорони тваринного світу						
	Завідувач сектору	1	1		ОШУП	4/3
	Провідний інженер з охорони тваринного світу	11	6	На 1 інженера покладається управління роботою СДО 4-х (5-ти) ПНДВ	ОШУП	15/15
	Всього по сектору	***12***	***7***			
	Всього по відділу	**26**	**18**			
14. Відділ відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів						
	Начальник відділу	-	1	Відділ створюється з метою забезпечення порядку використання природних ресурсів, організації виконання відновлювальних заходів, проведення	НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Заступник начальника відділу	-	1		НУП	« - «

				заходів щодо збереження, відтворення природних екосистем		
	Інженер із збереження і відтворення природних екосистем	-	2	Завдання: планування та контроль за здійсненням заходів з відновлення корінних природних комплексів, в. ч. робіт по створенню лісових культур, сприянню природному поновленню, а також протипожежних та лісозахисних робіт	ОШУП	4/3
	Інженер з природокористування	-	2	Завдання: планування та контроль за всіма заходами з лісокористування та іншими природоохоронними заходами, контроль за діяльністю організацій і установ, які працюють на території Заповідника і здійснюють використання природних ресурсів, будівництво тощо.	ОШУП	4/3
	Зоотехнік	-	1	Завдання: планування і контроль за виконанням біотехнічних заходів, здійснення необхідних розрахунків, керівництво інспекторами з охорони ПЗФ в ПНДВ при здійсненні робіт з охорони і збереження тваринного світу	ОШУП	4/3
	Разом по відділу	**-**	**7**			
Відділ відтворення та збереження тваринного світу						
	Начальник відділу	1	-	Відділ планується ліквідувати з метою уникнення дублювання функцій і завдань з відділом відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів, відділом державної охорони природно-заповідного фонду та ПНДВ.		
	Заступник начальника відділу	1	-			
	Зоотехнік	1	-			
	Єгер	14	-			
	Всього по відділу	**17**	**-**			
1. Господарсько-транспортний відділ						
	Начальник відділу	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Заступник начальника відділу	1	1		ОШУП	4/3
15.1. Сектор господарсько-технічного обслуговування						
	Завідувач сектора	1	1		ОШУП	4/3

	Завідувач господарства	1	1		ОШУП	4/3
	Завідувач складом	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Комірник	1	1		НУП	« - «
	Прибиральник службових приміщень	2	2		НУП	« - «
	Прибиральник службових приміщень	1	1		ОШУП	4/3
	Всього по сектору	***7***	***7***			
15.2.Сектор транспортного забезпечення						
	Завідувач сектора	1	1		ОШУП	4/3
	Слюсар з ремонту автомобілів	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Механік	2	2		ОШУП	4/3
	Механік	1	1		НУП	Згідно з законодавством України про працю
	Водій автотранспортних засобів	1	1		НУП	« - «
	Водій автотранспортних засобів	2	2		НУП	« - «
	Водій автотранспортних засобів	3	3		ОШУП	4/3
	Водій автотранспортних засобів	2	2		ОШУП	15/15
	Тракторист	1	1		ОШУП	4/3
	Разом по сектору	***14***	***14***			
	Всього по відділу	**23**	**23**			
2. Яковецьке ПНДВ						
	Начальник	-	1	ПНДВ з відповідним штатом працівників в Заповіднику створюються для забезпечення виконання Заповідником природоохоронної функції – створення СДО Заповідника (охорона території від порушень природоохоронного законодавства, здійснення	ОШУП	4/3
	Заступник начальника	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи	-	2		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	14		ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15

				природоохоронних заходів, забезпечення протипожежної безпеки тощо)		
	Спостерігач-пожежний	-	2	Посада вводиться на пожежонебезпечний період	ОШУП	15/15
	Всього	**-**	**24**			
3. Денисовецьке ПНДВ						
	Начальник	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи	-	2		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	18		ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Спостерігач-пожежний	-	2	Посада вводиться на пожежонебезпечний період	ОШУП	15/15
	Всього	**-**	**28**			
4. Бенівське НПДВ						
	Начальник відділення	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника відділення	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи	-	2		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	12		ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Всього	**-**	**20**			
5. Паришівське ПНДВ						
	Начальник	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи	-	4		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	34		ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Всього	**-**	**44**			

6. Вільчівське ПНДВ						
	Начальник		**1**		ОШУП	4/3
	Заступник начальника		1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи		4		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду		38		ОШУП	15/15
	Спостерігач-пожежний	-	4	На території ПНДВ знаходяться 2 пожежно-спостережні вежі (с. Вільча і с. Грезля)	ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Станція пожежна (природоохоронна) II типу (СП(П):			СП(П) в Заповіднику створюються відповідно до вимог чинного законодавства як структурні одиниці державного пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення відомчої пожежної охорони		
	Начальник станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер станції пожежної (природоохоронної)	-	2		ОШУП	15/15
	Пожежний (респіраторник)	-	8		ОШУП	15/15
	Водії автомобілів (мотоциклів)	-	2		ОШУП	15/15
	Трактористи-машиністи	-	2		ОШУП	15/15
	Разом СП(П)	-	*15*			
	Всього		**67**			
7. Дібровське ПНДВ						
	Начальник	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи	-	4		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	24		ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15

	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Всього	**-**	**34**			
8. Луб'янське ПНДВ						
	Начальник		1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника		1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи		4		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду		24		ОШУП	15/15
	Спостерігач-пожежний	-	2	Посада вводиться на пожежонебезпечний період	ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів		2		ОШУП	15/15
	Сторож		2		ОШУП	15/15
	Станція пожежна (природоохоронна) (СП(П)II типу):					
	Начальник станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер станції пожежної (природоохоронної)	-	2		ОШУП	15/15
	Пожежний (респіраторник)	-	8		ОШУП	15/15
	Водії автомобілів (мотоциклів)	-	2		ОШУП	15/15
	Трактористи-машиністи	-	2		ОШУП	15/15
	Разом СП(П)	-	*15*			
	Всього	**-**	**51**			
9. Поліське ПНДВ						
	Начальник		1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника		1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи		4		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду		32		ОШУП	15/15
	Спостерігач-пожежний	-	2		ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів		2		ОШУП	15/15
	Сторож		2		ОШУП	15/15
	Станція пожежна (природоохоронна)					

	(СП(П)І типу):					
	Начальник станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	15/15
	Пожежний (респіраторник)	-	4		ОШУП	15/15
	Водії автомобілів (мотоциклів)	-	1		ОШУП	15/15
	Трактористи-машиністи	-	1		ОШУП	15/15
	Разом СП(П)	-	*8*			
	Всього		**52**			
10. Корогодське ПНДВ						
	Начальник	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи	-	4		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	30		ОШУП	15/15
	Спостерігач-пожежний	-	4	В ПНДВ функціонують 2 пожежоспостережні вежі (с. Черевач, с. Корогод)	ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Станція пожежна (природоохоронна) (СП(П)ІІ типу):					
	Начальник станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер станції пожежної (природоохоронної)	-	2		ОШУП	15/15
	Пожежний (респіраторник)	-	8		ОШУП	15/15
	Водії автомобілів (мотоциклів)	-	2		ОШУП	15/15
	Трактористи-машиністи	-	2		ОШУП	15/15
	Разом СП(П)	-	*15*			
	Всього		**59**			
11. Теремцівське ПНДВ						
	Начальник	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник	-	1		ОШУП	4/3

	начальника					
	Майстер з охорони природи	-	2		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	18		ОШУП	15/15
	Спостерігач-пожежний	-	2	Посада вводиться на пожежонебезпечний період	ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Моторист	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Станція пожежна (природоохоронна) (СП(П)ІІ типу):					
	Начальник станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер станції пожежної (природоохоронної)	-	2		ОШУП	15/15
	Пожежний (респіраторник)	-	8		ОШУП	15/15
	Водії автомобілів (мотоциклів)	-	2		ОШУП	15/15
	Трактористи-машиністи	-	2		ОШУП	15/15
	Моторист катера	-	2		ОШУП	15/15
	Разом СП(П)	-	*17*			
	Всього		**47**			
12. Розсохівське ПНДВ						
	Начальник	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи	-	4		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	36		ОШУП	15/15
	Спостерігач-пожежний	-	2	Посада вводиться на пожежонебезпечний період	ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Станція пожежна (природоохоронна) І типу (СП(П):					

	Начальник станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	15/15
	Пожежний (респіраторник)	-	4		ОШУП	15/15
	Водії автомобілів (мотоциклів)	-	1		ОШУП	15/15
	Трактористи-машиністи	-	1		ОШУП	15/15
	Разом СП(П)	-	*8*			
	Всього	**-**	**56**			
13. Опачицьке ПНДВ						
	Начальник	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер з охорони природи	-	4		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	30		ОШУП	15/15
	Спостерігач-пожежний	-	2	Посада вводиться на пожежонебезпечний період	ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож		2		ОШУП	15/15
	Станція пожежна (природоохоронна) II типу (СП(П):					
	Начальник станції пожежної (природоохоронної)	-	1		ОШУП	4/3
	Майстер станції пожежної (природоохоронної)	-	2		ОШУП	15/15
	Пожежний (респіраторник)	-	8		ОШУП	15/15
	Водії автомобілів (мотоциклів)	-	2		ОШУП	15/15
	Трактористи-машиністи	-	2		ОШУП	15/15
	Моторист катера	-	2		ОШУП	15/15
	Разом СП(П)	-	*17*			
	Всього		**59**			
14. Куповатське ПНДВ						
	Начальник	-	1		ОШУП	4/3
	Заступник начальника	-	1		ОШУП	4/3

	Майстер з охорони природи	-	2		ОШУП	15/15
	Інспектор з охорони природно-заповідного фонду	-	14		ОШУП	15/15
	Водій автотранспортних засобів	-	2		ОШУП	15/15
	Моторист	-	2		ОШУП	15/15
	Сторож	-	2		ОШУП	15/15
	Всього	**-**	**24**			
	РАЗОМ по Заповіднику	**148**	**718**			

Примітка* – кількість майстрів з охорони природи, інспекторів з охорони ПЗФ, спостерігачів-пожежних, водіїв та мотористів для всіх ПНДВ розраховано з урахуванням вахтового методу роботи в Заповіднику.

Таким чином, у зв'язку із створенням належної організаційної структури Заповідника (ПНДВ), його служби держохорони – тобто забезпечення виконання Заповідником природоохоронної функції, а також враховуючи специфіку території Заповідника (вахтовий метод роботи безпосередньо на території Заповідника) та необхідність у забезпеченні всіх інших функцій управління діяльністю установи, запроектовано значне збільшення штатної чисельності його адміністрації.

Планується, що загальна кількість штатних працівників Заповідника буде становити 718 од., в тому числі:

керівництво (директор, перший заступник директора-головний природознавець, заступник директора з наукової роботи та міжнародної співпраці, заступник директора) – 4 од;

провідний аудитор – 1 од.;

уповноважений з антикорупційної діяльності – 1 од.;

працівники, що виконують природоохоронні функції – всього 504 од. (в апараті управління – 23 од., в ПНДВ – 481 од.), з них члени СДО (без керівництва) – всього 497 од. (в апараті управління – 16 од., в ПНДВ – 481 од.);

працівники, що забезпечують дотримання правового режиму зони відчуження – 5 од.;

працівники, що виконують науково-дослідні функції – 32 од.;

працівники, що виконують екологічні освітньо-виховні функції, а також функції зв`язків з громадськістю та екскурсійну роботу – 16 од.;

працівники, що здійснюють міжнародне співробітництво – 5 од;

працівники, що здійснюють кадрове забезпечення – 5 од.;

працівники, що здійснюють планово-економічну і фінансову діяльність – 9 од.;

працівники, що здійснюють правове забезпечення – 4 од.;

працівники, що здійснюють бухгалтерський облік – 11 од.;

працівники, що виконують функції охорони праці – 5 од.;

працівники, що виконують техніко-інформаційне забезпечення – 4 од.;

працівники, що виконують функції господарського, технічного та транспортного забезпечення – 112 од.

У разі неможливості залучення деяких фахівців на роботу на постійній основі, слід брати їх на роботу в Заповідник за сумісництвом на неповний робочий час. Це стосується, зокрема, спостерігачів-пожежних, яких залучають до роботи в пожежонебезпечний період. Після досягнення певного рівня матеріально-технічного забезпечення Заповідника – (будівництво (придбання) будівель ПНДВ, транспортних засобів, приладів, обладнання і ін.), за обґрунтуванням адміністрації Заповідника, необхідно буде збільшити кількість

працівників, що здійснюють техніко-інформаційне забезпечення і господарське, технічне, транспортне обслуговування (майстрів з ремонту устаткування, слюсарів з ремонту автомобілів, механіків, комірників, прибиральників службових та виробничих приміщень тощо).

5.3. Обладнання та інфраструктура (план придбання основних засобів та будівництва нових і ремонту існуючих об'єктів)

5.3.1. Наявна матеріальна база та інфраструктура Заповідника.

Відомості про наявну матеріально технічну базу Заповідника наведено в таблиці 5.3.

Таблиця 5.3

Відомості про матеріально-технічну базу Заповідника станом на 01.01.2021 р.

Назва	Кількість одиниць	Первісна вартість, тис. грн
Адміністративні будівлі	5	60,0
Будинки і споруди виробничого призначення	15	2874,1
Легкові автомобілі	1	615,7
Спеціалізовані транспортні засоби	9	6306,6
Трактор	1	1668,0
Човни з додатковим обладнання	12	3291,7
Снігоходи	2	1176,0
Комп’ютерна техніка	44	698,6
Принтери	10	143,7
Лабораторне обладнання	14	783,7
Інші спеціалізоване обладнання	19	643,5
Інші необоротні матеріальні активи		2071,1
Всього:		20332,7

5.3.2. Адміністративно-господарські роботи з покращення умов праці та розвитку інфраструктури Заповідника

5.3.2.1. Будівництво та поточний ремонт будівель Заповідника

Виконання завдань, покладених на Заповідник чинним законодавством, та виконання П’ятирічного плану заходів залежить від рівня забезпечення адміністрації Заповідника відповідними засобами (створенням необхідної матеріально-технічної бази) та розбудови інфраструктури. Для налагодження функціонування та забезпечення виконання Заповідником запланованої природоохоронної, науково-дослідної та господарської діяльності, створення для його працівників належних умов праці необхідно побудувати (або придбати) в усіх 13-ти ПНДВ офісні будівлі та необхідні господарські приміщення. В офісному приміщенні планується розмістити також кімнати для відпочинку працівників ПНДВ та лабораторні приміщення для роботи науковців Заповідника. Із господарських приміщень будуть збудовані гаражі та складські приміщення для зберігання техніки, інвентарю та обладнання, призначених для виконання всіх запланованих робіт.

Дані щодо будівель і споруд виробничого призначення, що знаходяться в розпорядженні адміністрації Заповідника і потребують поточного і капітального ремонту, представлено в таблиці 5.4.

Таблиця 5.4

Будинки і споруди виробничого призначення, що знаходяться у розпорядженні адміністрації Заповідника

Призначення будівель та споруд, розташування	Є в наявності		Використання на даний час/планується в майбутньому	Потребують	
	Кіл-ть, од.	корисна площа, м^2		капітального ремонту	поточного ремонту
Адміністративні будівлі					
Адміністративно-побутовий будинок дільниці плавзасобів Київська обл., Вишгородський р-н, м. Чорнобиль, вул. Літейна, 1.	1	68,0	Використовується працівниками відділу відтворення та збереження тваринного світу.		Потребує: прокладки нових електро- і інтернет кабелів, поклейки шпалер.
Будівля для конторських та адміністративних цілей, Київська обл., Вишгородський р-н, м. Чорнобиль, вул. Котовського, 4.	1	610,0	Після капітального ремонту тут буде розміщений офіс Заповідника	Потребує: ремонту даху, заміни вікон і дверей, прокладки нових електро- і інтернет кабелів, заміни котла, труб і батареї, облаштування зброярні, лабораторії (облаштування приточновитяжної вентиляції, водопостачання та каналізації), проклейка шпалер, ремонт туалетів.	
Будинок профілакторію, Київська обл., Вишгородський р-н, м. Чорнобиль, вул. Котовського, 4.	1	566,0	Після поточного ремонту тут буде розміщено офісні приміщення Заповідника		Потребує: заміни вікон і дверей, прокладки нових електро- і інтернет кабелів, заміни котла, труб і батареї, поклейки шпалер, ремонт туалетів.
Будівля для конторських та адміністративних цілей, Київська обл., Вишгородський р-н, м. Чорнобиль, вул. Полупанова, 26-а.	1	84,6	Використовується працівниками наукового відділу	Не потребує	Не потребує
Будівля їдальні, Київська обл., Вишгородський р-н, с. Оташів.	1	65,7	Після капітального ремонту тут буде розміщений Візит-центр Заповідника	Потребує: ремонту даху, заміни вікон і дверей,	

Прибудова господарського блоку до їдальні Київська обл., Вишгородський р-н, с. Оташів.	1	45,0		прокладки нових електро- і інтернет кабелів, установки та монтажу системи опалення, нанесення штукатурки, проклейка шпалер, ремонт туалетів.	
Будівля туалетного блоку, Київська обл., Вишгородський р-н, с. Оташів.	1	94,0			
Адміністративна будівля № 1 (в т.ч. літ. "А"- адміністративна будівля - площа 69,4 кв. м.; літ "Б" - господарча будівля - площа 14.5 кв. м.; літ. "В" - вбиральня - площа 1,2 кв. м. Київська обл., Вишгородський р-н, с. Оташів, в межах колишньої вулиці Річкової.	1	85,1			
Адміністративна будівля № 2 (в т.ч.: літ "А" - адміністративна будівля - 50,3 кв. м.; літ. "Б" господарча будівля - площа 72,1 кв. м. Київська обл., Вишгородський р-н, с. Оташів, в межах колишньої вулиці Річкової.	1	122,4			
Адміністративна будівля № 3 (в т.ч. літ. "А" - адміністративна будівля - площа 59,1 кв. м.; літ. "Б" - господарча будівля - площа 47,8 кв. м. Київська обл., Вишгородський р-н, с. Оташів, в межах колишньої вулиці Річкової.	1	106,9	Після капітального ремонту тут буде розміщений Візит-центр Заповідника	Потребує: ремонту даху, заміни вікон і дверей, прокладки нової електропроводки і інтернет кабелю, установки та монтажу системи опалення, нанесення штукатурки, проклейка шпалер, ремонт туалетів	
Адміністративна будівля № 4 (в т.ч. літ. "А"- адміністративна будівля - площа 13,7 кв.м. Київська обл.,	1	13,7			

Вишгородський р-н, с. Оташів, в межах колишньої вулиці Річкової.					
Господарські будівлі					
Пункт ПММ дільниці плавзасобів ВПД, Київська обл., Вишгородський р-н, м. Чорнобиль, вул. Літейна,1.	1	16,5	Використовується відділом відтворення та збереження тваринного світу для тимчасового складу зберігання ПММ		Потребує фарбування стін і стелі, прокладки нової електропроводки, заміни системи електроосвітлення та дверей.
Склад для холод. камери КХС-2-6 на ВПД, Київська обл., Вишгородський р-н, м. Чорнобиль, вул. Літейа,1	1	39,0	Використовується відділом відтворення та збереження тваринного світу для тимчасового складу.		Потребує фарбування стін і стелі, прокладки нової електропроводки, заміни системи електроосвітлення та дверей.

Щорічно адміністрацією заповідника розробляються кошториси будівельних робіт (будівництво, ремонт), закупівлі транспортних засобів і спецтехніки, іншого необхідного обладнання у залежності від вартості відповідних видів робіт, приладів і матеріалів на ринку на час подачі запитів на їх фінансування. Виконанню заходів з будівництва споруд та капітального ремонту об’єктів передує розробка та узгодження відповідної проектної документації згідно з вимогами містобудівного законодавства. Закупівля товарів, робіт та послуг буде здійснюватися відповідно до чинного законодавства в сфері публічних закупівель.

5.3.2.2. Покращення матеріально-технічного забезпечення адміністративно-господарського сектору Заповідника

Покращення матеріально-технічного забезпечення адміністративно-господарського сектору Заповідника передбачає придбання різноманітних засобів та техніки для виконання запланованих та поточних робіт (табл. 5.6).

Таблиця 5.6

План закупівлі засобів для забезпечення адміністративно-господарської діяльності

№ за/п	Назва основного засобу тощо	Необхідна кількість, од.	Вартість одиниці, тис. грн	Загальна вартість, тис. грн
Транспортні засоби				
1	Спеціальний автомобіль підвищеної прохідності	2	600,0	1200,0
2	Квадроцикл Gibbs Sports Quadski XL (амфібія)	4	1073,64	4294,56
3	Квадроцикл BRPMaverick X3 XRS Turbo	2	724,71	1449,42
4	Автомобіль Renault Duster або аналог	4	600,0	2400,0
5	Спеціальний автомобіль RENAULT Trafic	1	850,0	850,0
Комп`ютери та оргтехніка				
6	Комп’ютер персональний (Процесор Intel Core i7 не нижче 6 покоління Оперативна пам’ять від 16 ГБ, Відео пам’ять від 8 ГБ Накопичувач	5	17,0	85,0

	ssd500+hdd)			
7	Монітор (роздільна здатність від 23 дюймів, розширення 3440x1440, 4K, тип матриці: IPS HDMI, DVI, VGA)	5	5,0	25,0
8	Ноутбук (Екран 13-16”, процесор Inter Core i5 не нижче 8 покоління, оперативна пам’ять від 8 ГБ, накопичувач 240 або ssd240+hdd)	18	19,0	342,0
9	Планшет Huawei MediaPad T5 10"(AGS2-L09) 32gb або аналог	16	6,5	104,0
10	Зовнішній жорсткий диск 2,5 1TB Transend	14	1,7	23,8
11	Флеш пам’ять SanDisk Ultra Dual 32GB USB 3.0 OTG	24	0,3	7,2
12	Багатофункціональний пристрій HP LASERGET PRO M428FDW або аналог	15	14,0	210,0
13	Сканер двосторонній	2	18,0	36,0
14	Безперебійник APC Easy UPS 500VA	2	2,0	4,0
15	Клавіатура Apple	1	3,765	3,765
Прилади				
16	Спектрометр МКГ - АТ 1321 АТОМТЕХ	10	160,00	1600,0
17	Веб-Камера + Колонки	4	2,0	8,0
18	Принтер штрих-кода для нанесення вхідних/вихідних номерів	2	2,0	4,0
19	Знищувач документів	2	3,0	6,0
Обладнання				
20	Автомобільні підйомники	2	50,0	100,0
21	Шиномонтажний стенд	1	50,0	50,0
22	Холодильник	3	8,0	24,0
23	Мікрохвильова піч	2	3,0	6,0
24	Чайник	2	0,5	1,0
25	Кондиціонер	5	7,0	35,0
26	Набір інструментів	3	2,0	6,0
27	Мінімийка автомобільна	2	6,0	12,0
28	Домкрат підкатний	2	3,0	6,0
29	Візок для інструменту	2	3,0	6,0
30	Компресор автомобільний	1	2,0	2,0
31	Кабель мережевий KLM UTP 305M CAT.5E CCA (UTP4-C5E-SOLID-2450-CCA)	4	0,849	3,396
32	Конектор RITAR RJ45 CAT.5E UTP 8P8C PREMIUM (позолочені контакти) 100 шт. (13193)	4	0,073	0,292
33	Розетка ESERVER RJ45X1 STP, CAT.5E (WT-2043A)	80	0,062	4,96
34	Патч-панель HYPERNET 19" 24XRJ-45 UTP, CAT. 5E (PP-KUTP24-LC)	1	0,658	0,658
35	Патч-панель HYPERNET 19" 48XRJ-45 UTP, CAT. 5E з утримувачем кабелю (PP-KUTP48-1U)	1	1,116	1,116
36	Короб ДКС підлоговий 50X12 * 1M (D01032)	30	0,062	1,86
37	Кабельний канал 60x60мм (довжина 2 м)	20	0,099	1,98
38	Кабельний канал 12x12мм (довжина 2 м)	40	0,099	3,96
39	Комутатор мережевий TP-LINK TL-SG1048	1	6,725	6,725
40	Комутатор мережевий TP-LINK TL-SG1024D	1	1,925	1,925

41	Комутатор мережевий TP-LINK TL-SF1008D	3	0,238	0,714
Меблі				
42	Шафа металева Практик	13	3,7	48,1
43	Шафа металева архівна	4	16	64,0
44	Стіл письмовий	5	1,0	5,0
45	Шафа для одягу	5	1,0	5,0
46	Шафа для паперів	10	1,0	10,0
47	Тумба мобільна	5	0,6	3,0
48	Крісло офісне	5	2,5	12,5
49	Стілець ISO	10	0,5	5,0
50	Стелаж	10	1,0	10,0

5.3.2.3. Покращення матеріально-технічного забезпечення СДО Заповідника

Відповідно до чинного законодавства, працівники служби держохорони Заповідника забезпечуються, в установленому порядку, форменим одягом, знаками розрізнення, вогнепальною зброєю та пристроями, транспортом і засобами зв’язку.

З метою здійснення матеріально-технічного забезпечення СДО Заповідника планується забезпечити її працівників форменим одягом, спеціальними пристроями, автотранспортом, спецтехнікою, засобами зв’язку та інвентарем. Придбання та забезпечення членів СДО вогнепальною зброєю не планується у зв’язку з недоцільністю, оскільки, за необхідності, Заповідник може здійснювати спільні рейди або акції разом з підрозділами органу Національної поліції, які згідно із ст. 14 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», забезпечують охорону громадського порядку в зоні відчуження та контрольно-пропускний режим при в'їзді та виїзді з неї.

Мобільність і ефективність роботи співробітників служби держохорони безпосередньо залежить від стану доріг, оснащеності СДО транспортними засобами, стабільним зв’язком тощо. В таблиці 5.7 наведені обсяги та перелік технічних засобів, приладів та обладнання, які планується придбати для потреб СДО Заповідника. Норми забезпечення СДО Заповідника протипожежною технікою та засобами гасіння пожеж представлені в розділі «Протипожежні заходи».

Таблиця 5.7

Обсяг необхідних матеріально-технічних засобів для організації роботи СДО Заповідника

№ за/п	Назва основного засобу тощо	Необхідна кількість, од.	Вартість одиниці, тис. грн	Загальна вартість, тис. грн
Транспортні засоби				
1.	Спеціальний автомобіль підвищеної прохідності	16	600,0	9600,0
2.	Квадроцикл Gibbs Sports Quadski XL (анфібія)	4	724,7	2898,8
3.	Моторний човен з двигуном 75 к/с	4	300	1200
4.	Моторний човен з двигуном 115 к/с	2	500	1000
5.	Катер з двигуном 250 к/с	2	700	1400
6.	Човен болотохід	3	900	2700
Комп`ютери та оргтехніка				
7.	Ноутбук (Екран 13-16” Процесор Inter Core i5 не нижче 8 покоління, оперативна пам’ять від 8 ГБ, накопичувач 240 або	30	27,0	810,0

	ssd240+hdd)			
8.	Планшет з GPS	45	20,0	900,0
9.	Багатофункціональний пристрій HP LASERGET PRO M428FDW або аналог	15	15,0	225,0
10.	Комп'ютер стаціонарний	15	15,0	225,0
Прилади				
11.	Фотоапарат	14	6,0	84,0
12.	Фотопастка	45	6,0	270,0
13.	Веб-камера	15	4,0	60,0
14.	Квадрокоптер DJI Phantom 4 Pro + 4 батареї	15	70,0	1050,0
15.	Бінокль	15	5,0	75,0
16.	Дозиметр-радіометр	15	1,5	22,5
17.	Радіостанція	45	3,0	135
18.	GPS Навігатор	45	3,0	135
19.	Тепловізор	15	80,0	1200
Обладнання				
20.	Холодильник	13	15	195,0
21.	Пральна машина на 6 кг	13	15	195,0
22.	Мікрохвильова піч	13	3	39,0

Примітка: розрахунок іншого обладнання, необхідного для забезпечення діяльності працівників СДО ПНДВ (меблів тощо) буде здійснюватися адміністрацією Заповідника після будівництва (придбання) адміністративних та виробничих приміщень ПНДВ.

Розрахунок норм забезпечення працівників СДО Заповідника спеціальними засобами здійснено згідно з вимогами наказу Мінприроди від 17.02.2015 № 29 «Про відомчу зброю та спеціальні засоби для працівників служби державної охорони природно-заповідного фонду України», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 05.03.2015 за № 253/26698 (табл. 5.8).

Таблиця 5.8

Види та норми забезпечення спеціальними засобами СДО Заповідника

Спеціальні засоби	Норма забезпечення, шт.	Наявність, шт.	Вартість за одиницю, тис. грн.	Загальна вартість, тис. грн.
Гумові кийки, наручники, балончики з препаратами сльозоточивої та подразливої дії, комплектів	410	-	1,5	615,0

Примітка. Розрахунок здійснено згідно з переліком спеціальних засобів та переліком посад працівників СДО, яким надається право під час виконання службових обов'язків зберігати, носити та використовувати спеціальні засоби: директор, головний природознавець, начальник ПНДВ – 13 од., заступник начальника ПНДВ – 13, начальник відділу державної охорони природно-заповідного фонду, заступник начальника відділу державної охорони природно-заповідного фонду, завідувач сектору відділу державної охорони природно-заповідного фонду – 2, інженер з охорони природних екосистем – 6, інженер з охорони тваринного світу – 6, майстер з охорони природи – 42, інспектор з охорони природно-заповідного фонду – 324 (наказ Міністерства екогології та природних ресурсів від 17.02.2015 № 29 «Про відомчу зброю та спеціальні засоби для працівників служби державної охорони природно-заповідного фонду України», зареєстрований в Міністерстві юстиції 05.03.2015 за № 253/26698).

Розрахунок забезпечення працівників СДО Заповідника форменим одягом здійснено відповідно до наказу Мінприроди від 28.01.2019 № 41 «Про затвердження знаків розрізнення, зразків, порядку та норм носіння форменого одягу працівниками служби державної охорони природно-заповідного фонду України, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.04.2019 за № 360/33331 (табл. 5.9).

Таблиця 5.9

Забезпечення форменим одягом і знаками розрізнення працівників СДО Заповідника

Назва	Строк носіння, років	Кількість на одну особу	Вартість, одиниці, грн.	Загальна вартість, тис. грн.
1. Вихідний формений одяг				
Капелюх	6	1	200	99,8
Шапка зимова	6	1	300	149,7
Костюм чоловічий (кітель, брюки)	3	1 комплект	1200	598,8
Сорочка чоловіча типу А	3	2	450	449,1
Сорочка чоловіча типу Б	3	1	350	174,65
Краватка чоловіча	3	2	155	154,69
Туфлі чоловічі	3	1 пара	800	399,2
Плащ чоловічий	6	1	1800	898,2
Куртка зимова	6	1	2500	1247,5
Кашне	6	1	200	99,8
Чоботи чоловічі утеплені	3	1 пара	2500	1247,5
Рукавички типу А	3	1 пара	450	224,55
Рукавички типу Б	3	1 пара	200	99,8
Ремінь для брюк	3	1	200	99,8
2. Повсякденний формений одяг				
Кепі	3	2	155	154,69
Капелюх польовий	6	1	300	149,7
Шапка флісова	6	2	125	124,75
Куртка тактична	3	1	1500	748,5
Брюки тактичні	3	2	900	898,2
Фуфайка з короткими рукавами	3	1	200	99,8
Теніска	3	2	300	299,4
Сорочка з довгими рукавами	3	1	400	199,6
Сорочка тактична	3	1	500	249,5
Куртка тактична демісезонна	6	1	1500	748,5
Куртка польова зимова	6	1	2500	1247,5
Брюки утеплені	6	1	1100	548,9
Напівчеревики	3	1 пара	1300	648,7
Черевики зимові	3	1 пара	1700	848,3
Рукавички тактичні зимові	6	1 пара	300	149,7
3. Екіпірування та спорядження				

Ремінь універсальний	3	2	200	199,6
Рюкзак	6	1	1500	748,5
Костюм-дощовик (куртка, брюки)	6	1	700	349,3
Чоботи вологостійкі	6	1 пара	800	399,2
Плащ-накидка	6	1	600	299,4
4. Знаки розрізнення та фурнітура				
Нарукавні емблеми, нагрудні знаки, кокарди та ґудзики, особистий жетон	строк носіння форменого одягу	1 комплект	600	299,4

Примітка: розрахунок здійснено на загальну кількість працівників СДО ЧРЕБЗ – 499 осіб, відповідно до Переліку підрозділів і посад працівників, які входять до складу служби державної охорони природно-заповідного фонду, згідно з додатком до Положення про службу державної охорони природно-заповідного фонд, затвердженого постановою КМУ від 14.07.2000 № 1127 (у редакції постанови КМУ від 05.04.2012 № 283).

5.3.2.5. Покращення матеріально-технічного стану наукового відділу Заповідника

Покращення матеріально-технічного стану наукового відділу Заповідника передбачає закупівлю необхідного обладнання та інвентарю для забезпечення проведення наукових та моніторингових досліджень на сучасному рівні (табл. 5.10).

Таблиця 5.10

Обсяги необхідних матеріально-технічних засобів для організації роботи наукового відділу Заповідника

№ за/п	Назва основного засобу тощо	Необхідна кількість, одиниць	Вартість одиниці, тис. грн.	Загальна вартість, тис. грн.
Комп`ютери та оргтехніка				
1	Принтер кольорового друку Canon Pixma G1411 (2314C025) + USB cable (або аналог з системою СНПЧ)	2	5,0	10,0
2	Жорсткий диск Transcend StoreJet 2TB	20	2,5	50,0
3	МФУ HP LaserJet Pro M227fdw	3	11,0	33,0
4	Флешка Transcend 64 GB JetFlash 700 TS64GJF700	10	0,3	3,0
5	Комп'ютер Impression Game I1283	5	20,0	100,0
6	Комп’ютер персональний	10	15,0	150,0
7	Монітор роздільна здатність 1920x1080, HDMI, DVI, VGA	6	6,0	36,0
8	Ноутбук для польових досліджень	2	27,0	54,0
9	Планшет з GPS	10	5,0	50,0
Прилади				
1	Визначник швидкості течії	1	130,0	130,0
2	Термооксиметр	1	50,0	50,0
3	Автоматичний вимірювач рівня води і температури	20	5,0	100,0
4	Ехолот з системою GPS	1	45,0	45,0
5	Навігатор Garmin	1	4,0	4,0
6	Рація	4	4,2	16,8

7	Радіометр-дозиметр	4	7,0	28,0
8	Ваги лабораторні високої точності	2	15,0	30,0
9	Ваги ручні електронні	2	0,25	0,5
10	Ваги лабораторні 0,05г, 0,001 г	2	5,0	10,0
11	Пошуковий дозиметр-радіометр МКС-АТ1117М АТОМТЕХ з блоком детектування БДПС-02	1	87,0	87,0
12	Компресор автомобільний	1	2,0	2,0
13	Човен гумовий 2-х містний	1	6,5	6,5
14	Двигун електричний для човна	1	10,0	10,0
15	Ємкості пластикові для проб 1-20 л	20	0,15	3,0
16	Дальномір	1	8,0	8,0
17	Електронна вилка «Digitech® Professional DP II»	2	128,0	256,0
18	Лазерний далекомір TruPulse 360R	1	60,5	60,5
19	Сцинтиляційний бета-гама спектрометр СЕ-БГ-01 «АКП»-150-63	1	560,0	560,0
20	Квадрокоптер dji mavic 2 pro	1	45,0	45,0
21	Квадрокоптер DJI Phantom 4 Pro	1	56,0	56,0
22	Безпілотний авіаційний комплекс типу FLIRT Arrow	1	2000,0	2000,0
23	Бінокль Kowa SV II 10x42	2	9,0	18,0
24	Бінокль Nikon Prostaff 5 12x50	1	9,5	9,5
25	Підзорна труба Hawke Endurance 20-60x85	1	17,0	17,0
Інвентар				
1	Рюкзак 25-35 л	2	1,5	3,0
2	Мішок транспортний гумовий, 50 л.	3	1,0	3,0
3	Палатка, 3 чол.	1	2,0	2,0
4	Палатка, 2 чол.	1	1,5	1,5
5	Каяк Rainbow Atlantis exp.	2	50,0	100,0
6	Каяк Perception Horizon	2	40,0	80,0
7	Каяк Wilderness Systems Zephyr	2	45,0	90,0
Обладнання				
1	Меблі лабораторні	комплект	300,0	300,0
2	Меблі для гербарію/музею (стелажі, вітрини)	« - «	200,0	200,0
3	Посуд лабораторний та контейнери для зразків	« -«	80,0	80,0
4	Холодильник фармацевтичний	1	20,0	20,0
5	Набір базового обладнання для приготування проб (сушильна камера, електроплита, піч муфельна, сушарка для посуду, пральна машина, піпет-дозатори, магнітна мішалка)	комплект	300,0	300,0
6	Спецодяг лабораторний (халати, рукавички, респіратори, окуляри, бахіли тощо)	22 комплекти	30,0	660,0
7	Реактиви	комплект	20,0	20,0
8	Автоматичні фотокамери (фотопастки)	100	6,0	600,0
9	Допоміжне обладнання для польових гідрометричних робіт (лебідка, трос	комплект	20,0	20,0

	тощо)			
10	Сумка-холодильник	4	1,7	6,8

5.3.2.6. Покращення матеріально-технічного стану відділу інформаційно-просвітницької роботи Заповідника

Покращення матеріально-технічного стану відділу інформаційно-просвітницької роботи передбачає закупівлю необхідних засобів та обладнання для організації екологічної освітньо-виховної роботи, проведення науково-практичних заходів, екскурсій, створення кіно- і відеопродукції, роботи із засобами масової інформації тощо (табл. 5.11).

Таблиця 5.11

Обсяг необхідних матеріально-технічних засобів для організації роботи відділу інформаційно-просвітницької роботи Заповідника

№ за/п	Назва основного засобу тощо	Необхідна кількість, одиниць	Вартість одиниці, тис. грн.	Загальна вартість, тис. грн.
Транспортні засоби				
1	Мікроавтобус. Mercedes-Benz Sprinter 516 пасс. ЕКСТРА ЛОНГ 22 місця або аналог	3	970,0	2910,0
2	Автомобіль Renault Duster або аналог	2	450,0	900,0
Комп`ютери та оргтехніка				
1	Ноутбук (Екран 13-16”, процесор Inter Core i5 не нижче 8 покоління, оперативна пам’ять від 8 ГБ, накопичувач 240 або ssd240+hdd)	4	19,0	76,0
2	Графічний планшет HUION Kamvas GT-191	1	30,0	30,0
Прилади				
1	Ламинатор Royal Sovereign PL 910	2	0,6	1,2
2	Canon iR-ADV C3025i кольорове лазерне МФУ А3 або аналог	2	45,0	90,0
3	Фотоаппарат Canon EOS 90D EF-S 18-55mm IS STM Kit Black або аналог	2	33,0	66,0
4	Об'єктив Canon EF 24-105mm f/4L IS II USM або аналог	1	27,0	27,0
5	Об'єктив Canon EF 100-400mm f/4.5-5.6L IS II USM або аналог	1	47,0	47,0
6	Мікрофон петличний BoyaM1-PRO, 6м або аналог	4	0,1	0,4
7	Мікрофон для заходів	5	0,4	2,0
8	Стійки для мікрофонів	5	0,1	0,5
9	Акустика Marshall Loudspeaker Woburn II або аналог	2	17,0	34,0
10	Акустична система IBIZA CUBE1812 або аналог	2	17,0	34,0
11	Квадрокоптер Flywoo Vampire2 HD 210mm F7 Bluetooth 6S 5 дюймов FPV Racing Дрон BNF C DJI повітряна одиниця та окуляри - BNF-DJI або аналог	10	13,0	130,0
12	Квадрокоптер DJI Mavic 2 Zoom & DJI Goggles Racing Edition	2	55,0	110,0
Обладнання				

1	Стіл розкладний Tramp Compact 55x40x38 см або аналог	4	1,2	4,8
2	Стільці розкладні	4	0,7	2,8

5.4. Моніторинг, оцінка і звітність

5.4.1. План моніторингу виконання Проєкту організації території

Впровадження Проєкту організації території Заповідника та охорони його природних комплексів здійснюється шляхом підготовки та виконання річних планів заходів, що розробляються Заповідником на основі П'ятирічного плану заходів. До річних планів заходів включаються якісні і кількісні прогнозні показники виконання запланованих заходів.

Оцінка виконання річного плану заходів здійснюється Науково-технічною радою. Після здавання річного фінансового звіту, у місячний термін адміністрація Заповідника надає членам НТР звіт щодо виконання річного плану заходів: стан виконання, їх техніко-економічні показники, причини невиконання (або виконання в неповному обсязі) та пропозиції (в разі необхідності) щодо коригування плану заходів на наступний рік, а у разі потреби – пропозиції щодо внесення змін до П'ятирічного плану відповідно до природних та соціально-економічних умов, що склалися.

Моніторинг виконання Проєкту організації території Заповідника здійснюється як з метою оцінки результатів його реалізації, так і з метою розвитку цього Проекту, в частині, що стосується П`ятирічного плану заходів. Пропозиції щодо змін та доповнень до П`ятирічного плану заходів вносяться зацікавленими сторонами відповідно до їх компетенції і розглядаються НТР.

5.4.2. Звітування, оцінка ефективності впровадження Проєкту організації території та його адаптація

Звітування про виконання та впровадження заходів, які передбачені Проєктом, здійснюється у відповідності до вимог чинного законодавства. По завершенні планового року, у відповідності до Положення про Проєкт організації території біосферного заповідника та охорони його природних комплексів, затвердженого наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 06.07.2005 № 245 (у редакції наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 21.08.2014 № 273), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29.07.2005 за № 830/11110, спеціальна Адміністрація Заповідника здійснює огляд виконання річного плану заходів, у місячний строк готує звіт й надає його Міндовкілля та ДАЗВ. У звіті має бути оцінено стан реалізації заходів, передбачених П'ятирічним планом заходів.

Результати звіту враховуються при коригуванні річного плану заходів на наступний рік, а у разі потреби надаються пропозиції щодо внесення змін до П'ятирічного плану заходів.

По завершенні впровадження п'ятирічного плану заходів здійснюється оцінка стану досягнення стратегічних завдань Проєкту організації території та виконання його заходів.

За результатами виконання п'ятирічного плану заходів готується звіт, який у строк до 01 квітня року, наступного за роком завершення виконання п'ятирічного плану заходів, надається Міндовкілля та ДАЗВ.

По завершенню виконання четвертого року впровадження п'ятирічного плану заходів спеціальною Адміністрацією Заповідника розробляється п'ятирічний план заходів на наступний період, який оформляється додатком до Проєкту організації території.

При його розробці враховуються результати виконання попереднього п'ятирічного плану заходів і в разі потреби вносяться відповідні зміни у Проєкт організації території.

Проєкт п’ятирічного плану заходів схвалюється НТР БЗ, погоджується та надається на затвердження Міндовкілля та ДАЗВ.

Зазначений п’ятирічний план заходів подається на затвердження у двох примірниках – у паперовому та електронному вигляді.

По завершенні впровадження Проєкту організації території здійснюється оцінка стану досягнення стратегії розвитку Заповідника на десять років, а також виконання п’ятирічних планів заходів.

За результатами виконання Проєкту організації території готується звіт у строк до 01 квітня року, наступного за роком завершення виконання Проєкту організації території, Міндовкілля та ДАЗВ.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Копія Указу Президента України від 26.04.2016 № 174 «Про створення Чорнобилького радіаційно-екологічного біосферного заповідника»

Указ Президента України

Про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника

З метою збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів Полісся, забезпечення підтримки та підвищення бар'єрної функції Чорнобильської зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, стабілізації гідрологічного режиму та реабілітації територій, забруднених радіонуклідами, сприяння організації та проведенню міжнародних наукових досліджень, з урахуванням Закону України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" та відповідно до статті 53 Закону України "Про природно-заповідний фонд України" **постановляю:**

1. Створити в Іванківському і Поліському районах Київської області в межах зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник.

До території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника погоджено в установленому порядку включення 226964,7 гектара земель державної власності, що перебувають у постійному користуванні у Державного агентства України з управління зоною відчуження, вилучаються у цього землекористувача та надаються біосферному заповіднику в постійне користування.

2. Підтримати пропозицію Кабінету Міністрів України щодо утворення та забезпечення належного функціонування адміністрації Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника у сфері управління Державного агентства України з управління зоною відчуження.

3. Кабінету Міністрів України:

1) забезпечити:

а) затвердження в шестимісячний строк у встановленому порядку Положення про Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник;

б) у дворічний строк:

вирішення відповідно до законодавства питань щодо надання у постійне користування Чорнобильському радіаційно-екологічному біосферному заповіднику 226964,7 гектара земель, розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок;

розроблення та затвердження в установленому порядку Проекту організації території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника;

2) передбачати під час розроблення проектів законів про державний бюджет України кошти, необхідні для функціонування Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

4. Цей Указ набирає чинності з дня набрання чинності законом України, що врегульовує питання про відведення земельних ділянок зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, природоохоронного режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду, які створюються на території таких зон, а також про скасування вимоги щодо утворення біосферних заповідників виключно на базі природних заповідників, національних природних парків.

Президент України	**П.ПОРОШЕНКО**
м. Київ 26 квітня 2016 року № 174/2016	

Додаток 2. Копія Положення про Чорнобильский радіаційно-екологічний біосферний заповідник, затверджене наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 03.02.2017 № 43 (у редакції наказу Міністерства енергетики та захисту довкілля України від 11.11.2019 № 383)

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ

Н А К А З

11.11.2019 **м. Київ** № 383

Про внесення змін до Положення
про Чорнобильський радіаційно -
екологічний біосферний заповідник

Відповідно до статті 5 Закону України «Про природно-заповідний фонд України»

НАКАЗУЮ:

1. Унести зміни до Положення про Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник, затвердженого наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 03.02.2017 № 43, виклавши його у новій редакції, що додається.

2. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра І.Ставчук.

Міністр **Олексій ОРЖЕЛЬ**

З оригіналом згідно
Міністерство енергетики
та захисту довкілля України
Уловак М.В.
«18» 11 2019

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ
Ідентифікаційний код 37552996
ДЛЯ ДОВІДОК З

* 000509

ПОГОДЖЕНО:
Т. в. о. Голови Державного агентства України із управління зоною відчуження
_____ В.П. Фещенко

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України
від 03.02.2017 № 43
(у редакції наказу Мінекоенерго
11.11.2019 № 383)

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ РАДІАЦІЙНО-ЕКОЛОГІЧНИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК

2019

1.1. Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник (далі – Чорнобильський заповідник) створено Указом Президента України від 26 квітня 2016 року № 174 «Про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника».

Чорнобильський заповідник розташований в Іванківському і Поліському районах Київської області в межах зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

1.2. Чорнобильський заповідник є бюджетною, неприбутковою, природоохоронною, науково-дослідною установою загальнодержавного значення і створений з метою збереження у природному стані найбільш типових природних комплексів біосфери, здійснення фонового екологічного моніторингу, вивчення навколишнього природного середовища, його змін під впливом антропогенних факторів.

1.3. Чорнобильський заповідник включається в установленому порядку до Всесвітньої мережі біосферних резерватів у рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» та набуває міжнародного статусу.

1.4. Чорнобильський заповідник є юридичною особою, має самостійний баланс, реєстраційні рахунки у відділеннях Державної казначейської служби України і утримується за рахунок коштів державного бюджету. Чорнобильський заповідник має печатку із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням, штампи та офіційну емблему, що реєструються в установленому порядку, та бланки.

1.5. Чорнобильський заповідник належить до сфери управління Державного агентства України з управління зоною відчуження (далі – ДАЗВ).

1.6. Чорнобильський заповідник у своїй діяльності керується Конституцією України, Земельним, Лісовим та Водним кодексами України, законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», Правилами радіаційної безпеки при проведенні робіт у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 04.04.2008 № 179/276, Основними санітарними правилами забезпечення радіаційної безпеки України, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2005 № 54, іншими законодавчими та нормативно-правовими актами, Проектом організації території та охорони природних комплексів Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника (далі – Проект організації території) та цим Положенням.

Завдання, науковий профіль, характер функціонування і режим території Чорнобильського заповідника визначаються у цьому Положенні.

1.7. Загальна площа Чорнобильського заповідника становить 226964,7 гектара земель державної власності, які передаються йому в постійне користування.

1.8. Ділянки землі та водного простору з усіма природними ресурсами повністю вилучаються з господарського використання і надаються Чорнобильському заповіднику у порядку, встановленому законодавством.

До встановлення меж Чорнобильського заповідника у натурі його межі визначаються відповідно до Проекту створення Чорнобильського заповідника.

1.9. Право Чорнобильського заповідника на постійне користування земельною ділянкою оформлюється відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

1.10. Межі земельних ділянок, що перебувають у користуванні Чорнобильського заповідника, встановлюються в натурі (на місцевості) та закріплюються межовими знаками в порядку, визначеному законодавством. Відомості про межі, цільове призначення, оцінку, угіддя земельних ділянок, що перебувають у користуванні Чорнобильського заповідника, та про обмеження в їх використанні вносяться до Державного земельного кадастру в установленому законодавством порядку та обов'язково враховуються при реконструкції та розвитку прилеглих територій.

1.11. На території Чорнобильського заповідника у визначених місцях встановлюються необхідні державні інформаційні та охоронні знаки затвердженого зразка.

1.12. Адреса Чорнобильського заповідника: Київська область, Іванківський район, смт Іванків, вул. Толочина, 28.

2. Мета створення та завдання

2.1. Чорнобильський заповідник створено з метою збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів Полісся, забезпечення підтримки та підвищення бар'єрної функції зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, стабілізації гідрологічного режиму та реабілітації територій, забруднених радіонуклідами, сприяння організації та проведенню міжнародних наукових досліджень з урахуванням Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи».

2.2. Основними завданнями Чорнобильського заповідника є:

забезпечення підтримки та підвищення бар'єрної функції зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення;

стабілізація гідрологічного режиму та реабілітації територій, забруднених радіонуклідами;

сприяння організації та проведенню міжнародних наукових досліджень;

мінімізація екологічної небезпеки та збереження природних багатств зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення;

збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів Полісся;

здійснення фонового екологічного моніторингу та радіаційної обстановки;

вивчення навколишнього природного середовища;

відтворення та збереження природних екосистем;

проведення періодичних інвентаризацій природних ресурсів;

дослідження поточних явищ природи та процесів, які відбуваються в екосистемах;

здійснення наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища;

збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу;

додержання режиму території зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення;

забезпечення охорони території Чорнобильського заповідника з усіма природними об'єктами;

запобігання винесенню радіонуклідів з території зон і радіоактивному забрудненню навколишнього середовища;

моніторинг стану природного середовища та медико-біологічний моніторинг;

утримання території в належному санітарному і пожежобезпечному стані;

застосування методів фіксації радіонуклідів на місцевості;

організація протипожежної охорони природних комплексів;

проведення екологічної освітньо-виховної роботи тощо.

3. Управління Чорнобильським заповідником

3.1. Управління Чорнобильським заповідником здійснюється відповідно до вимог законодавства спеціальною адміністрацією (далі – адміністрація).

3.2. Адміністрацію очолює директор, який в установленому порядку призначається на посаду та звільняється з посади ДАЗВ за погодженням з Мінекоенерго.

3.3. Адміністрація Чорнобильського заповідника розробляє та подає в установленому порядку на затвердження до ДАЗВ:

структуру, штатний розпис, кошторис доходів та видатків;

плани природоохоронних заходів із збереження природно-заповідного фонду;

плани з охорони праці;

мобілізаційні плани з пожежної безпеки.

3.4. Для забезпечення виконання основних завдань та проведення природоохоронних заходів, науково-дослідних, господарських та інших робіт, визначених Проектом організації території Чорнобильського заповідника, адміністрація має право:

створювати в установленому порядку основні (відділи, лабораторії, природознавчий музей, природоохоронні науково-дослідні відділення) і допоміжні підрозділи;

здійснювати в установленому порядку будівництво адміністративних, лабораторних, житлових і господарських споруд, доріг, ліній електропередач, прокладання телефонного та радіозв'язку, інших інженерних мереж, пов'язаних з діяльністю Чорнобильського заповідника;

надавати в установленому порядку платні послуги згідно із законодавством;

публікувати результати своїх наукових досліджень або оприлюднювати їх іншим способом;

отримувати, передавати та поширювати наукову, науково-технічну інформацію з дотриманням вимог Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

здійснювати інші види діяльності, не заборонені законодавством.

3.5. Директор несе персональну відповідальність за виконання покладених на Чорнобильський заповідник завдань, в тому числі за організацію та проведення природоохоронних, науково-дослідних, протипожежних, санітарних заходів, заходів з охорони праці та радіаційної безпеки, господарських та інших робіт, а також за збереження закріпленого за Чорнобильським заповідником державного майна і забезпечення протипожежної безпеки його об'єктів, створення належних соціально-побутових і виробничих умов для працівників Чорнобильського заповідника тощо.

3.6. Повноваження директора Чорнобильського заповідника:

забезпечує керівництво роботою адміністрації Чорнобильського заповідника та несе відповідальність за виконання покладених на неї завдань;

забезпечує виконання основних завдань, визначених у пункті 2.2. Розділу 2 цього Положення;

представляє Чорнобильський заповідник в органах державної влади, місцевого самоврядування та судових органах, а також підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності та у відносинах з трудовим колективом;

розпоряджається за погодженням із ДАЗВ коштами та майном Чорнобильського заповідника у порядку, встановленому законодавством; відповідає за результати діяльності перед ДАЗВ; видає у межах своєї компетенції накази та інші розпорядчі акти; визначає функціональні

обов'язки працівників Чорнобильського заповідника; здійснює інші повноваження відповідно до законодавства.

3.7. Директор призначає на посаду та звільняє в установленому порядку з посади заступників директора та головного бухгалтера за погодженням із ДАЗВ. Керівника юридичної служби - за погодженням з керівником юридичної служби ДАЗВ.

У складі Чорнобильського заповідника створюється уповноважений підрозділ з питань запобігання та виявлення корупції, керівник якого призначається на посаду директором Чорнобильського заповідника за погодженням з відповідним підрозділом (особою), з питань запобігання та виявлення корупції ДАЗВ.

3.8. У разі відсутності директора (відрядження, відпустка, тимчасова непрацездатність тощо) його обов'язки виконує заступник директора за погодженням з ДАЗВ.

3.9. Кадри наукових працівників Чорнобильського заповідника, інженерно-технічних та інших штатних працівників комплектуються згідно з вимогами законодавства.

3.10. Для вирішення наукових або науково-технічних проблем у Чорнобильському заповіднику створюється науково-технічна рада (далі – НТР). Положення про НТР, її склад, та напрями діяльності затверджуються ДАЗВ в установленому порядку.

3.11. Чорнобильський заповідник використовує працю громадян, приймаючи їх на роботу за контрактом або трудовим договором. Для виконання окремих робіт (надання послуг) Чорнобильський заповідник може залучати громадян, виробничі, творчі та інші колективи, спеціалістів науково-дослідних, наукових і вищих навчальних закладів, укладаючи з ними цивільно-правові договори в установленому порядку.

3.12. Чорнобильський заповідник створює умови для підвищення професійного рівня і кваліфікації найманих працівників.

3.13. З метою регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин та узгодження інтересів працівників і адміністрації Чорнобильського заповідника між ними відповідно до законодавства, укладається колективний договір, який підписується уповноваженими представниками сторін.

Повноваження трудового колективу реалізуються його загальними зборами і виборним органом.

4. Структура та режим території заповідника

4.1. Територія Чорнобильського заповідника враховується в усіх видах землевпорядної, містобудівної та проектної документації.

4.2. Функціональне зонування території Чорнобильського заповідника здійснюється відповідно до Проекту організації території, що затверджується в установленому порядку Мінекоенерго.

4.3. На території Чорнобильського заповідника відповідно до природоохоронного законодавства виділяються такі функціональні зони:

заповідна;

буферна;

регульованого заповідного режиму;

антропогенних ландшафтів.

4.3.1. Заповідна зона включає території, призначені для збереження і відновлення найбільш цінних природних та мінімально порушених антропогенними факторами природних комплексів, генофонду рослинного і тваринного світу.

На території заповідної зони забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить його цільовому призначенню, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти, а саме:

будівництво споруд, шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку, не пов'язаних з діяльністю Чорнобильського заповідника;

розведення вогнищ, влаштування місць відпочинку населення, стоянка транспорту, а також проїзд і прохід сторонніх осіб, прогін свійських тварин, пересування механічних транспортних засобів, за винятком шляхів загального користування, лісосплав, проліт літаків та вертольотів нижче 2000 метрів над землею, подолання літаками звукового бар'єра над територією заповідної зони та інші види штучного шумового впливу, що перевищують установлені нормативи;

геологорозвідувальні роботи, розробка корисних копалин, порушення ґрунтового покриву та гідрологічного і гідрохімічного режимів, руйнування геологічних відслонень;

проведення рубок головного користування та всіх видів поступових та суцільних рубок, вирубування дуплястих, сухостійних, фаутних дерев та ліквідація захаращеності, а також добування піску та гравію в річках та інших водоймах;

застосування хімічних засобів;

усі види лісокористування, заготівля кормових трав, лікарських та інших рослин, квітів, насіння, очерету, випасання худоби, вилов і знищення диких тварин, порушення умов їх оселення, гніздування, інші види користування рослинним і тваринним світом, що призводять До порушення природних комплексів;

мисливство, селекційний відстріл тварин, рибальство, лісокультурні роботи, всі види екскурсій, крім пішохідних, біотехнічні заходи, сінокосіння механізованими засобами, туризм, інтродукція нових видів тварин і рослин;

проведення заходів з метою збільшення чисельності окремих видів тварин понад допустиму науково обґрунтовану ємність угідь, збирання

колекційних та інших матеріалів, за винятком матеріалів, необхідних для виконання наукових досліджень.

Для збереження і відтворення корінних природних комплексів, проведення науково-дослідних робіт та виконання інших завдань у заповідній зоні відповідно до Проекту організації території допускається:

виконання відновлювальних робіт на землях з порушеними корінними природними комплексами, а також здійснення заходів щодо запобігання змінам природних комплексів Чорнобильського заповідника внаслідок антропогенного впливу – відновлення гідрологічного режиму, збереження та відновлення рослинних угруповань, що історично склалися, видів рослин і тварин, які зникають, тощо;

здійснення протипожежних заходів та вибіркового діагностичного відстрілу диких тварин для ветеринарно-санітарної експертизи, що не порушують режиму заповідної зони;

спорудження в установленому порядку будівель та інших об'єктів, необхідних для виконання поставлених перед заповідною зоною завдань;

збирання колекційних та інших матеріалів, виконання робіт, передбачених планами довгострокових стаціонарних наукових досліджень, проведення екологічної освітньо-виховної роботи.

У разі термінової необхідності за рішенням НТР Чорнобильського заповідника на території заповідної зони можуть проводитись заходи, спрямовані на охорону природних комплексів, ліквідацію наслідків аварій, стихійного лиха, не передбачені Проектом організації території.

Для ліквідації наслідків аварій та стихійного лиха, в результаті яких виникає пряма загроза життю людей чи знищення заповідних природних комплексів, особливо термінові заходи у заповідній зоні здійснюються за рішенням адміністрації Чорнобильського заповідника.

4.3.2. Буферна зона включає території, виділені з метою запобігання негативному впливу на заповідну зону господарської діяльності на прилеглих територіях. До цієї зони віднесені земельні ділянки, що прилягають до заповідної зони і періодично піддаються антропогенному впливові з боку прилеглих територій. Ширина буферної зони визначається глибиною проникнення антропогенних впливів.

У цій зоні в установленому порядку проводяться природоохоронні, протипожежні, водоохоронні, регулятивні та інші заходи, спрямовані на збереження, оздоровлення, відтворення та раціональне використання природних комплексів.

У буферній зоні не допускається будівництво промислових та інших об'єктів, мисливство, проведення суцільних санітарних рубок, розвиток господарської діяльності, яка може призвести до негативного впливу на Чорнобильський заповідник. Оцінка такого впливу здійснюється на основі екологічної експертизи, що проводиться в порядку, встановленому законодавством України.

4.3.3. Зона регульованого заповідного режиму включає природні та мінімально порушені антропогенними факторами території.

Зона регульованого заповідного режиму включає такі території та об'єкти:

загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Чорнобильський спеціальний» загальною площею 48 870,0 га;

гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Іллінський» загальною площею 2 000,0 га;

лісовий заказник місцевого значення «Пухівський» загальною площею 13,9 га;

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Вікові дубові насадження» загальною площею 11,0 га;

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Вільхові насадження проф. Товстоліса Д.І.» загальною площею 4,8 га;

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Ділянки сосни звичайної» загальною площею 5,8 га;

комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Городище» загальною площею 5 га;

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Дуб» загальною площею 0,02 га;

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Чорновільхові насадження понад р. Прип'ять» загальною площею 10,0 га;

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Чорновільхові насадження понад р. Прип'ять» загальною площею 16,0 га;

ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Насадження дуба черешчатого» загальною площею 15,0 га;

заповідне урочище «Вікові дубові насадження» загальною площею 17,5 га;

заповідне урочище «Загір'я» загальною площею 119,0 га. У цій зоні допускається короткострокове перебування сторонніх фізичних осіб та інші необхідні регулятивні заходи, в тому числі рубки, пов'язані з утриманням належного протипожежного та санітарного стану, будівництво споруд та інша діяльність, що не призводить до порушення природних комплексів.

У цій зоні забороняється мисливство та рибальство, інша діяльність, що може негативно вплинути на стан природних комплексів і суперечить цільовому призначенню зони регульованого заповідного режиму.

4.3.4. Зона антропогенних ландшафтів включає території традиційного землекористування, лісокористування, водокористування, місця поселення персоналу, рекреації та інших видів господарської діяльності, в ній забороняється мисливство.

У зоні антропогенних ландшафтів не допускається розміщення екологічно шкідливих виробництв, вона служить полігоном для здійснення моніторингу антропогенного впливу.

4.4. Господарська діяльність в межах Чорнобильського заповідника здійснюється з урахуванням особливостей режиму використання земель, визначених Законом України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», з дотриманням режиму радіаційної безпеки, забезпеченням радіаційно-дозиметричного контролю при виконанні робіт персоналом відповідно до законодавства.

4.5. У межах Чорнобильського заповідника забороняється у період масового розмноження диких тварин, з 1 квітня до 15 червня проведення робіт та заходів, які є джерелом підвищеного шуму та неспокою (пальба, проведення вибухових робіт, феєрверків, санітарних рубок лісу, використання моторних маломірних суден, проведення ралі та інших змагань на транспортних засобах);

здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів навколо місць гніздування хижих птахів, занесених до Червоної книги України, чорного лелеки, токовищ глухарів, тетеруків, відповідно до вимог Санітарних правил в лісах України;

розорювання або в інший спосіб пошкодження, ліквідація природних місць мешкання диких тварин (нір, барлогів, гнізд тощо).

4.6. Використання природних ресурсів на території Чорнобильського заповідника здійснюється у загальному та спеціальному порядках. Загальне використання природних ресурсів здійснюється відповідно до цього Положення, Проекту організації території та з урахуванням вимог режиму території.

Спеціальне використання природних ресурсів у межах території Чорнобильського заповідника здійснюється на підставі дозволів, виданих уповноваженими на те органами у сфері охорони навколишнього природного середовища у межах лімітів, установлених Мінекоенерго.

5. Охорона заповідника

5.1. Охорона території Чорнобильського заповідника покладається на службу його охорони, що входить до складу служби державної охорони природно-заповідного фонду України.

5.2. Службу державної охорони Чорнобильського заповідника (далі - служба держохорони) очолює директор Чорнобильського заповідника, який несе повну відповідальність за організацію її діяльності та забезпечення додержання режиму території, а також збереження, відтворення та раціональне використання природних комплексів і ресурсів у межах його території.

5.3. Управління службою держохорони здійснює Мінекоенерго.

5.4. Основними завданнями служби держохорони є:

забезпечення додержання режиму охорони території та природних об'єктів на території Чорнобильського заповідника;

попередження та припинення порушень природоохоронного законодавства на території Чорнобильського заповідника.

5.5. Повноваження служби держохорони визначаються законодавством.

5.6. Підприємства, організації та установи, розташовані на території Чорнобильського заповідника та в суміжній зоні, провадять господарську та іншу діяльність з додержанням вимог природоохоронного законодавства і несуть відповідальність за порушення режиму території Чорнобильського заповідника.

5.7. Порушення вимог природоохоронного законодавства на території Чорнобильського заповідника тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільну та/або кримінальну відповідальність.

5.8. Розміри шкоди, заподіяної внаслідок порушення природоохоронного законодавства на території Чорнобильського заповідника, визначаються в установленому законодавством порядку.

5.9. Державний контроль за додержанням режиму Чорнобильського заповідника здійснюється Державною екологічною інспекцією України.

5.10. Громадський контроль за додержанням режиму території Чорнобильського заповідника здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля.

6. Наукова та науково-технічна діяльність

6.1. Наукові дослідження, фоновий екологічний моніторинг та визначення радіаційної обстановки на території Чорнобильського заповідника проводяться з метою вивчення природних процесів, мінімізації екологічної небезпеки та збереження природних багатств зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, забезпечення постійного спостереження за змінами екосистем, екологічного прогнозування, розробки наукових основ охорони, відтворення і використання природних ресурсів та особливо цінних об'єктів Чорнобильського заповідника для забезпечення збереження, охорони та відтворення природних комплексів та об'єктів, особливо рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України та міжнародних Червоних списків, дослідження та збереження історико-культурних цінностей відповідно до законів України «Про природно-заповідний фонд України», «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ», «Про Червону книгу України», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про науково-технічну інформацію», Положення про наукову та науково-технічну діяльність природних і біосферних заповідників та національних природних парків, затвердженого наказом Мінприроди

від 29.10.2015 № 414, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 18.11.2015 за № 1444/27889, та інших нормативно-правових актів.

6.2. Напрями наукових досліджень на території Чорнобильського заповідника визначаються з урахуванням програм і планів науково-дослідних робіт, що затверджуються НАН України та Мінекоенерго.

6.3. Основними напрямами наукової та науково-технічної діяльності Чорнобильського заповідника є здійснення фундаментальних та прикладних наукових досліджень функціонування екосистем в умовах заповідних режимів, які включають:

ведення Літопису природи;

організацію та здійснення систематичних спостережень (моніторингу) за станом та динамікою природних комплексів та об'єктів, екосистем та клімату;

інвентаризацію об'єктів флори та фауни, рослинних угруповань, природних середовищ (оселищ) та ландшафтного різноманіття тощо;

розроблення наукових рекомендацій (програм, планів дій) щодо збереження і відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного і тваринного світу, занесених до Червоної книги України, до регіональних переліків видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні, та/або до переліків видів рослин і тварин, що підлягають охороні згідно з міжнародними зобов'язаннями, відновлення порушених корінних природних комплексів, гідрологічного режиму, збереження та відновлення рослинних угруповань, що історично склалися, запобігання проникненню чужорідних видів рослин і тварин, які загрожують екосистемам, середовищам існування або видам, контролю або усунення таких чужорідних видів;

підготовку наукових матеріалів та рекомендацій, необхідних для провадження екологічної освітньо-виховної роботи та інших видів діяльності Заповідника;

створення та ведення наукових фондів, баз даних, інформаційних систем;

первинний облік кадастрових відомостей щодо територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

6.4. Літопис природи Чорнобильського заповідника ведеться відповідно до порядку підготовки та програми Літопису природи, затвердженої наказом Мінприроди разом з НАН України № 465/430 від 25.11.2002, і є основною формою узагальнення результатів наукових досліджень та спостережень за станом і змінами природних комплексів та об'єктів, виконаних на їх територіях.

Матеріали Літопису природи використовуються для оцінки стану навколишнього природного середовища, розроблення наукових рекомендацій та заходів щодо охорони та ефективного використання природних ресурсів, видів флори та фауни, забезпечення екологічної безпеки тощо.

6.5. Чорнобильський заповідник має право:

брати участь в екологічних, регіональних, галузевих, державних, загальнодержавних, міжнародних програмах, а також конференціях, симпозіумах тощо;

здійснювати наукову та науково-дослідну діяльність на замовлення та відповідно до договорів з іншими заінтересованими організаціями та установами з природоохоронних та інших питань, віднесених до компетенції адміністрації Чорнобильського заповідника;

формувати наукові колекції об'єктів рослинного та тваринного світу, обмінюватися експонатами в установленому порядку тощо.

6.6. Наукові дослідження на території Чорнобильського заповідника можуть здійснюватися іншими науково-дослідними установами та організаціями на основі єдиних програм і планів науково-дослідних робіт чи спеціальних угод між цими установами, організаціями та адміністрацією Чорнобильського заповідника відповідно до законодавства.

6.7. Координацію наукових досліджень на території Чорнобильського заповідника здійснює відповідно до законодавства НАН України разом з Мінекоенерго.

7. Екологічна освітньо-виховна робота

7.1. У Чорнобильському заповіднику здійснюється екологічна освітньо-виховна робота з метою цілеспрямованого впливу на світогляд, поведінку і діяльність відвідувачів стосовно збереження природної спадщини країни, природних комплексів територій та об'єктів Чорнобильського заповідника, забезпечення підтримки природоохоронної діяльності Чорнобильського заповідника шляхом поширення знань і підвищення обізнаності щодо цінностей біологічної та ландшафтної різноманітності, формування екологічної свідомості та виховання поваги до природи.

7.2. Основними напрямами екологічної освітньо-виховної роботи Чорнобильського заповідника є:

ведення освітньо-виховних робіт щодо необхідності збереження природних та історико-культурних цінностей на території Чорнобильського заповідника, інших існуючих у регіоні та країні територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;

ознайомлення громадян із законодавством України, міжнародними конвенціями та договорами/угодами у природоохоронній сфері;

інформування відвідувачів про діяльність Чорнобильського заповідника та забезпечення доступу громадян до публічної інформації;

формування наукових знань, поглядів і переконань, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища і, зокрема, територій та об'єктів природно-заповідного фонду України;

створення позитивного іміджу Чорнобильського заповідника і забезпечення підтримки природоохоронної діяльності відвідувачами.

7.3. Співпраця з питань екологічної освітньо-виховної роботи Чорнобильського заповідника з іншими організаціями та установами здійснюється відповідно до законодавства та в межах спільних програм діяльності.

7.4. У сфері екологічної освітньо-виховної роботи Чорнобильський заповідник співпрацює з усіма верствами населення, підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності, органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, громадськими та міжнародними організаціями, насамперед з дошкільними, загальноосвітніми, позашкільними, професійно-технічними та вищими навчальними закладами.

7.5. Чорнобильський заповідник здійснює екологічну освітньо-виховну роботу за допомогою різних форм діяльності, до яких належать:

розроблення та виконання спеціалізованих екологічних освітньо-виховних програм, розрахованих на різні категорії учасників;

надання практичної та методично-консультативної допомоги з питань екологічної освітньо-виховної роботи заінтересованим підприємствам, установам, організаціям і громадянам;

робота із засобами масової інформації, друкованими та електронними виданнями;

підготовка та виготовлення власних екологічних освітньо-виховних матеріалів, а також їх поширення через спеціальні видання (листівки, буклети, газети тощо) з використанням символіки Чорнобильського заповідника та розповсюдження соціальної реклами;

організація присутності Чорнобильського заповідника в електронному інформаційному просторі шляхом створення та ведення веб-порталів;

організація екологічних освітньо-виховних екскурсій облаштованими еколого-освітніми стежками та маршрутами;

співпраця з громадськими екологічними організаціями, заохочення до волонтерської діяльності, сприяння створенню громадських природоохоронних ініціатив;

організація і проведення масових природоохоронних та екологічних освітньо-виховних заходів, тематичних науково-практичних заходів (конференцій, форумів, семінарів, навчальних тренінгів, круглих столів, тематичних вечорів, фестивалів, вікторин, олімпіад, екологічних ігор, конкурсів, екскурсій, акцій тощо) за участю громадськості, учнівської та студентської молоді.

7.6. Для здійснення екологічної освітньо-виховної роботи в Чорнобильському заповіднику можуть створюватися постійні і тимчасові форми інфраструктурного еколого-освітнього облаштування.

7.7. З метою організації екологічної освітньо-виховної роботи в Чорнобильському заповіднику створюються окремі структурні підрозділи: відділи, сектори. Структурний підрозділ з екологічної освітньо-виховної

роботи може бути об'єднаний з науковим підрозділом Чорнобильського заповідника.

Положення про структурний підрозділ (відділ або сектор) визначає порядок організації екологічної освітньо-виховної роботи Чорнобильського заповідника та затверджується її керівником.

7.8. Співпраця з питань екологічної освітньо-виховної роботи Чорнобильського заповідника з іншими організаціями та установами здійснюється відповідно до законодавства та в межах спільних програм діяльності.

8. Рекреаційна діяльність

8.1. Рекреаційна діяльність на території Чорнобильського заповідника здійснюється відповідно до Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, затвердженого наказом Мінприроди від 22.06.2009 № 330, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.07.2009 за № 679/16695, з врахуванням вимог Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи».

8.2. Основними напрямами провадження рекреаційної діяльності у межах території Чорнобильського заповідника є:

створення умов для організованого та ефективного відвідування Заповідника та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони природних комплексів та об'єктів, а також режиму радіаційної безпеки;

обґрунтування і встановлення допустимого рівня антропогенного навантаження, у тому числі, зумовленого провадженням рекреаційної діяльності, на територію, природні комплекси та об'єкти Чорнобильського заповідника;

організація рекламно-видавничої та інформаційної діяльності, екологічної просвіти серед відвідувачів у межах території Чорнобильського заповідника;

сприяння формуванню у рекреантів екологічної культури, бережливого та гуманного ставлення до національного природного надбання.

8.3. Рекреаційна діяльність здійснюється Чорнобильським заповідником із забезпеченням таких умов:

створення і функціонування рекреаційної інфраструктури; організації та інфраструктурного облаштування маршрутів для відвідувачів, еколого-освітніх стежок;

координації діяльності Чорнобильського заповідника суб'єктів рекреаційної діяльності незалежно від форми власності та підпорядкування з огляду на використання природних та історико-культурних ресурсів у межах території Чорнобильського заповідника;

створення і ведення інформаційного банку даних щодо рекреаційних закладів, які розташовані в межах території Чорнобильського заповідника;

участі у вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференціях, з'їздах, семінарах, присвячених питанням розвитку рекреації;

вивчення, узагальнення та впровадження вітчизняного і зарубіжного досвіду щодо організації рекреаційної діяльності.

8.4. Чорнобильський заповідник:

забезпечує організацію рекреаційної інфраструктури, створення мережі еколого-освітніх та науково-пізнавальних маршрутів, рекреаційних зон для забезпечення сприятливих умов для відвідувачів Чорнобильського заповідника;

виконує роботи з оцінки рекреаційних ресурсів (природні, історико-культурні, етнографічні тощо);

надає платні послуги відповідно до законодавства;

проводить дослідження, пов'язані із забезпеченням провадження рекреаційної діяльності відповідно до законодавства.

9. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення

9.1. Фінансування заходів, пов'язаних із функціонуванням Чорнобильського заповідника, здійснюється відповідно до законодавства за рахунок коштів загального та спеціального фондів державного бюджету України. Для цієї мети можуть також залучатися кошти місцевих бюджетів, благодійних фондів, кошти підприємств, установ, організацій, громадян та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством.

9.2. Кошти, отримані в результаті надання платних послуг згідно з переліком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 № 1913 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду», є власними коштами Чорнобильського заповідника і вилученню не підлягають. Ці кошти використовуються для здійснення заходів щодо охорони території та об'єктів Чорнобильського заповідника і провадження діяльності, передбаченої цим Положенням. Кошти використовуються відповідно до кошторису, затвердженого ДАЗВ в установленому порядку.

9.3. Матеріально-технічне забезпечення Чорнобильського заповідника здійснюється в установленому порядку.

9.4. Адміністрація Чорнобильського заповідника може встановлювати плату за відвідування території в установленому порядку.

9.5. Чорнобильський заповідник самостійно отримує ліцензії та дозволи на ті види діяльності, які того потребують, відповідно до законодавства. Усі види діяльності, які потребують спеціального дозволу чи ліцензії, здійснюються Чорнобильським заповідником лише після їх отримання згідно із законодавством.

10. Майно

10.1. Майно Чорнобильського заповідника складають основні фонди, а також інші матеріальні цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі Чорнобильського заповідника.

10.2. Майно Чорнобильського заповідника є державною власністю і закріплюється за ним на праві оперативного управління. Чорнобильський заповідник володіє, користується і розпоряджається зазначеним майном, вчиняючи щодо нього дії, що не суперечать вимогам законодавства і цьому Положенню.

10.3. Земля, основні фонди, інше державне майно не можуть бути предметом застави.

10.4. Списання державного майна з балансу може здійснюватися Чорнобильським заповідником тільки в порядку, передбаченому законодавством.

10.5. Чорнобильський заповідник має право за погодженням з ДАЗВ здавати в установленому порядку в оренду або надавати в тимчасове користування майно і приміщення, які не використовуються в природоохоронних, наукових і виробничих цілях, на вигідних для Чорнобильського заповідника умовах.

10.6. Збитки, заподіяні Чорнобильському заповіднику внаслідок порушення його майнових прав юридичними і фізичними особами, відшкодовуються в установленому порядку, в тому числі за рішенням суду.

11. Звітність і контроль за діяльністю

11.1. Чорнобильський заповідник звітує про свою діяльність перед ДАЗВ та іншими органами державної виконавчої влади в порядку і строки, визначені законодавством.

11.2. Чорнобильський заповідник веде бухгалтерський, оперативний облік, складає періодичну, річну, фінансову та статистичну звітність і подає її в установленому порядку.

11.3. Директор та головний бухгалтер Чорнобильського заповідника несуть персональну відповідальність за організацію та ведення бухгалтерського та оперативного обліку, його достовірність, ведення періодичної, річної, фінансової, статистичної та іншої звітності, а також за збереження відповідної документації.

11.4. Контроль за діяльністю Чорнобильського заповідника здійснює ДАЗВ та інші спеціально уповноважені на те органи державної виконавчої влади відповідно до законодавства.

12. Міжнародна діяльність

12.1. Чорнобильський заповідник бере участь у міжнародному співробітництві в галузі охорони і збереження природного різноманіття ландшафтів, генофонду рослинного і тваринного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення проведення фонового моніторингу навколишнього природного середовища та радіаційної обстановки, мінімізації екологічної небезпеки, в тому числі у:

розробці та реалізації міжнародних наукових, науково-технічних та інших програм і проектів;

забезпеченні обміну науковою інформацією, організації спільної підготовки науковців і фахівців;

еколого-виховній та видавничій діяльності;

здійсненні іншої діяльності відповідно до законодавства.

12.2. Чорнобильський заповідник може входити до міжнародних природоохоронних асоціацій, об'єднань, організацій тощо.

13. Зміна меж, категорії та скасування статусу Чорнобильського заповідника

13.1. Зміна меж, категорії та скасування статусу території Чорнобильського заповідника проводиться відповідно до законодавства.

14. Припинення діяльності адміністрації Чорнобильського заповідника

14.1. Припинення діяльності Чорнобильського заповідника проводиться в установленому законодавством порядку.

14.2. Ліквідація адміністрації Чорнобильського заповідника здійснюється в порядку, передбаченому законодавством.

14.3. У разі ліквідації адміністрації майно Чорнобильського заповідника повинно бути передане іншій неприбутковій організації відповідного виду або зараховано до доходу Державного бюджету України.

14.4. При реорганізації або ліквідації Чорнобильського заповідника працівникам, що звільняються, гарантується дотримання їх прав та інтересів відповідно до трудового законодавства.

Директор Департаменту екомережі
та природно-заповідного фонду **В.В. Клід**

З оригіналом згідно
Міністерство енергетики
та захисту довкілля України
Ульвак М.В.
«18» 11 20 19 р.

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ
Ідентифікаційний код 37552996
ДЛЯ ДОВІДОК 3

Додаток 3. Копії документів, що посвідчують право на земельну ділянку Заповідника

На сьогодні документи на право користування земельними ділянками в Заповіднику відсутні.

Додаток 4. Карти Заповідника

Додаток 5. План охорони території Заповідника

Додаток 6. Картографічні матеріали у форматі геоінформаційних систем

1. Карта меж Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

2. Карта природних ландшафтів Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

3. Карта антропогенних ландшафтів Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

4. Карта рослинного покриву Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

5. Карта місць поширення рідкісних та зникаючих видів флори, занесених до Червоної книги України, на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

6. Карта місць поширення рідкісних та зникаючих видів фауни, занесених до Червоної книги України, на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

7. Карта місць поширення рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

8. Карта місць поширення рідкісних типів природних середовищ, на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

9. Карта наукових полігонів Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

10. Карта функціонального зонування території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

11. Карта історико-культурних, рекреаційних та екологічних освітньо-виховних об’єктів, екологічних стежок та туристичних маршрутів Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

12. Карта протипожежного впорядкування території та інженерно-технічних заходів із захисту природних комплексів та об’єктів Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

13. Проєктний план території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

14. Карта поділу на ПНДВ території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

15. План охорони території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

Додаток 7. Обґрунтування природокористування в межах Заповідника та обґрунтування допустимого рекреаційного, еколого-освітнього, наукового навантаження на його природні комплекси

Науково-дослідна діяльність. Роботи проводяться науковими співробітниками Заповідника за загальноприйнятими методиками. Не допускається вилучення видів, занесених до Червоної книги України.

Вилов мишоподібних гризунів здійснюється з метою виконання програми Літопису природи (інвентаризація фауни на території Заповідника) та у рамках виконання спільного українсько-японського науково-технічного проекту SATREPS для оцінки біологічних ефектів впливу іонізуючого випромінювання. Вилов комах, а також збір мохів, лишайників та вищих судинних рослин і грибів здійснюється в рамках виконання програми Літопису природи з інвентаризації фауни, флори і грибів території Заповідника, збір водних молюсків – для проведення паразитологічних досліджень.

Крім того, згідно з науковою темою «Забезпечення робіт з ведення моніторингу тваринного світу в частині вивчення водних біоресурсів Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника на 2019-2023 рр.» здійснюється вивчення сучасного стану іхтіофауни акваторії Київського водосховища в межах Заповідника, забезпечення постійних спостережень за змінами, що відбуваються, з метою екологічного прогнозування майбутніх змін, розробки наукових основ охорони, відтворення і використання водних біоресурсів. Згідно з програмою цих робіт проводяться:

дослідження видового складу риб та з’ясування сезонної та багаторічної динаміки; з`ясування чисельності видів риб;

дослідження структури популяцій (вікова, статева, розмірно-масова та ін.) видів риб;

визначення значення водних об’єктів для іхтіофауни;

проведення моніторингу іхтіопатологічних показників та визначення сезонної динаміки прояву хвороб, спричинених патогенними мікроорганізмами та паразитами;

встановлення особливостей поширення збудників інфекційних та інвазійних захворювань;

розроблення методів контролю поширення інфекцій та інвазій, спричинених епідеміологічно-небезпечними збудниками і вдосконалення методів ветеринарно-санітарної експертизи водних біоресурсів;

визначення найбільш небезпечних захворювань риб, які можуть спричинити епізоотії.

Екологічна освітньо-виховна діяльність. На території Заповідника не планується використання природних ресурсів з цією метою.

Природоохоронні заходи.

Природоохоронні заходи на території Заповідника здійснюються з метою мінімізації екологічної небезпеки, збереження та відтворення природних екосистем і природних багатств, утримання території в належному санітарному і пожежобезпечному стані, організації протипожежної охорони природних комплексів. Тобто, в природоохоронних цілях на території Заповідника можуть здійснюватися заходи щодо збереження, відновлення і оздоровлення природних комплексів, які плануються і здійснюються відповідно до вимог чинного законодавства та на основі матеріалів лісовпорядкування і санітарних та лісопатологічних обстежень (див. розділ «Особливості використання природних ресурсів Заповідника») (табл. 1).

Таблиця 1

Використання природних ресурсів Заповідника в науково-дослідних цілях та для потреб моніторингу навколишнього природного середовища

№ за/п	Природний ресурс/ вид користування	Місце здійснення природокористування	Обсяг використання		Термін використання	Особливі умови використання
			одини ці виміру	Ліміт		
1.	Збір зразків видів флори та грибів (виконання програми Літопису природи, інвентаризація видів – визначення видового складу та моніторинг за станом популяцій, створення наукового гербарію):	Територія Заповідника за винятком заповідної зони				Вилучення здійснюється відповідно до програми та плану наукових досліджень та прийнятих методик досліджень. Вилученню підлягають тільки фонові та звичайні для території Заповідника види рослин і грибів (заборонено вилучення рідкісних і зникаючих видів, занесених до Червоної книги України) та за умови виключення нанесення шкоди природним комплексам. При здійсненні робіт забезпечується дотримання правил протипожежної безпеки.
1.1	збір мохів	« - «	екз.	100	липень-листопад	
1.2	збір лишайників;	« - «	екз.	100	липень-листопад	
1.3	збір грибів	« - «	екз.	100	травень-листопад	
1.4	збір вищих судинних рослин	« - «	екз.	300	травень-жовтень	
2.	Збір зразків видів фауни (виконання програми Літопису природи, інвентаризація фауни – визначення видового складу та моніторинг за станом популяцій):					Вилучення здійснюється відповідно до програми та плану наукових досліджень та прийнятих методик досліджень. Вилученню підлягають тільки фонові та звичайні для території

2.1	відлов (вилучення) мишоподібних гризунів	« - «	екз.	200	Липень-жовтень	Заповідника види тварин (заборонено вилов рідкісних і зникаючих видів тварин, занесених до Червоної книги України) та за умови виключення нанесення шкоди природним комплексам. При здійсненні робіт забезпечується дотримання правил протипожежної безпеки.
2.2	відлов комах	« - «	екз.	300	липень-листопад	
2.3	збір водних молюсків	« - «	екз.	100	липень-листопад	
2.4	відлов водних біоресурсів (риб, раків, личинок хірономід)	« - «	т	3	впродовж року	

Використання природних ресурсів Заповідника при здійсненні природоохоронних заходів

№ з/п	Вид користування	Місце здійснення природокористування	Обсяг використання		Термін використання	Особливі умови
			Одиниці виміру	Ліміт		
Рубки догляду:						
1.1.	Освітлення	Буферна зона, зона антропогенних ландшафтів	га/тис.м3	Відповідно до матеріалів лісовпорядкування та щорічних планів природоохоронних заходів	щорічно	Дотримання вимог Законів України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про природо-заповідний фонд України». Обсяги вилучення деревини та конкретні ділянки визначаються відповідно до матеріалів лісовпорядкування та згідно з натурним обстеженням. Роботи здійснюються в терміни, що виключають нанесення шкоди рідкісним видам (угрупованням, оселищам), що охороняються. При здійсненні робіт забезпечується дотримання правил протипожежної безпеки.
1.2	Прочищення	Буферна зона, зона антропогенних ландшафтів	га/тис.м3	« -«	« -«	
1.3	Проріджування	Буферна зона, зона антропогенних ландшафтів	га/тис.м3	« -«	« -«	

Рубки формування і оздоровлення лісів						
2.1	Суцільні санітарні	Зона антропогенних ландшафтів	га/тис.м3	Відповідно до матеріалів лісовпорядкування та щорічних планів природоохоронних заходів	щорічно	Дотримання вимог Законів України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про природо-заповідний фонд України». Обсяги вилучення деревини та конкретні ділянки визначаються відповідно до матеріалів лісовпорядкування та згідно з натурним обстеженням. При здійсненні робіт забезпечується дотримання правил протипожежної безпеки.
2.2	Вибіркові санітарні	Буферна зона, зона антропогенних ландшафтів	га/тис.м3	« -«	« -«	
2.3	Ліквідація захаращеності	Буферна зона, зона антропогенних ландшафтів	га/тис.м3	« -«	« -«	
Інші заходи формування і оздоровлення лісів						
3.1	Розрубування протипожежних розривів	Територія Заповідника (всі функціональні зони)	га/тис.м3	Відповідно до матеріалів лісовпорядкування та щорічних планів природоохоронних заходів	щорічно	Дотримання вимог Законів України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про природо-заповідний фонд України». Обсяги вилучення деревини та конкретні ділянки визначаються відповідно до матеріалів лісовпорядкування та згідно з натурним обстеженням. При здійсненні робіт забезпечується дотримання правил протипожежної безпеки.
3.2	Розчищення квартальних просік, візирів, окружних меж	« - «	га/тис.м3	« - «	« -«	
3.3	Розчищення протипожежних розривів	« - «	га/тис.м3	« - «	« -«	
3.4	Рубка небезпечних дерев вздовж доріг господарського та протипожежного	« - «	га/ тис.м3	« - «	« -«	

	призначення					

Примітки:

1. Обсяги використання природних ресурсів та перелік видів використання природних ресурсів (здійснення заходів у природоохоронних, науково-дослідних цілях, для потреб моніторингу навколишнього природного середовища) в конкретні роки можуть змінюватися в залежності від потреби та особливих умов року згідно з відповідним науковим обґрунтуванням і за рішенням НТР Заповідника. Використання природних ресурсів у разі їх виснаження, різкого зменшення популяційної та ценотичної різноманітності тощо може бути обмежене або заборонене в установленому порядку.
2. У період масового розмноження диких тварин, з 1 квітня до 15 червня, забороняється проведення робіт та заходів, які є джерелом підвищеного шуму та неспокою (рубки догляду, рубки формування і оздоровлення лісів тощо). Забороняється здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів навколо місць гніздування хижих птахів, занесених до Червоної книги України (радіусом 500 м), та чорного лелеки (радіусом 1000 м), токовищ глушця, тетерука (радіусом 300 м).
3. За необхідності, на території ЧРЕБЗ можуть здійснюватися інші рубки, пов’язані з будівництвом гідровузлів, трубопроводів, шляхів, прокладанням кабелю та інших комунікацій тощо, які здійснюються в порядку, передбаченому чинним законодавством.

Додаток 8. Списки видів рослинних угруповань тощо

Список видів судинних рослин Заповідника

№ за/п	Назва виду	Мнемо-код родини	Види, достовірно наявні (Н) та можливо зниклі (МЗ)	Наявність гербарних зразків (шт.)	Нові види для Заповідника (рік знахідки)	Созофіти (кількість списків, до яких входить вид)	Сукупна созологічна цінність	Ступінь синантропізації автохтонних та час проникнення адвентивних видів	Ступінь натуралізації адвентивних видів	Спосіб занесення адвентивних видів
1	Diphasiastrum zeilleri (Rouy) Holub	LYC				1	5	Натурофіт		
2	Lycopodiella inundata (L.) Holub	LYC				2	4	Геміапофіт		
3	Lycopodium annotinum L.	LYC				1	3	Натурофіт		
4	Lycopodium clavatum L.	LYC	Н			1	2	Спонтанеофіт		
5	Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank & Merat.	HUP	МЗ			2	5	Натурофіт		
6	Equisetum arvense L.	EQU	Н	4				Геміапофіт		
7	Equisetum fluviatile L.	EQU	Н	1				Спонтанеофіт		
8	Equisetum hyemale L.	EQU	Н					Спонтанеофіт		
9	Equisetum palustre L.	EQU						Спонтанеофіт		
10	Equisetum pratense L.	EQU	Н					Спонтанеофіт		
11	Equisetum sylvaticum L.	EQU	Н					Натурофіт		
12	Athyrium filix-femina (L.) Roth	ATH	Н					Натурофіт		
13	Cystopteris fragilis (L.) Bernh.	ATH						Спонтанеофіт		
14	Pteridium aquilinum (L.) Kuhn. s. l.	DEN	Н					Спонтанеофіт		
15	Dryopteris carthusiana (Vill.) H. P. Fuchs.	DRY	Н					Натурофіт		
16	Dryopteris cristata (L.) A. Gray	DRY	Н	1		1	4	Натурофіт		
17	Dryopteris filix-mas (L.) Schott.	DRY	Н					Натурофіт		
18	Matteuccia struthiopteris (L.) Tod.	ONO				1	4	Геміапофіт		

19	Botrychium multifidum (S. G. Gmel.) Rupr.	OPH	M3			3	5	Спонтанеофіт		
20	Ophioglossum vulgatum L.	OPH	H	1	2019 (по)	1	4	Спонтанеофіт		
21	Polypodium vulgare L.	POL	H	1	2019 (по)	1	5	Спонтанеофіт		
22	Salvinia natans (L.) All.	SALV	H			3	1	Геміапофіт		
23	Thelypteris palustris Schott	THE	H					Спонтанеофіт		
24	Juniperus communis L.	CUP	H			1	5	Спонтанеофіт		
25	Picea abies (L.) Karst.	PIN	H			1	4	Геміапофіт		
26	Pinus banksiana Lamb.	PIN	H		2019 (пк)			Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
27	Pinus sylvestris L.	PIN	H					Геміапофіт		
28	Alisma gramineum Lej.	ALI				1	4	Натурофіт		
29	Alisma lanceolatum With.	ALI						Натурофіт		
30	Alisma plantago-aquatica L.	ALI	H					Спонтанеофіт		
31	Sagittaria sagittifolia L.	ALI	H					Спонтанеофіт		
32	Allium angulosum L.	ALL	H	1				Геміапофіт		
33	Allium montanum F.W. Schmidt	ALL						Геміапофіт		
34	Allium oleraceum L.	ALL	H	1				Евапофіт		
35	Allium scorodoprasum L.	ALL						Евапофіт		
36	Allium ursinum L.	ALL				2	4	Натурофіт		
37	Acorus calamus L.	ARA						Археофіт	Агріофіт	Ергазіофігофіт
38	Calla palustris L.	ARA	H			1	4	Натурофіт		
39	Asparagus officinalis L.	ASP	H	2				Спонтанеофіт		
40	Anthericum ramosum L.	ASPH	H					Натурофіт		
41	Butomus umbellatus L.	BUT	H					Спонтанеофіт		
42	Convallaria majalis L.	CON	H					Геміапофіт		
43	Majanthemum bifolium (L.) F. W. Schmidt	CON	H	1				Натурофіт		
44	Polygonatum multiflorum (L.) All.	CON	H					Натурофіт		
45	Polygonatum odoratum (Mill.) Druce	CON	H					Натурофіт		
46	Blysmus compressus (L.) Panz. ex Link.	CYP				1	5	Натурофіт		
47	Bolboschoenus maritimus (L.) Palla.	CYP						Натурофіт		
48	Carex acuta L.	CYP	H	1				Спонтанеофіт		
49	Carex acutiformis Ehrh.	CYP	H					Натурофіт		
50	Carex appropinquata Schum.	CYP	H	1				Натурофіт		

51	Carex brizoides L.	СУР	Н			1	4	Натурофіт		
52	Carex buxbaumii Wahlenb.	СУР	МЗ			2	5	Натурофіт		
53	Carex caryophyllea Latourr.	СУР						Спонтанеофіт		
54	Carex caespitosa L.	СУР	Н	1				Натурофіт		
55	Carex cinerea Poll.	СУР						Натурофіт		
56	Carex diandra Schrank	СУР	МЗ			1	5	Натурофіт		
57	Carex digitata L.	СУР	Н					Натурофіт		
58	Carex dioica L.	СУР	МЗ			1	5	Натурофіт		
59	Carex disticha Huds.	СУР	Н					Натурофіт		
60	Carex echinata Murr.	СУР	Н					Натурофіт		
61	Carex elongata L.	СУР	Н					Натурофіт		
62	Carex ericetorum Poll.	СУР	Н					Спонтанеофіт		
63	Carex flava L.	СУР	Н					Геміапофіт		
64	Carex hartmanii Cajand.	СУР	Н	1				Натурофіт		
65	Carex hirta L.	СУР	Н	1				Геміапофіт		
66	Carex juncella (Fr.) Th. Fr.	СУР						Натурофіт		
67	Carex lasiocarpa Ehrh.	СУР						Натурофіт		
68	Carex lepidocarpa Tausch	СУР	МЗ					Натурофіт		
69	Carex leporina L.	СУР	Н					Геміапофіт		
70	Carex ligerica J. Gay	СУР						Геміапофіт		
71	Carex limosa L.	СУР	МЗ			1	5	Натурофіт		
72	Carex montana L.	СУР						Натурофіт		
73	Carex muricata L.	СУР						Геміапофіт		
74	Carex nigra (L.) Reichard	СУР	Н					Спонтанеофіт		
75	Carex omskiana Meinsh.	СУР	Н					Натурофіт		
76	Carex pallescens L.	СУР	Н	1				Натурофіт		
77	Carex panicea L.	СУР						Натурофіт		
78	Carex paniculata L.	СУР	МЗ			1	5	Натурофіт		
79	Carex pilosa L.	СУР	Н					Натурофіт		
80	Carex pilulifera L.	СУР						Натурофіт		
81	Carex praecox Schreb.	СУР	Н	1				Геміапофіт		
82	Carex pseudocyperus L.	СУР	Н					Натурофіт		

83	Carex remota L.	CYP	H					Натурофіт		
84	Carex riparia Curt.	CYP	H					Натурофіт		
85	Carex rostrata Stokes	CYP	H	1				Натурофіт		
86	Carex spicata Huds.	CYP	H					Геміапофіт		
87	Carex sylvatica Huds.	CYP	H					Натурофіт		
88	Carex umbrosa Host.	CYP	H			2	4	Натурофіт		
89	Carex vaginata Tausch	CYP	M3			1	5	Натурофіт		
90	Carex vesicaria L.	CYP	H					Натурофіт		
91	Carex viridula Michx.	CYP						Натурофіт		
92	Carex vulpina L.	CYP	H					Геміапофіт		
93	Cyperus fuscus L.	CYP						Натурофіт		
94	Cyperus glomeratus L.	CYP						Натурофіт		
95	Cyperus michelianus (L.). Link	CYP				2	5	Натурофіт		
96	Eleocharis acicularis (L.) Roem. & Schult.	CYP						Натурофіт		
97	Eleocharis mamillata Lindb. f.	CYP				1	5	Натурофіт		
98	Eleocharis ovata (Roth) Roem. & Schult.	CYP						Натурофіт		
99	Eleocharis palustris (L.) Roem. & Schult.	CYP	H					Спонтанеофіт		
100	Eleocharis uniglumis (Link) Schulf.	CYP						Натурофіт		
101	Eriophorum angustifolium Roth.	CYP						Натурофіт		
102	Eriophorum vaginatum L.	CYP	H					Натурофіт		
103	Mariscus hamulosus (M. Bieb.) Hooper	CYP				1	5	Натурофіт		
104	Pycreus flavescens (L.) Reichb.	CYP				1	5	Натурофіт		
105	Scirpoides holoschoenus (L.) Sojak	CYP	H	1				Натурофіт		
106	Scirpus lacustris L.	CYP	H					Спонтанеофіт		
107	Scirpus radicans Schkuhr	CYP						Натурофіт		
108	Scirpus supinus L.	CYP	M3			1	5	Натурофіт		
109	Scirpus sylvaticus L.	CYP	H					Спонтанеофіт		
110	Hemerocallis fulva (L.) L.	HEM	H					Кенофіт	Ефемерофіт	Ергазіофіт
111	Elodea canadensis Michx.	HYD	H					Евкенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
112	Hydrocharis morsus-ranae L.	HYD	H					Натурофіт		
113	Stratiotes aloides L.	HYD	H					Спонтанеофіт		
114	Gladiolus imbricatus L.	IRI	M3			2	5	Спонтанеофіт		

115	Iris hungarica Waldst. & Kit.	IRI				1	5	Геміапофіт		
116	Iris pseudacorus L.	IRI	H					Спонтанеофіт		
117	Iris sibirica L.	IRI	H	1		2	3	Спонтанеофіт		
118	Juncus alpino-articulatus Chaix	JUN						Натурофіт		
119	Juncus articulatus L.	JUN						Натурофіт		
120	Juncus atratus Krock.	JUN						Натурофіт		
121	Juncus bufonius L.	JUN	H					Геміапофіт		
122	Juncus bulbosus L.	JUN				2	4	Геміапофіт		
123	Juncus compressus Jacq.	JUN	H					Натурофіт		
124	Juncus conglomeratus L.	JUN	H					Геміапофіт		
125	Juncus effusus L.	JUN	H					Геміапофіт		
126	Juncus filiformis L.	JUN	H					Натурофіт		
127	Juncus inflexus L.	JUN						Натурофіт		
128	Juncus squarrosus L.	JUN				1	4	Натурофіт		
129	Juncus tenageia Ehrh. ex L. fil.	JUN				2	4	Натурофіт		
130	Juncus tenuis Willd.	JUN	H					Натурофіт		
131	Luzula campestris (L.) DC.	JUN						Натурофіт		
132	Luzula multiflora (Retz.) Lej.	JUN	H					Натурофіт		
133	Luzula pallescens Sw.	JUN						Спонтанеофіт		
134	Luzula pilosa (L.) Willd.	JUN	H					Спонтанеофіт		
135	Triglochin palustre L.	JUNC	M3			1	5	Натурофіт		
136	Lemna gibba L.	LEM				1	4	Натурофіт		
137	Lemna minor L.	LEM	H					Спонтанеофіт		
138	Lemna trisulca L.	LEM	H					Натурофіт		
139	Spirodela polyrrhiza (L.) Schleid.	LEM	H					Спонтанеофіт		
140	Gagea erubescens (Besser) Schult. & Schult. f.	LIL						Натурофіт		
141	Gagea lutea (L.) Ker-Gawl.	LIL	H					Спонтанеофіт		
142	Gagea minima (L.) Ker-Gawl.	LIL	H					Спонтанеофіт		
143	Lilium martagon L.	LIL	H			2	3	Натурофіт		
144	Veratrum lobelianum Bernh.	MEL	H			1	3	Натурофіт		
145	Caulinia minor (All.) Coss. & Germ	NAJ				1	4	Натурофіт		

146	Najas major All.	NAJ				1	4	Геміапофіт		
147	Cephalanthera rubra (L.) Rich.	ORC	H	1		3	4	Натурофіт		
148	Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soó	ORC				2	3	Натурофіт		
149	Dactylorhiza incarnata (L.) Soó	ORC	H	1		2	3	Спонтанеофіт		
150	Dactylorhiza maculata (L.) Soó	ORC				2	3	Спонтанеофіт		
151	Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Bemh) Schult.	ORC				3	5	Натурофіт		
152	Epipactis helleborine (L.) Crantz	ORC	H			2	2	Спонтанеофіт		
153	Epipactis palustris (L.) Crantz.	ORC				2	4	Спонтанеофіт		
154	Goodyera repens (L.) R. Br.	ORC	M3			2	5	Натурофіт		
155	Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.	ORC	M3			3	5	Натурофіт		
156	Hammarbya paludosa (L.) O. Kuntze	ORC	M3			3	5	Натурофіт		
157	Listera ovata (L.) R. Br.	ORC				3	4	Натурофіт		
158	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	ORC	H			2	3	Натурофіт		
159	Platanthera bifolia (L.) Rich.	ORC	H			2	4	Натурофіт		
160	Platanthera chlorantha (Cust.) Rchb.	ORC	H			3	4	Натурофіт		
161	Agrostis canina L.	POA	H					Геміапофіт		
162	Agrostis capillaris L.	POA	H					Геміапофіт		
163	Agrostis gigantea Roth.	POA	H					Геміапофіт		
164	Agrostis stolonifera L.	POA	H					Геміапофіт		
165	Agrostis vinealis Schreb.	POA	H					Геміапофіт		
166	Alopecurus aequalis Sobol.	POA						Натурофіт		
167	Alopecurus geniculatus L.	POA						Геміапофіт		
168	Alopecurus pratensis L.	POA	H	1				Геміапофіт		
169	Anisantha tectorum (L.) Nevski	POA	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
170	Anthoxanthum odoratum L.	POA	H					Спонтанеофіт		
171	Apera spica-venti (L.) Beauv.	POA	H					Археофіт	Агріофіт	Аколютофіт
172	Arrhenatherum elatius (L.) J.&C. Presl	POA	H					Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
173	Avena fatua L.	POA						Археофіт	Агріофіт	Аколютофіт
174	Beckmannia eruciformis (L.) Host.	POA						Натурофіт		
175	Brachypodium pinnatum (L.) Beauv.	POA						Натурофіт		
176	Brachypodium sylvaticum (Huds.) Beauv.	POA	H					Спонтанеофіт		

177	Briza media L.	POA	H					Натурофіт		
178	Bromopsis benekenii (Lange) Holub	POA				1	5	Натурофіт		
179	Bromopsis inermis (Leyss.) Holub	POA	H					Геміапофіт		
180	Bromus arvensis L.	POA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
181	Bromus hordeaceus L.	POA						Евапофіт		
182	Bromus secalinus L.	POA						Евапофіт		
183	Bromus squarrosus L.	POA						Евапофіт		
184	Calamagrostis arundinacea (L.) Roth	POA	H					Натурофіт		
185	Calamagrostis canescens (Web.) Roth	POA	H					Натурофіт		
186	Calamagrostis epigeios (L.) Roth.	POA	H					Геміапофіт		
187	Calamagrostis stricta (Timm) Koeler	POA	H	1				Натурофіт		
188	Corynephorus canescens (L.) Beauv.	POA	H					Геміапофіт		
189	Crypsis alopecuroides (Pill. & Mitt.) Shrad	POA						Натурофіт		
190	Crypsis schoenoides (L.) Lam.	POA						Натурофіт		
191	Cynosurus cristatus L.	POA	H					Натурофіт		
192	Dactylis glomerata L.	POA	H	1				Евапофіт		
193	Deschampsia caespitosa (L.) Beauv.	POA	H					Геміапофіт		
194	Digitaria aegyptiaca (Retz.) Willd.	POA						Евапофіт		
195	Digitaria ischaemum (Schreb.) Muehl.	POA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
196	Digitaria sanguinalis (L.) Scop.	POA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
197	Echinochloa crusgalli (L.) Beauv.	POA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
198	Elymus caninus (L.) L.	POA						Натурофіт		
199	Elytrigia repens (L.) Nevski	POA	H					Евапофіт		
200	Eragrostis aegyptiaca (Willd.) Delile	POA						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
201	Eragrostis borysthenica Klokov	POA						Натурофіт		
202	Eragrostis minor Host	POA						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
203	Eragrostis pilosa (L.) Beauv.	POA						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
204	Festuca arundinacea Schreb.	POA						Натурофіт		
205	Festuca gigantea (L.) Vill.	POA	H					Спонтанеофіт		
206	Festuca multiflora Hoffm.	POA						Натурофіт		
207	Festuca ovina L.	POA	H					Геміапофіт		
208	Festuca polesica Zapal.	POA	H					Натурофіт		

209	Festuca pratensis Huds.	POA	H					Геміапофіт		
210	Festuca pseudodalmatica Krajina ex Domin	POA						Натурофіт		
211	Festuca rubra L.	POA	H					Натурофіт		
212	Festuca trachyphylla (Hack.) Krajana	POA						Натурофіт		
213	Festuca valesiaca Gaudin	POA				1	1	Спонтанеофіт		
214	Glyceria fluitans (L.) R. Br.	POA	H					Спонтанеофіт		
215	Glyceria maxima (C. Hartm.) Holmb.	POA	H					Геміапофіт		
216	Glyceria nemoralis (Uechtr.) Uechtr. & Koern.	POA						Натурофіт		
217	Glyceria plicata (Fries) Fries	POA						Натурофіт		
218	Helictotrichon pubescens (Huds.) Pilg.	POA						Натурофіт		
219	Hierochloë odorata (L.) Beauv.	POA	H	1				Геміапофіт		
220	Hierochloë repens (Host) Beauv.	POA						Геміапофіт		
221	Holcus lanatus L.	POA	H	1				Геміапофіт		
222	Koeleria cristata (L.) Pers.	POA						Натурофіт		
223	Koeleria delavignei Czern. ex Domin.	POA	H					Натурофіт		
224	Koeleria glauca (Spreng.) DC.	POA	H	1				Геміапофіт		
225	Koeleria grandis Bess. ex Gorski	POA						Геміапофіт		
226	Leersia orysoides (L.) Sw.	POA						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
227	Lolium multiflorum Lam.	POA						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
228	Lolium perenne L.	POA	H					Евкенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
229	Melica nutans L.	POA	H					Натурофіт		
230	Milium effusum L.	POA	H					Спонтанеофіт		
231	Molinia caerulea (L.) Moench	POA	H	1				Спонтанеофіт		
232	Nardus stricta L.	POA	H					Геміапофіт		
233	Phalaroides arundinacea (L.) Rausch.	POA	H					Спонтанеофіт		
234	Phleum phleoides (L.) Karst.	POA	H	1				Евапофіт		
235	Phleum pratense L.	POA	H	1				Евапофіт		
236	Phragmites australis (Cav.) Trin ex Steud.	POA	H					Геміапофіт		
237	Poa angustifolia L.	POA	H					Геміапофіт		
238	Poa annua L.	POA	H					Евапофіт		
239	Poa bulbosa L.	POA						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт

240	Poa compressa L.	POA	H					Геміапофіт		
241	Poa nemoralis L.	POA	H					Спонтанеофіт		
242	Poa palustris L.	POA	H	1				Геміапофіт		
243	Poa pratensis L.	POA	H	1				Геміапофіт		
244	Poa remota Forsell.	POA						Натурофіт		
245	Poa trivialis L.	POA						Спонтанеофіт		
246	Poa turfosa Litv.	POA						Натурофіт		
247	Scolochloa festucacea (Willd.) Link.	POA						Натурофіт		
248	Setaria glauca (L.) Beauv.	POA	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
249	Setaria viridis (L.) Beauv.	POA	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
250	Sieglingia decumbens (L.) Bernh.	POA	H					Геміапофіт		
251	Stipa borysthenica Klokov ex Prokudin	POA	H	2	2019 (пм)	1	1	Геміапофіт		
252	Potamogeton acutifolius Link	POT						Натурофіт		
253	Potamogeton berchtoldii Fieb.	POT						Натурофіт		
254	Potamogeton compressus L.	POT						Натурофіт		
255	Potamogeton crispus L.	POT	H					Натурофіт		
256	Potamogeton friesii Rupr.	POT						Натурофіт		
257	Potamogeton gramineus L.	POT						Натурофіт		
258	Potamogeton lucens L.	POT	H					Натурофіт		
259	Potamogeton natans L.	POT	H					Геміапофіт		
260	Potamogeton nodosus Poir.	POT				1	3	Натурофіт		
261	Potamogeton obtusifolius Mert. & Koch	POT						Натурофіт		
262	Potamogeton pectinatus L.	POT						Натурофіт		
263	Potamogeton perfoliatus L.	POT						Натурофіт		
264	Potamogeton pusillus L.	POT				1	4	Натурофіт		
265	Potamogeton rutilus Wolfg.	POT				1	4	Натурофіт		
266	Potamogeton trichoides Cham. & Schlecht.	POT				1	5	Натурофіт		
267	Sparganium emersum Rehm.	SPA	H	1				Натурофіт		
268	Sparganium erectum L.	SPA	H					Спонтанеофіт		
269	Sparganium minimum Wallr.	SPA				1	5	Натурофіт		
270	Sparganium neglectum Beeby	SPA						Спонтанеофіт		
271	Paris quadrifolia L.	TRI	H					Натурофіт		

272	Typha angustifolia L.	TYP	H					Спонтанеофіт		
273	Typha latifolia L.	TYP	H					Спонтанеофіт		
274	Zannichellia palustris L.	ZAN				1	3	Натурофіт		
275	Acer negundo L.	ACE	H					Евкенофіт	Агріофіт	Ергазіофігофіт
276	Acer platanoides L.	ACE	H					Геміапофіт		
277	Acer pseudoplatanus L.	ACE	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
278	Acer tataricum L.	ACE	H	1				Геміапофіт		
279	Adoxa moschatellina L.	ADO	H					Спонтанеофіт		
280	Amaranthus lividus L.	AMAN						Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
281	Amaranthus retroflexus L.	AMAN						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
282	Aegopodium podagraria L.	API	H	1				Геміапофіт		
283	Aethusa cynapium L.	API						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
284	Anethum graveolens L.	API						Археофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
285	Angelica sylvestris L.	API	H					Спонтанеофіт		
286	Anthriscus sylvestris (L.) Hoffm.	API	H	1				Геміапофіт		
287	Archangelica officinalis Hoffm.	API						Натурофіт		
288	Carum carvi L.	API						Геміапофіт		
289	Cenolophium denudatum (Homem.) Tutin	API				1	3	Натурофіт		
290	Chaerophyllum aromaticum L.	API	H					Геміапофіт		
291	Chaerophyllum bulbosum L.	API						Спонтанеофіт		
292	Chaerophyllum temulum L.	API	H					Геміапофіт		
293	Cicuta virosa L.	API	H					Натурофіт		
294	Cnidium dubium (Schkuhr) Thell.	API	H	1				Спонтанеофіт		
295	Conium maculatum L.	API	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
296	Daucus carota L.	API	H	1				Кенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
297	Eryngium campestre L.	API	H	1	2019			Спонтанеофіт		
298	Eryngium planum L.	API	H	1				Спонтанеофіт		
299	Heracleum sibiricum L.	API	H	2				Геміапофіт		
300	Heracleum sosnowskyi Manden.	API	H		2019 (пм)			Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
301	Laserpitium latifolium L.	API						Натурофіт		
302	Laserpitium prutenicum L.	API						Натурофіт		
303	Oenanthe aquatica (L.) Poir.	API	H					Натурофіт		

304	Ostericum palustre (Bess.) Bess.	API				2	4	Натурофіт		
305	Pastinaca sylvestris Mill.	API	H					Геміапофіт		
306	Peucedanum cervaria (L.) Lapeyr	API				1	4	Натурофіт		
307	Peucedanum oreoselinum (L.) Moench	API	H					Спонтанеофіт		
308	Peucedanum palustre (L.) Moench	API	H	2				Натурофіт		
309	Pimpinella major (L.) Huds.	API	H					Натурофіт		
310	Pimpinella saxifraga L.	API	H	1				Геміапофіт		
311	Sanicula europaea L.	API	H					Натурофіт		
312	Selinum carvifolia (L.) L.	API	H					Натурофіт		
313	Seseli annuum L.	API						Натурофіт		
314	Seseli libanotis (L.) Koch	API						Натурофіт		
315	Sium latifolium L.	API	H					Натурофіт		
316	Sium sisaroideum DC.	API						Натурофіт		
317	Torilis japonica (Houtt) DC.	API	H	1				Геміапофіт		
318	Vinca minor L.	APO	H		2019 (пк)			Кенофіт	Ергазіофіт	Ергазіофігофіт
319	Aristolochia clematitis L.	ARI	H					Геміапофіт		
320	Asarum europaeum L.	ARI	H					Спонтанеофіт		
321	Vincetoxicum hirundinaria Medik.	ASC	H	1				Спонтанеофіт		
322	Achillea collina J. Becker ex Rchb.	AST	H	1				Спонтанеофіт		
323	Achillea inundata Kondr.	AST						Спонтанеофіт		
324	Achillea pannonica Scheele	AST						Спонтанеофіт		
325	Achillea millefolium L.	AST	H					Геміапофіт		
326	Antennaria dioica Gaern.	AST				1	4	Спонтанеофіт		
327	Anthemis arvensis L.	AST						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
328	Anthemis cotula L.	AST						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
329	Anthemis ruthenica Bieb.	AST						Геміапофіт		
330	Anthemis subtinctoria Dobrocz.	AST						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
331	Arctium lappa L.	AST	H					Евапофіт		
332	Arctium minus (Hill) Bernh.	AST						Евапофіт		
333	Arctium nemorosum Lej.	AST	H	3	2019 (пм)	1	4	Спонтанеофіт		
334	Arctium tomentosum Mill.	AST						Евапофіт		
335	Artemisia abrotanum L.	AST						Кенофіт	Агріофіт	Ергазіофігофіт

336	Artemisia absinthium L.	AST	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
337	Artemisia austriaca Jacq.	AST						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
338	Artemisia campestris L.	AST	H	2				Геміапофіт		
339	Artemisia marschalliana Spreng.	AST				1	2	Геміапофіт		
340	Artemisia scoparia Waldst. & Kit.	AST						Евапофіт		
341	Artemisia vulgaris L.	AST	H					Евапофіт		
342	Aster lanceolatus Willd.	AST	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
343	Aster novae-angliae L.	AST						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
344	Aster novi-belgii L.	AST						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
345	Aster x salignus Willd.	AST						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
346	Bellis perennis L.	AST						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
347	Bidens cernua L.	AST						Спонтанеофіт		
348	Bidens frondosa L.	AST	H					Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
349	Bidens tripartita L.	AST	H					Геміапофіт		
350	Calendula officinalis L.	AST						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
351	Carduus acanthoides L.	AST	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
352	Carduus crispus L.	AST	H					Геміапофіт		
353	Carduus nutans L.	AST	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
354	Carlina biebersteinii Bernh. ex Hornem.	AST	H					Геміапофіт		
355	Centaurea borysthenica Grun.	AST	H					Спонтанеофіт		
356	Centaurea cyanus L.	AST	M3					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
357	Centaurea jacea L.	AST	H					Геміапофіт		
358	Centaurea phrygia L.	AST						Натурофіт		
359	Centaurea pseudomaculosa Dobrocz.	AST						Натурофіт		
360	Centaurea scabiosa L.	AST	H					Геміапофіт		
361	Centaurea stoebe L.	AST						Натурофіт		
362	Centaurea sumensis Kalen.	AST						Спонтанеофіт		
363	Chamaemelum nobile (L.) All.	AST	M3					Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
364	Chondrilla juncea L.	AST	H					Геміапофіт		
365	Chondrilla latifolia Bieb.	AST						Геміапофіт		
366	Cichorium inthybus L.	AST	H					Археофіт	Епекофіт	Ергазіоліпофіт
367	Cirsium arvense (L.) Scop.	AST	H					Евапофіт		

368	Cirsium oleraceum (L.) Scop.	AST	H					Натурофіт		
369	Cirsium palustre (L.) Scop.	AST						Натурофіт		
370	Cirsium rivulare (Jacq.) All.	AST	H					Натурофіт		
371	Cirsium setosum (Willd.) Bess.	AST	H					Евапофіт		
372	Cirsium vulgare (Savi) Ten.	AST	H					Евапофіт		
373	Conyza canadensis (L.) Cronq.	AST	H					Кенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
374	Coreopsis grandiflora Hogg. ex Sweet.	AST	M3					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
375	Cosmos bipinnatus Cav.	AST	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
376	Crepis biennis L.	AST						Геміапофіт		
377	Crepis paludosa (L.) Moench.	AST						Натурофіт		
378	Crepis praemorsa (L.) Tausch.	AST						Натурофіт		
379	Crepis tectorum L.	AST	H					Евапофіт		
380	Erechtites hieracifolia (L.) Raf. ex DC.	AST	H	1	2018			Евкенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
381	Erigeron acris L.	AST	H					Геміапофіт		
382	Erigeron droebachiensis O. Muell.	AST						Натурофіт		
383	Eupatorium cannabinum L.	AST	H					Геміапофіт		
384	Filago arvensis L.	AST						Геміапофіт		
385	Filago minima (Smith) Pers.	AST						Геміапофіт		
386	Gaillardia pulchella Foug.	AST	M3					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
387	Galatella linosyris (L.) Rchb.	AST						Натурофіт		
388	Galinsoga parviflora Cav.	AST	H					Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
389	Gnaphalium luteoalbum L.	AST				1	4	Спонтанеофіт		
390	Gnaphalium sylvaticum L.	AST	H					Геміапофіт		
391	Gnaphalium uliginosum L.	AST						Геміапофіт		
392	Grindelia squarrosa (Pursh) Dunv.	AST	H	1	2019 (по)			Евкенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
393	Helichrysum arenarium (L.) Moench.	AST	H					Геміапофіт		
394	Hieracium filifolium Juxip	AST						Натурофіт		
395	Hieracium pervagum Jord. ex Boreau	AST						Геміапофіт		
396	Hieracium umbellatum L.	AST	H					Геміапофіт		
397	Hypochaeris maculata L.	AST	H					Натурофіт		
398	Hypochaeris radicata L.	AST	H					Геміапофіт		
399	Inula britannica L.	AST	H	1				Геміапофіт		

400	Inula helenium L.	AST						Кенофіт	Ефемерофіт	Ергазіофігофіт
401	Inula salicina L.	AST						Натурофіт		
402	Iva xanthiifolia Nutt.	AST						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
403	Jurinea cyanoides (L.) Rchb.	AST	H	1		1	3	Спонтанеофіт		
404	Lactuca serriola Torner	AST	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
405	Lapsana communis L.	AST	H					Геміапофіт		
406	Leontodon autumnalis L.	AST	H	1				Геміапофіт		
407	Leontodon hispidus L.	AST	H					Натурофіт		
408	Lepidotheca suaveolens (Pursch) Nutt.	AST	M3					Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
409	Leucanthemella serotina (L.) Tzvel.	AST	M3			1	5	Натурофіт		
410	Leucanthemum vulgare Lam.	AST	H	1				Геміапофіт		
411	Matricaria recutita L.	AST						Археофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
412	Mycelis muralis (L.) Dumort.	AST	H					Геміапофіт		
413	Onopordum acanthium L.	AST						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
414	Petasites hibridus (L.) Gaertn., May. & Scherb.	AST	H					Спонтанеофіт		
415	Phalacroloma annuum (L.) Dumort.	AST	H	1				Евкенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
416	Phalacroloma septentrionale (Fern. & Wieg.) Tzvel.	AST						Евкенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
417	Picris hieracioides L.	AST	H					Евкенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
418	Pilosella caespitosa (Dumort.) P. D. Sell & West	AST						Геміапофіт		
419	Pilosella x collina (Gochn.) Sojak	AST						Геміапофіт		
420	Pilosella cymosa (L.) Schultz & Sch. Bip.	AST						Геміапофіт		
421	Pilosella x bifurca (M. Bieb.) F.Schultz & Sch. Bip.	AST						Натурофіт		
422	Pilosella echioides (Lumn.) F. Schuitz & Sch. Bip	AST	H	1				Спонтанеофіт		
423	Pilosella x flagellaris (Willd.) Arv.-Touv.	AST						Натурофіт		
424	Pilosella hispidissima (Rehman ex Naeg. & Peter) Schljak	AST						Натурофіт		
425	Pilosella officinarum F. Schultz & Sch. Bip.	AST	H					Геміапофіт		

426	Pilosella onegensis Norrl.	AST						Натурофіт		
427	Pilosella x schultesii (F. Schultz) F. Schultz.	AST						Натурофіт		
428	Pilosella vaillantii (Tausch) Sojak	AST						Натурофіт		
429	Ptarmica cartilaginea (Ledeb.) Ledeb.	AST	H					Геміапофіт		
430	Ptarmica salicifolia (Bess.) Serg.	AST	H	1				Геміапофіт		
431	Ptarmica vulgaris Blackw. ex DC.	AST	H	2				Геміапофіт		
432	Pulicaria vulgaris Gaertn.	AST						Геміапофіт		
433	Pyrethrum corymbosum (L.) Scop.	AST				1	4	Натурофіт		
434	Rudbeckia hirta L.	AST						Евкенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
435	Scorzonera humilis L.	AST				1	5	Спонтанеофіт		
436	Scorzonera purpurea L.	AST				2	5	Спонтанеофіт		
437	Senecio arcticus Rupr	AST						Натурофіт		
438	Senecio jacobaea L.	AST	H					Геміапофіт		
439	Senecio ovatus (P.Gaertn., B.Mey. & Scherb.) Willd.	AST						Геміапофіт		
440	Senecio paludosus L.	AST						Натурофіт		
441	Senecio sylvaticus L.	AST						Натурофіт		
442	Senecio tataricus Less.	AST						Натурофіт		
443	Senecio vernalis Waldst. & Kit.	AST						Геміапофіт		
444	Senecio vulgaris L.	AST						Натурофіт		
445	Serratula coronata L.	AST	H					Натурофіт		
446	Serratula tinctoria L.	AST						Натурофіт		
447	Solidago canadensis L.	AST	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
448	Solidago x hybrida hort.	AST						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
449	Solidago serotinoides A.Löve & D.Löve	AST						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
450	Solidago virgaurea L.	AST	H					Геміапофіт		
451	Sonchus arvensis L.	AST	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
452	Sonchus asper (L.) Hill.	AST						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
453	Sonchus oleraceus L.	AST	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
454	Sonchus palustris L.	AST	H					Натурофіт		
455	Tanacetum vulgare L.	AST	H					Геміапофіт		

456	Taraxacum officinale Webb. ex Wigg.	AST	H	1				Геміапофіт		
457	Tragopogon bjelorussicus Artemcz.	AST				1	5	Спонтанеофіт		
458	Tragopogon major Jacq.	AST	H					Геміапофіт		
459	Tragopogon orientalis L.	AST						Спонтанеофіт		
460	Tragopogon ucrainicus Artemcz.	AST	H	1		1	3	Спонтанеофіт		
461	Tripleurospermum inodorum (L.) Sch. Bip.	AST	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
462	Tussilago farfara L.	AST	H					Геміапофіт		
463	Xanthium albinum (Widd.) H. Scholz	AST	H					Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
464	Xanthium strumarium L.	AST						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
465	Impatiens glandulifera Royle.	BAL	H					Евкенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
466	Impatiens noli-tangere L.	BAL	H					Геміапофіт		
467	Impatiens parviflora DC.	BAL	H					Евкенофіт	Агріофіт	Ергазіофігофіт
468	Alnus glutinosa (L.) Gaertn.	BET	H					Спонтанеофіт		
469	Betula pendula Roth	BET	H					Геміапофіт		
470	Betula pubescens Ehrh.	BET	H					Спонтанеофіт		
471	Anchusa officinalis L.	BOR	H	1				Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
472	Asperugo procumbens L.	BOR						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
473	Buglossoides arvensis (L.) Johust.	BOR						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
474	Cynoglossum officinale L.	BOR	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
475	Echium vulgare L.	BOR	H					Евапофіт		
476	Lappula patula (Lehm.) Menyh.	BOR						Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
477	Lappula squarrosa (Retz.) Dumort.	BOR	H	1				Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
478	Lithospermum officinale L.	BOR				1	5	Геміапофіт		
479	Lycopsis arvensis L.	BOR						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
480	Myosotis arvensis (L.) Hill.	BOR	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
481	Myosotis discolor Pers.	BOR	H	1	2019			Геміапофіт		
482	Myosotis laxa Lehm.	BOR						Натурофіт		
483	Myosotis micrantha Pall. ex Lehm.	BOR	H	1				Геміапофіт		
484	Myosotis pineticola Klokov & Des.-Shost.	BOR						Спонтанеофіт		
485	Myosotis scorpioides L. (M. palustris (L.) L.)	BOR	H					Спонтанеофіт		
486	Myosotis sparsiflora Mikan	BOR	H					Геміапофіт		

487	Myosotis sylvatica Ehrh. ex Hoffm.	BOR						Натурофіт		
488	Nonea rossica Stev.	BOR	H					Геміапофіт		
489	Pulmonaria angustifolia L.	BOR	H	1				Натурофіт		
490	Pulmonaria obscura Dumort.	BOR	H					Спонтанеофіт		
491	Symphytum officinale L.	BOR	H					Спонтанеофіт		
492	Alliaria petiolata (Bieb.) Cavara & Grande	BRA	H					Евапофіт		
493	Alyssum desertorum Stapf.	BRA						Евапофіт		
494	Alyssum gmelinii Jord.	BRA				1	4	Спонтанеофіт		
495	Arabidopsis thaliana (L.) Heynh.	BRA	H	2				Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
496	Arabis planisiliqua (Pers.) Rchb.	BRA						Спонтанеофіт		
497	Arabis sagittata (Bertol.) DC.	BRA						Спонтанеофіт		
498	Barbarea stricta Andrz.	BRA						Спонтанеофіт		
499	Barbarea vulgaris R. Br.	BRA						Геміапофіт		
500	Barbarea arcuata (Opiz ex J. & C. Presl) Rchb.	BRA						Геміапофіт		
501	Berteroa incana DC.	BRA	H	1				Геміапофіт		
502	Brassica campestris L.	BRA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
503	Brassica juncea (L.) Czern.	BRA						Кенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
504	Brassica nigra (L.) Koch	BRA						Кенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
505	Bunias orientalis L.	BRA						Евкенофіт	Ефемерофіт	Аколютофіт
506	Camelina alyssum (Mill.) Thell.	BRA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
507	Camelina sylvestris Wallr.	BRA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
508	Camelina sativa (L.) Crantz	BRA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
509	Capsella bursa-pastoris (L.) Medic.	BRA	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
510	Cardamine amara L.	BRA	H					Спонтанеофіт		
511	Cardamine dentata Schult.	BRA						Спонтанеофіт		
512	Cardamine impatiens L.	BRA						Геміапофіт		
513	Cardamine parviflora L.	BRA						Спонтанеофіт		
514	Cardamine pratensis L.	BRA	H	1				Спонтанеофіт		
515	Cardaminopsis arenosa (L.) Hayek	BRA						Евапофіт		
516	Cardaria draba (L.) Desv.	BRA	H					Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
517	Dentaria bulbifera L.	BRA	H	1		1	5	Натурофіт		

518	Descurainia sophia (L.) Webb. ex Plantl	BRA	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
519	Draba nemorosa L.	BRA						Спонтанеофіт		
520	Erophila verna (L.) Bess.	BRA	H					Геміапофіт		
521	Erysimum aureum M.Bieb.	BRA						Геміапофіт		
522	Erysimum cheiranthoides L.	BRA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
523	Erysimum diffusum Ehrh.	BRA						Геміапофіт		
524	Hesperis matronalis L.	BRA						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
525	Isatis tinctoria L.	BRA						Евкенофіт	Ергазіофігофіт	Колонофіт
526	Lepidium campestre (L.) R. Br.	BRA	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
527	Lepidium densiflorum Schrad.	BRA						Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
528	Lepidium perfoliatum L.	BRA						Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
529	Lepidium ruderale L.	BRA	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
530	Neslia paniculata (L.) Desv.	BRA						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
531	Raphanus raphanistrum L.	BRA	H	1				Археофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
532	Rorippa amphibia (L.) Bess.	BRA	H					Геміапофіт		
533	Rorippa palustris (L.) Bess.	BRA						Геміапофіт		
534	Rorippa sylvestris (L.) Bess.	BRA						Геміапофіт		
535	Sinapis arvensis L.	BRA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
536	Sinapis dissecta Lag.	BRA						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
537	Sisymbrium altissimum L.	BRA						Евкенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
538	Sisymbrium loeselii L.	BRA						Кенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
539	Sisymbrium officinale Scop.	BRA						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
540	Syrenia cana (Piller & Mitterp.) Neilr.	BRA	H	1	2019			Натурофіт		
541	Thlaspi arvense L.	BRA	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
542	Turritis glabra L.	BRA	H	1				Геміапофіт		
543	Callitriche cophocarpa Sendtner	CAL						Натурофіт		
544	Callitriche palustris L.	CAL						Натурофіт		
545	Campanula bononiensis L.	CAM						Натурофіт		
546	Campanula glomerata L.	CAM						Натурофіт		
547	Campanula patula L.	CAM	H	2				Геміапофіт		
548	Campanula persicifolia L.	CAM						Спонтанеофіт		

549	Campanula rapunculoides L.	CAM	H	1				Спонтанеофіт		
550	Campanula rapunculus L.	CAM						Геміапофіт		
551	Campanula rotundifolia L.	CAM	H	1				Геміапофіт		
552	Campanula sibirica L.	CAM				1	5	Натурофіт		
553	Campanula trachelium L.	CAM						Спонтанеофіт		
554	Jasione montana L.	CAM	H	3				Геміапофіт		
555	Phyteuma spicatum L.	CAM	M3			1	5	Спонтанеофіт		
556	Cannabis ruderalis Janisch.	CAN						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
557	Humulus lupulus L.	CAN	H					Геміапофіт		
558	Lonicera tatarica L.	CAP	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
559	Lonicera xylosteum L.	CAP						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
560	Sambucus nigra L.	CAP	H					Геміапофіт		
561	Sambucus racemosa L.	CAP	H					Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
562	Viburnum opulus L.	CAP	H					Геміапофіт		
563	Agrostemma githago L.	CAR	M3					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
564	Arenaria viscida Hall. f. ex Lois	CAR						Евапофіт		
565	Cerastium arvense L.	CAR	H					Геміапофіт		
566	Cerastium holosteoides Fries	CAR						Геміапофіт		
567	Cerastium semidecandrum L.	CAR						Геміапофіт		
568	Coronaria flos-cuculi (L.) A. Br.	CAR	H					Натурофіт		
569	Dianthus armeria L.	CAR	H	1		1	4	Спонтанеофіт		
570	Dianthus barbatus L.	CAR	H	1				Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
571	Dianthus borbasii Vand.	CAR	H	3				Спонтанеофіт		
572	Dianthus campestris Bieb.	CAR						Спонтанеофіт		
573	Dianthus deltoides L.	CAR	H	1				Спонтанеофіт		
574	Dianthus pineticola Kleopow	CAR						Спонтанеофіт		
575	Dianthus pseudosquarrosus (Novak) Klokov	CAR	H					Спонтанеофіт		
576	Dianthus stenocalyx Juz.	CAR				1	4	Натурофіт		
577	Elisanthe noctiflora (L.) Rupr.	CAR	H	2				Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
578	Elisanthe viscosa (L.) Rupr.	CAR	H	1				Спонтанеофіт		
579	Eremogone saxatilis (L.) Ikonn.	CAR				1	4	Спонтанеофіт		

580	Gypsophila fastigiata L.	CAR	H					Спонтанеофіт		
581	Gypsophila paniculata L.	CAR						Геміапофіт		
582	Herniaria glabra L.	CAR	H					Евапофіт		
583	Herniaria polygama J. Gay.	CAR	H					Евапофіт		
584	Holosteum umbellatum L.	CAR						Геміапофіт		
585	Lychnis chalcedonica L.	CAR						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофіт
586	Melandrium album (Mill.) Garske	CAR	H					Евапофіт		
587	Minuartia leiosperma Klokov	CAR						Спонтанеофіт		
588	Moehringia trinervia (L.) Clairv.	CAR	H					Спонтанеофіт		
589	Myosoton aquaticum (L.) Moench.	CAR	H	1				Геміапофіт		
590	Oberna behen (L.) Ikonn.	CAR	H					Геміапофіт		
591	Otites borysthenicus (Grun.) Klokov	CAR	H					Геміапофіт		
592	Psammophiliella muralis (L.) Ikonn.	CAR	H					Геміапофіт		
593	Sagina nodosa (L.) Fenzl.	CAR	H					Спонтанеофіт		
594	Sagina procumbens L.	CAR	H					Евапофіт		
595	Saponaria officinalis L.	CAR	H					Кенофіт	Агріофіт	Ергазіофігофіт
596	Scleranthus annuus L.	CAR	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
597	Scleranthus perennis L.	CAR	H					Геміапофіт		
598	Silene armeria L.	CAR						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
599	Silene chlorantha (Willd.) Ehrh.	CAR	H	1				Спонтанеофіт		
600	Silene dichotoma Ehrh.	CAR	H					Евапофіт		
601	Silene lithuanica Zapal.	CAR	H			2	2	Геміапофіт		
602	Silene nutans L.	CAR	H					Спонтанеофіт		
603	Silene tatarica (L.) Pers.	CAR	H	2				Спонтанеофіт		
604	Spergula arvensis L.	CAR	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
605	Spergula morisonii Boreau	CAR	H	1				Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
606	Spergula sativa Boenn.	CAR						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
607	Spergularia rubra (L.) J. & C. Presl	CAR	H					Евапофіт		
608	Stellaria alsine Grimm.	CAR						Спонтанеофіт		
609	Stellaria fragilis Klokov	CAR	H	1				Спонтанеофіт		
610	Stellaria graminea L.	CAR	H					Геміапофіт		
611	Stellaria hippoctona (Czern.) Klokov	CAR						Геміапофіт		

612	Stellaria holostea L.	CAR	H					Спонтанеофіт		
613	Stellaria media Vill.	CAR	H					Евапофіт		
614	Stellaria nemorum L.	CAR	H					Спонтанеофіт		
615	Stellaria palustris Retz.	CAR	H					Спонтанеофіт		
616	Viscaria vulgaris Bernh.	CAR	H					Геміапофіт		
617	Euonymus europea L.	CEL	H					Геміапофіт		
618	Euonymus verrucosa Scop.	CEL	H					Геміапофіт		
619	Ceratophyllum demersum L.	CER	H					Геміапофіт		
620	Ceratophyllum submersum L.	CER	H					Геміапофіт		
621	Atriplex nitens Schkuhr	CHE						Археофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
622	Atriplex patens (Litvinov) Iljin	CHE	H	1	2019			Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
623	Atriplex patula L.	CHE						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
624	Atriplex prostrata Bouscher	CHE	H	1				Археофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
625	Chenopodium acerifolium Andrz.	CHE				1	5	Спонтанеофіт		
626	Chenopodium album L.	CHE	H					Евапофіт		
627	Chenopodium glaucum L.	CHE						Геміапофіт		
628	Chenopodium hybridum L.	CHE						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
629	Chenopodium polyspermum L.	CHE						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
630	Chenopodium rubrum L.	CHE						Евапофіт		
631	Chenopodium strictum Roth	CHE						Кенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
632	Chenopodium suecicum J. Murr.	CHE						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
633	Chenopodium urbicum L.	CHE						Евапофіт		
634	Chenopodium vulvaria L.	CHE						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
635	Corispermum hyssopifolium L.	CHE				1	4	Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
636	Corispermum marschallii Stev.	CHE				1	4	Геміапофіт		
637	Corispermum nitidum Kit.	CHE						Геміапофіт		
638	Corispermum pallasii Steven	CHE						Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
639	Kochia laniflora (S. G. Gmel) Bobr.	CHE	H	1				Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
640	Kochia scoparia (L.) Schrad.	CHE						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіфігофіт
641	Polycnemum arvense L.	CHE						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
642	Salsola tragus L. s.str.	CHE						Евкенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
643	Hypericum maculatum Crantz	CLU						Спонтанеофіт		

644	Hypericum montanum L.	CLU				1	4	Спонтанеофіт		
645	Hypericum perforatum L.	CLU	H	1				Геміапофіт		
646	Calystegia sepium (L.) R. Br.	CONV	H					Геміапофіт		
647	Convolvulus arvensis L.	CONV	H	2				Евапофіт		
648	Swida alba (L.) Opiz	CORN	H	1				Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
649	Swida sanguinea (L.) Opiz	CORN	H					Геміапофіт		
650	Swida sericea (L.) Holub	CORN						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
651	Carpinus betulus L.	COR	H					Спонтанеофіт		
652	Corylus avellana L.	COR	H					Геміапофіт		
653	Hylotelephium maximum (L.) Holub.	CRA	H					Геміапофіт		
654	Hylotelephium polonicum (Blocki) Holub.	CRA	H	1	2019 (вр)			Геміапофіт		
655	Jovibarba globifera (L.) J.Parn.	CRA	M3			1	5	Спонтанеофіт		
656	Sedum acre L.	CRA	H	1				Геміапофіт		
657	Sedum rupestre L.	CRA	H					Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
658	Sedum sexangulare L.	CRA	H					Геміапофіт		
659	Sempervivum ruthenicum Schnittsp. & C. B. Lehm.	CRA	H			1	4	Спонтанеофіт		
660	Bryonia alba L.	CUC						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
661	Bryonia dioica Jacq.	CUC						Археофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
662	Echinocystis lobata (Michx.) Torr. & Gray	CUC	H					Кенофіт	Агріофіт	Ергазіофігофіт
663	Cuscuta epithymum (L.) L.	CUS						Евапофіт		
664	Cuscuta europaea L.	CUS						Евапофіт		
665	Cuscuta lupuliformis Krock.	CUS						Евапофіт		
666	Dipsacus sativus (L.) Scholler.	DIP						Кенофіт	Агріофіт	Ергазіофігофіт
667	Knautia arvensis (L.) Coult.	DIP	H	1				Геміапофіт		
668	Scabiosa ochroleuca L.	DIP	H					Геміапофіт		
669	Succisa pratensis Moench	DIP	H					Натурофіт		
670	Succisella inflexa (Klik) G. Beck	DIP	M3			1	5	Натурофіт		
671	Aldrovanda vesiculosa L.	DRO	H	1		3	3	Натурофіт		
672	Drosera intermedia L.	DRO	M3			2	5	Геміапофіт		
673	Drosera rotundifolia L.	DRO	H			1	4	Геміапофіт		
674	Elatine alsinastrum L.	ELA				1	4	Натурофіт		

675	Elatine hydropiper L.	ELA				1	5	Натурофіт		
676	Andromeda polifolia L.	ERI	H	1		1	4	Натурофіт		
677	Arctostaphylos uva-ursi (L.) Spreng.	ERI				1	4	Спонтанеофіт		
678	Calluna vulgaris (L.) Hull	ERI	H					Геміапофіт		
679	Ledum palustre L.	ERI	H	1				Натурофіт		
680	Oxycoccus palustris Pers.	ERI						Натурофіт		
681	Vaccinium myrtillus L.	ERI	H					Спонтанеофіт		
682	Vaccinium uliginosum L.	ERI	H	1				Натурофіт		
683	Vaccinium vitis-idaea L.	ERI	H					Спонтанеофіт		
684	Euphorbia cyparissias L.	EUP	H					Геміапофіт		
685	Euphorbia lucida Waldst. & Kit.	EUP	H	1				Натурофіт		
686	Euphorbia palustris L.	EUP						Спонтанеофіт		
687	Euphorbia seguieriana Neck.	EUP	H					Геміапофіт		
688	Euphorbia uralensis Fich. ex Link	EUP						Геміапофіт		
689	Euphorbia virgata Waldst. & Kit.	EUP	H	3				Геміапофіт		
690	Mercurialis perennis L.	EUP	H					Натурофіт		
691	Ricinus communis L.	EUP	M3					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
692	Amorpha fruticosa L.	FAB	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
693	Anthyllis macrocephala Wend.	FAB						Геміапофіт		
694	Astragalus arenarius L.	FAB				1	4	Спонтанеофіт		
695	Astragalus cicer L.	FAB						Геміапофіт		
696	Astragalus glycyphyllos L.	FAB	H					Геміапофіт		
697	Astragalus onobrychis L.	FAB						Спонтанеофіт		
698	Chamaecytisus austriacus (L.) Link.	FAB						Геміапофіт		
699	Chamaecytisus borysthenicus (Grun.) Klásk.	FAB	H	1	2018			Спонтанеофіт		
700	Chamaecytisus lindemannii (V. Krecz.) Klaskova	FAB				1	4	Спонтанеофіт		
701	Chamaecytisus pineticola Ivczenco	FAB						Геміапофіт		
702	Chamaecytisus ruthenicus (Fisch.) Klaskova	FAB	H	1				Геміапофіт		
703	Genista germanica L.	FAB	H			2	4	Спонтанеофіт		

704	Genista tinctoria L.	FAB	H	1				Геміапофіт		
705	Lathyrus niger (L.) Bernh.	FAB	H					Спонтанеофіт		
706	Lathyrus palustris L.	FAB	H					Спонтанеофіт		
707	Lathyrus pratensis L.	FAB	H					Геміапофіт		
708	Lathyrus sativus L.	FAB						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
709	Lathyrus sylvestris L.	FAB						Геміапофіт		
710	Lathyrus vernus (L.) Bernh.	FAB	H					Спонтанеофіт		
711	Lotus ambiguus Bess. ex Spreng.	FAB						Геміапофіт		
712	Lotus corniculatus L.	FAB	H	2				Геміапофіт		
713	Lupinus perennis L.	FAB						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
714	Lupinus polyphyllus Lindl.	FAB	H	1				Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
715	Medicago lupulina L.	FAB	H					Геміапофіт		
716	Medicago falcata L.	FAB	H					Геміапофіт		
717	Medicago sativa L.	FAB						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
718	Melilotus albus Medik.	FAB	H					Евапофіт		
719	Melilotus officinalis Pall.	FAB	H					Евапофіт		
720	Pisum arvense L.	FAB	M3					Кенофіт	Ефемерофіт	Ергазіофіт
721	Robinia pseudacacia L.	FAB	H					Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
722	Sarothamnus scoparius (L.) Koch	FAB	H					Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
723	Securigera varia (L.) Lassen	FAB	H	1				Геміапофіт		
724	Trifolium alpestre L.	FAB	H					Спонтанеофіт		
725	Trifolium arvense L.	FAB	H					Геміапофіт		
726	Trifolium aureum Poll.	FAB						Спонтанеофіт		
727	Trifolium campestre Schreb.	FAB						Геміапофіт		
728	Trifolium dubium Sibth.	FAB						Геміапофіт		
729	Trifolium fragiferum L.	FAB						Геміапофіт		
730	Trifolium hybridum L.	FAB	H					Геміапофіт		
731	Trifolium medium L.	FAB	H					Геміапофіт		
732	Trifolium montanum L.	FAB	H	1				Геміапофіт		
733	Trifolium pratense L.	FAB	H					Геміапофіт		
734	Trifolium repens L.	FAB	H	1				Евапофіт		
735	Trifolium sativum (Schreb.) Crome	FAB						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт

736	Trifolium spadiceum L.	FAB						Спонтанеофіт		
737	Vicia angustifolia Reichard	FAB	H					Кенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
738	Vicia cassubica L.	FAB						Натурофіт		
739	Vicia cracca L.	FAB	H					Геміапофіт		
740	Vicia hirsuta (L.) S. F. Gray	FAB	H					Археофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
741	Vicia pisiformis L.	FAB	H			1	3	Спонтанеофіт		
742	Vicia sativa L.	FAB						Кенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
743	Vicia sepium L.	FAB	H					Геміапофіт		
744	Vicia sylvatica L.	FAB						Спонтанеофіт		
745	Vicia tetrasperma Schreb.	FAB	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
746	Vicia villosa Roth	FAB	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
747	Quercus borealis Michx	FAG	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
748	Quercus robur L.	FAG	H					Геміапофіт		
749	Corydalis cava (L.) Schweigg. & Koerte	FUM	H					Спонтанеофіт		
750	Corydalis solida (L.) Clairv.	FUM	H	1				Геміапофіт		
751	Fumaria officinalis L.	FUM						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
752	Fumaria schleicheri Soy.-Willem.	FUM						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
753	Centaurium erythraea Rafn	GEN	H					Геміапофіт		
754	Centaurium pulchellum (Sw.) Druce	GEN						Геміапофіт		
755	Gentiana pneumonanthe L.	GEN	H			1	3	Спонтанеофіт		
756	Erodium cicutarium L’Her.	GER	H					Археофіт	Агріофіт	Аколютофіт
757	Geranium divaricatum Ehrh.	GER						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
758	Geranium palustre L.	GER						Натурофіт		
759	Geranium pratense L.	GER	H					Спонтанеофіт		
760	Geranium pussilum L.	GER						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
761	Geranium robertianum L.	GER	H					Геміапофіт		
762	Geranium sanguineum L.	GER	H					Спонтанеофіт		
763	Geranium sylvaticum L.	GER						Спонтанеофіт		
764	Grossularia uva-crispa (L.) Mill.	GRO						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
765	Ribes nigrum L.	GRO	H					Геміапофіт		
766	Ribes spicatum Robson	GRO						Спонтанеофіт		
767	Myriophyllum alterniflorum DC.	HAL						Натурофіт		

768	Myriophyllum spicatum L.	HAL						Натурофіт		
769	Myriophyllum verticillatum L.	HAL						Натурофіт		
770	Hippuris vulgaris L.	HIP						Натурофіт		
771	Acinos arvensis (Lam.) Dandy	LAM						Спонтанеофіт		
772	Ajuga genevensis L.	LAM	H					Геміапофіт		
773	Ajuga reptans L.	LAM	H	1				Геміапофіт		
774	Ballota nigra L.	LAM	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
775	Betonica officinalis L.	LAM	H	3				Геміапофіт		
776	Chaiturus marrubiastrum (L.) Rchb.	LAM						Геміапофіт		
777	Clinopodium vulgare L.	LAM	H					Геміапофіт		
778	Dracocephalum ruyschiana L.	LAM	M3			3	5	Натурофіт		
779	Elsholtzia ciliata (Thunb.) Hyl.	LAM						Евкенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
780	Galeopsis bifida Boenn.	LAM	H					Геміапофіт		
781	Galeopsis ladanum L.	LAM	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
782	Galeopsis speciosa Mill.	LAM	H					Геміапофіт		
783	Galeopsis tetrahit L.	LAM	H					Евапофіт		
784	Glechoma hederacea L.	LAM	H					Геміапофіт		
785	Glechoma hirsuta Waldst. & Kit.	LAM	H					Спонтанеофіт		
786	Lamium album L.	LAM	H					Евапофіт		
787	Lamium amplexicaule L.	LAM	M3					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
788	Lamium galeobdolon (L.) L.	LAM	H					Спонтанеофіт		
789	Lamium maculatum (L.) L.	LAM	H	2				Геміапофіт		
790	Lamium purpureum L.	LAM	H					Евапофіт		
791	Leonurus villosus Desf.	LAM	H					Евапофіт		
792	Lycopus europaeus L.	LAM	H					Спонтанеофіт		
793	Lycopus exaltatus L.	LAM	H					Натурофіт		
794	Marrubium vulgare L.	LAM						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
795	Mentha aquatica L.	LAM	H					Спонтанеофіт		
796	Mentha arvensis L.	LAM	H	1				Геміапофіт		
797	Mentha longifolia (L.) Huds.	LAM	H					Натурофіт		
798	Mentha spicata L.	LAM						Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
799	Mentha x verticillata L.	LAM						Натурофіт		

800	Nepeta cataria L.	LAM						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
801	Origanum vulgare L.	LAM	H					Спонтанеофіт		
802	Prunella vulgaris L.	LAM	H					Геміапофіт		
803	Scutellaria galericulata L.	LAM	H	2				Спонтанеофіт		
804	Scutellaria hastifolia L.	LAM	H	2				Натурофіт		
805	Stachys palustris L.	LAM	H					Геміапофіт		
806	Stachys recta L.	LAM	H					Геміапофіт		
807	Stachys sylvatica L.	LAM	H					Спонтанеофіт		
808	Teucrium chamaedrys L.	LAM						Спонтанеофіт		
809	Teucrium scordium L.	LAM						Натурофіт		
810	Thymus pulegioides L.	LAM	H					Спонтанеофіт		
811	Thymus serpyllum L.	LAM	H	1				Спонтанеофіт		
812	Utricularia minor L.	LEN	H	1	2019 (пм)			Натурофіт		
813	Utricularia vulgaris L.	LEN	H	1				Натурофіт		
814	Linum catharticum L.	LIN						Натурофіт		
815	Radiola linoides Roth	LIN						Спонтанеофіт		
816	Viscum album L.	LOR	H					Евапофіт		
817	Lythrum hyssopifolia L.	LYT				1	5	Спонтанеофіт		
818	Lythrum salicaria L.	LYT	H					Геміапофіт		
819	Lythrum virgatum L.	LYT	H	1				Геміапофіт		
820	Middendorfia borysthenica (Bieb. ex Schrank) Trautv.	LYT				1	5	Спонтанеофіт		
821	Peplis alternifolia Bieb.	LYT				1	5	Натурофіт		
822	Peplis portula L.	LYT						Натурофіт		
823	Althaea officinalis L.	MAL	H					Археофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
824	Lavatera thuringiaca L.	MAL	H					Геміапофіт		
825	Malva excisa Rchb.	MAL	H					Археофіт	Агріофіт	Ергазіоліпофіт
826	Malva moschata L.	MAL						Кенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
827	Malva neglecta Wallr.	MAL						Археофіт	Колонофіт	Аколютофіт
828	Malva sylvestris L.	MAL						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
829	Menyanthes trifoliata L.	MEN	H	1				Натурофіт		
830	Hypopitys hypophegea (Wallr.) G. Don.	MON	H					Натурофіт		

831	Hypopitys monotropa Grantz	MON	H					Натурофіт		
832	Morus alba L.	MOR						Археофіт	Колонофіт	Ергазіфігофіт
833	Nuphar lutea (L.) Smith	NYM	H					Спонтанеофіт		
834	Nymphaea alba L.	NYM	H			1	2	Спонтанеофіт		
835	Nymphaea candida J. & C. Presl	NYM	H			1	3	Спонтанеофіт		
836	Fraxinus excelsior L.	OLE	H					Геміапофіт		
837	Fraxinus lanceolata Borkh.	OLE	H	1				Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
838	Chamerion angustifolium (L.) Holub	ONA	H					Геміапофіт		
839	Circaea lutetiana L.	ONA	H					Спонтанеофіт		
840	Epilobium ciliatum Raf. s.l.	ONA						Евкенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
841	Epilobium collinum C. C. Gmel.	ONA						Геміапофіт		
842	Epilobium hirsutum L.	ONA	H					Геміапофіт		
843	Epilobium lamyi F. Schullz	ONA						Натурофіт		
844	Epilobium montanum L.	ONA	H					Натурофіт		
845	Epilobium obscurum Schreb.	ONA						Натурофіт		
846	Epilobium palustre L.	ONA						Спонтанеофіт		
847	Epilobium parviflorum Schreb.	ONA	H					Натурофіт		
848	Epilobium roseum Schreb.	ONA	H					Геміапофіт		
849	Epilobium rubescens Rydb.	ONA						Евкенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
850	Epilobium tetragonum L.	ONA						Натурофіт		
851	Oenothera biennis L.	ONA	H					Кенофіт	Агріофіт	Аколютофіт
852	Oenothera rubricaulis Klebahn.	ONA	H					Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
853	Oenothera villosa Thunb.	ONA						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
854	Oxalis acetosella L.	OXA	H					Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
855	Xanthoxalis stricta (L.) Small	OXA	H					Натурофіт		
856	Chelidonium majus L.	PAP	H	1				Евапофіт		
857	Papaver rhoeas L.	PAP						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
858	Papaver somniferum L.	PAP	M3					Кенофіт	Епекофіт	Ергазіфігофіт
859	Parnassia palustris L.	PAR	M3			1	5	Натурофіт		
860	Plantago arenaria Waldst. & Kit.	PLA						Евапофіт		
861	Plantago lanceolata L.	PLA	H					Геміапофіт		
862	Plantago major L.	PLA	H					Евапофіт		

863	Plantago media L.	PLA	H					Геміапофіт		
864	Plantago urvillei Opiz	PLA						Геміапофіт		
865	Polemonium caeruleum L.	POLM	H			1	4	Геміапофіт		
866	Polygala comosa Crantz	POLY						Спонтанеофіт		
867	Bistorta officinalis Delarbre	POLG	H					Спонтанеофіт		
868	Fallopia convolvulus (L.) A.Löve	POLG	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
869	Fallopia dumetorum (L.) Holub	POLG	H					Евапофіт		
870	Persicaria amphibia (L.) Delarbre	POLG	H					Спонтанеофіт		
871	Persicaria dubia (Stein) Fourr.	POLG						Спонтанеофіт		
872	Persicaria hydropiper Opiz	POLG	H					Евапофіт		
873	Persicaria linicola (Sutulov) Nenjukov	POLG	M3					Кенофіт	Ефемерофіт	Аколютофіт
874	Persicaria maculosa S.F.Gray	POLG	H					Евапофіт		
875	Persicaria minor (Huds.) Opiz	POLG	H	1				Геміапофіт		
876	Persicaria scabra (Moench) Moldenke	POLG						Евапофіт		
877	Polygonum arenastrum Boreau.	POLG	H					Евапофіт		
878	Polygonum aviculare L. s.str.	POLG	H					Евапофіт		
879	Polygonum bellardii All. s.str.	POLG						Геміапофіт		
880	Reynoutria japonica Houtt.	POLG	H		2019 (по)			Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
881	Rumex acetosa L.	POLG	H	1				Геміапофіт		
882	Rumex acetosella L.	POLG	H	1				Евапофіт		
883	Rumex aquaticus L.	POLG	H					Натурофіт		
884	Rumex confertus Willd.	POLG	H					Геміапофіт		
885	Rumex crispus L.	POLG	H					Геміапофіт		
886	Rumex hydrolapathum Huds.	POLG	H					Натурофіт		
887	Rumex maritimus L.	POLG						Спонтанеофіт		
888	Rumex pseudonatronatus (Borb.) Borb. ex Murb.	POLG						Натурофіт		
889	Rumex sylvestris (Lam.) Wallr.	POLG	H					Геміапофіт		
890	Rumex thyrsiflorus Fingerh.	POLG	H					Геміапофіт		
891	Rumex ucrainicus Fisch. ex Spreng.	POLG				2	4	Натурофіт		
892	Portulaca oleracea L.	POR						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
893	Anagallis arvensis L.	PRI						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт

894	Centunculus minimus L.	PRI				1	5	Натурофіт		
895	Hottonia palustris L.	PRI	H					Натурофіт		
896	Lysimachia nummularia L.	PRI	H					Геміапофіт		
897	Lysimachia vulgaris L.	PRI	H	1				Геміапофіт		
898	Naumburgia thyrsiflora (L.) Rchb.	PRI	H					Натурофіт		
899	Trientalis europaea L.	PRI	H					Натурофіт		
900	Chimaphila umbellata (L.) Barton	PYR	H	1		1	2	Спонтанеофіт		
901	Moneses uniflora (L.) Gray	PYR	M3			1	5	Натурофіт		
902	Orthilia secunda (L.) House	PYR	H					Спонтанеофіт		
903	Pyrola chlorantha Sw.	PYR				1	5	Натурофіт		
904	Pyrola media Sw.	PYR	H	1	2019 (пм)	1	5	Натурофіт		
905	Pyrola minor L.	PYR	H	1				Натурофіт		
906	Pyrola rotundifolia L.	PYR	H	1				Спонтанеофіт		
907	Actaea spicata L.	RAN	M3					Спонтанеофіт		
908	Anemone nemorosa L.	RAN	H					Спонтанеофіт		
909	Anemone ranunculoides L.	RAN	H					Спонтанеофіт		
910	Aquilegia vulgaris L.	RAN	H					Кенофіт	Колонофіт	Ергазіфігофіт
911	Batrachium aquatile (L.) Dumort	RAN				1	5	Натурофіт		
912	Batrachium circinatum (Sibth.) Spach	RAN						Натурофіт		
913	Batrachium trichophyllum (Chaix) Bosch	RAN				1	5	Натурофіт		
914	Caltha palustris L.	RAN	H					Спонтанеофіт		
915	Clematis recta L.	RAN	H	1		1	4	Спонтанеофіт		
916	Consolida regalis S. F. Gray	RAN	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
917	Ficaria verna Huds.	RAN	H					Геміапофіт		
918	Hepatica nobilis Mill.	RAN				1	5	Спонтанеофіт		
919	Myosurus minimus L.	RAN						Евапофіт		
920	Pulsatilla latifolia Rupr.	RAN				2	4	Натурофіт		
921	Pulsatilla nigricans Störck.	RAN				2	4	Натурофіт		
922	Ranunculus acris L.	RAN	H	2				Геміапофіт		
923	Ranunculus arvensis L.	RAN	H	1	2019			Геміапофіт		
924	Ranunculus auricomus L.	RAN	H					Спонтанеофіт		
925	Ranunculus cassubicus L.	RAN	H					Натурофіт		

926	Ranunculus flammula L.	RAN	H	1				Геміапофіт		
927	Ranunculus lingua L.	RAN	H	1				Натурофіт		
928	Ranunculus polyanthemos L.	RAN	H					Геміапофіт		
929	Ranunculus polyphyllus Waldst. & Kit. ex Wild.	RAN				1	3	Натурофіт		
930	Ranunculus pseudobulbosus Schur	RAN						Евапофіт		
931	Ranunculus repens L.	RAN	H					Евапофіт		
932	Ranunculus reptans L.	RAN	H					Спонтанеофіт		
933	Ranunculus sceleratus L.	RAN						Евапофіт		
934	Thalictrum aquilegifolium L.	RAN	H					Спонтанеофіт		
935	Thalictrum flavum L.	RAN	H					Спонтанеофіт		
936	Thalictrum lucidum L.	RAN	H	2				Спонтанеофіт		
937	Thalictrum minus L.	RAN						Геміапофіт		
938	Thalictrum simplex L.	RAN	H	1				Спонтанеофіт		
939	Trollius europaeus L.	RAN	H			2	4	Спонтанеофіт		
940	Frangula alnus Mill.	RHA	H					Геміапофіт		
941	Agrimonia eupatoria L.	ROS	H					Геміапофіт		
942	Agrimonia pilosa Ledeb.	ROS						Спонтанеофіт		
943	Agrimonia procera Wallr.	ROS						Спонтанеофіт		
944	Alchemilla acutiloba Opiz	ROS	M3					Спонтанеофіт		
945	Alchemilla gracilis Opiz.	ROS	M3					Спонтанеофіт		
946	Alchemilla monticola Opiz	ROS	M3					Спонтанеофіт		
947	Amelanchier ovalis Medik	ROS	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
948	Amelanchier spicata (Lam.) C. Koch.	ROS	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
949	Armeniaca vulgaris Lam.	ROS	H					Кенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
950	Aronia melanocarpa (Michx.) Elliot	ROS						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
951	Filipendula denudata Fritsch	ROS	H	2				Спонтанеофіт		
952	Filipendula vulgaris Moench	ROS	H	1				Спонтанеофіт		
953	Fragaria vesca L.	ROS	H	1				Спонтанеофіт		
954	Fragaria moschata (Duchesne) Weston	ROS	H	1	2018			Археофіт	Агріофіт	Ергазіоліпофіт
955	Fragaria viridis Duch.	ROS	H	2				Геміапофіт		
956	Geum aleppicum Jacq.	ROS						Евапофіт		

957	Geum rivale L.	ROS	H					Спонтанеофіт		
958	Geum urbanum L.	ROS	H					Геміапофіт		
959	Malus domestica Borkh.	ROS	H					Кенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
960	Malus praecox (Pall.) Borkh.	ROS	H					Геміапофіт		
961	Malus sylvestris Mill.	ROS	H					Геміапофіт		
962	Padus avium Mill.	ROS	H					Геміапофіт		
963	Padus serotina (Ehrh.) Ag.	ROS	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
964	Padus virginiana (L.) Roem.	ROS						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
965	Physocarpus opulifolius (L.) Maxim	ROS	H					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
966	Potentilla alba L.	ROS	H	1		1	4	Натурофіт		
967	Potentilla anserina L.	ROS	H	1				Евапофіт		
968	Potentilla arenaria Borkh.	ROS	H					Геміапофіт		
969	Potentilla argentea L.	ROS	H					Геміапофіт		
970	Potentilla canescens Bess.	ROS						Геміапофіт		
971	Potentilla erecta (L.) Raeusch.	ROS	H	2				Натурофіт		
972	Potentilla heptaphylla L.	ROS						Натурофіт		
973	Potentilla intermedia L.	ROS						Геміапофіт		
974	Potentilla neglecta Baumg.	ROS	H	3				Геміапофіт		
975	Potentilla norvegica L.	ROS	H					Евапофіт		
976	Potentilla palustris (L.) Scop	ROS	H	1				Натурофіт		
977	Potentilla recta L.	ROS	H					Спонтанеофіт		
978	Potentilla reptans L.	ROS	H					Геміапофіт		
979	Potentilla supina L.	ROS						Геміапофіт		
980	Potentilla thyrsiflora Huels. ex Zimmeter	ROS						Спонтанеофіт		
981	Pyrus pyraster (L.) Burgsd.	ROS	H					Кенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт
982	Pyrus communis L.	ROS	H					Геміапофіт		
983	Rosa canina L.	ROS	H					Геміапофіт		
984	Rosa majalis Herrm.	ROS	H					Геміапофіт		
985	Rubus caesius L.	ROS	H	1				Геміапофіт		
986	Rubus idaeus L.	ROS	H					Геміапофіт		
987	Rubus nessensis W. Hall	ROS	H					Геміапофіт		
988	Rubus saxatilis L.	ROS	H	1				Натурофіт		

989	Sanguisorba officinalis L.	ROS	H					Спонтанеофіт		
990	Sorbus aucuparia L.	ROS	H					Геміапофіт		
991	Cruciata glabra (L.) Ehrend.	RUB	H					Спонтанеофіт		
992	Galium aparine L.	RUB	H					Евапофіт		
993	Galium boreale L.	RUB	H	2				Спонтанеофіт		
994	Galium elongatum C. Presl.	RUB						Натурофіт		
995	Galium intermedium Schult.	RUB	H					Натурофіт		
996	Galium mollugo L.	RUB	H	2				Геміапофіт		
997	Galium odoratum (L.) Scop.	RUB	H					Спонтанеофіт		
998	Galium palustre L.	RUB	H	1				Спонтанеофіт		
999	Galium physocarpum Ledeb.	RUB						Натурофіт		
1000	Galium rivale (Sibth. & Smith) Griseb.	RUB						Спонтанеофіт		
1001	Galium tinctorium (L.) Scop.	RUB				1	3	Геміапофіт		
1002	Galium trifidum L.	RUB						Натурофіт		
1003	Galium uliginosum L.	RUB						Натурофіт		
1004	Galium verum L.	RUB	H	1				Геміапофіт		
1005	Phellodendron amurense Rupr.	RUT						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
1006	Ptelea trifoliata L.	RUT						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
1007	Populus alba L.	SAL	H					Геміапофіт		
1008	Populus canescens (Ait.) Smith	SAL						Геміапофіт		
1009	Populus nigra L.	SAL	H					Геміапофіт		
1010	Populus tremula L.	SAL	H					Геміапофіт		
1011	Salix acutifolia Willd.	SAL	H					Геміапофіт		
1012	Salix alba L.	SAL	H					Геміапофіт		
1013	Salix aurita L.	SAL	H	1				Геміапофіт		
1014	Salix caprea L.	SAL	H					Геміапофіт		
1015	Salix cinerea L.	SAL	H	2				Геміапофіт		
1016	Salix fragilis L.	SAL						Археофіт	Агріофіт	Ергазіофігофіт
1017	Salix lapponum L.	SAL	M3			1	5	Натурофіт		
1018	Salix myrsinifolia Salisb.	SAL						Спонтанеофіт		
1019	Salix myrtilloides L.	SAL	H	1		2	5	Натурофіт		
1020	Salix pentandra L.	SAL	H					Геміапофіт		

1021	Salix rosmarinifolia L.	SAL	H	3				Геміапофіт		
1022	Salix starkeana Willd.	SAL	M3			1	5	Спонтанеофіт		
1023	Salix triandra L.	SAL	H					Геміапофіт		
1024	Salix viminalis L.	SAL						Натурофіт		
1025	Chrysosplenium alternifolium L.	SAX	H					Натурофіт		
1026	Chaenorrhinum minus (L.) Lange	SCR						Евапофіт		
1027	Digitalis grandiflora Mill.	SCR	H			1	4	Геміапофіт		
1028	Digitalis lanata Ehrh.	SCR						Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
1029	Euphrasia brevipila Burn. & Gremli	SCR						Натурофіт		
1030	Euphrasia x murbeckii Wettst.	SCR						Натурофіт		
1031	Euphrasia parviflora Schag.	SCR						Натурофіт		
1032	Euphrasia rostkoviana Hayne	SCR						Натурофіт		
1033	Euphrasia stricta D. Wolff ex J. F. Lehm.	SCR						Натурофіт		
1034	Gratiola officinalis L.	SCR	H	1				Спонтанеофіт		
1035	Lathraea squamaria L.	SCR	H					Натурофіт		
1036	Linaria genistifolia (L.) Mill.	SCR	H					Спонтанеофіт		
1037	Linaria vulgaris Mill.	SCR	H					Геміапофіт		
1038	Melampyrum arvense L.	SCR						Геміапофіт		
1039	Melampyrum cristatum L.	SCR	H	2				Натурофіт		
1040	Melampyrum nemorosum L.	SCR	H					Натурофіт		
1041	Melampyrum pratense L.	SCR	H	2				Натурофіт		
1042	Odontites vulgaris Moench	SCR						Геміапофіт		
1043	Pedicularis palustris L.	SCR	H	1		1	4	Натурофіт		
1044	Rhinanthus aestivalis (N. Zing.) Schischk. & Serg.	SCR						Спонтанеофіт		
1045	Rhinanthus minor L.	SCR						Спонтанеофіт		
1046	Rhinanthus serotinus (Schoenh.) Oborny	SCR	H					Спонтанеофіт		
1047	Rhinanthus vernalis (N. Zing.) Schischk. & Serg.	SCR	H					Спонтанеофіт		
1048	Scrophularia nodosa L.	SCR	H	1				Геміапофіт		
1049	Scrophularia umbrosa Dumort.	SCR	H					Спонтанеофіт		
1050	Verbascum densiflorum Bertol.	SCR	H					Геміапофіт		

1051	Verbascum lychnitis L.	SCR	H					Евапофіт		
1052	Verbascum nigrum L.	SCR	H					Геміапофіт		
1053	Verbascum phlomoides L.	SCR	H					Спонтанеофіт		
1054	Verbascum phoeniceum L.	SCR						Спонтанеофіт		
1055	Verbascum thapsus L.	SCR	H					Геміапофіт		
1056	Veronica anagallis-aquatica L.	SCR						Натурофіт		
1057	Veronica arvensis L.	SCR	H	1				Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
1058	Veronica beccabunga L.	SCR	H	1				Натурофіт		
1059	Veronica chamaedrys L.	SCR	H	1				Геміапофіт		
1060	Veronica dillenii Grantz	SCR	H	1				Геміапофіт		
1061	Veronica hederifolia L.	SCR	H					Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
1062	Veronica heureca (Fisch.) Tzvel	SCR						Натурофіт		
1063	Veronica incana L.	SCR	H			1	3	Натурофіт		
1064	Veronica longifolia L.	SCR	H	2				Геміапофіт		
1065	Veronica officinalis L.	SCR	H					Геміапофіт		
1066	Veronica paczoskiana Klokov	SCR				1	4	Натурофіт		
1067	Veronica persica Poir.	SCR	M3					Евкенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
1068	Veronica polita Fries	SCR						Кенофіт	Епекофіт	Аколютофіт
1069	Veronica scutellata L.	SCR						Натурофіт		
1070	Veronica serpyllifolia L.	SCR						Геміапофіт		
1071	Veronica spicata L.	SCR	H	2				Геміапофіт		
1072	Veronica spuria L.	SCR	H	1	2019 (пм)			Геміапофіт		
1073	Veronica teucrium L.	SCR	H					Натурофіт		
1074	Veronica verna L.	SCR	H	1				Геміапофіт		
1075	Datura stramonium L.	SOL						Кенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
1076	Hyoscyamus albus L.	SOL						Кенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
1077	Hyoscyamus niger L.	SOL						Археофіт	Колонофіт	Аколютофіт
1078	Lycium barbarum L.	SOL						Археофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
1079	Nicotiana alata Link & Otto var. grandiflora Comes.	SOL	M3					Евкенофіт	Колонофіт	Ергазіофігофіт
1080	Physalis ixocarpa Brot. ex Hornem.	SOL						Евкенофіт	Колонофіт	Аколютофіт
1081	Solanum dulcamara L.	SOL	H					Спонтанеофіт		

1082	Solanum nigrum L.	SOL	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
1083	Tilia cordata Mill.	TIL	H					Геміапофіт		
1084	Trapa natans L. s. str.	TRA	H			3	1	Геміапофіт		
1085	Ulmus glabra Huds.	ULM	H	1				Спонтанеофіт		
1086	Ulmus laevis Pall.	ULM	H					Геміапофіт		
1087	Urtica dioica L.	URT	H					Геміапофіт		
1088	Urtica galeopsifolia Wicrzb. ex Opiz	URT	H					Натурофіт		
1089	Urtica kioviensis Rogow.	URT	H	1	2019 (пм)	4	5	Натурофіт		
1090	Urtica urens L.	URT	M3					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
1091	Valeriana officinalis L.	VAL	H					Натурофіт		
1092	Valeriana stolonifera Czern.	VAL	H					Геміапофіт		
1093	Valeriana wolgensis Kazak.	VAL	H	1				Натурофіт		
1094	Verbena officinalis L.	VER						Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
1095	Viola arvensis Murr.	VIO	H					Археофіт	Епекофіт	Аколютофіт
1096	Viola canina L.	VIO	H					Спонтанеофіт		
1097	Viola collina Bess.	VIO						Натурофіт		
1098	Viola hirta L.	VIO	H					Геміапофіт		
1099	Viola matutina Klokov	VIO	H					Евапофіт		
1100	Viola mirabilis L.	VIO	H					Спонтанеофіт		
1101	Viola montana L.	VIO	M3			1	4	Натурофіт		
1102	Viola odorata L.	VIO	H	1				Геміапофіт		
1103	Viola palustris L.	VIO	H					Натурофіт		
1104	Viola riviniana Rchb.	VIO	H					Натурофіт		
1105	Viola rupestris F. W. Schmidt.	VIO						Натурофіт		
1106	Viola stagnina Kit.	VIO	H	1		1	4	Натурофіт		
1107	Viola suavis Bieb.	VIO						Геміапофіт		
1108	Viola tricolor L.	VIO						Геміапофіт		
1109	Viola uliginosa Bess.	VIO	H	1		2	4	Натурофіт		
1110	Parthenocissus quinquefolia (L.) Planch.	VIT	H					Евкенофіт	Епекофіт	Ергазіофігофіт

Список видів комах Заповідника

Родина	Вид (укр.)	Вид (лат.)
Ряд Бабки (Odonata)		
Красуні (Calopterygidae)	Красуня блискуча	*Calopterix splendens* (Harris, 1782)
	Красуня діва	*Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758)
Лютки (Lestidae)	Лютка-іноземка	*Lestes barbarus* (Fabricius, 1798)
	Лютка-наречена	*Lestes sponsa* (Hansemann, 1823)
	Лютка великовічкова	*Lestes macrostigma* (Eversmann, 1836)
	Лютка Брауера	*Sympecma paedisca* Brauer, 1882
Стрілки (Coenagrionidae)	Стрілка коп'єносна	*Coenagrion hastulatum* (Charpentier, 1825)
	Стрілка-дівчина	*Coenagrion puella* (Linnaeus, 1758)
	Стрілка красива	*Coenagrion pulchellum* Van der Linden, 1823
	Стрілка озброєна	*Coenagrion armatum* Charpentier, 1840
	Стрілка червоноока	*Erythromma najas* (Hansemann, 1823)
Дідки (Gomphidae)	Дідок звичайний	*Gomphus vulgatissimus* (Linnaeus, 1758)
	Дідок жовтоногий	*Gomphus flavipes* (Charpentier, 1825)
Коромисла (Aeschnidae)	Коромисло рудувате	*Anaciaeschna isosceles* (Müller, 1767)
	Коромисло зелене	*Aeshna viridis* Eversmann, 1836
	Дозорець-імператор	*Anax imperator* Leach, 1815
	Дозорець малий	*Anax parthenope* Selys, 1839
Кордулегастрові (Cordulegastridae)	Кордулегастер кільчастий	*Cordulegaster boltoni* (Donovan, 1807)
Бабки метілічні (Corduliidae)	Бабка бронзова	*Cordulia aenea* (Linnaeus, 1758)
	Бабка двоплямиста	*Epitheca bimaculata* (Charpentier, 1825)
Бабки справжні (Libellulidae)	Бабка плоска	*Libellula depressa* Linnaeus, 1758
	Бабка чотирьохплямиста	*Libellula quadrimaculata* Linnaeus, 1758
	Бабка руда	*Libellula fulva* (Müller, 1764)
	Бабка решітчаста	*Orthetrum cancellatum* (Linnaeus, 1758)
	Бабка звичайна	*Sympetrum vulgatum* (Linnaeus, 1858)
	Бабка перев'язана	*Sympetrum pedemontanum* (Allioni, 1776)
	Левкоринія сумнівна	*Leucorrhinia dubia* (Van der Linden, 1825)
	Левкоринія двоколірна	*Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825)
	Білоноска товтстохвоста	*Leucorrhinia caudalis* Charpentier, 1840
Ряд Таргани (Blattoptera)		
Тарганові (Blattidae)	Тарган рудий	*Blattella germanica* (Linnaeus, 1758)
Ряд Богомоли (Mantoptera)		
Богомолові (Mantidae)	Богомол звичайний	*Mantis religiosa* (Linnaeus, 1758)
Ряд Прямокрилі (Orthoptera)		
Цвіркуни справжні (Gryllidae)	Цвіркун польовий	*Gryllus campestris* Linnaeus, 1758
Капустянки (Gryllotalpidae)	Капустянка звичайна	*Gryllotalpa gryllotalpa* (Linnaeus, 1758)
Ряд Вуховертки (Dermaptera)		

Вуховертки справжні (Forficulidae)	Вуховертка звичайна	*Forficula auricularia* Linnaeus, 1758
	Вуховертка городня	*Forficula tomis* (Kolenati, 1846)
Ряд Рівнокрилі (Homoptera)		
Носатки (Dictyopharidae)	Носатка європейська	*Dictyophora europaeus* (Linnaeus, 1767)
Горбатки (Membracidae)	Горбатка звичайна	*Centrotus cornutus* (Linnaeus, 1758)
Пінявки (Aphrophoridae)	Пінявка вільхова	*Aphrophora alni* (Fallen, 1805)
Кермеси (Kermesidae)	Кермес дубовий	*Kermococcus roboris* (Fourcroy, 1785)
Кокциди (Coccidae)	Партенолеканіум акацієвий	*Parthenolecanium corni* (Bouché, 1844)
Пластинчаті червеці (Ortheziidae)	Червець кропив'яний	*Orthezia urticae* (Linnaeus, 1758)
Ряд Напівтвердокрилі або Клопи (Heteroptera)		
Водяні скорпіони (Nepidae)	Водяний скорпіон звичайний	*Nepa cinerea* Linnaeus, 1758
	Ранатра паличкоподібна	*Ranatra linearis* (Linnaeus, 1758)
Плавти (Naucoridae)	Плавт клопоподібний	*Ilyocoris cimicoides* (Linnaeus, 1758)
Хребтоплави (Notonectidae)	Хребтоплав звичайний	*Notonecta glauca* (Linnaeus, 1758)
	Хребтоплав жовтий	*Notonecta lutea* Müller, 1776
Водомірки (Gerridae)	—	*Aquarius paludum* (Fabricius, 1794)
Клопи-мисливці (Nabidae)	—	*Nabis* sp.
Підкорники (Aradidae)	Підкоровий клоп сосновий	*Aradus cinnamoneus* (Panzer, 1794)
Клопи земляні (Lygaeidae)	Лігей плямистий	*Lygaeus equestris* (Linnaeus, 1758)
	—	*Rhyparochromus vulgaris* (Schilling, 1829)
Червоноклопи (Pyrrhocoridae)	Клоп-солдатик	*Pyrrhocoris apterus* (Linnaeus, 1758)
	Піррокорис облямований	*Pyrrhocoris marginatus* (Kolenati, 1845)
Вузькоголові клопи (Stenocephalidae)	—	*Dicranocephalus albipes* (Fabricius, 1781)
Крайовики (Coreidae)	Клоп щавлевий	*Coreus marginatus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Enoplops scapha* (Fabricius, 1794)
	Крайовик ромбічний	*Syromastus rhombeus* (Linnaeus, 1767)
	—	*Ceraleptus gracilicornis* (Herrich-Schäffer, 1835)
	—	*Coriomeris denticulatus* (Scopoli, 1763)
Булавники (Rhopalidae)		*Corizus hyoscyami* (Linnaeus, 1758)
	—	*Rhopalus conspersus* (Fieber, 1837)
	—	*Rhopalus parumpunctatus* Schilling, 1817
	—	*Stictopleurus abutilon* (Rossi, 1790)
	—	*Stictopleurus crassicornis* (Linnaeus, 1758)

	—	*Stictopleurus punctatonervosus* (Goeze, 1778)
Щитники напівкулясті (Plataspidae)	Щитник конюшиновий напівкулястий	*Coptosoma scutellatum* (Geoffroy, 1785)
Щитники деревні (Acanthosomatidae)	Кілевик листяний	*Acanthosoma haemorrhoidale* (Linnaeus, 1758)
	Елазмостетус березовий	*Elasmostethus interstinctus* (Linnaeus, 1758)
	Щитник сірий	*Elasmucha grisea* (Linnaeus, 1758)
Щитники земляні (Cydnidae)	—	*Thyreocoris scarabaeoides* (Linnaeus, 1758)
	—	*Tritomegas sexmaculatus* (Rambur, 1842)
	—	*Sehirus luctuosus Mulsant* & Rey, 1866
Черепашки (Scutelleridae)	Черепашка болотяна	*Eurygaster testudinaria* (Geoffroy, 1785)
	Черепашка австрійська	*Eurygaster austriacus* (Schrank, 1778)
	Черепашка маврська	*Eurygaster maura* (Linnaeus, 1758)
Щитники (Pentatomidae)	Клоп лінійчастий	*Graphosoma lineatum* (Linnaeus, 1758)
	—	*Sciocoris microftalmus* Flor, 1860
	—	*Sciocoris homalonotus* Fieber, 1851
	—	*Dyroderes umbraculatus* (Fabricius, 1775)
	Елія гостроголова	*Aelia acuminata* (Linnaeus, 1758)
	—	*Aelia rostrata* Boheman, 1852
	—	*Neottiglossa leporina* (Herrich-Schäffer, 1830)
	Щитник бронзовий	*Eysarcoris aeneus* (Scopoli, 1763)
	Щитник зелений деревний	*Palomena prasina* (Linnaeus, 1761)
	Паломена зелена	*Palomena viridissima* (Poda, 1761)
	—	*Peribalus strictus* (Fabricius, 1803)
	Щитник звичайний	*Caprocoris pudicus* (Poda, 1761)
	Щитник ягідний	*Dolycoris baccarum* (Linnaeus, 1758)
	Щитник бобовий	*Piezodorus lituratus* (Fabricius, 1794)
	—	*Rhaphigaster nebulosa* (Poda, 1761)
	—	*Pentatoma rufipes* (Linnaeus, 1758)
	—	*Eurydema ornata* (Linnaeus, 1758)
	Клоп ріпаковий	*Eurydema oleracea* (Linnaeus, 1758)
	Щитник блискучий	*Zicrona caerulea* (Linnaeus, 1758)
Ряд Твердокрилі або Жуки (Coleoptera)		
Вертячки (Gyrinidae)	Вертячка денна	*Gyrinus marinus* Gyllenhal, 1808
Плавунці (Ditiscidae)	—	*Hyphydrus ovatus* (Linnaeus, 1761)
	—	*Acilius canaliculatus* (Nicolai, 1822)
	—	*Acilius sulcatus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Dytiscus circumflexus* Fabricius, 1801
	Плавунець облямований	*Dytiscus dimidiatus* Bergstrasser, 1778
	Плавунець звичайний	*Dytiscus marginalis* Linnaeus, 1758
	—	*Cybister lateralimarginalis* (De Geer, 1774)

Скакуни (Cicindelidae)	Скакун-межняк	*Cicindela hybrida* Linnaeus, 1758
	Скакун солюта	*Cicindela soluta* Fischer von Waldheim, 1822
	Скакун лісовий	*Cicindela sylvatica* Linnaeus, 1758
Туруни (Carabidae)	Красотіл бронзовий	*Calosoma inquisitor* (Linnaeus, 1758)
	Красотіл золотистокрапковий	*Calosoma auropunctatum* (Herbst, 1784)
	Красотіл дослідник	*Calosoma investigator* (Illyger, 1798)
	Турун польовий	*Carabus arvensis* Herbst, 1784
	Турун зернистий	*Carabus granulatus* Linnaeus, 1758
	Турун золотистоямчастий	*Carabus clathratus* Linnaeus, 1761
	Турун фіолетовий	*Carabus violaceus* Linnaeus, 1758
	Турун видатний	*Carabus excellens* Fabricius, 1798
	Турун чорний	*Carabus coriaceus* Linnaeus, 1758
	Турун решітчастий	*Carabus cancellatus* Illiger, 1798
	Турун облямований	*Carabus marginalis* Fabricius, 1794
	—	*Carabus haeres* Fischer von Waldheim, 1823
	Турун-молюскоїд жужелицеподібний	*Cychrus caraboides* (Linnaeus, 1758)
	Тинник золотистий	*Elaphrus aureus* P.Müller, 1821
	Турун головатий	*Broscus cephalotes* (Linnaeus, 1758)
	—	*Trechus quadristriatus* (Schrank, 1781)
	—	*Asaphidion flavipes* (Linnaeus, 1761)
	Бігунчик чотирикрапковий	*Bembidion quadrimaculatum* (Linnaeus, 1761)
	—	*Bembidion properans* (Stephens, 1829)
	—	*Bembidion semipunctatum* (Donovan, 1806)
	—	*Poecilus cupreus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Poecilus lepidus* (Leske, 1785)
	—	*Poecilus sericeus* (Fischer von Waldheim, 1823)
	—	*Poecilus punctulatu*s (Schaller, 1783)
	—	*Poecilus versicolor* (Sturm, 1824)
	Птеростих весняний	*Pterostichus vernalis* (Panzer, 1796)
	Птеростих темний	*Pterostichus melanarius* (Illiger, 1798)
	Птеростих чорний	*Pterostichus niger* (Schaller, 1783)
	—	*Pterostichus anthracinus* (Illiger, 1798)
	—	*Calathus fuscipes* (Goeze, 1777)
	—	*Calathus erratus* (C.R. Sahlberg, 1827)
	Доліхус галензіс	*Dolichus halensis* (Schaller, 1783)
	—	*Agonum versutum* (Sturm, 1824)
	—	*Agonum fuliginosum* (Panzer, 1809)
	—	*Agonum gracile* (Sturm, 1824)
	Бистряк подібний	*Limodromus assimile* (Paykull, 1790)
	—	*Oxypselaphus obscurum* (Herbst, 1784)
	—	*Oxypselaphus obscurum* (Herbst, 1784)
	Тускляк бронзовий	*Amara aenea* (De Geer, 1774)
	—	*Amara familiaris* (Duftschmid, 1812)

	Тускляк луціда	*Amara lucida* (Duftschmid, 1812)
	—	*Amara bifrons* (Gyllenhal, 1810)
	Тускляк дворовий	*Curtonotus aulicus* (Panzer, 1797)
	Жужелиця хлібна велика, або степова	*Zabrus spinipes* (Fabricius, 1798)
	Жужелиця хлібна	*Zabrus tenebrioides* (Goeze, 1777)
	—	*Anisodactylus binotatus* (Fabricius, 1787)
	—	*Anisodactylus signatus* (Panzer, 1797)
	Турун зерноїдний	*Harpalus affinis* (Schrank, 1781)
	—	*Harpalus anxius* (Duftschmid, 1812)
	Бігун звичайний	*Harpalus distinguendus* (Duftschmid, 1812)
	—	*Harpalus rubripes* (Duftschmid, 1812)
	—	*Harpalus hirtipes* (Panzer, 1797)
	Бігун широкий	*Harpalus latus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Harpalus luteicornis* (Duftschmid, 1812)
	Турун рудий	*Harpalus tardus* (Panzer, 1797)
	—	*Harpalus xanthopus* Gemminger et Harold, 1868
	—	*Harpalus calceatus* (Duftschmid, 1812)
	—	*Harpalus griseus* (Panzer, 1797)
	Турун волосатий	*Harpalus rufipes* (De Geer, 1774)
	—	*Ophonus rufibarbis* (Fabricius, 1792)
	—	*Panagaeus crux-major* (Linnaeus, 1758)
	—	*Chlaenius nigricornis* (Fabricius, 1787)
	—	*Badister unipustulatus* Bonelli, 1813
	—	*Drypta dentata* (Rossi, 1790)
Водолюби (Hydrophilidae)	—	*Hydrobius fuscipes* (Linnaeus, 1758)
	Водолюб малий	*Hydrochara caraboides* (Linnaeus, 1758)
	Водолюб великий чорний	*Hydrophilus aterrimus* (Eschscholtz, 1822)
	—	*Sphaeridium scarabaeoides* (Linnaeus, 1758)
	—	*Sphaeridium lunulatum* Fabricius, 1792
	—	*Sphaeridium marginatum* Fabricius, 1787
Карапузики (Histeridae)	—	*Hister illigeri* Duftschmid, 1805
	—	*Hister quadrinotatus* Scriba, 1790
	—	*Hister unicolor* Linnaeus, 1758
	—	*Margarinotus bipustulatus* (Schrank, 1781)
	—	*Margarinotus ventralis* (Marseul, 1854)
	—	*Margarinotus brunneus* (Fabricius, 1775)
	—	*Margarinotus terricola* (Germar, 1824)
	Карапузик обскурус	*Margarinotus obscurus* (Kugelann, 1792)
	—	*Hololepta plana* (Sulzer, 1776)
	—	*Saprinus semistriatus* (Scriba, 1790)
	—	*Saprinus tenuistrius* Marseul, 1855
Мертвоїди (Silphidae)	Мертвоїд чорний	*Necrodes littoralis* (Linnaeus, 1758)
	Мертвоїд червоногрудий	*Oiceoptoma thoracica* (Linnaeus, 1758)
	—	*Aclypea undata* (O.F. Müller, 1776)
	—	*Dendroxena quadrimaculata* (Scopoli,

		1772)
	Мертвоїд трireберний	*Phosphuga atrata* (Linnaeus, 1758)
	Мертвоїд ребристий	*Silpha carinata* Herbst, 1783
	Мертвоїд темний	*Silpha obscura* Linnaeus, 1758
	Мертвоїд похмурий	*Silpha tristis* Illiger, 1798
	Падальник непарний	*Thanatophilus dispar* Herbst, 1793
	Падальник зморшкуватий	*Thanatophilus rugosus* (Linnaeus, 1758)
	Падальник гостроплечий	*Thanatophilus sinuatus* (Fabricius, 1775)
	—	*Ablattaria laevigata* (Fabricius, 1775)
	Гробарик звичайний	*Nicrophorus vespillo* (Linnaeus, 1758)
	Гробарик чорнобулавий	*Nicrophorus vespilloides* Herbst, 1783
Жуки-хижаки або Стафіліни (*Staphylinidae*)	—	*Omalium ferrugineum* Kraatz, 1857
	—	*Ontholestes murinus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Platydracus fulvipes* (Scopoli, 1763)
	—	*Staphylinus caesareus* Cederhjelm, 1798
	—	*Staphylinus dimidiaticornis* Gemminger, 1851
	—	*Staphylinus erythropterus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Aleochara curtula* (Goeze, 1771)
	Стафілін волохатий	*Emus hirtus* (Linnaeus, 1758)
Човновидки (Scaphididae)	Скафідіум чотириплямистий	*Scaphidium quadrimaculatum* Olivier, 1790
Рогачі (Lucanidae)	Жук-олень	*Lucanus cervus* (Linnaeus, 1758)
	Рогач синій	*Platycerus caraboides* (Linnaeus, 1758)
	Оленик звичайний	*Dorcus parallelopipedus* (Linnaeus, 1758)
Трогіди (Trogidae)	Трокс піщаний	*Trox sabulosus* (Linnaeus, 1758)
Пластинчатовусі (Scarabaeidae)	Гнойовик землекоп-шипоносець	*Geotrupes spiniger* (Marsham, 1802)
	Гнойовик звичайний	*Geotrupes strecorarius* (Linnaeus, 1758)
	Гнойовик лісовий	*Anoplotrupes stercorosus* (Scriba, 1791)
	Кравчик	*Lethrus apterus* (Laxmann, 1770)
	Афодій короткий	*Ammoecius brevis* (Erichson, 1848)
	Афодій червонокрилий, або звичайний	*Aphodius pedellus* (De Geer, 1774)
	Афодій гранаріус	*Calamosternus granarius* (Linnaeus, 1767)
	Афодій чорнуватий	*Chilothorax melanosticus* (W.L.E. Schmidt, 1840)
	Колобоптерус мандрівний	*Colobopterus erraticus* (Linnaeus, 1758)
	Афодій малюк, або малий	*Esymus pusillus* (Herbst, 1789)
	Афодій чотириплямистий	*Eudolus quadriguttatus* (Herbst, 1783)
	Афодій підземний	*Eupleurus subterraneus* (Linnaeus, 1758)
	Афодій продромус	*Melinopterus prodromus* (Brahm, 1790)
	Афодій Стурмі	*Subrinus sturmi* (Harold, 1810)
	—	*Aphodius fossor* (Linnaeus, 1758)
	Копр півмісяцевий	*Copris lunaris* (Linnaeus, 1758)
	Гнойовичок рудуватий	*Euoniticellus fulvus* (Goeze, 1777)
	Гноєїд споріднений	*Onthophagus coenobita* (Herbst, 1787)

	Гноєїд горбатий	*Onthophagus gibbulus* (Pallas, 1781)
	Гноєїд-корова	*Onthophagus vacca* (Linnaeus, 1767)
	Калоїд Шребера	*Caccobius schreberi* (Linnaeus, 1767)
	Гноєїд іллірійський	*Onthophagus illyricus* (Scopoli, 1763)
	Калоїд-бик	*Onthophagus taurus* (Schreber, 1759)
	Гноєїд короткорогий	*Onthophagus nuchicornis* (Linnaeus, 1758)
	Гноєїд овальний	*Onthophagus ovatus* (Linnaeus, 1758)
	Гоплія-крихітка	*Hoplia parvula* Krynicki, 1832
	Квіткорийка Головянко	*Hoplia golovjankoi* Jakobson, 1914
	Хрущ волохатий сірий	*Anoxia pilosa* (Fabricius, 1792)
	Хрущ травневий східний	*Melolontha hippocastani* Fabricius, 1803
	Хрущ травневий західний	*Melolontha melolontha* (Linnaeus, 1758)
	Хрущ мармуровий, або строкатий	*Polyphylla fullo* (Linnaeus, 1758)
	Нехрущ звичайний	*Amphimallon solstitale* (Linnaeus, 1758)
	Голохелус весняний	*Miltotrogus vernus* (Germar, 1823)
	Коренегриз звичайний	*Rhizotrogus aestivus* (Olivier, 1789)
	Хрущик шовковистий	*Maladera holosericea* (Scopoli, 1772)
	Хрущик рудий	*Serica brunnea* (Linnaeus, 1758)
	Жук-кузька австрійський	*Anisoplia austriaca* (Herbst, 1783)
	Жук-кузька посівний	*Chaetopteroplia segetum* (Herbst, 1783)
	Квіткоїд металевий	*Anomala dubia* (Scopoli, 1763)
	Хрущик садовий	*Phyllopertha horticola* (Linnaeus, 1758)
	Жук-носоріг	*Oryctes nasicornis* (Linnaeus, 1758)
	Гнойовик кукурудзяний звичайний	*Pentodon idiota* (Herbst, 1789)
	Бронзівка золотиста	*Cetonia aurata* (Linnaeus, 1761)
	Бронзівка зелена велика	*Cetonischema speciosissima* Scopoli, 1786
	Бронзівка зелена мала	*Eupotosia affinis* (Andesch, 1797)
	Бронзівка мармурова	*Liocola marmorata* (Linnaeus, 1758)
	Бронзівка металічна	*Potosia metallica* (Herbst, 1782)
	Оленка волохата	*Tropinota hirta* (Poda von Neuhaus, 1761)
	Оленка смердюча	*Oxythyrea funesta* (Poda von Neuhaus, 1761)
	Пістряк короткокрилий	*Valgus hemipterus* (Linnaeus, 1758)
Златки (Buprestidae)	Златка соснова	*Chalcophora mariana* (Linnaeus, 1758)
	Златка строкатокольорова фунерула	*Anthaxia funerula* (Illiger, 1803)
	Антаксія чотириплямиста	*Anthaxia quadrimaculata* (Linnaeus, 1758)
	Златка соснова синя	*Melanophila cyanea* (Fabricius, 1775)
	Златка вузькотіла Константина	*Agrilus constantini* Obenberger, 1927
	Златка вербова мінуюча	*Trachys minutus* (Linnaeus, 1758)
Піґулочники (Byrrhidae)	Морихус бронзовий	*Morychus aeneus* (Fabricius, 1775)
	Пилюльщик пілюля	*Byrrhus pilula* (Linnaeus, 1758)
Жуки-ковалики (Elateridae)	Ковалик сірий	*Agrypnus murinus* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик яблуневий	*Ampedus pomonae* (Stephens, 1830)

	Ковалик темний	*Ampedus pomorum* (Herbst, 1784)
	Ампедус праєустус	*Ampedus praeustus* (Fabricius, 1792)
	Ковалик криваво-червоний	*Ampedus sanguineus* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик криваво-плямистий	*Ampedus sanguinolentus* (Schrank, 1776)
	Ковалик буроногий	*Melanotus brunnipes* (Germar, 1824)
	Меланотус крассікорніс	*Melanotus crassicollis* (Erichson, 1841)
	Ковалик червононогий	*Melanotus villosus* (Geoffroy, 1785)
	Ковалик смугастий	*Agriotes lineatus* (Linnaeus, 1767)
	Ковалик посівний темний	*Agriotes obscurus* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик посівний	*Agriotes sputator* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик найтемніший	*Ectinus aterrimus* (Linnaeus, 1761)
	Сінаптус філіформіс	*Synaptus filiformis* (Fabricius, 1781)
	Далопіус маргинатус	*Dalopius marginatus* (Linnaeus, 1758)
	Ампедус циннабарінус	*Ampedus cinnabarinus* (Eschscholtz, 1829)
	Ковалик червонохвостий	*Athous haemorrhoidalis* (Fabricius, 1801)
	Ковалик рудуватий	*Athous subfuscus* (Müller, 1764)
	Ковалик вербовий	*Cidnopus aeruginosus* (Olivier, 1790)
	Ковалик лінійчастий	*Denticollis linearis* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик мармуровий	*Actenicerus sjaelandicus* (Müller, 1764)
	Ковалик каштановий	*Anostirus castaneus* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик шахматний	*Prosternon tesselatum* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик хрестоносець	*Selatosomus cruciatus* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик блискучий	*Selatosomus aeneus* (Linnaeus, 1758)
	Ковалик широкий	*Selatosomus latus* (Fabricius, 1801)
	Дикроніхус сірий	*Dicronychus cinereus* (Herbst, 1784)
	Паракардіофорус мускулус	*Paracardiophorus musculus* (Erichson, 1840)
М’якотілки *(Cantharidae)*	М’якотілка бура	Cantharis fusca (Linnaeus, 1758)
	М’якотілка квіткова	*Cantharis livida* Linnaeus, 1758 (var. *rufipes* Herbst, 1784)
	М’якотілка чорніюча	*Cantharis nigricans* (Müller, 1776)
	М’якотілка темна	*Cantharis obscura* Linnaeus, 1758
	М’якотілка палліда	*Cantharis pallida* Goeze, 1777
	М’якотілка руда	*Cantharis rufa* (Linnaeus, 1758)
	М’якотілка червононога	*Cantharis rustica* Fallen, 1807
	Багатокоготник елонгата	*Rhagonycha elongata* (Fallen, 1807)
	Багатокоготник кущовий	*Rhagonycha lignosa* (Müller, 1764)
Шкіроїди (*Dermestidae)*	Шкіроїд падловий	*Dermestes laniarius* Illiger, 1801
	Шкіроїд шинковий	*Dermestes lardarius* Linnaeus, 1758
	Реса осина	*Reesa vespulae* (Miliron, 1939)
	Шкіроїд голіаф	*Anthrenus goliath* Mulsant et Rey, 1867
Жуки-точильники (Anobiidae)	Точило хлібне	*Stegobium paniceum* (Linnaeus, 1758)
Темнокрилки (Ostomatidae)	Пелтіс великий	*Peltis grossa* (Linnaeus, 1758)
Строкатки (Cleridae)	Мурахожук звичайний	*Thanasimus formicarius* (Linnaeus, 1758)
Дазитиди (Dasytidae)	Дазіт чорний	*Dasytes niger* (Linnaeus, 1761)
	Дазіт свинцовий	*Dasytes plumbeus* (Müller, 1776)

	Довготілка лінійна	*Dolichosoma lineare* (Rossi, 1792)
Малашки (Malachiidae)	Антокомус червоний	*Anthocomus rufus* (Herbst, 1786)
	Малашка двоплямиста	*Malachius bipustulatus* (Linnaeus, 1758)
	Малашка зелена	*Cordylepherus viridis* (Fabricius, 1792)
	Аксінотарсус облямований	*Axinotarsus marginalis* (Laporte de Castelnau, 1840)
	Малашка елегантна	*Clanoptilus elegans* (Olivier, 1790)
Блискітники (Nitidulidae)	Соронія сіра	*Soronia grisea* (Linnaeus, 1758)
	Покадіус залозистий	*Pocadius ferrugineus* (Fabricius, 1775)
Силваніди (Silvanidae)	Плоскотілка коричнева	*Uleiota planata* (Linnaeus, 1761)
Еротиліди (Erotylidae)	Трітома двоплямиста	*Tritoma bipustulata* (Fabricius, 1775)
	Тріплакс червонуватий	*Triplax rufipes* (Fabricius, 1792)
Малинники (Byturidae)	Жук кульбабовий	*Byturus ochraceus* (L.G.Scriba, 1790)
Цвілеїди (Endomychidae)	Цвілеїд багряний	*Endomychus coccineus* (Linnaeus, 1758)
Сонечка (Coccinellidae)	Сонечко руде	*Coccidula rufa* (Herbst, 1783)
	Сонечко двокрапкове	*Adalia bipunctata* (Linnaeus, 1758)
	Сонечко окате	*Anatis ocellata* (Linnaeus, 1758)
	Кальвія двадцятидвохкрапкова	*Calvia quatuordecimpunctata* (Linnaeus, 1758)
	Кальвія сорококрапкова	*Calvia quindecimpunctata* (Fabricius, 1777)
	Кальвія десятиплямиста	*Calvia decimguttata* (Linnaeus, 1758)
	Сонечко яскраве	*Coccinella magnifica* Redtenbacher, 1843
	Сонечко п’ятикрапкове	*Coccinella quinquepunctata* Linnaeus, 1758
	Сонечко семикрапкове	*Coccinella septempunctata* Linnaeus, 1758
	Сонечко мінливе	*Hippodamia variegata* (Goeze, 1777)
	Сонечко тринадцятикрапкове	*Hippodamia tredecimpunctata* (Linnaeus, 1758)
	Сонечко чотирнадцятикрапкове	*Propylea quatuordecimpunctata* (Linnaeus, 1758)
	Сонечко двадцятикрапкове	*Psyllobora vigintiduopunctata* (Linnaeus, 1758)
	Сонечко шіснадцятикрапкове	*Halyzia sedecimpunctata* (Linnaeus, 1758)
	Сонечко садове	*Scymnus subvillosus* (Goeze, 1777)
	Сцимнус червоноплямистий	*Scymnus rubromaculatus* (Goeze, 1777)
	Сонечко крапчасте	*Stethorus pusillus* (Herbst, 1797)
	Сонечко двадцятидвохкрапкове	*Psyllobora vigintiduopunctata* (Linnaeus, 1758)
	Сонечко чотирнадцятиплямисте	*Coccinula quatuordecimpustulata* (Linnaeus, 1758)
	Титаспис шіснадцятикрапковий	*Tytthaspis sedecimpunctata* (Linnaeus, 1761)
	Онопія деревна	*Oenopia conglobata* (Linnaeus, 1758)
Грибоїди	Грибоїд чотириплямитий	*Mycetophagus quadripustulatus*

(Mycetophagidae)		(Linnaeus, 1761)
Горбатки (Mordellidae)	Морделлістена пуміла	*Mordellistena pumila* (Gyllenhal, 1810)
	Морделлістена короткохвоста	*Mordellistena brevicauda* (Boheman, 1849)
Наривники (Meloidae)	Майка звичайна	*Meloë proscarabaeus* Linnaeus, 1758
	Майка синя	*Meloë violaceus* Marsham, 1802
	Майка мінлива	*Meloë variegatus* Donovan, 1793
	Майка тукціус	*Meloë tuccius* Rossi, 1792
Вузьконадкрилки (Oedemeridae)	Вузьконадкрилка жовтуватобугриста	*Oedemera croceicollis* Gyllenhall, 1827
	Вузьконадкрилка трістіс	*Oedemera tristis* W. Schmidt, 1846
	Вузьконадкрилка зеленіюча	*Oedemera virescens* (Linnaeus, 1758)
Скраптиди (Scraptidae)	Анаспіс лобастий	*Anaspis frontalis* (Linnaeus, 1758)
Антациди (Anthicidae)	Нотоксус однорогий	*Notoxus monoceros* (Linnaeus, 1761)
Пилкоїди (Alleculidae)	Омофлус пубесценс	*Omophlus pubescens* (Linnnaeus, 1758)
	Пилкоїд вусачеподібний	*Pseudocistela ceramboides* (Linnaeus, 1758)
Чорнотілки (Tenebrionidae)	Чорнотілка широкогруда	*Blaps lethifera* Marsham, 1802
	Медляк звичайний	*Blaps mortisaga* (Linnaeus, 1758)
	Гоноцефалум пІгмей	*Gonocephalum pygmaeum* (Steven, 1829)
	Медляк піщаный	*Opatrum sabulosum* (Linnaeus, 1758)
	—	*Melanimon tibialis* (Fabricius, 1781)
	Медляк зерновий	*Crypticus quisquilius* (Linnaeus, 1761)
	Грибожил темни	*Bolitophagus reticulatus* (Linnaeus, 1758)
	Чорнотілка трутовикова	*Diaperis boleti* (Linnaeus, 1758)
	—	*Neomida haemorrhoidalis* (Fabricius, 1787)
	—	*Uloma rufa* (Piller et Mitterpacher, 1783)
	Хрущак мучний	*Tenebrio molitor* Linnaeus, 1758
Вусачі (Cerambycidae)	Вусач-шкіряник лісовий	*Prionus coriarius* (Linnaeus, 1758)
	Егосома скабрікорніс	*Aegosoma scabricornis* (Scopoli, 1763)
	Рагій чорноплямистий	*Rhagium mordax* (De Geer, 1775)
	Рагій смерековий	*Rhagium inquisitor* (Linnaeus, 1758)
	Вусач нашийниковий	*Dinoptera collaris* (Linnaeus, 1758)
	Кортодера гумераліс	*Cortodera humeralis* (Schaller, 1783)
	Странгалія вузькотіла	*Strangalia attenuata* (Linnaeus, 1758)
	Стенурелла чорна	*Stenurella nigra* (Linnaeus, 1758)
	Аредоплона червона	*Aredoplona rubra* (Linnaeus, 1758)
	Короткокрил великий	*Necydalis major* Linnaeus, 1758
	Криоцефал бурий	*Arhopalus ferus* (Mulsant, 1839)
	Криоцефал сільський	*Arhopalus rusticus* (Linnaeus, 1758)
	Вусач ялиновий блискучогрудий	*Tetropium castaneum* (Linnaeus, 1758)
	Спондиліс златковий	*Spondylis buprestoides* (Linnaeus, 1758)
	Вусач дубовий малий	*Cerambyx scopolii* Fussly, 1775
	Вусач великий дубовий	*Cerambyx cerdo* (Linnaeus, 1758)

	Вусач мускусний	*Aromia moschata* (Linnaeus, 1758)
	Вусач хатній сірий	*Hylotrupes bajulus* (Linnaeus, 1758)
	Усач кленовий великий	*Ropalopus clavipes* (Fabricius, 1785)
	Усач кленовий малий	*Ropalopus macropus* (Germar, 1824)
	Плосковусач фіолетовий	*Callidium violaceum* (Linnaeus, 1758)
	Вусач плоский червоний	*Pyrrhidium sanguineum* (Linnaeus, 1758)
	Фіматодес мінливий	*Phymatodes testaceus* (Linnaeus, 1758)
	Вусач строкатий дубовий	*Plagionotus arcuatus* (Linnaeus, 1758)
	Вусач строкатий північний	*Plagionotus detritus* (Linnaeus, 1758)
	Кліт Гербста	*Chlorophorus herbstii* (Brahm, 1790)
	Кліт осиковий	*Rusticoclytus rusticus* (Linnaeus, 1758)
	Вусач-товстун вербовий	*Lamia textor* (Linnaeus, 1758)
	Вусач земляний хлібний	*Dorcadion carinatum* (Pallas, 1771)
	Вусач земляний шовковистий	*Dorcadion holosericeum* Krynicki, 1832
	Вусач земляний хрестоносець	*Dorcadion equestre* (Laxmann, 1770)
	Усачик вершинний липовий	*Pogonocherus hispidus* (Linnaeus, 1758)
	Вусач сірий довговусий великий	*Acantocinus aedilis* (Linnaeus, 1758)
	Скрипун мармуровий	*Saperda scalaris* (Linnaeus, 1758)
	Обереа червонокрила	*Oberea erythrocephala* (Schrank, 1776)
	—	*Oberea cylindrica* (Linnaeus, 1758)
	Фітоецiя зонтична, або циліндрична	*Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758)
	Агапантія зеленоворсиниста	*Agapanthia villosoviridescens* (De Geer, 1775)
	ВусаччервонокрилКеллера	*Purpuricenus kaehleri* (Linnaeus, 1758)
Орсодакніди (Orsodacnidae)	Листоїд жовтий, або вишневий	*Orsodacne cerasi* (Linnaeus, 1758)
Зернівки (Bruchidae)	Зерноїд гороховий	*Bruchus pisorum* (Linnaeus, 1758)
	Зернівка мишиногорошкова	*Bruchus brachialis* (Fähraeus, 1839)
Листоїди (Chrysomelidae)	Донація сіра	*Donacia cinerea* Herbst, 1784
	Донація товстонога	*Donacia crassipes* Fabricius, 1775
	Донація звичайна	*Donacia semicuprea* Panzer, 1796
	Платеумаріс серіцеа	*Plateumaris sericea* (Linnaeus, 1758)
	Тріщалка спаржова	*Crioceris duodecimpunculata* (Linnaeus, 1758)
	Тріщалка чотирнадцятикрапкова	*Crioceris quatuordecimpunculata* (Scopoli, 1763)
	Тріщалка п’ятикрапкова	*Crioceris quinquepunctata* (Scopoli, 1763)
	Тріскачка лілійна	*Lilioceris lilii* (Scopoli, 1763)
	Тріскачка цибулева	*Lilioceris merdigera* (Linnaeus, 1758)
	П’явиця галециана, або синя	*Oulema gallaeciana* (Heyden, 1870)
	П’явиця червоногруда	*Oulema melanopus* (Linnaeus, 1758)
	Крупнощелепник довгорукий	*Labidostomis longimana* (Linnaeus, 1761)
	Клітра гладкувата	*Clytra laeviuscula* (Ratzeburg, 1837)
	Клітра чотириплямиста	*Clytra quadripunctata* (Linnaeus, 1758)
	Смарагдіна виноградна	*Smaragdina affinis* (Illiger, 1794)

	Смарагдіна вербова	*Smaragdina salicina* (Scopoli, 1763)
	Товстогруд розмальований	*Pachybrachis hieroglyphicus* (Laicharting, 1781)
	Прихованоголов рудий	*Cryptocephalus fulvus* (Goeze, 1777)
	Прихованоголов золотистий	*Cryptocephalus aureolus* Suffrian, 1847
	Прихованоголов восьмикрапковий	*Cryptocephalus octopunctatus* (Scopoli, 1763)
	Прихованоголов шовковистий	*Cryptocephalus sericeus* (Linnaeus, 1758)
	Прихованоголов віттатус	*Cryptocephalus vittatus* Fabricius, 1775
	—	*Chrysochus asclepiadeus* (Pallas, 1776)
	Падучка чорна	*Bromius obscurus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Entomoscelis adonidis* (Pallas, 1771)
	Колорадський жук	*Leptinotarsa decemlineata* (Say, 1824)
	Листоїд оперезаний	*Chrysolina limbata* (Fabricius, 1775)
	Хризоліна клокичкова	*Chrysolina staphylea* (Linnaeus, 1758)
	Хризоліна гладенька	*Chrysolina polita* (Linnaeus, 1758)
	Хризоліна розкішна	*Chrysolina fastuosa* (Scopoli, 1763)
	Листоїд фіолетовий	*Chrysolina sturmi* (Westhoff, 1882)
	Листоїд м’ятний	*Chrysolina herbacea* (Duftschmid, 1825)
	Листоїд полиновий	*Chrysolina graminis* (Linnaeus, 1758)
	Хризоліна різноманітна	*Chrysolina varians* (Schaller, 1783)
	Листоїд різнобарвний тополевий	*Plagiodera versicolorea* (Laicharting, 1781)
	Лінеіда вільхова	*Linaeidea aenea* (Linnaeus, 1758)
	Листоїд двадцятикрапковий	*Chrysomela vigintipunctata* (Scopoli, 1763)
	Листоїд лапландський	*Chrysomela lapponica* Linnaeus, 1758
	Листоїд тополевий	*Chrysomela populi* Linnaeus, 1758
	Листоїд осиковий	*Chrysomela tremula* Fabricius, 1787
	Щавелеїд зелений	*Gastrophysa viridula* (De Geer, 1775
	Листоїд гречиховий	*Gastrophysa polygoni* (Linnaeus, 1758)
	Фратора звичайна	*Phratora vulgatissima* (Linnaeus, 1758)
	Фратора широкоспинна	*Phratora laticollis* (Suffrian, 1851)
	Листоїд червононогий	*Gonioctena decemnotata* (Marsham, 1802)
	Листоїд гірчичний	*Colaphus sophiae* (Schaller, 1783)
	Листоїд яблуневий	*Galeruca pomonae* (Scopoli, 1763)
	Листоїд деревійний	*Galeruca tanaceti* (Linnaeus, 1758)
	Лохмея вербова	*Lochmaea capreae* (Linnaeus, 1758)
	Лохмея верескова	*Lochmaea suturalis* (Thomson, 1866)
	Галеруцелла крихітка	*Galerucella pusilla* (Duftschmid, 1825)
	Листоїд суничний	*Galerucella tenella* (Linnaeus, 1761)
	Листоїд вільховий	*Agelastica alni* (Linnaeus, 1758)
	Філобротика чотириплямиста	*Phyllobrotica quadrimaculata* (Linnaeus, 1758)
	Екзосома комірцева	*Exosoma collare* (Hummel, 1825)
	Блошак золотистий	*Crepidodera aurata* (Marsham, 1802)
	Блошак синій ліщиновий	*Altica brevicollis* Foudras, 1861
	Литрарія салікаріа	*Lythraria salicariae* (Paykull, 1800)
	Хлібна блішка смугаста	*Phyllotreta vittula* (Redtenbacher, 1849)

	Блошак резедовий плоскокрилий	*Phyllotreta nodicornis* (Marsham, 1802)
	Блішка льняна	*Aphthona nonstriata* (Goeze, 1777)
	Хетокнема хлібна	*Chaetocnema hortensis* (Geoffroy, 1785)
	Блошак пасльоновий	*Psylliodes dulcamare* (Koch, 1803)
	Щитоноска берізкова	*Hypocassida subferruginea* (Schrank, 1776)
	Щитоноска зелена	*Cassida viridis* Linnaeus, 1758
	Щитоноска оманова	*Cassida murraea* Linnaeus, 1767
	Щитоноска жовтувата	*Cassida flaveola* Thunberg, 1794
	Щитоноска темношовна	*Cassida vibex* Linnaeus, 1767
	Щитоноска осотова	*Cassida rubiginosa* Müller, 1776
	Щитоноска пижмова	*Cassida stigmatica* Suffrian, 1844
Букарки (Rhynchitidae)	Неоценоринидіус германський	*Neocoenorrhinidius germanicus* (Herbst, 1797)
	Трубкокрут березовий	*Byctiscus betulae* (Linnaeus, 1758)
Аподеріди (Apoderidae)	Трубкокрут горіховий	*Apoderus coryli* (Linnaeus, 1758)
Довгоносики (Curculionidae)	Довгоносик малий чорний	*Otiorhynchus ovatus* (Linnaeus, 1758)
	Довгоносик сумний	*Otiorhynchus tristis* (Scopoli, 1763)
	—	*Otiorhynchus ligustici* (Linnaeus, 1758)
	—	*Otiorhynchus raucus* (Fabricius, 1777)
	—	*Omias murinus* (Boheman, 1843)
	Довгоносик листковий сріблястий	*Phyllobius argentatus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Phyllobius brevis* Gyllenhal, 1834
	—	*Phyllobius calcaratus* (Fabricius, 1792)
	—	*Phyllobius pomaceus* Gyllenhal, 1834
	—	*Polydrusus picus* (Fabricius, 1792)
	Довгоносик листковий рябий	*Polydrusus cervinus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Liophloeus tesselatus* (Müller, 1776)
	—	*Eusomus ovulum* Germar, 1824
	—	*Parafoucartia squamulata* (Herbst, 1795)
	—	*Strophosoma capitatum* (De Geer, 1775)
	—	*Brachyderes incanus* (Linnaeus, 1758)
	—	*Mecaspis alternans* (Herbst, 1795)
	—	*Cyphocleonus adumbratus* (Gebler, 1830)
	—	*Asproparthenis punctiventris* (Germar, 1824)
	—	*Cleonis pigra* (Scopoli, 1763)
	—	*Lixus pulverulentus* (Scopoli, 1763)
	—	*Lixus bardanae* (Fabricius, 1781)
	—	*Larinus obtusus* Gyllenhal, 1835
	—	*Larinus planus* (Fabricius, 1792)
	—	*Larinus sturnus* (Schaller, 1873)
	—	*Larinus turbinatus* (Gyllenhal, 1836)
	—	*Chlorophanus sellatus* (Fabricius, 1798)
	—	*Lepyrus capucinus* (Schaller, 1783)
	—	*Hypera arator* (Linnaeus, 1758)

	—	*Hypera suspiciosus* (Herbst, 1775)
	—	*Graptus triguttatus* (Fabricius, 1775)
	—	*Sphenophorus striatopunctatus* (Goeze, 1777)
	—	*Magdalis armigera* (Geoffroy, 1785)
	—	*Mononychus punctumalbum* (Herbst, 1784)
	—	*Curculio glandium* Marsham, 1802
	—	*Rhamphus pulicarius* (Herbst, 1793)
	—	*Rhinusa netum* (Germar, 1821)
Ряд Сітчастокрилі (Neuroptera)		
Мурашині леви (Myrmeleontidae)	Мурашиний лев звичайний	*Myrmeleon formicarius* Linnaeus, 1758
Ряд Лускокрилі (Lepidoptera)		
Справжні молі (Tineidae)	—	*Monopis monachella* (Hübner, [1796])
Мішечниці (Psychidae)	—	*Taleporia tubulosa* (Retzius, 1783)
	—	*Psyche casta* (Pallas, 1767) / *P. crassiorella* (Bruand, 1850)
Горностаєві молі (Yponomeutidae)	Горностаєва міль яблунева	*Yponomeuta malinellus* Zeller, 1838
Серпокрилі молі (Plutellidae)	Міль капустяна	*Plutella xylostella* (Linnaeus, 1758)
Злакові молі мінери (Elachistidae)	—	*Agonopterix ocellana* (Fabricius, 1775)
	—	*Depressaria daucella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Чохлоноски (Coleophoridae)	—	*Coleophora succursella* Herrich-Schäffer, [1854]
Молі виямчатокрилі (Gelechiidae)	—	*Bryotropha terrella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Aroga velocella* (Zeller, 1839)
	—	*Aproaerema anthyllidella* (Hübner, [1813])
	—	*Dichomeris rasilella* (Herrich-Schaffer, [1854])
	—	*Acompsia cinerella* (Clerck, 1759)
Листовійки (Tortricidae)	—	*Gynnidomorpha permixtana* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Agapeta hamana* (Linnaeus, 1758)
	—	*Cochylidia implicitana* (Wocke, 1856)
	—	*Sparganothis pilleriana* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Epagoge grotiana* (Fabricius, 1781)
	—	*Pandemis dumetana* (Treitschke, 1835)
	—	*Aphelia viburnana* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Endothenia quadrimaculana* (Haworth, [1811])
	—	*Apotomis semifasciana* (Haworth, [1811])
	—	*Apotomis betuletana* (Haworth, [1811])

	—	*Syricoris lacunana* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Syricoris rivulana* (Scopoli, 1763)
	—	*Thiodia citrana* (Hübner, [1799])
	—	*Eucosma conterminana* (Guenée, 1845)
	—	*Notocelia roborana* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Ancylis uncella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Ancylis unculana* (Haworth, [1811])
	—	*Grapholita jungiella* (Linnaeus, 1761)
	—	*Cydia pomonella* (Linnaeus, 1758)
	—	*Cydia pyrivora* (Danilevsky, 1947)
Пістрянки (Zygaenidae)	Пістрянка щавлева	*Adscita statices* (Linnaeus, 1758)
	—	*Rhagades pruni* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Zygaena purpuralis* (Brünnich, 1763)
	—	*Zygaena minos* ([Denis & Schiffermüller], 1775) / *Z. purpuralis* (Brünnich, 1763)
	—	*Zygaena filipendulae* (Linnaeus, 1758)
Деревоточці (Cossidae)	Сверлун очеретяний	Phragmataecia *castaneae* (Hübner, 1790)
Пальцекрилки (Pterophoridae)	—	*Agdistis adactyla* (Hübner, 1819)
	—	*Oxyptilus tristis* (Zeller, 1841)
	—	*Merrifieldia tridactyla* (Linnaeus, 1758)
	—	*Emmelina monodactyla* (Linnaeus, 1758)
Вогнівки справжні (Pyralidae)	—	*Synaphe punctalis* (Fabricius, 1775)
	—	*Pyralis farinalis* (Linnaeus, 1758)
	—	*Aglossa pinguinalis* (Linnaeus, 1758)
	—	*Hypsopygia costalis* (Fabricius, 1775)
	—	*Endotricha flammealis* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Delplanqueia dilutella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Sciota fumella* (Eversmann, 1844)
	—	*Selagia argyrella* (Denis & Schiffermüller, 1775)
	—	*Oncocera semirubella* (Scopoli, 1763)
	—	*Laodamia faecella* (Zeller, 1839)
	—	*Episcythrastis tetricella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Asalebria geminella* (Eversmann, 1844)
	—	*Nyctegretis lineana* (Scopoli, 1786)
	—	*Nyctegretis triangulella* Ragonot, 1901
	—	*Anerastia lotella* (Hübner, [1813])
Вогнівки трав’янки (Crambidae)	—	*Eudonia lacustrata* (Panzer, 1804)
	—	*Chilo phragmitella* (Hübner, [1810])
	—	*Calamotropha paludella* (Hübner, 1824)
	—	*Chrysoteuchia culmella* (Linnaeus, 1758)
	Трав`янка Герінга	*Crambus heringiellus* (Herrich-Schäffer,

		1848)
	Трав`янка кущова	*Crambus pratella* (Linnaeus, 1758)
	—	*Crambus pascuella* (Linnaeus, 1758)
	—	*Crambus lathoniellus* (Zincken, 1817)
	—	*Catoptria falsella* (Denis & Schiffermüller, 1775)
	—	*Catoptria verellus* (Zincken, 1817)
	—	*Pediasia luteella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Platytes alpinella* (Hübner, 1813)
	—	*Donacaula mucronella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Scirpophaga praelata* (Scopoli, 1763)
	—	*Elophila nymphaeata* (Linnaeus, 1758)
	—	*Cataclysta lemnata* (Linnaeus, 1758)
	—	*Parapoynx stratiotata* (Linnaeus, 1758)
	Евергестіс екстімаліс	*Evergestis extimalis* (Scopoli, 1763)
	—	*Evergestis pallidata* (Hufnagel, 1767)
	—	*Ecpyrrhorrhoe rubiginalis* (Hübner, 1796)
	—	*Sitochroa palealis* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Sitochroa verticalis* (Linnaeus, 1758)
	—	*Ostrinia scapulalis* (Walker, 1859)
	—	*Anania hortulata* (Linnaeus, 1758)
	—	*Pleuroptya ruralis* (Scopoli, 1763)
	—	*Nomophila noctuella* ([Denis & Schiffermuller], 1775)
Косатці (Papilionidae)	Махаон	*Papilio machaon* Linnaeus, 1758
	Подалірій	*Iphiclides podalirius* (Linnaeus, 1758)
	Поліксена	*Zerynthia polyxena* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Мнемозина	*Parnassius mnemosyne* (Linnaeus, 1758)
	Аполлон	*Parnassius apollo* (Linnaeus, 1758)
Головчаки (Hesperiidae)	Головчак малий рожаний	*Pyrgus malvae* (Linnaeus, 1758)
	Головчак Морфей	*Heteropterus morpheus* (Pallas, 1771)
	Головчак Палемон	*Carterocehalus palaemon* (Pallas, 1771)
	Фавн	*Ochlodes faunus* (Turati, 1906)
	Головчак тире	*Thymelicus lineola* (Ochsenheimer, 1808)
	Головчак лісовий	*Thymelicus sylvestris* (Poda, 1761)
	Головчак жилкуватий	*Ochlodes sylvanus* (Esper, [1777])
Білани (Pieridae)	Білюшок гірчичник	*Leptidea sinapis* (Linnaeus, 1758)
	Білюшок ірландський	*Leptidea juvernica* Williams, 1946
	Зоряниця Аврора	*Anthocharis cardamines* (Linnaeus, 1758)
	Білан жилкуватий	*Aporia crataegi* (Linnaeus, 1758)
	Білан капустяний	*Pieris brassicae* (Linnaeus, 1758)
	Білан ріп’яний	*Artogeia rapae* (Linnaeus, 1758)
	Білан брукв’яний	*Artogeia napi* (Linnaeus, 1758)
	Білюх ріпаковий	*Pontia edusa* (Fabricius, [1777])
	Жовтюх осьмак	*Colias hyale* (Linnaeus, 1758)

	Жовтюх шапранець	*Colias myrmidone* (Esper, 1781)
	Жовтюх торфовищний	*Colias palaeno* (Linnaeus, 1761)
	Цитринець	*Gonepterix rhamni* (Linnaeus, 1758)
Сонцевики (Nymphalidae)	Осадець Егерія	*Pararge aegeria* (Linnaeus, 1758)
	Люцилла	*Neptis rivularis* (Scopoli, 1763)
	Сапфо	*Neptis sappho* (Pallas, 1771)
	Буроочка велика	*Lasiommata maera* (Linnaeus, 1758)
	Прочанок Арканія	*Coenonympha arcania* (Linnaeus, 1761)
	Прочанок Глікеріон	*Coenonympha glycerion* (Borkh, 1788)
	Прочанок Памфіл	*Coenonympha pamphilus* (Linnaeus, 1758)
	Сінниця Геро	*Coenonympha hero* (Linnaeus, 1761)
	Сінниця Едип	*Coenonympha oedipus* (Fabricius, 1787)
	Мереживниця Галатея	*Melanargia galathea* (Linnaeus, 1758)
	Очняк квітковий	*Aphantopus hyperantus* (Linnaeus, 1758)
	Очняк волове око	*Maniola jurtina* (Linnaeus, 1758)
	Очняк Лікаон	*Hyponephele lycaon* (Rottemburg, 1775)
	Сатир залізний	*Hipparchia statilinus* (Hufnagel, 1766)
	Підсрібник великий	*Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758)
	Аглія	*Argynnis aglaja* (Linnaeus, 1758)
	Адип	*Argynnis adippe* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Пандора	*Pandoriana pandora* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Підсрібник Латонія	*Issoria lathonia* (Linnaeus, 1758)
	Перлівець малий	*Clossiana dia* (Linnaeus, 1767)
	Перлівець Селена	*Clossiana selene* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Рябець Дидима	*Melitaea didima* (Esper, 1779)
	Рябець Аталія	*Mellicta athalia* (Rottenburg, 1775)
	Шашечниця бритомартіс	*Mellicta britomartis* (Assmann, 1847)
	Рябець Аврелія	*Mellicta aurelia* Nickerl, 1850
	Рябець Авринія	*Euphydryas aurinia* (Rottemburg, 1775)
	Рябець великий, або Матурна	*Euphydryas maturna* (Linnaeus, 1758)
	Сонцевик павичеве око	*Inachis io* (Linnaeus, 1758)
	Щербатка с-біле	*Polygonia c-album* (Linnaeus, 1758)
	Сонцевик чорно-рудий	*Nymphalis xanthomelas* (Esper, 1781)
	Сонцевик адмірал	*Vanessa atalanta* (Linnaeus, 1758)
	Сонцевик будяковий	*Vanessa cardui* (Linnaeus, 1758)
	Сонцевичок змінний	*Araschnia levana* (Linnaeus, 1758)
	Райдужниця велика	*Apatura iris* (Linnaeus, 1758)
	Стрічкарка тополева	*Limenitis populi* (Linnaeus, 1758)
Синявці (Lycaenidae)	Хвостюшок підзелень	*Callophrys rubi* (Linnaeus, 1758)
	Дукачик грянець	*Lycaena phlaeas* (Linnaeus, 1761)
	Дукачик непарний	*Lycaena dispar* (Haworth, 1803)
	Дукачик червоний	*Lycaena virgaureae* (Linnaeus, 1758)
	Дукачик бурий	*Lycaena tityrus* (Poda, 1761)
	Іліцис	*Satyrium ilicis* (Esper, [1779])
	Синявець Аргіад	*Everes argiades* (Pallas, 1771)
	Синявець деколоратус	*Everes decoloratus* Staudinger, 1886

	Синявець крушиновий	*Celastrina argiolus* (Linnaeus, 1758)
	Синявець небесний	*Glaucopsyche alexis* (Poda, 1761)
	Синявець мінливий	*Aricia artaxerxes* (Fabricius, 1793)
	Синявець Аргус	*Plebejus argus* (Linnaeus, 1758)
	Синявець Ікар	*Polyommatus icarus* (Rottenburg, 1775)
	Синявець Буадюваля, або Синявець ероїдес	*Polyommatus boisduvalii* (Herrich-Schaffer, [1843])
	Синявець Аріон	*Phengaris arion* (Linnaeus, 1758)
	Синявець Телеїус	*Phengaris teleius* (Bergstrasser, 1779)
	Синявець чорнуватий, аркас	*Phengaris nausithous* (Bergstrasser, 1779)
Сатурнії (Saturniidae)	Сатурнія грушева	*Saturnia pyri* (Denis & Schiffermüller, 1775)
Бражники (Sphyngidae)	Бражник в'юнковий	*Agrius convolvuli* (Linnaeus, 1758)
	Бражник сосновий	*Hyloicus pinastri* (Linnaeus, 1758)
	Бражник липовий	*Mimas tiliae* (Linnaeus, 1758)
	Бражник тополевий	*Laothoe populi* (Linnaeus, 1758)
	Бражник Прозерпіна	*Proserpinus proserpina* (Pallas, 1772)
	Бражник мертва голова	*Acherontia atropos* (Linnaeus, 1758)
Чубатки (Notodontidae)	—	*Drymonia dodonaea* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Spatalia argentina* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Clostera anachoreta* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Clostera anastomosis* (Linnaeus, 1758)
	—	*Clostera pygra* (Hufnagel, 1766)
П'ядуни (Geometridae)	—	*Abraxas sylvata* (Scopoli, 1763)
	П'ядун великий зелений	*Geometra papilionaria* Linnaeus, 1758
	П'ядун кутоватий темно-зелений	*Chlorissa cloraria* (Hübner, 1813)
	—	*Thalera fimbrialis* (Scopoli, 1763)
	—	*Thetidia smaragdaria* (Fabricius, 1787)
	—	*Hemithea aestivaria* (Hübner, 1799)
	—	*Idaea humiliata* (Hufnagel, 1767)
	—	*Idaea ochrata* (Scopoli, 1763)
	—	*Idaea serpentata* (Hufnagel, 1767)
	—	*Idaea muricata* (Hufnagel, 1767)
	—	*Idaea rusticata* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	П'ядун малий хвилястий	*Scopula immorata* (Linnaeus, 1758)
	—	*Scopula immutata* (Linnaeus, 1758)
	—	*Scopula marginepunctata* (Goeze, 1781)
	П'ядун червонуватий	*Scopula rubiginata* (Hufnagel, 1767)
	—	*Selenia lunularia* (Hübner, 1788)
	—	*Selenia tetralunaria* (Hufnagel, 1767)
	—	*Cyclophora albipunctata* (Hufnagel, 1767)
	П'ядун щавлевий	*Timandra comae* A. Schmidt, 1931
	—	*Lythria cruentaria* (Hufnagel, 1767)
	П'ядун гострокінцевий	*Scotopteryx mucronata* (Scopoli, 1763)
	П'ядун лурідата	*Scotopteryx luridata* (Hufnagel, 1767)

	П’ядун охристо-жовтий	*Camptogramma bilineata* (Linnaeus, 1758)
	—	
	П’ядун лісовий звичайний	*Xanthorhoe fluctuata* (Linnaeus, 1758)
	П’ядун лісовий різноманітний	*Xanthorhoe ferrugata* (Clerck, 1759)
	П’ядун союзний	*Epirrhoe alternata* (Müller, 1764)
	П’ядун малинний	*Mesoleuca albicillata* (Linnaeus, 1758)
	П’ядун знітовий	*Ecliptopera silaceata* (Denis & Schiffermüller, 1775)
	П’ядун глазчатий	*Cosmorhoe ocellata* (Linnaeus, 1758)
	П’ядун молочайний	*Minoa murinata* (Scopoli, 1763)
	—	*Perizoma alchemillata* (Linnaeus, 1758)
	—	*Pterapherapteryx sexalata* (Retzius, 1783)
	—	*Perizoma flavofasciata* (Thunberg, 1792)
	П’ядун вузькокрилий	*Eupithecia innotata* (Hufnagel, 1767)
	П’ядун квітковий льонковий	*Eupithecia linariata* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	П’ядун обведений	*Lomaspilis marginata* (Linnaeus, 1758)
	П’ядун обсипаний	*Cabera exanthemata* (Scopoli, 1763)
	П’ядун блідий	*Cabera pusaria* (Linnaeus, 1758)
	—	*Macaria alternata* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	П’ядун кущовий сірий	*Macaria wauaria* (Linnaeus, 1758)
	—	*Narraga fasciolaria* (Hufnagel, 1767)
	—	*Hypoxystis pluviaria* (Fabricius, 1787)
	П’ядун конюшиновий	*Chiasma clathrata* (Linnaeus, 1758)
	П’ядун лінійчастий	*Siona lineata* (Scopoli, 1763)
	П’ядун звичайний	*Ematurga atomaria* (Linnaeus, 1758)
	П’ядун сливовий	*Angerona prunaria* (Linnaeus, 1758)
	П’ядун пепельний	*Hypomecis punctinalis* (Scopoli, 1763)
	П’ядун дубовий	*Hypomecis roboraria* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	—	*Ascotis selenaria* ([Denis & Schiffermuller], 1775)
	П’ядун димчастий облямований	*Cleora cinctaria* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	П’ядун ялицевий	*Ectropis crepuscularia* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Серпокрилки (Drepanidae)	Серпокрилка увігнута	*Drepana curvatula* (Borkhausen, 1790)
	Пухоспинка рожева	*Thyatira batis* (Linnaeus, 1758)
	Серпокрилка звичайна	*Drepana falcataria* (Linnaeus, 1758)
Коконопряди (Lasiocampidae)	Шовкопряд кільчастий	*Malacosoma neustrium* (Linnaeus, 1758)
	Коконопряд дубовий	*Lasiocampa quercus* (Linnaeus, 1758)
	Коконопряд малинний	*Macrothylacia rubi* (Linnaeus, 1758)
	Коконопряд конюшиновий	*Lasiocampa trifolii* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Шовкопряд сосновий	*Dendrolimus pini* (Linnaeus, 1758)
	Коконопряд сливовий	*Odonestis pruni* (Linnaeus, 1758)
Хвилівки	Оргія антична	*Orgyia antiqua* (Linnaeus, 1758)

(Lymantriidae)		
Карликові шовкопряди (Nolidae)	Ніктеола пустельна	*Nycteola eremostola* Dufay, 1961
	—	*Nycteola revayana* (Scopoli, 1772)
	—	*Nola aerugula* (Hübner, 1793)
	—	*Earias clorana* (Linnaeus, 1761)
Совки, або нічниці (Noctuidae)	Параколакс жовта	*Paracolax tristalis* (Fabricius, 1794)
	—	*Hypenodes humidalis* Doubleday, 1850
	Вусатка хмелева	*Hypena rostralis* (Linnaeus, 1758)
	—	*Thumatha senex* (Hübner, [1803-1808])
	—	*Miltochrista miniata* (Forster, 1771)
	—	*Pelosia muscerda* (Hufnagel, 1766)
	—	*Lithosia quadra* (Linnaeus, 1758)
	—	*Eilema griseola* (Hübner, [1800–1803])
	Совка зубчастокрила	*Scoliopteryx libatrix* (Linnaeus, 1758)
	Стрічкарка червона	*Catocala nupta* (Linnaeus, 1767)
	Нічниця конюшинова сіра	*Callistege mi* (Clerck, 1759)
	Нічниця конюшинова руда	*Euclidia glyphica* (Linnaeus, 1758)
	Совка тупокрила	*Charanyca trigrammica* (Hufnagel, 1766)
	Нічниця ліщинова	*Colocasia coryli* (Linnaeus, 1758)
	Стрільниця березова	*Acronicta menyanthidis* (Esper, [1789])
	Совка біложилкова	*Simyra albovenosa* (Goeze, 1781)
	Совка-листовійка темно-сіра	*Protodeltote pygarga* (Hufnagel, 1766)
	Совка-листовійка срібляста	*Deltote bankiana* (Fabricius, 1775)
	Совка-листовійка бура	*Deltote uncula* (Clerck, 1759)
	Металовидка золота	*Diachrysia chrysitis* (Linnaeus, 1758)
	Металовидка стенохризіс	*Diachrysia stenochrysis* (Warren, 1913)
	Совка гамма	*Autographa gamma* (Linnaeus, 1758)
	Каптурниця буро-сіра	*Shargacucullia lychnitis* Rambur, 1833
	Совка короткокрила бура	*Calophasia lunula* (Hufnagel, 1766)
	Совка трав’яна бура	*Dypterygia scabriuscula* (Linnaeus, 1758)
		Callopistria juventina (Stoll, 1782)
	Совка пухонога темнобура	*Agrochola litura* (Linnaeus, 1758)
	Совка корова темна	*Lithophane furcifera* (Hufnagel, 1766)
	Совка коровая світло-сіра	*Lithophane ornitopus* (Hufnagel, 1766)
	Совка рання буро-сіра	*Orthosia gothica* (Linnaeus, 1758)
	Совка конюшинова	*Hadula trifolii* (Hufnagel, 1766)
	Совка садова сірувато-бура	*Lacanobia thalassina* (Hufnagel, 1766)
	Совка дрокова	*Lacanobia w-latinum* (Hufnagel, 1766)
		Mythimna straminea (Treitschke 1825)
	Совка насіннєва звичайна	*Hadena capsincola* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Совка насіннєва зозулина	*Hadena confusa* (Hufnagel, 1766)
	Совка лободова	*Sideridis turbida* (Esper, [1790])
	Совка салатна	*Hecatera dysodea* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Совка капустяна	*Mamestra brassicae* (Linnaeus, 1758)
	Совка рання весняна	*Perigrapha munda* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Совка смугаста	*Mythimna albipuncta* ([Denis &

	білоплямиста	Schiffermüller], 1775)
	Совка смугаста бліда	*Mythimna pallens* (Linnaeus, 1758)
	Совка оклична	*Agrotis exclamationis* (Linnaeus, 1758)
	Совка іпсилон	*Agrotis ipsilon* (Hufnagel, 1766)
	Совка озима	*Agrotis segetum* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
	Совка білокрайня	*Ochropleura plecta* (Linnaeus, 1761)
	Совка стрічкова схожа	*Noctua interposita* (Hübner, [1790])
	Совка стрічкова велика	*Noctua pronuba* (Linnaeus, 1758)
	Совка розкішна	*Staurophora celsia* (Linnaeus, 1758)
Лишайниці (Lithosiidae)	Лишайниця красива	*Cybosia mesomella* (Linnaeus, 1758)
	Лишайниця золотиста	*Eilema sororcula* (Hufnagel, 1766)
Ведмедиці (Arctiidae)	Ведмедиця-хазяйка	*Callimorpha dominula* (Linnaeus, 1758)
	Ведмедиця Геба	*Eucharia festiva* (Hufnagel, 1766)
	Ведмедиця сільська	*Arctia villica* (Linnaeus, 1758)
	Ведмедиця-господиня	*Pericallia matronula* (Linnaeus, 1758)
	Ведмедиця лучна	*Diacrisia sannio* (Linnaeus, 1758)
	Ведмедиця м’ятна	*Spilosoma lubricipeda* (Linnaeus, 1758)
	Ведмедиця кропив’яна	*Spilosoma urticae* (Esper, 1789)
	Товстянка бура	*Phragmatobia fuliginosa* (Linnaeus, 1758)
Синтоміди (Syntomidae)	Строкатка несправжня крапкова	*Dysauxes punctata* (Fabricius, 1781)
	Строкатка несправжня звичайна	*Amata phegea* (Linnaeus, 1758)
Ряд Перетинчастокрилі (Hymenoptera)		
Пильщики-цимбіциди (Cimbicidae)	Пильщик березовий	*Cimbex femoratus* (Linnaeus, 1758)
Пильщики стеблові (Cephidae)	Пильщик стебловий пулхер	*Cephus pulcher* Tischbein, 1852
Сколії (Scoliidae)	Сколія степова	*Scolia hirta* Schrank, 1781
Оси дорожні (Pompilidae)	Батазон ящірковий	*Batozonellus lacerticida* (Pallas, 1771)
Оси справжні (Vespidae)	Шершень	*Vespa crabro* Linnaeus, 1758
	Оса саксонська	*Dolichovespula saxonica* (Fabricius, 1793)
	Оса германська	*Paravespula germanica* (Fabricius, 1793)
	Поліст німфа	*Polistes nimphus* (Christ, 1791)
	Оса домінулус	*Polistes dominulus* (Christ, 1791)
Евменіди, або оси стінні (Eumenidae)	Паревмен ламінований	*Pareumenes laminatus* (Kriechbaumer, 1879)
Оси риючі (Sphecidae)	Пелопей	*Sceliphron destillatorium* (Illiger, 1807)
Риючі оси краброніди (Crabronidae)	Лярра анафемська	*Larra anathema* (Rossi, 1790)
Мегахіліди (Megachilidae)	Осмія руда	*Osmia rufa* (Linnaeus, 1758)
	Бджола-листоріз округла	*Megachile rotundata* Fabricius, 1787
Антофориди	Антофора ретуза, або	*Anthophora retusa* (Linnaeus, 1758)

(Anthophoridae)	повернута	
Бджолині (Apidae)	Бджола-тесляр звичайна	*Xylocopa valga* Gerstaecker, 1872
	Ксилокопа фіолетова	*Xylocopa violaceae* (Linnaeus, 1758)
	Ксилокопа райдужна	*Xylocopa iris* (Christ, 1791)
	Джміль моховий	*Bombus muscorum* (Fabrictus, 1775)
	Джміль лісовий	*Bombus sylvarum* (Linnaeus, 1761)
	Джміль сільський	*Bombus agrorum* (Fabricius, 1787)
	Джміль садовий	*Bombus hortorum* (Linnaeus, 1761)
	Джміль земляний	*Bombus terrestris* (Linnaeus, 1758)
	Джміль кам'яний	*Bombus lapidarius* (Linnaeus, 1758)
	Джміль червонуватий	*Bombus ruderatus* (Fabricius, 1775)
	Джміль незвичайний	*Bombus confusus* Schenck, 1859
	Бджола медоносна	*Apis mellifera* Linnaeus, 1758
Мурашки (Formicidae)	Мірміка руда	*Myrmica rubra* (Linnaeus, 1758)
	Мірміка зморшкувата	*Myrmica ruginodis* Nylander, 1846
	Мірміка галлієні	*Myrmica gallieni* Bondroit, 1920
	Мірміка мохова	*Myrmica scabrinodis* Nylander, 1846
	Темноторакс красіспінус	*Temnothorax crassispinus* Karavaiev, 1926
	Мурашка дернова	*Tetramorium caespitum* (Linnaeus, 1758)
	Мурашка руда лісова	*Formica rufa* Linnaeus, 1761
	Мурашка лісова мала	*Formica polyctena* Föster, 1850
	Мурашка лісова волосиста	*Formica lugubris* Zetterstedt, 1838
	Мурашка лісова трункорум	*Formica truncorum* Fabricius, 1804
	Мурашка лісова бура	*Formica fusca* Linnaeus, 1758
	Мурашка кунікуларія	*Formica cunicularia* Latreille, 1798
	Мурашка чорна садова	*Lasius niger* (Linnaeus, 1758)
	Мурашка платіторакс	*Lasius platythorax* Seifert, 1991
	Мурашка коричнева	*Lasius brunneus* (Latreille, 1793)
	Мурашка парвлієнус	*Lasius paralienus* Seifert, 1992
	Мурашка земляна жовта	*Lasius flavus* (Fabricius, 1782)
	Мурашка-деревоточець пахуча	*Lasius fuliginosus* (Latreille, 1798)
Ряд Блохи (Aphaniptera)		
Блохи звичайні (Pulicidae)	Блоха собача	*Ctenocephalides canis* Curtis, 1826
	Блоха котяча	*Ctenocephalides felis* Bouché, 1835
Ряд Скорпіонниці (Mecoptera)		
Скорпіонниці (Panorpidae)	Скорпіонниця звичайна	*Panorpa communis* Linnaeus, 1758
Ряд Двокрилі (Diptera)		
Ґедзі (Tabanidae)	Гибомітра блискучолоба	*Hybomitra lurida* (Fallén, 1817)
	Гибомітра рання	*Hybomitra conformis* (Frey, 1917)
	Гибомітра Шінера	*Hybomitra schineri* Lyneborg, 1959
	Гибомітра полуденна	*Hybomitra bimaculata* (Macquart, 1826)
	Гибомітра Лундбека	*Hybomitra lundbecki* (Lyneborg, 1959)
	Гедзь сірий	*Tabanus bromius* Linnaeus, 1758
	Гедзь бичачий	*Tabanus bovinus* Loew, 1858
Мухи-повисюхи (Syrphidae)	Ксантограмма оранжевосмугаста	*Xanthogramma citrofasciatum* (De Geer, 1776)
	Дзюрчалка-оса бадьора	*Chrysotoxum festivum* (Linnaeus, 1758)
	Дзюрчалка квіткова	*Myiatropa florea* (Linnaeus, 1758)

	Мульниця гибридна	*Helophilus hybridus* H. Loew, 1846
	Мульниця порхаюча	*Helophilus pendulus* (Linnaeus, 1758)
Зелені м’ясні мухи (Calliphoridae)	Муха падлова синя	*Calliphora vicina* Robineau-Desvoidy, 1830
	Муха падлова уральська	*Calliphora uralensis* Villeneuve, 1922
Тахіни (Tachinidae)	Ектофазія товстонога	*Ectophasia crassipennis* (Fabricius, 1794)

Список видів риб акваторій Заповідника

Родина	**Вид (укр.)**	**Вид (лат.)**
Міногові	1. Мінога українська	Eudontomyzon mariae (Berg, 1931)
Оселедцеві	2. Тюлька	Clupeonella cultiventris (Nordmann, 1840)
Щука	3. Щука звичайна	Esox ludus (Linnaeus, 1758)
Коропові	4. Плітка звичайна	Rutilus rutilus (Linnaeus, 1758)
	5. Ялець звичайний	Leuciscus leuciscus (Linnaeus, 1758)
	6. Головень європейський	Squalius cephalus (Linnaeus, 1758)
	7. В'язь	Leuciscus idus (Linnaeus, 1758)
	8. Краснопірка звичайна	Scardinius erythmphthahnus (Linnaeus, 1758)
	9. Амур білий	Ctenopharyngodon idella (Valenciennes, 1844)
	10. Білизна звичайна	Aspius aspius (Linnaeus, 1758)
	11. Підуст звичайний	Chondrostoma nasus (Linnaeus, 1758)
	12. Чебачок амурський	Pseudorasbora parva (Temminck & Schlegel, 1846)
	13. Вівсянка	Leucaspius delineatus (Heckel, 1843)
	14. Лин	Tinca tinca (Linnaeus, 1758)
	15. Верховодка звичайна	Alburnus alburnus (Linnaeus, 1758)
	16. Бистрянка звичайна	Alburnoides bipunctatus (Bloch, 1782)
	17. Плоскирка звичайна	Blicca bjoerkna (Linnaeus, 1758)
	18. Лящ	Abramis brama (Linnaeus, 1758)
	19. Білоочка	Ballerus sapa (Pallas, 1814)
	20. Синець звичайний	Ballerus ballerus (Linnaeus, 1758)
	21. Рибець звичайний	Vimba vimba (Linnaeus, 1758)
	22. Чехоня	Pelecus cultratus (Linnaeus, 1758)
	23. Гірчак європейський	Rhodeus amarus (Bloch, 1782)
	24. Карась звичайний	Carassius carassius (Linnaeus, 1758)
	25. Карась сріблястий	Carassius gibelio (Bloch, 1782)
	26. Короп звичайний	Cyprinus carpio (Linnaeus, 1758)
	27. Товстолобик білий	Hypophthalmichthys molitrix (Valenciennes, 1844)
	28. Товстолобик строкатий	Hypophthalmichthys nobilis (Richandson, 1845)
	29. Пічкур звичайний	Gobio gobio (Linnaeus, 1758)
	30. Пічкур-білопер дніпровський	Romanogobio belingi (Slastenenko, 1934)
В'юнові	31. В'юн звичайний	Misgurnus fossilis (Linnaeus, 1758)
	32. Щипавка звичайна	Cobitis taenia (Linnaeus, 1758)
Баліторові	33. Слиж європейський	Barbatula barbatula (Linnaeus, 1758)

Сомові	34. Сом звичайний	Silurus glanis (Linnaeus, 1758)
Миневі	35. Минь річковий	Lota lota (Linnaeus, 1758)
Колючкові	36. Колючка триголкова	Gasterosteus aculeatus (Linnaeus, 1758)
	37. Колючка дев'ятиголкова	Pungitius pungitius (Linnaeus, 1758)
Іглицеві	38. Іглиця пухлощока	Syngnathus abaster (Risso, 1826)
Окуневі	39. Окунь звичайний	Perca fluviatilis (Linnaeus, 1758)
	40. Судак звичайний	Sander lucioperca (Linnaeus, 1758)
	41. Берш	Sander volgensis (Gmelin, 1789)
	42. Йорж звичайний	Gymnocephalus cernua (Linnaeus, 1758)
	43. Йорж носар	Gymnocephalus acerinus (Güldenstädt, 1774)
	44. Бичок-бабка	Neogobius fluviatilis (Pallas, 1814)
	45. Бичок-цуцик	Proterorhinus marmoratus (Pallas, 1814)
	46. Бичок-підкамінщик	Cottus gobio (Linnaeus, 1758)

Список видів земноводних та плазунів Заповідника

Вид (лат.)	**Вид (укр.)**
Lissotriton vulgaris (L., 1758)	Звичайний тритон
Triturus cristatus (Laurenti,1768)	Гребінчастий тритон
Bombina bombina (L., 1761)	Червоночерева джерелянка
Pelobates fuscus (Laurenti, 1768)	Звичайна землянка
Hyla orientalis Bedriaga, 1890	Східна райка
Bufo bufo (Linnaeus, 1758)	Сіра, або звичайна ропуха
Bufo viridis Laurenti, 1768	Зелена ропуха
Rana temporaria L. 1758	Трав'яна жаба
Rana arvalis Nilsson, 1842	Гостроморда жаба
Pelophylax ridibundus (Pallas, 1771)	Озерна жаба
Pelophylax lessonae (Camerano, 1882)	Ставкова жаба
Emys orbicularis (L., 1758)	Черепаха болотяна
Anguis fragilis Linnaeus, 1758	Веретільниця ламка
Lacerta agillis Linnaeus, 1758	Ящірка прудка
Zootoca vivipara (von Jacquin, 1787	Ящірка живородна
Coronella austriaca Laurenti, 1768	Мідянка звичайна
Natrix natrix (L. 1758)	Звичайний вуж
Vipera berus (L., 1758)	Звичайна гадюка

Список видів птахів Заповідника

№ за/п	**Родина**	**Вид (укр.)**	**Вид (лат.)**	**Статус**
1	Гагарові	Гага́ра чорноши́я	Gavia arctica (Linnaeus, 1758)	М
2	Пірникозові	Пірникоза чорношия	Podiceps nigricollis (Brehm, 1831)	МГ
3	Пірникозові	Пірникоза велика	Podiceps cristatus (Linnaeus, 1758)	МГ
4	Бакланові	Бакла́н вели́кий	Phalacrocorax carbo (Linnaeus, 1758)	МГ
5	Чаплеві	Буга́й	Botaurus stellaris (Linnaeus, 1758)	МГ
6	Чаплеві	Буга́йчик	Ixobrychus minutus (Linnaeus, 1766)	МГ

7	Чаплеві	Квак	Nycticorax nycticorax (Linnaeus, 1758)	МГ
8	Чаплеві	Чепу́ра вели́ка	Ardea alba (Linnaeus, 1758)	МГ
9	Чаплеві	Чапля сіра	Ardea cinerea (Linnaeus, 1758)	МГ
10	Чаплеві	Чапля руда	Ardea purpurea (Linnaeus, 1766)	МГ
11	Лелекові	Леле́ка бі́лий	Ciconia ciconia (Linnaeus, 1758)	МГ
12	Лелекові	Лелека чорний	Ciconia nigra (Linnaeus, 1758)	МГ
13	Качкові	Гу́ска сі́ра	Anser anser (Linnaeus, 1758)	М
14	Качкові	Гу́ска білоло́ба	Anser albifrons (Scopoli, 1769)	М
15	Качкові	Гу́ска мала́	Anser erythropus (Linnaeus, 1758)	М
16	Качкові	Гуменник	Anser fabalis (Latham, 1787)	М
17	Качкові	Ле́бідь-шипу́н	Cygnus olor (Gmelin, 1789)	МГЗ
18	Качкові	Ле́бідь-кику́н	Cygnus cygnus (Latham, 1758)	МГЗ
19	Качкові	Крижень	Anas platyrhynchos (Latham, 1758)	МГЗ
20	Качкові	Чирянка мала	Anas crecca (Latham, 1758)	МГ
21	Качкові	Нерозень	Anas strepera (Latham, 1758)	МГ
22	Качкові	Свищ	Anas penelope (Latham, 1758)	МГ
23	Качкові	Шилохвіст	Anas acuta (Latham, 1758)	МГ
24	Качкові	Чирянка велика	Anas querquedula (Latham, 1758)	МГ
25	Качкові	Широконіска	Anas clypeata (Latham, 1758)	МГ
26	Качкові	Попелюх	Aythya ferina (Latham, 1758)	МГ
27	Качкові	Чернь чубата	Aythya fuligula (Latham, 1758)	МГ
28	Качкові	Гоголь	Bucephala clangula (Latham, 1758)	МГЗ
29	Качкові	Синьга	Melanitta nigra (Linnaeus, 1758)	М
30	Качкові	Крех малий	Mergellus albellus (Linnaeus, 1758)	М
31	Качкові	Крех великий	Mergus merganser (Linnaeus, 1758)	МЗ
32	Скопові	Скопа́	Pandion haliaetus (Linnaeus, 1758)	М
33	Яструбові	Осоїд	Pernis apivorus (Linnaeus, 1758)	МГ
34		Шуліка чорний	Milvus migrans (Boddaert, 1783)	М
35		Лунь польовий	Circus cyaneus (Linnaeus, 1766)	МЗ
36		Лунь степовий	Circus macrourus (S. G. Gmelin, 1771)	М
37		Лунь лучний	Circus pygargus (Linnaeus, 1758)	МГ
38		Лунь очеретяний	Circus aeruginosus (Linnaeus, 1758)	МГ
39		Яструб великий	Accipiter gentilis (Linnaeus, 1758)	МГО
40		Малий яструб	Accipiter nisus (Linnaeus, 1758)	МГЗ
41		Зимняк	Buteo lagopus (Pontoppidan, 1763)	МЗ
42		Канюк звичайний	Buteo buteo (Linnaeus, 1758)	МГ
43		Змієїд	Circaetus gallicus (Gmelin, 1788)	МГ
44		Підорлик великий	Aquila clanga (Pallas, 1811)	МГ
45		Підорлик малий	Aquila pomarina (Brehm, 1831)	МГ
46		Могильник	Aquila heliaca (Savigny, 1809)	МВ
47		Беркут	Aquila chrysaëtos (Linnaeus, 1758)	МЗ
48		Орлан-білохвіст	Haliaeetus albicilla (Linnaeus,	МГОЗ

			1758)	
49	Соколові	Балобан	Falco cherrug (J. E. Gray, 1834)	МГ
50		Сапсан	Falco peregrinus (Tunstall, 1771)	МЗ
51		Підсоколик великий	Falco subbuteo (Linnaeus, 1758)	МГ
52		Підсоколик малий	Falco columbarius (Linnaeus, 1758)	М
53		Кібчик	Falco vespertinus (Linnaeus, 1766)	МГ
54		Боривітер звичайний	Falco tinnunculus (Linnaeus, 1758)	МГ
55	Фазанові	Тетерук	Tetrao tetrix (Linnaeus, 1758)	ГО
56		Глушець	Tetrao urogallus (Linnaeus, 1758)	ГО
57		Орябок	Tetrastes bonasia (Linnaeus, 1758)	ГО
58		Куріпка сіра	Perdix perdix (Linnaeus)	ГО
59		Перепілка	Coturnix coturnix (Linnaeus, 1758)	МГ
60	Журавлині	Журавель сірий	Grus grus (Linnaeus, 1758)	МГ
61	Пастушкові	Пастушок	Rallus aquaticus Linnaeus, 1758	МГ
62		Погонич звичайний	Porzana porzana (Linnaeus, 1766)	МГ
63		Погонич малий	Porzana parva (Scopoli, 1769)	МГ
64		Деркач	Crex crex (Linnaeus, 1758)	МГ
65		Курочка водяна	Gallinula chloropus (Linnaeus, 1758)	МГ
66		Лиска	Fulica atra (Linnaeus, 1758)	МГ
67	Лежневі	Лежень	Burhinus oedicnemus (Linnaeus, 1758)	МГ
68	Сивкові	Сивка морська	Pluvialis squatarola (Linnaeus, 1758)	МВ
69		Пісочник великий	Charadrius hiaticula Linnaeus, 1758	М
70		Пісочник малий	Charadrius dubius (Scopoli, 1786)	МГ
71		Чайка	Vanellus vanellus (Linnaeus, 1758)	МГ
72	Кулики-сороки	Кулик-сорока	Haematopus ostralegus (Linnaeus, 1758)	МГ
73	Баранцеві	Коловодник лісовий	Tringa ochropus (Linnaeus, 1758)	МГ
74		Коловодник болотяний	Tringa glareola (Linnaeus, 1758)	МГ
75		Коловодник звичайний	Tringa totanus (Linnaeus, 1758)	МГ
76		Набережник	Actitis hypoleucos (Linnaeus, 1758)	МГ
77		Брижач	Philomachus pugnax (Linnaeus, 1758)	М
78		Побережник малий	Calidris minuta (Leisler, 1812)	М
79		Побережник чорногрудий	Calidris alpina (Linnaeus, 1758)	М
80		Баранець звичайний	Huperzia selago L. ((L.) Bernh. ex Schrank & Mart., 1829)	МГ
81		Слуква	Scolopax rusticola (Linnaeus, 1758)	МГ
82		Кульон великий	Numenius arquata (Linnaeus, 1758)	М
83		Грицик великий	Limosa limosa (Linnaeus, 1758)	МГ
84	Мартинові	Мартин малий	Larus minutus (Pallas, 1776)	МГ
85		Мартин звичайний	Larus ridibundus (Linnaeus, 1766)	МГ

86		Мартин чорнокрилий	Larus fuscus (Linnaeus 1758)	М
87		Мартин жовтоногий	Larus cachinnans (Pallas, 1811)	МГ
88		Мартин сивий	Larus canus (Linnaeus, 1758)	МГ
89		Крячок чорний	Chlidonias niger (Linnaeus, 1758)	МГ
90		Крячок білокрилий	Chlidonias leucopterus (Temminck, 1815)	МГ
91		Крячок білощокий	Chlidonias hybrida (Pallas, 1811)	МГ
92		Крячок річковий	Sterna hirundo (Linnaeus, 1758)	МГ
93		Крячок малий	Sterna albifrons (Pallas, 1764)	МГ
94	Голубові	Припутень	Columba palumbus (Linnaeus, 1758)	МГ
95		Голуб-синяк	Columba oenas (Linnaeus, 1758)	МГ
96		Голуб сизий	Columba livia (Gmelin, 1789)	ГО
97		Горлиця садова	Streptopelia decaocto (Frivaldszky, 1838)	МГ
98		Горлиця звичайна	Streptopelia turtur (Linnaeus, 1758)	МГ
99	Зозулеві	Зозуля	Cuculus canorus (Linnaeus, 1758)	МГ
100	Совові	Пугач	Bubo bubo (Linnaeus, 1758)	ГО
101		Сова вухата	Asio otus (Linnaeus, 1758)	МГ
102		Сова болотяна	Asio flammeus (Pontoppidan, 1763)	МГ
103		Сич волохатий	Aegolius funereus (Linnaeus, 1758)	ГО
104		Сич хатній	Athene noctua (Scopoli, 1769)	ГО
105		Сичик-горобець	Glaucidium passerinum (Linnaeus, 1758)	ГО
106		Сова сіра	Strix aluco (Linnaeus, 1758)	МГО
107		Сова бородата	Strix nebulosa (Johann Reinhold Forster, 1772)	МГО
108	Дрімлюгові	Дрімлюга	Caprimulgus europaeus (Linnaeus, 1758)	МГ
109	Серпо-крильцеві	Серпокрилець чорний	Apus apus (Linnaeus, 1758)	МГ
110	Сиворакшеві	Сиворакша	Coracias garrulus (Linnaeus, 1758)	МГ
111	Рибалочкові	Рибалочка	Alcedo atthis (Linnaeus, 1758)	МГ
112	Бджолоїдкові	Бджолоїдка	Merops (Linnaeus, 1758)	МГ
113	Одудові	Одуд	Upupa epops (Linnaeus, 1758)	МГ
114	Дятлові	Крутиголовка	Jynx torquilla (Linnaeus, 1758)	МГ
115		Жовна сива	Picus canus (Gmelin, 1788)	ГО
116		Жовна чорна	Dryocopus martius (Linnaeus, 1758)	ГО
117		Дятел звичайний	Dendrocopos major (Linnaeus, 1758)	ГО
118		Дятел сирійський	Dendrocopos syriacus (Hemprich & Ehrenberg, 1833)	ГО
119		Дятел середній	Dendrocopos medius (Linnaeus, 1758)	ГО
120		Дятел білоспинний	Dendrocopos leucotos (Bechstein, 1802)	ГО
121		Дятел малий	Dryobates minor (Linnaeus, 1758)	ГО

122	Ластівкові	Ластівка берегова	Riparia riparia (Linnaeus, 1758)	МГ
123		Ластівка сільська	Hirundo rustica (Linnaeus, 1758)	МГ
124		Ластівка міська	Delichon urbicum (Linnaeus, 1758)	МГ
125	Жайворонкові	Посмітюха	Galerida cristata (Linnaeus, 1758)	ГО
126		Жайворонок лісовий	Lullula arborea (Linnaeus, 1758)	МГ
127		Жайворонок польовий	Alauda arvensis (Linnaeus, 1758)	МГ
128	Плискові	Щеврик польовий	Anthus campestris (Linnaeus, 1758)	МГ
129		Щеврик лісовий	Anthus trivialis (Linnaeus, 1758)	МГ
130		Щеврик лучний	Anthus pratensis (Linnaeus, 1758)	МГ
131		Плиска жовта	Motacilla flava (Linnaeus, 1758)	МГ
132		Плиска жовтоголова	Motacilla citreola Pallas, 1776	МГ
133		Плиска біла	Motacilla alba (Linnaeus, 1758)	МГ
134	Сорокопудові	Сорокопуд терновий	Lanius collurio (Linnaeus, 1758)	МГ
135		Сорокопуд чорнолобий	Lanius minor (Gmelin, 1788)	МГ
136		Сорокопуд сірий	Lanius excubitor (Linnaeus, 1758)	МГ
137	Вивільгові	Вивільга	Oriolus (Linnaeus, 1766)	МГ
138	Шпакові	Шпак звичайний	Sturnus vulgaris (Linnaeus, 1758)	МГ
139	Воронові	Сойка	Garrulus glandarius (Linnaeus, 1758)	ГО
140		Сорока	Pica pica (Linnaeus, 1758)	ГО
141		Горіхівка	Nucifraga caryocatactes (Linnaeus, 1758)	МЗ
142		Галка	Corvus monedula (Linnaeus, 17580	МГО
143		Грак	Corvus frugilegus (Linnaeus, 1758)	МГ
144		Ворона сіра	Corvus cornix (Linnaeus, 1758)	ГО
145		Крук	Corvus corax (Linnaeus, 1758)	ГО
146	Омелюхові	Омелюх	Bombycilla (Vieillot, 1808)	МЗ
147	Воловоочкові	Волове очко	Troglodytes troglodytes (Linnaeus, 1758)	МГО
148	Кропив'янкові	Кобилочка солов’їна	Locustella luscinioides (Savi, 1824)	МГ
149		Кобилочка річкова	Locustella fluviatilis (Wolf, 1810)	МГ
150		Очеретянка лучна	Acrocephalus schoenobaenus (Linnaeus, 1758)	МГ
151		Очеретянка чагарникова	Acrocephalus palustris (Linnaeus, 1758)	МГ
152		Очеретянка ставкова	Acrocephalus scirpaceus (Hermann, 1804)	МГ
153		Очеретянка велика	Acrocephalus arundinaceus (Linnaeus, 1758)	МГ
154		Берестянка звичайна	Hippolais icterina (Linnaeus, 1758)	МГ
155		Кропив’янка рябогруда	Sylvia nisoria (Bechstein, 1792)	МГ
156		Кропив’янка чорноголова	Sylvia atricapilla (Linnaeus, 1758)	МГ
157		Кропив’янка садова	Sylvia borin (Boddaert, 1783)	МГ

158		Кропив’янка сіра	Sylvia communis (Latham, 1787)	МГ
159		Кропив’янка прудка	Sylvia curruca (Linnaeus, 1758)	МГ
160		Вівчарик весняний	Phylloscopus trochilus (Linnaeus, 1758)	МГ
161		Вівчарик-ковалик	Phylloscopus collybita (Vieillot, 1817)	МГ
162		Вівчарик жовтобровий	Phylloscopus sibilatrix (Bechstein, 1793)	МГ
163		Вівчарик зелений	Phylloscopus trochiloides (Sundevall, 1837)	МГ
164	Золото-мушкові	Золотомушка жовточуба	Regulus regulus (Linnaeus, 1758)	МГО
165	Мухоловкові	Мухоловка строката	Ficedula hypoleuca (Pallas, 1764)	МГ
166		Мухоловка білошия	Ficedula albicollis (Temminck, 1815)	МГ
167		Мухоловка мала	Ficedula parva (Bechstein, 1792)	МГ
168		Мухоловка сіра	Muscicapa striata (Pallas, 1764)	МГ
169		Трав’янка лучна	Saxicola rubetra (Linnaeus, 1758)	МГ
170		Кам’янка звичайна	Oenanthe oenanthe (Linnaeus, 1758)	МГ
171		Горихвістка звичайна	Phoenicurus phoenicurus (Linnaeus, 1758)	МГ
172		Горихвістка чорна	Phoenicurus ochruros (S. G. Gmelin, 1774)	МГ
173		Вільшанка	Erithacus (Cuvier, 1800)	МГ
174		Соловейко східний	Luscinia luscinia (Linnaeus, 1758)	МГ
175		Синьошийка	Luscinia svecica (Linnaeus, 1758)	МГ
176	Дроздові	Чикотень	Turdus pilaris (Linnaeus, 1758)	МГЗ
177		Дрізд чорний	Turdus merula (Linnaeus, 1758)	МГ
178		Дрізд білобровий	Turdus iliacus (Linnaeus, 1758)	МГ
179		Дрізд співочий	Turdus philomelos (Brehm, 1831)	МГ
180		Дрізд-омелюх	Turdus viscivorus (Linnaeus, 1758)	МГ
181	Суторові	Синиця вусата	Panurus biarmicus (Carolus Linnaeus, 1758)	МГ
182	Довгохвосто-синицеві	Синиця довгохвоста	Aegithalos caudatus (Linnaeus, 1758)	ГО
183	Ремезові	Ремез	Remiz pendulinus (Linnaeus, 1758)	МГ
184	Синицеві	Гаїчка болотяна	Poecile palustris (Linnaeus, 1758)	ГО
185		Гаїчка-пухляк	Poecile montanus (Conrad von Baldenstein, 1827)	ГО
186		Синиця чубата	Lophophanes cristatus (Linnaeus, 1758)	ГО
187		Синиця чорна	Parus ater (Linnaeus, 1758)	ГО
188		Синиця блакитна	Parus caeruleus (Linnaeus, 1758)	МГО
189		Синиця велика	Parus major	МГО
190	Повзикові	Повзик	Sitta (Linnaeus, 1758)	ГО
191	Підкоришникові	Підкоришник звичайний	Certhia familiaris (L, 1758)	ГО

192	Горобцеві	Горобець хатній	Passer domesticus (Linnaeus, 1758)	ГО
193		Горобець польовий	Passer montanus (Linnaeus, 1758)	ГО
194	В'юркові	Зяблик	Fringilla coelebs (Linnaeus, 1758)	МГЗ
195		В’юрок	Fringilla montifringilla (Linnaeus, 1758)	МЗ
196		Щедрик	Serinus serinus (Linnaeus, 1766)	М
197		Зеленяк	Carduelis chloris (Linnaeus, 1758)	МГ
198		Чиж	Spinus spinus (Linnaeus, 1758)	МЗ
199		Щиглик	Carduelis carduelis (Linnaeus, 1758)	МГЗ
200		Коноплянка	Acanthis cannabina (Linnaeus, 1758)	МГ
201		Чечітка звичайна	Acanthis flammea (Linnaeus, 1758)	МЗ
202		Чечевиця	Carpodacus erythrinus (Pallas, 1770)	МГ
203		Снігур	Pyrrhula pyrrhula (Linnaeus, 1758)	МЗ
204		Костогриз	Coccothraustes coccothraustes (Linnaeus, 1758)	МГЗ
205	Вівсянкові	Просянка	Emberiza calandra (Linnaeus, 1758)	МГ
206		Вівсянка звичайна	Emberiza citrinella (Linnaeus, 1758)	МГЗ
207		Вівсянка очеретяна	Emberiza schoeniclus (Linnaeus, 1758)	МГ
208		Вівсянка садова	Emberiza hortulana (Linnaeus, 1758)	МГ

Список видів ссавців Заповідника

№ за/п	**Родина**	**Вид (укр.)**	**Вид (лат.)**
1	Зайцеві	Заєць сірий	Lepus europaeus (Pallas, 1778)
2		Заєць білий	Lepus timidus (Linnaeus, 1758)
3	Вивіркові	Вивірка лісова	Sciurus vulgaris (Linnaeus, 1758)
4	Вовчкові	Ліскулька руда	Muscardinus avellanarius (Linnaeus, 1758)
5		Соня лісова	Dryomys nitedula (Pallas, 1779)
6	Боброві	Бобер європейський	Castor fiber (Linnaeus, 1758)
7	Мишівкові	Мишівка лісова	Sicista betulina (Pallas, 1779)
8	Мишеві	Мишка лучна	Micromys minutus (Pallas, 1771)
9		Житник пасистий	Apodemus agrarius (Pallas, 1771)
10		Мишак жовтогрудий	Sylvaemus tauricus (Pallas, 1811)
11		Мишак європейський	Sylvaemus sylvaticus (Linnaeus, 1758)
12		Миша хатня	Mus musculus Linnaeus, 1758
13		Пацюк мандрівний	Rattus norvegicus (Berkenhout, 1769)
14	Щурові	Ондатра мускусна	Ondatra zibethicus (Linnaeus, 1766)
15		Нориця руда	Myodes glareolus (Schreber, 1780)
16		Норик підземний	Terricola subterraneus (Selys-Longchamps, 1836)

17		Полівка темна	Microtus agrestis (Linnaeus, 1761)
18		Полівка лучна	Microtus levis (Miller, 1908)
19		Полівка європейська	Microtus arvalis (Pallas, 1779)
20		Полівка сибірська	Microtus oeconomus (Pallas, 1776)
21	Їжакові	Їжак білочеревий	Erinaceus roumanicus (Barrett-Hamilton, 1900)
22	Мідицеві	Кріт європейський	Talpa europaea (Linnaeus, 1758)
23		Білозубка мала	Crocidura suaveolens (Pallas, 1811)
24		Рясоніжка велика	Neomys fodiens (Pennant, 1771)
25		Мідиця мала	Sorex minutus (Linnaeus, 1766)
26		Мідиця звичайна	Sorex araneus (Linnaeus, 1758)
27	Лиликові	Нічниця північна	Myotis brandtii (Eversmann, 1845)
28		Нічниця вусата	Myotis mystacinus (Kuhl, 1817)
29		Нічниця ставкова	Myotis dasycneme (Boie, 1825)
30		Нічниця водяна	Myotis daubentonii (Kuhl, 1817)
31		Вухань бурий	Plecotus auritus (Linnaeus, 1758)
32		Широковух європейський	Barbastella barbastellus (Schreber, 1774)
33		Вечірниця мала	Nyctalus leisleri (Kuhl, 1817)
34		Вечірниця дозірна	Nyctalus noctula (Schreber, 1774)
35		Вечірниця велетенська	Nyctalus lasiopterus (Schreber, 1780)
36		Нетопир білосмугий	Pipistrellus kuhlii (Kuhl, 1817)
37		Нетопир лісовий	Pipistrellus nathusii (Keyserling, Blasius, 1839)
38		Нетопир пігмей	Pipistrellus pygmaeus (Leach, 1825)
39		Лилик двоколірний	Vespertilio murinus Linnaeus, 1758
40		Пергач пізній	Eptesicus serotinus (Schreber, 1774)
41	Котові	Рись євразійська	Lynx lynx (Linnaeus, 1758)
42	Псові	Єнот уссурійський	Nyctereutes procyonoides (Gray, 1834)
43		Вовк	Canis lupus Linnaeus, 1758
44		Лис рудий	Vulpes vulpes (Linnaeus, 1758)
45	Ведмедеві	Ведмідь бурий	Ursus arctos Linnaeus, 1758
46	Мустелові	Ласиця	Mustela nivalis Linnaeus, 1766
47		Тхір темний	Mustela putorius Linnaeus, 1758
48		Візон річковий	Neovison vison (Schreber, 1777)
49		Куниця лісова	Martes martes (Linnaeus, 1758)
50		Куниця кам'яна	Martes foina (Erxleben, 1777)
51		Борсук європейський	Meles meles (Linnaeus, 1758)
52		Видра річкова	Lutra lutra (Linnaeus, 1758)
53	Коневі	Кінь дикий	Equus ferus (Boddaert, 1785)
54	Свиневі	Свиня лісова	Sus scrofa (Linnaeus, 1758)
55	Оленеві	Олень шляхетний	Cervus elaphus Linnaeus, 1758
56		Сарна європейська	Capreolus capreolus (Linnaeus, 1758)
57		Лось європейський	Alces alces (Linnaeus, 1758)

58	Бикові	Зубр	Bison bonasus (Linnaeus, 1758)

Додаток 9. База даних території Смарагдової мережі Європи UA0000046 «Chornobylskyi Biosphere Reserve»

EMERALD - STANDARD DATA FORM

For proposed Emerald Sites (Areas of Special Conservation Interest, ASCI),
Candidate Emerald Sites and,
For Areas of Special Conservation Interest (ASCI = Emerald Sites)

SITE	**UA0000046**
SITENAME	**Chornobylskyi Biosphere Reserve**

TABLE OF CONTENTS

- ## SITE IDENTIFICATION

- ### *1.1 Type*

C

- ### *1.2 Site code*

UA0000046

- ### *1.3 Site name*

Chornobylskyi Biosphere Reserve

- ### *1.4 First Compilation date*

2010-08

- ***1.5 Update date***

-

- ***1.6 Respondent:***

Name/Organisation:	Viktor Onyshchenko, Tetiana Solomakha, Oleg Dudkin, Olga Yaremchenko, Oleksandr Boltachev, Oksana Chervonenko, Igor Sirenko, Oleg Kokhan, Fedir Kurtiak
Address:	
Email:	

- ***1.7 Site indication and designation / classification dates***

Classification	Data
Date site proposed as ASCI (Emerald):	2010-08
Date site accepted as candidate ASCI (Emerald):	2013-12
Date site designated as ASCI (Emerald):	No data
Date site accepted as ASCI (Emerald):	2016-11
National legal reference of ASCI designation:	No data

- **2. SITE LOCATION**

- ***2.1 Site-centre location [decimal degrees]:***

Longitude	51.191700
Latitude	30.337600

- ***2.2 Area [ha]***

227381.0000

- ***2.3 Marine area [%]***

0.0000

- ***2.4 Sitelength [km]:***

0.00

- ***2.5 Administrative region code and name***

NUTS level 2 code	Region Name
UA32	Kyiv oblast

- ***2.6 Biogeographical Region(s)***

Continental	(100.00 %)

3. ECOLOGICAL INFORMATION

3.1 Habitat types present on the site and site evaluation for them:

Resolution 4 Habitat type						Site assessment			
Code	**PF**	**NP**	**Cover [ha]**	**Cave [number]**	**Data quality**	**A|B|C|D**	**A|B|C**		
						Representativity	**Relative Surface**	**Conservation**	**Global**
C1.222			50	0.00	P	A	C	A	C
C1.223			30	0.00	P	A	C	A	C
C1.224			18	0.00	P	A	C	A	C
C1.226			0.04	0.00	P	A	C	A	C
C1.3411			2	0.00	P	A	C	A	C
C1.3413			3	0.00	P	A	C	A	C
C2.33			17	0.00	P	A	C	A	C
C3.51			0.2	0.00	P	A	C	A	C
D2.3			200	0.00	P	A	C	A	C
D5.2			2000	0.00	P	B	C	A	C
E1.9			110	0.00	P	A	C	A	C

Resolution 4 Habitat type						Site assessment			
Code	PF	NP	Cover [ha]	Cave [number]	Data quality	A|B|C|D	A|B|C		
						Representativity	Relative Surface	Conservation	Global
E3.4			8000	0.00	P	A	C	B	C
E3.5			22	0.00	P	B	C	B	C
E5.4			200	0.00	P	A	C	B	C
F4.2			2	0.00	P	A	C	B	C
F9.1			1200	0.00	P	A	B	A	C
G1.11			700	0.00	P	A	B	A	C
G1.21			140	0.00	P	B	C	B	C
G1.3			10	0.00	P	B	B	A	C
G1.51			100	0.00	P	A	C	B	C
G1.8			700	0.00	P	A	C	A	C
G1.A1			8000	0.00	P	A	C	B	C
G3.E			15	0.00	P	B	C	A	C
X04			3	0.00	P	B	C	A	C
X35			100	0.00	P	B	C	B	C

- **PF:** for the habitat types that can have a non-priority as well as a priority form (6210, 7130, 9430) enter "X" in the column PF to indicate the priority form.
- **NP:** in case that a habitat type no longer exists in the site enter: x (optional)
- **Cover:** decimal values can be entered
- **Caves:** included in habitat types A1.44, A3, A4 and H1: enter the number of caves if estimated surface is not available.
- **Data quality:** G = “Good” (e.g. based on surveys); M = “Moderate” (e.g. based on partial data with some extrapolation); P = Poor (e.g. rough estimation)

3.2 Species listed in Resolution 6 and site evaluation for them

Species					Population in the site						Site assessment			
Group	Code	Scientific Name	S	NP	Type	Size	Unit	Cat.	Data quality		A|B|C|D		A|B|C	
						Min	Max		C/R/V/P		Pop.		Con.	Iso.
B	**A229**	**Alcedo atthis**			r	30	0	p			C	B	C	C
P	**1516**	**Aldrovanda vesiculosa**			p	100	500	i	C		B	C	C	B
B	**A255**	**Anthus campestris**			r	1	10	p			C	C	C	C
B	**A255**	**Anthus**			c	50	0	i			C	C	C	C

Species					Population in the site					Site assessment			
Group	**Code**	**Scientific Name**	**S**	**NP**	**Type**	**Size**	**Unit**	**Cat.**	**Data quality**	**A|B|C|D**		**A|B|C**	
						Min	**Max**		**C/R/V/P**	**Pop.**		**Con.**	**Iso.**
		campestris											
B	**A089**	**Aquila pomarina**			r	2	0	p		C	C	C	C
B	**A222**	**Asio flammeus**			c	10	20	i		C	B	C	C
B	**A222**	**Asio flammeus**			r	10	0	p		C	B	C	C
F	**1130**	**Aspius aspius**			p	0	0		R	C	B	C	C
A	**1188**	**Bombina bombina**			p	0	0		R	C	B	C	B
I	**1920**	**Boros schneideri**			p	0	0		V	D			
B	**A021**	**Botaurus stellaris**			r	50	0	p		C	B	C	B
B	**A021**	**Botaurus stellaris**			c	200	0	i		C	B	C	B
M	**1352**	**Canis lupus**			p	0	0		R	D			
B	**A224**	**Caprimulgus europaeus**			c	300	0	i		C	A	C	C
B	**A224**	**Caprimulgus europaeus**			r	80	0	p		C	A	C	C
M	**1337**	**Castor fiber**			p	0	0		R	C	B	C	C
I	**1088**	**Cerambyx cerdo**			p	0	0		P	D			
B	**A196**	**Chlidonias hybridus**			r	100	0	p		C	C	C	C
B	**A197**	**Chlidonias niger**			r	100	0	p		C	B	C	C
B	**A031**	**Ciconia ciconia**			c	10	0	i		C	B	C	C
B	**A030**	**Ciconia nigra**			r	3	0	p		C	B	C	C
B	**A080**	**Circaetus gallicus**			c	5	0	i		C	B	C	C
B	**A080**	**Circaetus gallicus**			r	1	5	p		C	B	C	C
F	**1149**	**Cobitis taenia**			p	0	0		C	C	A	C	A
I	**1071**	**Coenonympha oedippus**			p	0	0		C	C	B	B	B

Species					Population in the site					Site assessment			
Group	**Code**	**Scientific Name**	**S**	**NP**	**Type**	**Size**	**Unit**	**Cat.**	**Data quality**	**A|B|C|D**	**A|B|C**		
						Min	**Max**		**C/R/V/P**	**Pop.**		**Con.**	**Iso.**
I	**4030**	**Colias myrmidone**			p	0	0		P	D			
B	**A122**	**Crex crex**			r	100	200	m		C	A	C	B
B	**A038**	**Cygnus cygnus**			r	0	0		R	D			
B	**A239**	**Dendrocopos leucotos**			p	10	10	p		C	B	C	C
B	**A429**	**Dendrocopos syriacus**			r	1	5	p		C	C	C	C
M	**2604**	**Desmana moschata**			p	0	0		R	D			
B	**A236**	**Dryocopus martius**			p	30	30	p		C	B	C	C
I	**1081**	**Dytiscus latissimus**			p	0	0		V	D			
B	**A379**	**Emberiza hortulana**			c	1	50	i		C	C	C	C
B	**A379**	**Emberiza hortulana**			r	20	0	p		C	B	C	C
R	**1220**	**Emys orbicularis**			p	0	0		C	C	B	C	B
B	**A321**	**Ficedula albicollis**			r	30	0	p		C	B	C	C
B	**A321**	**Ficedula albicollis**			c	100	0	i		C	C	C	C
B	**A320**	**Ficedula parva**			c	1	100	i		C	B	C	C
B	**A320**	**Ficedula parva**			r	20	0	p		C	B	C	C
F	**1124**	**Gobio albipinnatus**			p	0	0		R	C	B	B	B
I	**1082**	**Graphoderus bilineatus**			p	0	0		V	D			
B	**A127**	**Grus grus**			r	20	0	p		B	A	C	B
B	**A127**	**Grus grus**			c	1000	0	i		C	B	C	C
F	**2555**	**Gymnocephalus baloni**			p	0	0		R	B	A	C	A
B	**A075**	**Haliaeetus albicilla**			c	1	5	i		C	B	C	C

Species					Population in the site						Site assessment			
Group	**Code**	**Scientific Name**	**S**	**NP**	**Type**	**Size**	**Unit**	**Cat.**	**Data quality**		**A|B|C|D**		**A|B|C**	
						Min	**Max**		**C/R/V/P**		**Pop.**		**Con.**	**Iso.**
B	**A075**	**Haliaeetus albicilla**			w	10	0	i			C	B	C	C
B	**A075**	**Haliaeetus albicilla**			r	1	1	p			C	B	C	C
I	**1052**	**Hypodryas maturna**			p	0	0		V		C	B	C	B
B	**A022**	**Ixobrychus minutus**			c	300	0	i			C	B	C	B
B	**A022**	**Ixobrychus minutus**			r	150	0	p			C	B	C	B
B	**A338**	**Lanius collurio**			c	500	0	i			C	B	C	C
B	**A338**	**Lanius collurio**			r	200	0	p			C	B	C	C
B	**A246**	**Lullula arborea**			r	200	0	p			B	B	C	C
B	**A246**	**Lullula arborea**			c	200	0	i			C	B	C	C
M	**1355**	**Lutra lutra**			p	0	0		R		D			
I	**1060**	**Lycaena dispar**			p	0	0		C		C	B	C	B
M	**1361**	**Lynx lynx**			p	0	0		R		D			
B	**A073**	**Milvus migrans**			r	1	5	p			C	B	C	C
B	**A073**	**Milvus migrans**			c	5	0	i			C	C	C	C
F	**1145**	**Misgurnus fossilis**			p	0	0		C		C	A	C	A
M	**1356**	**Mustela lutreola**			p	0	0		V		D			
F	**2522**	**Pelecus cultratus**			p	0	0		C		C	B	C	B
B	**A072**	**Pernis apivorus**			r	1	5	p			C	C	C	C
B	**A072**	**Pernis apivorus**			c	5	0	i			C	B	C	C
F	**4009**	**Phoxinus percnurus**			p	0	0		R		B	B	C	B
B	**A234**	**Picus canus**			p	50	50	p			C	B	C	C
I	**4042**	**Polyommatus eroides**			p	0	0		R		D			
B	**A120**	**Porzana parva**			r	100	0	p			C	A	C	B
B	**A119**	**Porzana porzana**			r	60	0	p			C	B	C	C

Species					Population in the site					Site assessment			
Group	**Code**	**Scientific Name**	**S**	**NP**	**Type**	**Size**	**Unit**	**Cat.**	**Data quality**	**A|B|C|D**		**A|B|C**	
						Min	**Max**		**C/R/V/P**	**Pop.**		**Con.**	**Iso.**
P	**1477**	**Pulsatilla patens**			p	1	1000	i	C	B	C	C	B
F	**1134**	**Rhodeus sericeus amarus**			p	0	0		C	C	A	C	A
F	**1146**	**Sabanejewia aurata**			p	0	0		R	B	B	B	B
I	**1926**	**Stephanopachys linearis**			p	0	0		V	D			
I	**1927**	**Stephanopachys substriatus**			p	0	0		V	D			
B	**A193**	**Sterna hirundo**			r	100	0	i		C	B	C	C
B	**A307**	**Sylvia nisoria**			c	200	0	i		C	B	C	C
B	**A307**	**Sylvia nisoria**			r	100	0	p		C	B	C	C
B	**A108**	**Tetrao urogallus**			r	10	15	m		A	A	A	A
A	**1166**	**Triturus cristatus**			p	0	0		C	B	B	C	B
M	**1354**	**Ursus arctos**			p	0	0		R	D			
B	**A167**	**Xenus cinereus**			r	0	0		R	D		C	

- **Group:** A =Amphibians, B = Birds, F = Fish, I = Invertebrates, M = Mammals, P =Plants, R = Reptiles
- **S:** in case that the data on species are sensitive and therefore have to be blocked for any public access enter: yes
- **NP:** in case that a species is no longer present in the site enter: x (optional)
- **Type:** p=permanent, r=reproducing, c=concentration, w=wintering (for plant and non-migratory species use permanent)
- **Unit:** i=Individuals, p=pairs or other units according to the standardised list of population units and codes, in accordance with Article 12 and 17 reporting under the Birds and Habitats Directives
- **Abundance categories (Cat.):** C=common, R= rare, V=very rare, P=present – to fill if data quality are deficient (DD) or in addition to population size information
- **Data quality:** G = ‘Good’ (e.g. based on surveys); M = ‘Moderate’ (e.g. based on partial data with some extrapolation); P = ‘Poor’ (e.g. rough estimation); DD = Data deficient (use this category only, if not even a rough estimation of the population size can be made, in this case the fields for population size can remain empty, but the field "Abundance categories" has to be filled in)

3.3 Other important species of flora and fauna

Species	Population in the site

Group	CODE	Scientific Name	S	NP	Size	
					Min	Max
F		**Abramis ballerus**			0	0
F		**Abramis sapa**			0	0
F		**Abramis vimba**			0	0
B		**Accipiter gentilis**			20	0
B		**Accipiter nisus**			30	0
F		**Alburnoides rossicus**			0	0
B		**Anas strepera**			10	0
I		**Apatura iris (L., 1758)**			0	0
I		**Aromia moschata (L., 1758)**			0	0
I		**Bolbelasmus unicornis (Scarabaeidae)**			0	0
B		**Buteo buteo**			40	0
I		**Callimorpha dominula (L., 1758)**			0	0
I		**Carabus menetriesi (Carabidae)**			0	0
F		**Carassius carassius**			0	0
I		**Catocala fraxini (Linnaeus, 1758)**			0	0
I		**Catocala sponsa (Linnaeus, 1767)**			0	0
I		**Colias palaeno (L., 1761)**			0	0
P		**Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerh**			500	0
I		**Emus hirtus (Staphylinidae)**			0	0
I		**Endromis versicolora (L., 1758)**			0	0
P		**Epipactis helleborine (L.) Crantz**			50	0
I		**Hipparchia statilinus (Hufnagel, 1766)**			0	0
F		**Leucaspius delineatus**			0	0
F		**Leuciscus leuciscus**			0	0
I		**Limenitis populi (L., 1758)**			0	0
F		**Lota lota**			0	0

Species					Population in the site	
Group	**CODE**	**Scientific Name**	**S**	**NP**	**Size**	
					Min	**Max**
F		**Neogobius fluviatilis**			0	0
P		**Neottia nidus-avis (L.) Rich.**			50	0
I		**Papilio machaon (L.,1758)**			0	0
I		**Pericallia matronula (L., 1958)**			0	0
F		**Proterorhinus marmoratus**			0	0
P		**Pulsatilla nigricans Storck**			10	25
B		**Remiz pendulinus**			20	0
F		**Silurus glanis**			0	0
I		**Staurophora celsia (L., 1958)**			0	0
B		**Strix aluco**			5	0
F		**Syngnathus abaster**			0	0

- **Group:** A =Amphibians, B = Birds, F = Fish, Fu = Fungi, I = Invertebrates, L = Lichens, M = Mammals, P =Plants, R = Reptiles
- **CODE:** for Appendix I, II and III species the code provided in the Emerald reference portal should be used, in addition to the scientific name
- **S:** in case that the data on species are sensitive and therefore have to be blocked for any public access enter: yes
- **NP:** in case that a species is no longer present in the site enter: x (optional)
- **Unit:** i = Individuals, p=pairs or other units according to the standardised list of population units and codes, in accordance with Article 12 and 17 reporting under the Birds and Habitats Directives.
- **Cat.:** Abundance categories: C=common, R= rare, V=very rare, P=present
- **Motivation categories: I, II, III:** Appendix Species (Bern Convention), **A:** National Red List data; **B:** Endemics; **C:** International Conventions; **D:** other reasons

4. SITE DESCRIPTION

4.1 General site character

Habitat class	% Cover
N07	4.20
N23	1.00
N10	38.00

N19	5.00
N16	20.00
N08	2.00
N06	2.80
N17	27.00
Total Habitat Cover	100

Other Site Characteristics

Plant communities entered into the Green Book of Ukraine: Aldrovandeta vesiculosae Nuphareta lutei
Nymphaeeta albae Nymphaeeta candidae Salvinieta natantis Trapeta natantis

4.2 Quality and importance

A large area, anthropogenic pressure that significantly reduced due to contamination from the
Chernobyl nuclear power plant, thus formed favorable conditions for development and conservation
of wildlife. a. it contributes substantially to the survival of

4.3 Threats, pressures and activities with impacts on the site

The most important impacts and activities with high effect on the site

Negative Impacts

Rank	Threats and pressures [code]	Pollution (optional) [code]	inside/outside [i|o|b]
L			i

Positive Impacts

Rank	Activities, management [code]	Pollution (optional) [code]	inside/outside [i|o|b]
M			i

Rank: H = high, M = medium, L = low
Pollution: N = Nitrogen input, P = Phosphor/Phosphate input, A = Acid input/acidification, T = toxic inorganic chemicals, O = toxic organic chemicals, X = Mixed pollutions
i = inside, o = outside, b = both

4.4 Ownership

Type		[%]
Public	National/Federal	100

State/Province	0
Local/Municipal	0
Any Public	0
Joint or Co-Ownership	0
Private	0
Unknown	0
sum	100

4.5 Documentation

1. "Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення. - К.: ТОВ
"Центр екологічної освіти та інформації", 2009. - 332 с. 2. Долін В.В., Орлов О.О. Наукове обгрунтування
на загальнозоологічний заказник "Чорнобильський" загальнодержавного значення. - 10 с. 3. Мовчан Ю.В.
1988. Фауна Украины. Т. 8. Рыбы. Вып. 3. Вьюновые, сомовые, икталуровые, пресноводные угри,
конгеровые, саргановые, тресковые, колюшковые, игловые, гамбузиевые, зеусовые, сфиреновые, кефалевые, атериновые, ошибневые. Киев: Наук. думка, 368 с. 4. Червона книга України. 2009. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова - Київ: Глобалконсалтинг, 624 с. 5. Червона книга України.
Рослинний світ/ за ред. Я.П. Дідуха - К.: Глобалконсалтинг, 2009.- 900 с. 6. Зелена книга України /під
загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха - К.: Альтерпрес, 2009. - 448 с. + 48
кольор. с. 7. Мовчан Ю.В., Смірнов А.І. 1981. Фауна України. Т. 8. Риби. Вип. 2. Коропові. Ч. 1. Київ: Наук.
думка, 426 с. 8. Мовчан Ю.В., Смірнов А.І. 1983. Фауна України. Т. 8. Риби. Вип. 2. Коропові. Ч. 2. Київ:
Наук. думка, 360 с. 9. Павлов П.Й. 1980. Фауна України. Т. 8. Риби. Вип. 1. Личинкохордові (асцидії,
апендикулярії), безчерепні (головохордові), хребетні (круглороті, хрящові риби, кісткові риби - осетрові,
оселедцеві, анчоусові, лососеві, харіусові, щукові, умброві). Київ: Наук. думка, 352 с. 10. Смирнов А.И.
1986. Фауна Украины. Т. 8. Рыбы. Вып. 5. Окунеобразные (бычковидные), скорпенообразные,
камбалообразные, присоскоперообразные, удильщикообразные. Киев: Наук. думка, 320 с. Червона книга
України. 2009. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова - Київ: Глобалконсалтинг, 624 с. 11. Щербуха А.Я. 1982. Фауна України. Т. 8. Риби. Вип. 4. Окунеподібні: окуневидні, губаньовидні, драконовидні, собачковидні, піщанко видні, ліро видні, скумбрієвидні. Київ: Наук. думка, 384 с. 12.
Kottelat M. and Freyhof J. 2007. Handbook of European freshwater fishes. Berlin, Germany: Kottelat, Cornol,
Switzerland, Freyhof, 647 p.

5. SITE PROTECTION STATUS

5.1 Designation types at national and regional level:

Code	Cover [%]
UA04	100.00

5.2 Relation of the described site with other sites:

Designated at national or regional level:

Type code	Site name	Type	Cover [%]
UA06	Chornobylskyi Biosphere Reserve	=	100.00

Designated at international level:

Type	Site name	Type	Cover [%]
Other	Chornobylskyi Biosphere Reserve	=	100.00

5.3 Site designation (optional)
Established by a Decree of the President of Ukraine dated 13.08.2007, #700

6. SITE MANAGEMENT

Back to top

6.1 Body(ies) responsible for the site management:

Organisation:	Department of Eology and Natural Resources of Kyiv Oblast State Administration
Address:	
Email:	koekology@kievweb.com.ua

6.2 Management Plan(s):
An actual management plan does exist:

	Yes	
	No, but in preparation	
X	No	

6.3 Conservation measures (optional)
Regulations on the animal wildlife sanctuary of nationwide significance "Chornobyl Special", June, 2007.

7. MAP OF THE SITE

Back to top

Map delivered as PDF in electronic format (optional)			
	Yes		No

SITE DISPLAY

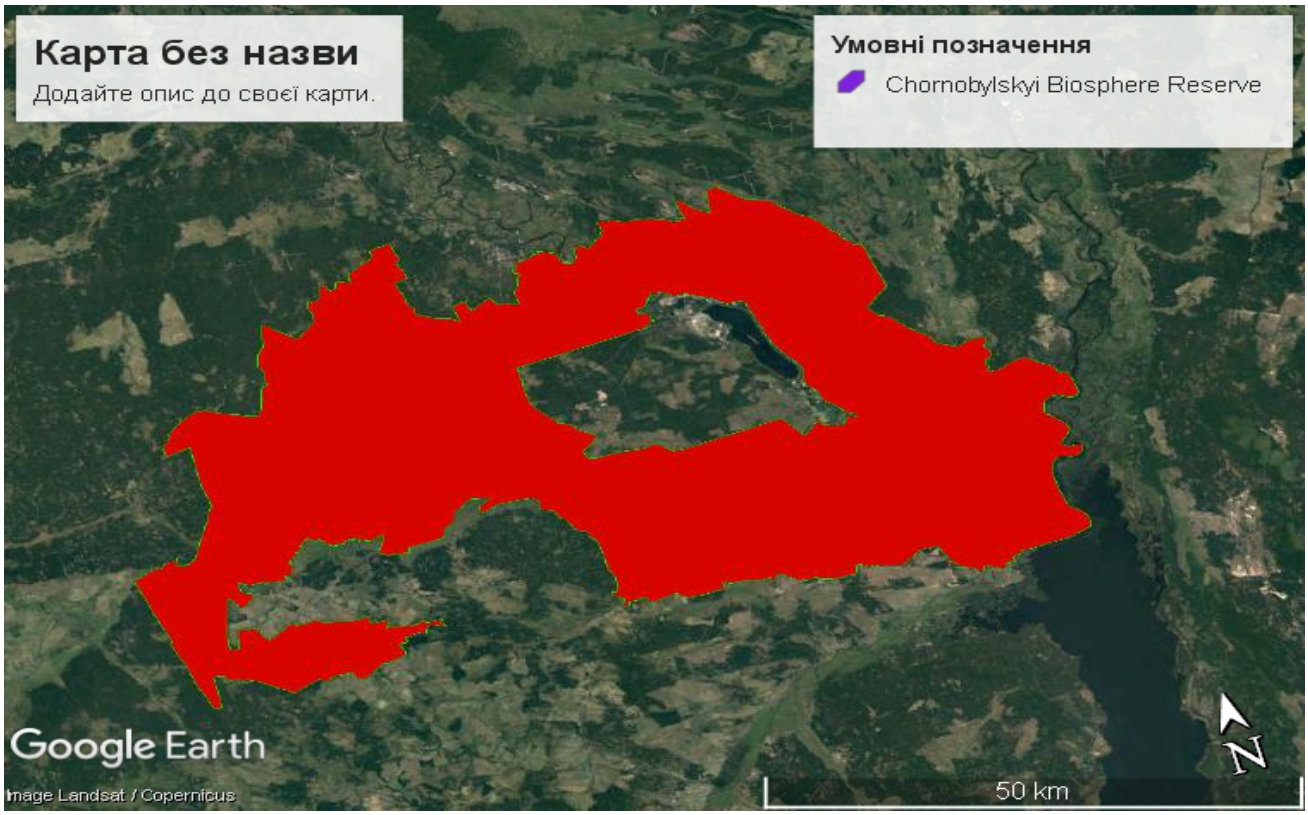
Карта без назви
Додайте опис до своєї карти.
Умовні позначення
Chornobylskyi Biosphere Reserve
Google Earth
Image Landsat / Copernicus
50 km
N

Додаток 10. Література та посилання

1. Baker R.J., Hamilton M.J., Bussche R. et al. Small mammals from the most radioactive sites near the Chornobyl nuclear power plant // Journal of Mammalogy, 1996. – 77 (1): 155–170.
2. Beresford N.A., S. Gaschak, C.L. Barnett, B.J. Howard, I. Chizhevsky, G. Strømann, D.H. Oughton, S.M. Wright, D. Copplestone, A. Maksimenko. Estimating the exposure of small mammals at three sites within the Chernobyl exclusion zone – a test application of the ERICA-Tool // Journal of Environmental Radioactivity, 2008. – 99:1496–1502.
3. Domashevsky Winter counts of white-tailed eagle (Haliaeetus albicilla) in the territory of the Chernobyl radiation-ecological biosphere reserve in the winter 2018-2019. Birds of Prey of Ukraine and surrounding territories. Abstract book of the V International Conference of Working group on Birds of Prey and Owls of Ukraine. Kryvyi Rih, 14-17 November, 2019. – P.24.
4. Gaschak S., Bondarkov M., Makluk Ju., Maksimenko A., Martynenko V., Chizhevsky I., Mousseau Ta. Assessment of radionuclide export from Chernobyl zone via birds 18 years following the accident // Radioprotection, 2009. – 44 (5): 849–852. (Proceedings of the International congress organized by IRSN: Radioecology and environment radioactivity – ECORAD-2008. 15–20 June, 2008, Bergen, Norway).
5. Gashchak S.P., Beresford N.A., Maksimenko A.M., Vlaschenko A.S. Strontium-90 and caesium-137 activity concentrations in bats in the Chernobyl exclusion zone // Radiation and Environmental Biophysics, 2010. – 49 (4): 635–644. (doi: 10.1007/s00411-010-0322-0)
6. Gashchak S.P., Gulyaichenko Y.O., Beresford N.A., Wood M.D. Brown bear (Ursus arctos L.) in Chernobyl exclusion zone // Proceedings of Theriological School. – Vol. 14 (2016): 71–84.
7. Gashchak S.P., Gulyaichenko Y.O., Beresford N.A., Wood M.D. European bison (Bison bonasus) in the Chornobyl exclusion zone (Ukraine) and prospects for its revival // Proceedings of Theriological School. – Vol. 15 (2017): 58–66.
8. Hoofer S.R., Gaschak S., Dunina-Barkovskaya Y., Makluk J., Meeks H.N., Wickliffe J.K., Baker R.J. DNA sequence sariation, systematics, and phylogeography of the rodent genus Apodemus (Sylvaemus) in Ukraine // J. Mammalogy, 2007. – 88 (2): 330–342.
9. Moller A., Mousseau T. Reduced abundance of insects and spiders linked to radiation at Chernobyl 20 years after the accident // Biology Letters, 2009. – 5: 356-359 (doi: 10.1098/rsbl.2008.077)
10. Møller A.P., Bonisoli-Alquati A., Rudolfsen G., Mousseau T.A. Chernobyl birds have smaller brains // PLoS ONE, 2011. – 6. – e16862 (DOI: 10.1371/journal.pone.0016862).
11. Møller A.P., Bonisoli-Alquati A., Rudolfsen G., Mousseau T.A. Elevated mortality among birds in Chernobyl as judged from skewed age and sex ratios // PLoS ONE, 2012. – 7. – e35223.
12. Møller A.P., Karadaş F., Mousseau T.A. Antioxidants in eggs of great tits Parus major from Chernobyl and hatching success // Journal of Comparative Physiology B, 2008. – 178: 735–743.
13. Moller A.P., Mousseau T.A. Birds prefer to breed in sites with low radioactivity in Chernobyl // Proceedings of the Royal Society. Biology, 2007a. – 274: 1443–1448 (doi:10.1098/rspb.2007.0005)
14. Moller A.P., Mousseau T.A. Determinants of interspecific variation in population declines of birds after exposure to radiation at Chernobyl // Journal of Applied Ecology, 2007c. – 44: 909–919. (doi: 10.1111/j.1365-2664.2007.01353.x)

15. Moller A.P., Mousseau T.A. Reduced abundance of raptors in radioactively contaminated areas near Chernobyl // Journal of Ornithology, 2009. – 150: 239–246 (doi: 10.1007/s10336-008-0343-5)
16. Møller A.P., Mousseau T.A. Species richness and abundance offorest birds in relation to radiation at Chernobyl // Biology Letters, 2007b. – 3: 483–486 (doi:10.1098/rsbl.2007.0226)
17. Møller A.P., Mousseau T.A., Milinevsky G., Peklo A., Pysanets E., Sze´p T. Condition, reproduction and survival of barn swallows from Chernobyl // J. Anim. Ecol., 2005. – 74: 1102–1111. (doi:10.1111/j.1365-2656.2005.01009.x)
18. Oleksyk T.K., Novak J.M., Perdue J.R., Gashchak S.P., Smith M.H. High levels of fluctuating asymmetry in populations of Apodemus flavicollis from the most contaminated areas in Chronobyl // Journal of Environmental Radioactivity, 2004. – 73: 1–20.
19. Shkvyria, M., Vishnevsky, D. Large carnivores of the Chornobyl NPP exclusion zone // Vestnik of Zoology, 2012. – 46 (3): 239–246.
20. Vlaschenko A., Gashchak S., Gukasova A., Naglov A. New record and current status of Nyctalus lasiopterus in Ukraine (Chiroptera: Vespertilionidae) // Lynx, n. s. (Praha), 2010. – 41: 209–216.
21. Wickliffe J.K., Chizhevsky I., O'Neill M.B., Rodgers B.E., Dunina-Barkovskaya Y.V., Baker R.J. Identifying voucher specimens involving risk: Shrews from Chornobyl, Ukraine // Journal of Mammalogy, 2003 Feb. – 84 (1): 117–122.
22. Абатуров Ю.Д., Абатуров А.В., Быков А.В. и др. Влияние ионизирующего излучения на сосновые леса в ближней зоне Чернобыльской АЭС. – М.: Наука, 1996.
23. Агрокліматичний довідник по Київській області – К: Держсільгоспвидав УРСР, 1959. – 136 с.
24. Азаров С.И. Оценка предрасположенности ландшафтов Чернобыльской зоны отчуждения к пожарам // Проблеми Чорнобильської зони відчуження. – Випуск 3, 1996. – С. 204-208.
25. Акімов І.А. Основні напрямки досліджень, охорони та реінтродукції у природу коня Пржевальського // Вестн. зоологии. – 1999. – 33 (6). – С. 123–124.
26. Акімов І.А., Двойнос Г.М., Крижанівський В.І. Про перспективи відновлення історичних фауністичних комплексів Полісся і можливості інтродукції та реінтродукції деяких видів тварин в зоні відчуження і зоні обов`язкового (безумовного) відселення (в порядку дискусії) // Бюлетень екологічного стану Зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. – Чорнобильінтерінформ, 1999. – №14. – С.40-41.
27. Артеменко И.И. Отчет Припятско-Днепровского отряда Киевской экспедиции о разведке в зоне затопления Киевской ГЭС в 1960 году / НА ІА НАН України. – 1960/1а. – 8 с.
28. Архіпов М.П., Гайченко В.А., Гащак С.П. До питання про зміни фауни Чорнобильської зони відчуження // Бюлетень екологічного стану Зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. —Чорнобильінтерінформ, 1999. – No14. – С. 38–40.
29. Атлас Чорнобильської зони відчуження / Під ред. Шестопалова В.М. – К.: Науково-виробниче підприємство «Картографія», 1996.
30. Балашов Л. С., Гайченко В.А. Крижанівський В.І., Францевич Л.І. та ін. Вторинні екологічні зміни на евакуйованих територіях. Ойкумена. – 1992. – № 2. – С. 31–43.
31. Балашов Л.С. Рослини Червоної книги України в зоні відчуження ЧАЕС // Укр. бот. журн. – 2003. – Т. 60, № 5. − С. 528-536.

32. Балашов Л.С. Флористичний склад екосистем Зони відчуження і Зони безумовного (обов'язкового) відселення // Автореабілітаційні процеси в екосистемах Чорнобильської зони відчуження. – Київ-Чернівці; АНТ Лтд, 2001. – С. 229-241.
33. Балашов Л.С., Гайченко В.А., Францевич Л.І. та ін. «Червона книга України» в Зоні відчуження // Бюл. екологічного стану Зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. – Чорнобильінтерінформ, 1999. – №14. – С. 35–37.
34. Балашов Л.С., Негруца К.А. Придатність рослинного покриву Полісся для коней Пржевальського // Кінь Пржевальского (Equus Przewalskii Pol., 1881): проблеми збереження та повернення в природу (М-ли VI Міжнар. Сим поз., присвченого 100-річчю розведення виду в заповіднику «Асканія-Нова») // Вестник зоологи. – 1999. – Спец. додаток № 11. – С. 12-15.
35. Балашов Л.С., Плюта П.Г. Природне поновлення сосни на перелогах у зоні відчуження // Наука. Чорнобиль-98. Науково-практична конференція 1999 р.: зб. тез. – К.: 1999. – 83 с.
36. Балашов Л.С., Францевич Л.И., Шерстюк Н.И. Состояние объектов природно-заповедного фонда в зоне отчуждения // Пробл. Чорнобильської зони відчуження: Наук.-техн. зб. – 1996. – № 4. – С. 3-12.
37. Барбарич А. І. Флора і рослинність Полісся Української РСР / Нариси про природу і сільське господарство Українського Полісся. – Київ: Вид-во Київ. ДУ, 1955. – С. 269-319.
38. Безкровна О.В. До видового складу ногохвісток зони відчуження ЧАЕС // Структура і функціональна роль тваринного населення в природних та трансформованих екосистемах: Тези І міжнародної конференції, 17-20 вересня 2001. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. – С. 57-58.
39. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України. – К.: Київський університет, 2001. – 395 с.
40. Березанская С.С. Средний период бронзового века в Северной Украине. – К., 1972. – 267 с.
41. Богомаз М.В., Шевченко Н.М. Реєстрації «червонокнижних» членистоногих (Arthropoda: Crustacea, Insecta) у деяких північних, східних та південних регіонах України // Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ. (Серія: «Conservation Biology in Ukraine». – Вип. 7, Т. 1.). – Київ, Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, 2018. – С. 28-29.
42. Борсук О.А., Зібцев С.В., Маурер В.М., Попович С.Ю., Савущик М.П. Ліси зони відчуження та підходи щодо переходу до безпечного та збалансованого управління ними / 30 років Чорнобильської катастрофи (огляди). Збірник інформаційно-аналітичних доповідей. – К.: КІМ, 2016. – С. 104-128.
43. Бортняк М.М. Види роду *Carex* L. у флорі Київської області // Укр. ботан. журн. – 1984. – Т.41, № 1. – С. 55-58.
44. Бортняк М.М. До поширення деяких нових та маловідомих для Київського Полісся рослин. – Укр. ботан. журн. – 1962. – Т.19, № 3. – С. 79-84.
45. Боярчук В.П., Крыжановский В.И., Колесник А.Д. и др. Охотничьи ресурсы 30-км зоны и стратегия их использования // Докл. 2-го Всесоюз. науч.-техн. совещ. по итогам ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС. – Чернобыль, 1990. – Т. 6, ч. 3. – С. 435—448.
46. Вишневский Д. Половая структура популяций мелких млекопитающих зоны отчуждения Чернобыльской АЭС // Праці Теріологічної Школи, Вип. 8. Фауна в

антропогенному середовищі / Під ред. І.В. Загороднюка. – Луганськ, 2006. – С. 56-58.

47. Вишневський Д. Результати інтродукції коня Пржевальського (Equus przewalskii) в Зону відчуження ЧАЕС // Науковий Вісник Ужгородського університету. Серія Біологія, 2005. – 17. – С. 39-41.
48. Вишневський Д., Котляров О. Оцінки чисельності макрофауни ссавців Зони відчуження Чорнобильської АЕС: аналіз різних джерел даних // Раритетна теріофауна та її охорона / Під ред. І. Загороднюка. – Луганськ, 2008. – С. 21-37.
49. Войцехович О.В., Шестопалов В.М. До дискусії щодо ідеї спуску Київського водосховища // Бюлетень екологічного стану Зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. – Чорнобильінтерінформ, 1999. – №14. – С. 45-46.
50. Воробйов Є.О., Вишневський Д.О. Знахідки видів тварин з Червоної книги України (2009) в північній частині України // Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ. Серія: «Conservation Biology in Ukraine». – Вип. 7, Т. 3. – Київ, 2019. – С. 72-75.
51. Воробйов Є.О., Куземко А.А., Коломійчук В.П., Шевчик В.Л., Борсукевич Л.М. Доповнення до конспекту флори Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника // Функціонування природоохоронних територій в сучасних умовах: мат-ли міжарод. науково-практич. конференції з нагоди 30-ти річчя Національного природного парку «Синевир» (Україна, с. Синевир, 18-20 вересня 2019 р.). – Синевир, 2019. – С. 116-119.
52. Габер Н.А., Галинская И.А. Результаты оологических исследований в 30-километровой зоне ЧАЭС // Доклады АН Украины, 1993. – 1. – С. 123-127.
53. Гайченко В.А. Особливості існування диких тварин в умовах радіоактивного забруднення біогеоценозів // Збірник наукових праць: Чорнобиль. Зона відчуження. – К.: Наукова думка, 2001. – С. 317–324.
54. Гайченко В.А., Жежерин И.В., Небогаткин И.В. Изменение видового состава и численности мелких млекопитающих в 30-километровой зоне Чернобыльской АЭС в послеаварийный период // МлекопитающиеУкраины : Сб. научн. тр. / Под. ред. В.А. Топачевского; Институт зоологии АН Украины. – Киев : Наукова думка, 1993. – С. 153–164.
55. Гайченко В.А., Крыжановский В.И., Стовбчатый В.Н. и др. Экологическая обстановка в 30-км зоне ЧАЭС и ее изменения за 3 послеаварийных года // Докл. 2-го Всесоюз. науч.-техн. совещ. по итогам ЛПА на Чернобыльской АЭС. – Чернобыль, 1990. – 6 (3). – С. 4–11.
56. Гайченко В.А., Крыжжановский В.И., Стовбчатый В.Н. Состояние фаунистических комплексов зоны отчуждения ЧАЭС в послеаварийный период // Эколого-фаунистические исследования в зоне Чернобыльской АЭС: Сб. (Препр. / НАН Украины, Ин-т зоологии им. И. Шмальгаузена; 94.5, вып. 1). – К., 1994. – С. 4–18.
57. Гайченко В.А., Титар В.М., Жданова Н.Н. та ін. Проявление промышленного меланизма в биоте 30-км зоны после Чернобыльской катастрофы // Тезисы докладов II съезда радиобиологов, 1993, Пущино. – С. 93-94.
58. Гайченко В.А., Чайка В.М., Бунтова О.Г., Крайнюк О.Ю. Мікроеволюційні зрушення в популяціях комах зони відчуження ЧАЕС та їхні потенційні наслідки для агроценозів прилеглих територій // Ядерна фізика та енергетика, 2016. – 17 (2). – С. 180-188.
59. Гащак С.П. Знахідки видів тварин Червоної книги України (2009) на території Чорнобильської зони відчуження (ЧЗВ) і суміжних районів Київської та

Чернігівської областей // Матеріали до 4-го видання Червоної книги України. Тваринний світ. (Серія: «Conservation Biology in Ukraine». – Вип. 7, Т. 1.). – Київ, Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, 2018. – С. 180-191.

60. Гащак С.П. Орнитофауна эвакуированного города Припять // Вестник зоологии. – 2000. – Suppl. 14. – С. 90–100.
61. Гащак С.П. Про досвід автоматичного фотографування диких тварин у Чорнобильській зоні // Раритетна теріофауна та її охорона (Праці Теріологічної Школи, Вип. 9) / Під ред. І. Загороднюка. – Луганськ, 2008. – С. 28–36.
62. Гащак С.П., Бондарьков М.Д., Маклюк Ю.А., Максименко А.М., Мартыненко В.И., Чижевский И.В. Запас 90Sr и 137Cs в биомассе птиц на территории Чернобыльской зоны и размер выноса радионуклидов с птицами за ее пределы // Проблемы Чернобыльской зоны отчуждения, 2009. – №9. – С. 87–101.
63. Гащак С.П., Бунтова Е.Г., Руденская Г.А., Чижевский И.В. Особенности видового состава насекомоядных (Insectivora) и грызунов (Rodentia) Чернобыльской зоны отчуждения // Вестник зоологии, 2000. – 34 (6). – С. 51–56.
64. Гащак С.П., Бунтова О.Г., Заліський О.О. Фауна хребетних тварин зони відчуження України. – Славутич-Чорнобиль, 2000. – 86 с.
65. Гащак С.П., Вишневський Д.О., Заліський О.О. Фауна хребетних тварин Чорнобильської зони відчуження (Україна). – Славутич: Вид-во Чорнобильського центру з проблем ядерної безпеки, радіоактивних відходів та радіоекології, 2006. – 100 с.
66. Гащак С.П., Влащенко А.С., Наглов А.В. Результаты изучения фауны и радиоактивного загрязнения рукокрылых Чернобыльской зоны отчуждения в 2007–2009 годах // Проблемы Чернобыльской зоны отчуждения, 2009. – 9. – С. 102–124.
67. Гащак С.П., Влащенко А.С., Наглов А.В., Кравченко К.А., Прилуцкая А.С. Фауна рукокрылых зоны отчуждения в контексте оценки природоохранного значения ее участков // Проблемы Чернобыльской зоны отчуждения, 2013. – 11. – С. 56–79.
68. Гащак С.П., Домашевський С.В. Орнітокомплекси ділянки «Товстий Ліс» як передумова надання їй охоронного статусу. – Проблеми Чорнобильської зони відчуження. Науково-технічний збірник, 2013. – №11. – С.79-89.
69. Гащак С.П., Маклюк Ю.А., Максименко А.М., Бондарьков М.Д. Радиоэкология амфибий Чернобыльской зоны // Проблемы Чернобыльской зоны отчуждения, 2009. – №9. – С. 76–86.
70. Гащак С.П., Маклюк Ю.А., Максименко А.М., Максименко В.М., Мартыненко В.И., Чижевский И.В., Бондарьков М.Д., Муссо Т.А. Особенности радиоактивного загрязнения мелких птиц в Чернобыльской зоне в 2003 – 2005 годах // Радиобиология. Радиоэкология, 2008. – Т.48 (1): 28–47.
71. Гащак С.П., С. Хуфер, Маклюк Ю.А., Х. Микс, Д. Виклифф, Р. Бейкер. О видовом разнообразии мышей рода Sylvaemus в Украине // Раритетна теріофауна та її охорона / Під ред. І. Загороднюка. – Луганськ, 2008. – С. 80–92.
72. Горбик В.П., Гусак Ш. Флора верхньої частини Київського водосховища // Укр. ботан. журн., 1983. – т. 40, № 5. – С. 25-27.
73. Гудков Д.И., Назаров А.Б., Дзюбенко Е.В., Каглян А.Е., Кленус В.Г. Радиоэкологические исследования пресноводных моллюсков в Чернобыльской зоне отчуждения // Радиационная биология. Радиоэкология, 2009. – Т.49 (6). – С. 703-713.
74. Гудков Д.И., Протасов А.А., Щербак В.И., Дьяченко Т.Н., Каглян А.Е., Силаева А.А., Пашкова О.В. Современное гидробиологическое и

радиоэкологическое состояние водоема-охладителя Чернобыльской АЭС //Доповіді Національної академії наук України, 2015. – №1. – С. 173-179.

75. Давидчук В.С. Фізико-географічні умови і ландшафтно-геохімічні особливості // Чорнобильська катастрофа. – К., Наукова думка, 1996. – С. 185-195.
76. Давидчук В.С., Сорокіна Л.Ю. Оглядова ландшафтна карта Чорнобильської зони // Бюлетень екологічного стану зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. – 2003. – № 1 (21). – С. 47–53.
77. Давидчук В.С., Сорокіна Л.Ю., Зарудна Р.Ф., Петров М.Ф., Назарчук Н.І. Методика картографування ландшафтів та їх антропогенних змін для радіоекологічної ГІС Чорнобильської зони відчуження // Укр. географ. журн. – 2011, № 4. – С. 3-12.
78. Давыдчук В.С., Зарудная Р.Ф., Михели С.В. и др. Ландшафты Чернобыльской зоны и их оценка по условиям миграции радионуклидов / под ред. А.М. Маринича. – К.: Наукова думка, 1994. – 112 с.
79. Давыдчук В.С., Петров М.Ф., Сорокина Л.Ю. К прогнозу почвообразующих процессов при смене землепользования в зоне аварии на Чернобыльской АЭС // Радиоэкологические и экономико-правовые аспекты землепользования после аварии на Чернобыльской АЭС: матер. науч. конф. (Киев, 27-30 марта 1991 г.). – Киев: СОПС УССР. – 1991. – Ч. 1. – С.109–113.
80. Давыдчук В.С., Петров М.Ф., Сорокина Л.Ю. Модель спонтанного восстановления ландшафтов зоны отселения Чернобыльской АЭС в случае минимального антропогенного воздействия // Докл. 2-го Все союз. науч.-техн. совещ. по итогам ликвидации последствий аварии на Чернобыльской АЭС «Чернобыль-90» / Под ред. Е.В. Сенина. – Чернобыль, 1990. – Т. 6, ч. 1. – С. 91–95.
81. Давыдчук В.С., Сорокина Л.Ю., Фоменко Ю.Я. Антропогенные изменения ландшафтов и современная растительность зоны Чернобыльской АЭС. Карта масштаба 1:100 000. – К., Мапа, 1992, на 4 листах.
82. Дерябина, Т.Г. Распространение и численность включенных в Красную книгу Республики Беларусь крупных млекопитающих (зубр, медведь, рысь, барсук) на территории Полесского государственного радиационно-экологического заповедника // Фаунистические исследования в Полесском государственном радиационно-экологическом заповеднике : Сб. науч. труд. / Под ред. Г.В. Анципова. – Гомель : РНИУП «Институт радиологии», 2008. – С. 19–35.
83. Дикий І.В., Шквиря М.Г., Хоєцький П.Б., Улюра Є.М., Яковлев Є.Б., Коваль Н.П. Сучасний стан популяції ведмедя бурого в Україні: просторова структура і особливості екології, чисельність і методи дослідження // Ведмідь бурий (*Ursus arctos*): проблеми збереження та дослідження популяції в Україні / Наук. ред. І.В. Дикий, М.Г. Шквиря. – Київ: ТОВ «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2015. – С. 36–72.
84. Дідух Я., Андрієнко Т., Каркуцієв Г. та ін. Формування рослинного покриву в зоні відчуження Чорнобильської АЕС // Ойкумена. – 1993. – № 2. – С. 13–22.
85. Домашевский С.В. Распространение, численность и миграции змееяда в Киевской области // Заповідна справа в Україні. – 2005, 11 (1). – С.45-49.
86. Домашевский С.В. Современное состояние популяции большого подорлика (Aquila clanga) в Украине. // Беркут. – 2017, 26 (1). – С.49-59.
87. Домашевский С.В., Гащак С.П., Чижевский И.В. Дневные хищные птицы и совы Чернобыльской зоны отчуждения // Беркут. 2012, 21(1-2). – С.64-81.
88. Домашевский С.В., Чижевский И.В. Результаты проведения учетов орлана-белохвоста и других хищных птиц на территории Чернобыльской зоны отчуждения в зимний период 2008-2009 гг. // Беркут. – 2009,18(1-2). – С.45-48.

89. Домашевский С.В., Чижевский И.В. Результаты учетов орлана-беловоста (HALIAEETUS ALBICILLA) и некоторых других краснокнижных видов птиц в Чернобыльской зоне отчуждения в феврале 2014 года / Сучасні екологічні проблеми Українського Полісся та суміжних територій (до 30-ї річниці аварії на ЧАЄС): матеріали міжнародної науково-практичної конференції (20-22 квітня 2016 року). – Ніжин, 2016. – С.29-31.
90. Домашевский С.В., Чижевский И.В. Сизоворонка в зоне отчуждения Чернобыльской Атомной Станции. – Итоги полевого сезона 2010. Материалы I региональной научной зоологической конференции, посвященной Международному году биоразнообразия. – Брест: «Альтернатива», 2011. – С. 84-86.
91. Домбровский В. Из жизни чернобыльских волков. Результаты радиослежения / Дикая природа Беларуси (Wildlife.by), 20.02.2017 (https://wildlife.by/science/articles/iz-zhizni-chernobylskikh-volkov-rezultaty-radioslezheniya/?sphrase_id=1951)
92. Домбровский В. Судьба волка: Результаты радиослежения в Чернобыльской зоне / Дикая природа Беларуси (Wildlife.by), 30.10.2017 (https://wildlife.by/science/articles/sudba-volka-rezultaty-radioslezheniya-v-chernobylskoy-zone/)
93. Еколого-фауністичні дослідження в Зоні відчуження ЧАЕС. – К.: Наукова думка, 1995. – 74 с.
94. Жарких Т., Ясинецкая Н. Маршрутные учёты копытных животных в Зоне отчуждения Чернобыльской АЭС // Раритетна теріофауна та її охорона / Під ред. І. Загороднюка. – Луганськ, 2008. – С. 219–222. (Праці Теріологічної Школи, Вип. 9).
95. Жарких Т.Л., Ясинецкая Н.И. Демографические показатели популяции лошадей Пржевальского (Equus przewalskii Polj., 1881) в Зоне отчуждения Чернобыльской АЭС // Бюллетень Московского об-ва испытателей природы. Т. 113, вып. 5. – С. 3–9.
96. Жарких Т.Л., Ясинецкая Н.И. Обзор некоторых проектов интродукции лошади Пржевальского (Equus przewalskii) и рекомендации по созданию вольных популяций. Сб. межвед. науч. и науч.-метод. трудов “Копытные в зоопарках и питомниках”. – М.: Изд-во Моск. зоопарка. – С. 33-60.
97. Жарких Т.Н., Ясинецкая Н.И., Боровский А.Н., Звегинцова Н.С. Изучение популяции лошади Пржевальского в зоне Чернобыльской АЭС // Бюллетень Московского общества испытателей природы. Отделение Биология, 2002. – 107 (5). – С. 9–16.
98. Жежерин В.П. Орнитофауна украинского Полесья и ее зависимость от ландшафтных условий и антропических факторов. Видовой состав гнездящихся птиц, распределение по территории, численность, вопросы охраны, зоогеографиия. – Дисс. на соиск. уч.степени. канд. биол. наук. – Киев, 1969 г.
99. Жила С. Поліська популяція рисі (*Lynx lynx*) в Україні та план дій щодо її збереження // Мінливість та екологія ссавців / (Серія: Праці Теріологічної Школи; Том 11) / За ред. І. Загороднюка. – Київ, 2012. – С. 98–112.
100. Жила С. Рись в Українському Поліссі: стан популяції та поширення / Вісник Львівського університету. Серія біологічна, 2002. – 30. – С. 61–64.
101. Жила С.М. Бурий ведмідь (*Ursus arctos* L.) в Українському Поліссі. — Вестник зоологии, 1997. – 31 (3). – С. 77.
102. Жила С.М. Сучасний стан популяції вовка в Українському Поліссі // Вестник зоологии, 1999. – 33 (4-5). – С. 115–117.
103. Заверуха Б.В. Флора вищих і нижчих рослин України // Природа Української РСР. Рослинний світ. – К.: Наукова думка, 1985. – С. 17-44.

104. Звіт ДНДУ «Чорнобильський центр з проблем ядерної безпеки, радіоактивних відходів та радіоекології» за 2012 р. про результати НДР «Вивчення та визначення ділянок зони відчуження з найціннішими природними комплексами вартих найвищого охоронного статусу та їх паспортизація» (КПКВ 3202110). Славутич, 2012. – 107 с.
105. Звіт ДНДУ «Чорнобильський центр з проблем ядерної безпеки, радіоактивних відходів та радіоекології» за 2013 р. про результати НДР «Вивчення та визначення ділянок зони відчуження з найціннішими природними комплексами вартих найвищого охоронного статусу та їх паспортизація» (КПКВ 3202110). Славутич, 2013. – 71 с.
106. Звіт ДНДУ «Чорнобильський центр з проблем ядерної безпеки, радіоактивних відходів та радіоекології» за 2014 р. про результати НДР «Вивчення та визначення ділянок зони відчуження з найціннішими природними комплексами вартих найвищого охоронного статусу та їх паспортизація» (КПКВ 3202110). Славутич, 2014. – 64 с.
107. Звіт ДНДУ «Чорнобильський центр з проблем ядерної безпеки, радіоактивних відходів та радіоекології» за 2015 р. про результати НДР «Вивчення та визначення ділянок зони відчуження з найціннішими природними комплексами вартих найвищого охоронного статусу та їх паспортизація» (КПКВ 3202110). Славутич, 2015. – 115с.
108. Зуб Л.М., Карпова Г.О., Костюшин В.А. та ін. Верхів'я Київського водосховища / Мальцев В.І., Зуб Л.М., Карпова Г.О., Костюшин В.А., Титар В.М., Мішта А.В., Некрасова О.Д. Водно-болотні угіддя Дніпровського екологічного коридору. – К.: ННУ Інститут екології ІНЕКО, Карадазький природний заповідник НАН України, 2010. – С. 38-45.
109. Історія міст і сіл Української РСР: Київ. – К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1968., Історія міст і сіл Української РСР. Київська область / Ф.М.Рудич (голова ред. колегії) та ін. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1971. – 792 с.)
110. Кириков С.В. Изменения животного мира в природных зонах СССР (XIII-XIX вв.): Лесная зона и лесотундра / Академия наук СССР, Институт географии АН СССР. – Москва : Издательство Академии Наук СССР, 1960. – 157 с.
111. Кірєєв С.І., Вишневський Д.О., Обрізан С.М., Халява В.Г. Сучасні тенденцій в інформаційному забезпеченні управління об`єктами з високим ризиком виникнення надзвичайних ситуацій (на прикладі зони відчуження ЧАЕС) // Бюлетень екологічного стану зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. 2005. – 26,№2. – С. 32-37.
112. Клімат України / За редакцією В.М. Ліпінського, В.А. Дячука, В.М. Бабіченко. – Київ: Видавництво Раєвського, 2003. – 343 с.
113. Козюба В.К. Вишгородська археологічна експедиція 1934 р. (за матеріалами НА ІА НАН України) / Старожитності Вишгородщини : Зб. тез, доповідей і повідомлень 16-ої наук.-практ. конф. 27-28 травня 2010 р. – Вишгород, 2011. – С. 61-107.
114. Коніщук В.В. Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник у системі пан'європейської екомережі // Агроекологічний журнал, 2016. – № 1. – С. 71-81.
115. Коніщук В.В., Мосякін С.Л., Царенко П.М. та ін. Червона книга Київської області // Агроекологічний журнал, 2012. – № 3. – С. 46-58.
116. Костюшин В.А., Домашевский С.В. Численность малого подорлика (Aquila pomarina) в Киевской области в гнездовой период. – Бранта. 2017, (20). – С.7-16.

117. Криволуцкий Д.А. Динамика биоразнообразия и экосистем в условиях радиоактивного загрязнения среды // Биоиндикация радиоактивных загрязнений. – М.: Наука, 1999. – С. 5-15.
118. Криволуцкий Д.А. Проблемы устойчивого развития и экологическая индикация земель радиоактивного загрязнения // Экология, 2000, № 4. – С. 257-262.
119. Криволуцкий Д.А., Успенская Е.Ю., Панфилов А.В. Принципы обеспечения радиационно-экологической безопасности // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 5, География. 2001. № 6.
120. Кузьменко М.І., Романенко В.Д., Деревець В.В. та інші. Радіонукліди у водних екосистемах України. Вплив радіонуклідного забруднення на гідробіонти зони відчуження. – К.: Чорнобильінтерінформ, 2001. – 318 с.
121. Кучера М.П. Давньоруські городища на Правобережжі Київщини // Дослідження з слов'яно-руської археології. – К., 1976. – С. 176-197.
122. Кучера М.П. Звіт про археологічну розвідку на Київщині в 1970 р. / НА ІА НАН України. – 1970/20.
123. Кучера М.П. Звіт про роботу розвідзагону по обстеженню городищ Київщини у 1972 р. / НА ІА НАН України. – 1972/24.
124. Кучера М.П. Слов'яно-руські городища VIII-XIII ст. між Саном і Сіверським Дінцем. – К., 1999. – 252 с.
125. Лебедева Н.В., Рябцев И.А., Белоглазов М.В. Радиоэкология модельного вида – популяции большой синицы в Чернобыле // Тез. Докл.: V Международная научно-техническая конференция «Чернобыль-96». – Зеленый мыс, 1996. – С.361-362.
126. Левченко В.В., Борсук О.А., Борсук А.А. Лісові горючі матеріали: навчальний посібник / За ред. С.В. Зібцева. – К. : НУБІП України, 2015. – 237 с.
127. Лобода М.В., Колесник Є.О. Курортні ресурси України. – К.: ЗАТ Укрпрофздоровниця, 1999. – 340 с.
128. Ломакин М.Д. Первичное воздействие радиоактивного загрязнения на пяденицы и непараметрические оценки отдаленных последствий аварии на ЧАЭС // Тезисы докладов I международной конференции «Биологические и радиоэкологические последствия аварии на ЧАЭС». – М., «Наука», 1989 – 150 с.
129. Лошадь Пржевальского (Equus przewalskii Polj., 1881) в зоне отчуждения Чернобыльской АЭС // Бюллетень Московского общества испытателей природы. Отделение Биология. – 2008. – 113 (5): С. 3-9.
130. Лошадь Пржевальского (Equus przewalskii Poll., 1881). Проблемы сохранения и возвращения в природу: Материалы 6-го Междунар. симп., посвященного 100-летию разведения вида в заповеднике «Аскания Нова» // Вестн. зоологии. – 1999. – Отд. вып. 11. –240 с.
131. Маклюк Ю.А., С.П. Гащак, А.И. Липская, А.И. Максименко. Оценка распределения 90Sr и 137Cs по органам и тканям рыжей полевки (Clethrionomys glareolus) в условиях Чернобыльской зоны // Ядерна фізика та енергетика, 2006. — 2 (18). – С. 115–123.
132. Макрофиты – индикаторы изменений природной среды: монография / Под ред. С. Гейны и К. Сытника. – К.: Наук. думка, 1993. – 435 с.
133. Маринич А.М. Геоморфология Южного Полесья. – Киев: Изд-во Киев. ун-та, 1963. – 252 с.
134. Меланхолин П.Н. Геоботанические исследования в сосновых лесах ближней зоны ЧАЭС // Влияние ионизирующего излучения на сосновые леса в ближней зоне Чернобыльской АЭС. – М.: Наука, 1996. – С. 186–219, 232–240.

135. Мельничук В.А., Головач О.Ф. Распределение колониальных птиц в северной части Киевского водохранилища в период его стабилизации // Вестник зоологии.- 1984.- №5. – С.85-86.
136. Микитюк А.Ю. Изменение состояния водно-болотного орнитокомплекса в зоне отчуждения Чернобыльской АЭС за период с 1986 по 1992 год / В сб.: Эколого-фаунистические исследования в зоне Чернобыльской АЭС. — Киев: "Медэкол", УкрРНПФ, 1995. — С. 53–69.
137. Микитюк А.Ю., Габер Н.А., Полуда А.М. и др. Орнитокомплексы 30-км зоны ЧАЭС и их изменения под влиянием радиационного фактора // Докл. Второго науч.-техн. совещ. по итогам ЛПА на ЧАЭС «Чернобыль-90». Радиоэкологические аспекты последствий аварии. – Чернобыль, 1990. – 6 (3): 582–599.
138. Михайловская В.А. Флора Полесской низменности. – Минск: Изд-во АН БССР, 1953. – 454 с.
139. Мороз В.О., Казанник В.В., Домашевский С.В., Bijlmakers P., Симон А.О. Нові дані по рідкісних та маловивчених видах птахів Київської області. – Беркут. 2015, 24(2). - С.87-92.
140. Мосякін С.Л. Флористичні знахідки на Київському Поліссі (УРСР) // Укр. ботан. журн. 1988. – 45, № 4. С. 65–67.
141. Наукове обґрунтування на загальнозоологічний заказник «Чорнобильський» загальнодержавного значення. Укладачі – Долін В.В., Орлов О.О., Державне установа «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України».
142. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2014 році // (Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Український науково-дослідний інститут цивільного захисту). URL: https://undicz.dsns.gov.ua/ua/nacionalna-dopovid-pro-stan-tehnogennoyi-ta-prirodnoyi-bezpeki-v-ukrayini.html
143. Національний атлас України. – Київ: ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.
144. Олійник З.Я., Ясінський С.С. Стихійні гідрометеорологічні явища в м. Києві та Київській області за теплий період 1881-2002 років // Фізична географія та геоморфологія. – 2003. – Вип. 45. – С. 220-226.
145. Отчет Чернобильского центра по проблемам ядерной безопасности, радиоактивным отходам и радиоэкологии по результатам работ в 2017 г. по теме: Оцека состояния и тенденций развития природных ландшафтов и биоразнообразия на территории Чернобыльской зоны отчуждения в рамках проэкта UNEP-GEF «Сохранение, оптимизация и управление запасами углерода и биологического разнообразия в Чернобыльской зоне отчуждения» за договором №SSFA/2017/14 S1-32GFL-000370/11232/SB-000687.37/14AC0003. – Славутич, 2017. – 324 с.
146. Парфенов В.И., Масловский О.М., Валетов В.В. Скуратович А.П., Дубовик Д.В., Степанович И.М., Воронецкий Н.Н., Рыковский Г.Ф., Дунин В.Ф., Пискунов В.С. Флора и растительность Полесского государственного радиационно-экологического заповедника. Мозырь: ООО ИД «Белый Ветер», 2002. – 112 с.
147. Пачоский И. Флора Полесья и прилежащих местностей. // Тр. Императорского С.-Петербургского общества естествоиспытателей. 1897. – 27, 2. С. XVIII + 1–120; 1899. 29. 3. – С. 1–115; 1900. 30, 3. С. 1–103.
148. Пельгунов А.Н. Паразиты и паразитарные системы в радиационных биоценозах – зона аварии Чернобыльской АЭС. – М.: Наука, 2005. – 208 с.

149. Первинні облікові (архівні) документи щодо територій та об’єктів ПЗФ загальнодержавного значення Мінприроди та щодо територій та об’єктів ПЗФ місцевого значення - Департаменту екології та природних ресурсів Київської ОДА.
150. Перспективная сеть заповедных объектов Украины / Под ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко – К.: Наук. думка, 1987. – 292 с.
151. Петров М.Ф. Ботаніко-географічні дослідження Чорнобильської зони // Проблеми Чорнобильської зони відчуження. 2016. – №15-16. – С. 52-263.
152. Петров М.Ф. Динаміка рослинного покриву в Зоні відчуження // Бюлетень екологічного стану зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, № 2(24), жовтень 2004. – С. 55-62.
153. Петров М.Ф. Зміни ґрунтово-рослинного покриву перелогів Чорнобильської зони відчуження // Фізична географія та геоморфологія. – К.: ВГЛ «Обрії», 2009. – Вип. 55. – 236-246 с.
154. Петров М.Ф. Прогноз сукцесій спонтанного рослинного покриву на природно-антропогенних територіальних (аквальних) комплексах на місці водойми-охолоджувача ЧАЕС // Фізична географія та геоморфологія. – К.: ВГЛ «Обрії», 2013. – Вип. 3(71). – С. 33-43.
155. Петров М.Ф. Рідкісні та перебуваючі під загрозою зникнення види рослин у зоні відчуження ЧАЕС // Бюл. екол. стану ЗВ та ЗБ(О)В. – 2006. – № 1 (21), 2 (28).
156. Петров М.Ф. Синантропний елемент флори зони відчуження чорнобильської катастрофи. Препринт ЧоНТЦМД МНС України. – Чорнобиль, 1998. – 69 с.
157. Петров М.Ф., Киреев С.И., Паскевич С.А. Запасы наземного органического вещества экосистем лугов и залежей зоны отчуждения ЧАЭС как горючего материала // Проблемы радиоэкологии леса. Лес. Человек. Чернобыль. / Сборник научных трудов. ИЛ НАН Беларуси. Выпуск 61. – Гомель: ИЛ НАН Беларуси, 2004. – с. 117-120.
158. Попов В.П. Агроклиматическое районирование УССР // Вопросы агроклиматического районирования СССР. – Москва: Изд-во Минист. сельск. х-ва СССР, 1958.
159. Попович С.Ю. Мережа природно-заповідного фонду Чорнобильської зони // Лісове і садово-паркове господарство. – 2013. – №3 – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/licgoc_2013-3_7.
160. Попович С.Ю. Рекогносцирувальне виділення функціональних зон проектованого Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного Заповідника // Вісник ННПМ. – 2015. – Т.13. – С. 93-100.
161. Попович С.Ю. Становлення проектованого Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного Заповідника // Наук. вісник Східноєвропейського націон. ун-ту імені Лесі Українки. Р. ІІ. Екологія. – 2016. – С. 88-92.
162. Пояснювальна записка до проекту організації та розвитку лісового господарства державного спеціалізованого комплексного підприємства «Чорнобильська Пуща». – Ірпінь: ВО «Укрдержліспроект», 2007. – 135 с.
163. Пресс реліз Регіонального Східноєвропейського центру моніторингу пожеж щодо пожеж біля Чорнобильської зони відчуження 29 березня 2020 – 13 квітня 2020 р. URL: https://nubip.edu.ua/node/75082.
164. Програма «Фауна»: Програма відновлення первинного фауністичного комплексу і біорізноманіття Українського Полісся в зоні відчуження і зоні безумовного відселення. Київ: МНС, 2000. – 8 с.

165. Проект організації і розвитку лісового господарства Державного агентства України з управління зоною відчуження на території Державного спеціалізованого підприємства «Північна Пуща». – ВО «Укрдержліспроект», 2017. – 140 с.
166. Публічний звіт Голови Державного агентства України з управління зоною відчуження про діяльність ДАЗВ у 2017 році.
167. Публічний звіт Голови Державного агентства України з управління зоною відчуження про діяльність ДАЗВ у 2018 році.
168. Публічний звіт керівника Державного агентства України з управління зоною відчуження про діяльність у 2019 році.
169. Радзимовський Д.О. До вивчення осіннього планктону р. Прип'яті // Тр. фіз.-мат. відділу ВУАН. – 1926. – Т.II, вип. 4. – С. 199-206.
170. Радионуклиды в аборигенных видах рыб Чернобыльской зоны отчуждения / А.Е. Каглян, Д.И. Гудков, В.Г. Кленус, З.О. Широкая, Н.А. Поморцева, Л.П. Юрчук, А.Б. Назаров // Ядерна фізика та енергетика. – 2012. – Т. 13, № 3. – С. 306-315
171. Радиоэкологические аспекты и проблемы защиты растений от болезней и вредителей на загрязненной радионуклидами территории / Отв. ред.: И. Н. Гудков, Е. Г. Бунтова, В. Н. Чайка. – Киев-Чернобыль, 2012. – 187 с.
172. Раритетна теріофауна та її охорона / Під ред. І. Загороднюка. – Луганськ, 2008. – с. 28–36 – (Праці Теріологічної Школи, Вип. 9).
173. Руденко Л.Г., Голубцов О.Г., Чехній В.М., Тимуляк Л.М., Фаріон Ю.М. Зміни у використанні земель лісостепової зони України протягом 1991 – 2018 років: методика, основні тенденції // Укр.геогр.журн. – 2019. – № 1. – С. 26.
174. Русанова И.П. Отчет о работе Древлянского отряда за 1967 г. / НА ІА НАН України. – 1967/28.
175. Русанова И.П. Славянские древности VI-IX вв. между Днепром и Западным Бугом // САИ. – М., 1973. – Вып. Е1-25. – 100 с.
176. Рябов И.Н. Радиоэкология рыб водоемов в зоне влияния аварии на Чернобыльской АЭС: по материалам экспедиционных исследований. – М.: Изд-во Товарищества научных знаний КМК, 2004. – 215 с.
177. Сабиневский Б.В. К состоянию наземных орнитокомплексов 30-ти километровой зоны отчуждения ЧАЭС / В сб.: Эколого-фаунистические исследования в зоне Чернобыльской АЭС. – Киев: "Медэкол", УкрРНПФ, 1995. – С. 29–52.
178. Слівінська К.А. Кінь Пржевальського (*Equus przewalskii* Poljakov, 1881) в умовах Чорнобильської зони відчуження // Бюлетень екологічного стану зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, 2005. – 1 (25). – С. 37–41.
179. Слівінська К.А. Фітоценотичний склад кормових угідь коня Пржевальського (Equus przewalskii Poljakov, 1881) в умовах Чорнобильської зони відчуження / К.А. Слівінська, Л.С. Балашов // Український ботанічний журнал. – 2006. – Т. 63, № 1. – С. 22-30.
180. Сокур І.Т. Історичні зміни та використання фауни ссавців України. – К.: Вид-во АН УРСР – 84 с.
181. Сорокіна Л.Ю. Єдина класифікація природних і антропогенно змінених ландшафтних комплексів. Інститут географії НАН України. – К.: Вид-во «Сталь», 2019. – 105 с.
182. Сорокіна Л.Ю., Петров М.Ф. Зміни структури земного покриву та пожежонебезпека ландшафтів Чорнобильської зони відчуження: методи оцінювання з використанням супутникових знімків // Укр. геогр. журн. – 2020. – № 2. – С. 45-56.

183. Стовбчатий В.М., Родионова Н.В. Зоологи у рудому лісі // Вестник зоологии, 2011. – Т. 45 (2). – С. 99-104.
184. Стовбчатый В.Н., Петренко А.А. Состояние фауны Staphilinidae (Coleoptera) в 30-км зоне ЧАЭС // Тезисы докладов I международной конференции «Биологические и радиоэкологические последствия аварии на ЧАЭС». М., «Наука», 1989, 99 с.
185. Таранец С.В. Старообрядчество города Киева и Киевской губернии. – К., 2004. – 352 с.
186. Таскаев А.И., Тестов Б.В. Численность и размножение мышевидных грызунов в зоне Чернобыльской аварии // Биоиндикация радиоактивных загрязнений. – Москва: Наука, 1999. – С. 200–205.
187. Телегін Д.Я. Дніпро-донецька культура. – К., 1968. – 260 с.
188. Тереножкин А.И. Отчет Киево-Полесской археологической экспедиции за 1960 год / НА ІА НАН України. – 1960/1.
189. Титар В.М. Фенетические исследования насекомых в 30-км зоне Чернобыльской АЭС / Тез. докл. 1-й Междунар. конф. «Биологические и радиоэкологические аспекты последствий аварии на Чернобыльской АЭС». (Зеленый Мыс, 10-18 сентября 1990 г.). – М., 1990. – С. 183.
190. Толочко П.П. Отчет о раскопках древнерусских поселений на реке Тетерев за 1962-1963 годы / НА ІА НАН України. – 1962-1963/1г.
191. Третьяков П.Н. Древлянские «грады» // Академику Б. Д. Грекову ко дню 70-летия. Сборник статей. – М., 1952. – С. 64-68.
192. Третьяков П.Н. Славянская (Днепровская) экспедиция // КСИИМК. – М.-Л., 1941. – Вып. 10. – С. 120-124.
193. Тютюнник Ю.Г., Бедная С.М. Изменения растительного и почвенного покрова в урбанизированных ландшафтах зоны отчуждения Чернобыльской АЭС. – Чернобыль, 1998. – 40 с.
194. Удра И.Ф. Новый методический подход к региональному биогеографическому районированию на примере территории Украины // Вісник Нац. науково-природн. музею. Серія ботанічна. Частина 1. 2003-2004, № 2-3. – С. 128-144.
195. Устименко П., Попович С., Мовчан Я. Зелені раритети зони відчуження // Ойкумена. 1993, № 2. – С. 22–24.
196. Физико-географическое районирование Украинской ССР / Под редакцией В.П. Попова, А.М. Маринича, А.И. Ланько – Киев, Изд-во Киев. ун-та - 1968, 684 с.
197. Фіторізноманіття Українського Полісся та його охорона / Під. заг. ред. Т.Л.Андрієнко. – Київ: Фітосоціоцентр, 2006. – 316 с.
198. Францевич Л.И. Вторичные экологические последствия Чернобыльской катастрофы // Междунар. науч.-техн. конф. «Чернобыль–96»: Тез. Докл. – Зелёный мыс, 1996. – С. 272.
199. Францевич Л.І., Балашов Л.С. Чи оголошувати зону відчуження і зону безумовного (обов’язкового) відселення заповідником? // Бюлетень екологічного стану Зони відчуження. – 1997. – № 10. – С. 21–26.
200. Фундуклей И. Обозрение могил, валов и городищ Киевской губернии. – К., 1848. – 4 с.
201. Фурдичко О.І Соціально-економічні умови ведення сільського господарства на радіоактивно забруднених землях Київського Полісся / О.І. Фурдичко, О.І. Гриник // Економіст. – 2015. – № 7. – С. 23-26.
202. Червона книга України. Рослинний світ / Ред. Я. П. Дідуха. – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.

203. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
204. Чорнобиль – місто без майбутнього? (Історично-ностальгічний нарис) / Автор і упорядник М. Чернігівець. – Біла Церква, ПФ «Боєв», 2003. – 150 с.
205. Чорнобильська катастрофа: дії, результати та уроки (Сайт Представництва України при Європейському Союзі http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/publication/content/5657.htm)
206. Чорнобильської АЕС: аналіз різних джерел даних зони // Раритетна теріофауна та її охорона / Під ред. І. Загороднюка. – Луганськ, 2008. – с. 21–27 – (Праці Теріологічної Школи, Вип. 9).
207. Шевченко Т.Ф. Видовой состав водоростей перифитона водоема-охладителя Чернобыльской АЭС и и экологичские арактристики // Гидробиологический журнал. – 2006. – Т.42, №5. – С. 19-45.
208. Шквиря М. Моніторингові дослідження великих хижих ссавців Українського Полісся // Наук. вісник Ужгородського ун-ту. – Сер.-біол. – 2005. – Вип.-17. – С. 100–104.
209. Шпарик Ю.С. Моніторинг лісів українських Карпат. Український державний лісотехнічний університет, Науковий вісник, 2002, вип. 12.4., ст. 158-166.
210. Ясинецкая Н.И. Результаты интродукции лошади Пржевальского в Украине: 15 лет в зоне Чернобыльской АЭС / Мат-лы Международной научной конференции “Млекопитающие северной Евразии. Жизнь в северных широтах. (Сургут, 6 – 10 апреля 2014 года). – 2014. – С. 22-23.
211. Ясинецкая Н.И., Звегинцова Н.С. Структура и современное состояние популяции лошади Пржевальского в зоне ЧАЭС // Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова». 2013. – Т.15. – С. 203–211.

Додаток 11. Інші документи